భాష

ఆధునిక దృక్పథం

డా॥ పోరంకి దక్షిణామూర్తి

నీల్‌కమల్ పబ్లికేషన్స్ ప్రై. లిమిటెడ్.
ఎడ్యుకేషనల్ పబ్లిషర్స్ (ఎక్స్‌పోర్టర్స్ & ఇంపోర్టర్స్)
సుల్తాన్ బజార్, హైదరాబాద్ - 500 001. (ఆం.ప్ర.)
ఫోన్స్ : 591665, 4611674, 4614855.

ఆ తరం మేధావివర్గంలో
అంతెత్తు మనిషి
'పద్మభూషణ'
ఆచార్య మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్య గారి
జ్ఞాపకార్థం...

అంకితం

నివాళి

['భాష: ఆధునిక దృక్పథం' వ్యాససంపుటం తొలి కూర్పు అవిష్కరణ సభలో 26 నవంబరు 1992న శ్రీవుప్పులూరి కాళిదాసుగారు చేసిన ప్రసంగం–యథాతథంగా టేపునుంచి లిప్యంతరణం చేసినది].

నేను ఈ సభలో మాట్లాడదామని రాలేదిక్కడికి. దక్షిణామూర్తిగారితో ఉండేటువంటి స్నేహంకొద్దీ, వారు ఇవాళ ఇటువంటి సమావేశముంటుందంటే ప్రేక్షకుడిగా ఆనందించడంకోసం వచ్చాను. కాని ఇక్కడికొచ్చింతరవాత – ఈ హాల్లో కూర్చున్న తరవాత– దక్షిణామూర్తిగారు, "మీరు వెంకటరంగయ్యగారి గురించి ఏమయినా నాలుగు మాటలు చెప్తారా?" అని అడిగారు. అంటే నిజంగా భయంగా– భయంతోటి– నేను మాట్లాళ్ళేనని చెప్పాను. కాని, వారు – హేమలతగారూ హైమవతిగారూ– హైమవతిగారు మాట్లాడింతరవాత, నేను కూడా మాట్లాడితే– నేను కూడా వెంకటరంగయ్యగారికి కొంచెమయినా రుణం తీర్చుకుంటానేమోననేటువంటి అభిప్రాయంతో *[ఇక్కడ భావావేశంతో కాళిదాసుగారి గొంతు రుద్ధమయింది]* నేను చీటీ పంపించాను, దక్షిణామూర్తిగారికి– నేనూ మాట్లాడతానని. కాని ఇటువంటి సాహితీ నిష్ణాతుల ముందర నేను తెలుగు మాట్లాట్టమంటే చాలా సాహసమనిపించింది. కాని సాధారణంగా ఇప్పుడు మనం మాట్లాడే భాష ఇంగ్లీషు కాబట్టి ఆ కన్వర్సేషనల్ స్టైల్‌లోనే నాలుగు మాటలు చెబుదామని చెప్పి నేనిప్పుడు మాట్టాడుతున్నాను. కాబట్టి నేను ఇంగ్లీషులో మాట్లాడుతున్నందుకు మీరందరూ క్షమించాలి.

నాకూ ప్రొఫెసర్ వెంకటరంగయ్యగారికీ పరిచయం 1932 నించి. వారు పోయేదాకా వారితో నాకు సంబంధముండేది. ఆ మహానుభావుడి దగ్గర మొదట్నించీ కూడా చాలా విషయాలు నేర్చుకోడానికి ప్రయత్నించాను. విజయనగరంలో వారు ప్రొఫెసర్‌గా ఉండేవారు. తరవాత ప్రిన్సిపాలయినారు. తరవాత ఆంధ్ర యూనివర్సిటీ– ఇవన్నీ వచ్చాయి. అక్కడ వార్ని నేను ముందర చూసిందేమిటంటే– విజయనగరం మహారాజావారి కోటలో సాయంత్రం ఐదున్నరకి కింద కూర్చొని పుస్తకాలు చదువుకుంటూ ఉండేవారు. సరే, అప్పటికే ఆయన ఖద్దరూ వ్యవహారం, అంతా ఉండేది.

మా తాతగారు విజయనగరం మహారాజావారి సెక్రటరీగా ఉండేవారు. మా తాతగారు నన్ను చిన్నప్పుడు తీసుకెళ్ళేవారు. సరే, వార్ని చూస్తే ఒక ఇంప్రెషన్ క్రియేటయింది మైండ్లోని.

ఈ మహానుభావుడు- ఆఫ్‌కోర్స్, టాల్ స్టేచరూ and possibly taller in many things; possibly one of the tallest Andhras that the country has produced. కాని, వార్ని అండర్‌స్టాండ్ చేసుకోడానికి నాకు చిన్నప్పుడు అవకాశముండేది కాదు. తరవాత, చిన్నపిల్లలొచ్చినా కూడా వారి దగ్గిరికి, చక్కగా చేరదీసి వారితో మాట్లాడ్డం, వాళ్ళకేవో హితబోధ చెయ్యడం- ఇదంతా ఉంటూండేది. కాబట్టి నేను కూడా వారి ఇన్‌ఫ్లుయన్స్‌లోకి మొదట్నించీ వచ్చాను. ఫస్ట్ ఇన్‌ఫ్లుయన్స్ నా లైఫ్‌లో వచ్చినటువంటిది వెంకటరంగయ్యగారిది- థర్టీస్‌లో. తరవాత రాధాకృష్ణన్‌గారు విజయనగరం వచ్చేవారు. అప్పుడేదో కమిషన్ వచ్చింది- యూనివర్సిటీ కమిషన్- బీర్బల్ సహాని, సి. వి. రామన్‌గారు- వీరంతా వచ్చారు. సెకండ్ ఇంప్రెషన్ రాధాకృష్ణన్‌గారు. వీరిద్దరితోటీ లేటర్ యియర్స్‌లో, తక్కినవాళ్ళ పేర్లూ అవీ చెబితే, అవన్నీ ఇప్పుడు ఇర్రెలవెంట్- ఆ విషయాలు. కాని కొంచెం వయస్సు ముదిరిన తరవాత వార్ని వింటూండడం, మాట్లాడుతూండడం చేసిన తరవాత ఆయన attitude of positive understanding of the human mind నన్ను ఇంప్రెస్ చేసింది. సరే, ఆయన తాలూకు ఎడ్యుకేషనూ వ్యవహారం, పెద్ద విషయాలూ ఇవన్నీ జరిగాయి.

ఇప్పుడు దక్షిణామూర్తిగారు ఈ పుస్తకాన్ని వారికి అంకితం చెయ్యడంలో ఎప్రోప్రియేట్‌నెస్ ఏమిటని చెప్పి నేను ఆలోచించాను. దక్షిణామూర్తిగారిది కూడా a simple, humble, positive mind. సరే, వారి స్కాలర్‌షిప్ గురించి మాట్లాడేటటువంటి అర్హత నాకు లేదు. తక్కినవాళ్ళు మాట్లాడతారు- మాట్లాడేరు. చెన్నకేశవరెడ్డిగారు ఎంతో చక్కగా మాట్లాడేరు. ఎంతో ఆనందం కలిగింది అందరికీ. ఇప్పుడు- Hatred and violence are ruling the country in every field of activity. So, at this moment, to remember Professor Venkata Rangayya – I mean 'Padmabhushan' Venkata Rangayya, a teacher among teachers, a student among students and a patriot among patriots – is a tribute to the wisdom of Dakshinamurty in dedicating this book to a savant who spanned, say about five decades, as a great educationist, an administrator and as a seeker and as a great patriot. Many eminent persons could be counted among his students and all

of them had not only respect, but reverence for him, because of his unsullied reputation as a teacher and as a patriot. He never bargained for any power or authority or any supremacy over anybody. He was always humble, as humble as Dakshinamurty.

Now, when we think of him, we think of the vast reserve of love and patriotism which every human heart possesses, which is not under display. The conditions – today's conditions – I mean, topically today's conditions – are likely to create an atmosphere of a resurgence, a renaissance of the human spirit. And Professor Venkata Rangayya is the beacon light for all of us to understand and emulate. I had hoped to participate in his centenary celebrations. I could not do that. So, Dakshinamurty's prompting has given me the chance to pay my humble, possibly insignificant, tribute to a giant among men and I value that opportunity.

Now, I will be failing in my duty if I do not refer to the great contribution that Mrs.Venkata Rangayya made to the life of Professor Venkata Rangayya and the society. She was the first lady to hoist the banner of supremacy of womanhood in this country. And she was a great educator. As a great educator she did a more difficult job than Professor Venkata Rangayya in the society of those days – in the 30s, 40s and 50s. Her courage, her humility, her strength of purpose were things of beauty and a joy for ever.

Now I must make a personal reference to my gartitude to Prof. Venkata Rangayya. I edited a volume on Dr. Radhakrishnan when he became the President of India. I wrote a hundred letters to a hundred eminent persons – educationists, politicians, public workers and scholars abroad. Within twelve days of my writing that letter, the first contribution that I received was from Professor Venkata Rangayya; along with a beautiful photo. I published it and thanked him for that. And I could not resist the temptation of sending that article in advance for perusal of Dr. Radhakrishanan, the then Rashtrapati. He was thrilled by it and he told me, *"I am beholden to you for getting Professor*

Venkata Rangayya to write on me. I am not equal to Professor Venkata Rangayya in many values. But I still consider a blessing," he said and he accepted it.

Now he was not merely an Andhra, he was a great Indian and he was a great world citizen. And we salute him on this occasion and we are grateful to Poranki Dakshinamurty for making us alive to our duty; and this duty he has discharged in a mighty way. May God bless him! May God bless the Telugu Akademi which has given Dr. Dakshinamurty an opportunity of efficiently doing this type of work. And I hope his services will be available for many years in several fields of activity because Dakshinamurty's strength lies in his spiritual tryst with life. And it is a thing which will help all of us to understand the inner workings of Dakshinamurty's mind. And he must write his experiences also occasionally, apart from his novels and short stories and exercises in literary endeavour. Thank you very much! God bless you!

పుప్పాలూరి కాళిదాసు

పరివర్ధిత ప్రతికి పీఠిక

తెలుగు భాషకు సంబంధించిన వివిధ విషయాలను గురించి నేను అప్పుడప్పుడు రాస్తూ వచ్చిన వ్యాసాలను కూర్చి 1992 లో పుస్తకరూపంలో ప్రచురించాను. నాకు తెలిసినవాళ్ళలో, భాషాసంబంధమయిన విషయాలతో ప్రమేయమున్నవాళ్ళ ఉపయోగార్థం దాదాపు రెండువందల ప్రతులు ఉచితంగా పంచిపెట్టాను. తక్కినవి, నేను ఊహించనంత తొందరగా అమ్ముడు పోయాయి.

నీల్ కమల్ పబ్లికేషన్స్ అధినేత శ్రీ సురేశ్ చంద్రశర్మగారు దీన్ని పునర్ముద్రించడానికి పూనుకొన్నప్పుడు మరో మూడు వ్యాసాలు చేర్చాల నిపించింది. అందువల్ల ఇది పరివర్ధిత ప్రతి అయింది. ఇది వెలువడటానికి కారకులయిన నీల్ కమల్ శర్మగారికి కృతజ్ఞతలు తెలుపుకొంటున్నాను.

అచ్చు కూర్పు చక్కగా చేసిన ట్వెంటీఫస్ట్ సెంచరీ *బిజినెస్* కమ్యూనికేషన్స్ వారికి, ముద్రాపకులకు ధన్యవాదాలు.

— రచయిత

ప్రథమ ముద్రణకు పీఠిక

నేను రాజమండ్రిలో వీరేశలింగాస్తికోన్నత పాఠశాలలో ఐదో ఫారం చదివే రోజుల్లో (1949–50) మాచేత ఇంగ్లీషులోంచి తెలుగులోకి అనువాదాలు అభ్యాసం చేయించేవారు. 'టేల్స్ ఫ్రమ్ షేక్స్పియర్' అన్న పుస్తకంలోని రెండు మూడు పేరాలు ఏరి వాటికి తెలుగులోకి అనువదించమనేవారు. ఆ తరగతి నడిపేవారు, భమిడిపాటి కామేశ్వరరావుగారు. తెలుగులో రచయితగానూ ఉపన్యాసకులుగానూ ఆయన ప్రసిద్ధులయినందువల్ల ఆయనంటే స్కూల్లో పిల్లలందరికీ భయమూ భక్తీ కూడా ఉండేవి. అలాటివారు ఎదురుగా కూర్చుని ఉండగా అనువాదం చెయ్యాలంటే బెదురు బెదురుగా ఉండేది మాకు.

ఒకసారి, తరగతిలో ఉన్నవాళ్ళమందరం అనువాదం పూర్తిచ్చేసేసి మా పుస్తకాలన్నీ ఆయన బల్లమీద బొత్తిగా పెట్టాం. పీరియడ్ పూర్తికావడానికి ఇంకా టైముంది. కామేశ్వరరావుగారు ఆ బొత్తిలో పై పుస్తకం తీసి ఇంగ్లీషు మూలవాక్యాలూ వాటి అనువాదాలూ చదివి వినిపించారు. అందులో ఒక వాక్యం : "Demitrius and Helena went to the forest." దానికి అనువాదం : "డెమిట్రియస్ మరియు హెలీనా అడవికి వెళ్ళిరి." ఆ తరవాత తక్కినవి చదవడం మానేసి సొంతంగా కొన్ని వాక్యాలు చెప్పారు :

"రాముడు మరియు రంగడు సినిమాకు వెళ్ళిరి."

"నేను హోటల్లో ఇడ్లీ మరియు ఉప్మా తింటిని."

"సీత మరియు రాధ పేరంటమునకు వెళ్ళిరి."

ఇలా ఇంకొన్ని వాక్యాలు చెప్పేవారే కాని అప్పటికే మేము విరగబడి నవ్వుతున్నాం.

"నవ్వుతారేం?" అన్నారు కామేశ్వరరావుగారు.

'మరియు' వింటే నవ్వొచ్చిందండి అన్నాను, మొదటి బెంచిమీద కూర్చున్నవాణ్ణి.

"అదీ సంగతి! వాక్యంలో 'మరియు' అన్నమాట వస్తే మీకు నవ్వు ఎందుకొచ్చిందో తెలుసా? అది ఎబ్బెట్టుగా ఉంది కనక. అంటే, మనం మాట్లాడేటప్పుడు 'మరియు' అన్నమాట ఎప్పుడూ రాదు కనక. అంచేత మనం మాట్లాడే మాటలే రాయాలి. మనం మాట్లాడేదే మన భాష–

అదే మాతృభాష!" అన్నారు. అందరం తలలూపాం. 'వెళ్ళిరి' 'తింటిని' లాంటి మాటలు కూడా ఇప్పుడు కొన్ని ప్రాంతల్లోనే వాడుకలో ఉన్నాయనీ చాలామంది వాటిని వాడరనీ చెప్పారు. గ్రాంధిక భాషకూ వాడుక భాషకూ ఉన్న తేడాలు కొన్ని చెప్పారు.

"ఇంతకీ ఈ 'మరియు' రాసింది ఎవరోయ్?" అంటూ రోల్ నంబరు పిలిచారు.

వెర్రిమొహం వేసుకొని నిలబడ్డవాడు భవదీయుడని వేరే చెప్పక్కర్లేదు.

అదుగో – అదీ, గ్రాంధికభాషలో రాయగూడదని నేను మొట్టమొదట తెలుసుకున్నది! కథలూ నవలలూ చదవడం అలవాటయ్యాక అది గట్టిపడంది. సొంతంగా గిలకడం మొదలుపెట్టాక, పరీక్షల్లో తప్ప, మరెక్కడా, ఎప్పుడూ నేను గ్రాంధికంలో రాయలేదు.

అలాగని గ్రాంధికంమీద నాకు ఏవగింపు ఉందని కాదు. పెద్దల్ని గౌరవించినట్టు దానికి నమస్కరిస్తాను. కాని, స్నేహితుల దగ్గిర ఉన్నట్టుగా మనస్సు విప్పలేను. ఛందోబద్ధంగా గ్రాంధికంలో రాసిన కవిత్వం నాకూ ఇష్టమే. హైస్కూల్లో మాకు తెలుగు చెప్పిన మాస్టరుగారు సామాన్యులు కారు. సాక్షాత్తు మహాకవి మధునాపంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రిగారు. అత్యంత రసనిర్భరంగా, ప్రసాదగుణోపేతంగా, మదగజధృతితో హుందాగా పద్యం రాయడంలోనూ చదవడంలోనూ మాత్రమే కాకుండా, పద్యకవిత్వంలోని అందచందాల్ని విడమరిచి చెప్పడంలో కూడా ఆయనకు దీటయినవారు చాలా అరుదు. ఆయన నడిపిన 'ఆంధ్రి' సాహిత్య పత్రికను ఇప్పటివాళ్ళు ఎరక్కపోవచ్చు. కాని 'ఆంధ్ర రచయితలు' ఎప్పటికీ నిలుస్తుందనేది అందరూ ఎరిగిన సత్యం. అటువంటి మహాకవి దగ్గిర చదువుకొన్నవాడికి పద్యకవిత్వంమీద అభిరుచి ఏర్పడకుండా ఎలా ఉంటుంది? కాని, నా విషయంలో ఆ అభిరుచి, చదివి ఆనందించడానికే పరిమితం.

వచనం వాడుక భాషలోనే ఉండి తీరాలన్న నమ్మకానికి అప్పటికీ ఇప్పటికీ కూడా తిరుగులేదు. గిడుగు రామ్మూర్తిపంతులుగారి చలవవల్ల అది ప్రత్యక్ష సత్యంగా శాశ్వతంగా స్థిరపడింది.

ఈ విధంగా నా చూపును సరయిన దిశకు మళ్ళించిన గురువులు భమిడిపాటి కామేశ్వరరావుగారు.

ఈ చూపును సునిశితమూ విశాలమూ చేసినవారు భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తిగారు. ఆయన నా 'వెలుగూ వెన్నెలా గోదారీ' నవల చూసి మాండలిక వృత్తిపదకోశం (చేనేత పదాలు) పనిలో నన్ను నియమించారు. భాషపట్ల

నాకు శాస్త్రీయమైన దృష్టి విస్తృతమయిన అవగాహనా కలిగించారు. తెలుగువాళ్ళలో ఈ శతాబ్ది ఉత్తరార్ధంలో జాతీయ అంతర్జాతీయ స్థాయిల్లో సుప్రసిద్ధులయిన ఏకైక భాషాశాస్త్రవేత్త భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తిగారు. ఆయన దగ్గర నేర్చుకొన్న భాషాశాస్త్రం కొద్దిపాటే అయినా, నా కదే అరోధి!

నాకు జరిగిన మరో మేలు, గురజాడ అప్పారావుగారి 'మినిట్ ఆఫ్ డిసెంట్' చేతికి చిక్కడం. మిత్రుడు అబ్బూరి గోపాలకృష్ణ ప్రేరణతో దాన్ని తెలుగులోకి అనువదించి ఆంధ్రప్రభ దినపత్రికలో నాలుగు నెల్లపాటు ధారావాహికగా ప్రచురించాను (1964). దాంతో వ్యావహారికభాషోద్యమం లోతుపాతులు సంపూర్తిగా అవగాహన అయాయి; నైతిక బలం పెరిగింది. వివిధ సందర్భాల్లో భాషాసంబంధమయిన వ్యాసాలు కొన్ని రాయడానికి ఉత్సాహం కలిగింది. ఆ వ్యాసాల్లోంచి ఏరి కూర్చినదే ఈ వ్యాస సంపుటం.

దీన్ని స్వర్గీయ మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్యగారికి జ్ఞాపకార్థం ఆనందంగా, వినమ్రంగా అంకితమిస్తున్నాను.

శ్రీ కొండపల్లి శేషగిరిరావుగారు సుమారు మూడు దశాబ్దులుగా స్నేహామృతమందిస్తున్న సుహృన్మిత్రులు. ఆయన వేసిన బొమ్మ ఒకటి నా పుస్తకంమీద ముఖచిత్రంగా వెయ్యాలన్నది నా చిరకాలపు ముచ్చట. అది ఈ సందర్భంలో నేరవేరినందుకు సంతోషిస్తూ ఆయనకు అభివాదా లర్పిస్తున్నాను.

ఈ వ్యాససంపుటాన్ని ఆవిష్కరించడానికి అంగీకరించిన, తెలుగు అకాడమి డైరెక్టర్, శ్రీమతి కా. హేమలతగారికి నా కృతజ్ఞతలు.

అడిగిన వెంటనే వెంకటరంగయ్యగారి ఫొటో ఇచ్చిన 'ఆనందవాణి' సంపాదకులు మాన్యులు శ్రీ పుప్పాలూరి కాళిదాసుగారికి ప్రత్యేక కృతజ్ఞతలు.

ఈ సంపుటంలో చేర్చడానికి వ్యాసాలు ఎంపిక చేయడంలోను వాటి కొక క్రమం ఏర్పరచడంలోను తోడ్పడిన డా॥ కె.ఎల్.ఎన్. శర్మగారికి, ముద్రణ యోగ్యప్రతి తయారీలో సహకరించిన చి॥ ఎన్. సూర్యప్రకాశ్‌కు, స్వల్ప వ్యవధిలోనే చక్కగా ముద్రించి ఇచ్చిన శ్రీ బి. నాగేందర్ (శివాజీ ప్రెస్, సికింద్రాబాదు) గారికి ధన్యవాదాలు.

- పోరంకి దక్షిణామూర్తి

విషయ

1. భాష : వ్యాకరణం – ఆధునిక దృక్పథం ... 1
2. కావ్యేతర గ్రంథాల్లో సిసలయిన తెలుగు సంప్రదాయం ... 8
3. గ్రాంథిక వ్యావహారిక భాషోద్యమాలు ... 30
4. గిడుగు మెమొరాండం : గురజాడ డిసెంట్ పత్రం ... 38
5. మాండలికాలు ... 46
6. పారిభాషిక పదాలు: కల్పనాశిల్ప రీతులు ... 55
7. బోధన భాషగా తెలుగు వాడకంలో సాధకబాధకాలు ... 82
8. బోధన మాధ్యంగా తెలుగు అభివృద్ధి :
శాస్త్రవిషయాలవారీగా సమస్యలూ పరిష్కార మార్గాలూ ... 88
9. అధికార భాష ... 95
10. మాండలికంలో ఎందుకు రాశానంటే..... ... 100
11. తెలుగు నవలలో భాష, శైలి, మాండలికత ... 103
12. పానుగంటివారి భాషాశైలి ... 115
13. శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి రచన : భాషావిశేషాలు ... 120
14. మాండలిక కథలు ... 136
15. నేటి రచనలు : భాషాప్రయోగాలు ... 143
16. భారతీయ భాషలన్నిటికీ కలిపి ఏకలిపి అవసరమా? ... 153
అనుబంధం
ఆధునిక ప్రమాణభాషాభగీరథులు
గిడుగు రామమూర్తిగారికి 'విజయపట్టప్రదానం' ... 159

★ ★ ★

1

భాష : వ్యాకరణం - ఆధునిక దృక్పథం

పరస్పర భావ వ్యక్తీకరణకు సామాజికులు వాగ్రూపంలో వెలువరించే సంకేతాల నియత నిర్మాణమే భాష. సమాజం దీన్ని సమష్టిగా సృష్టించుకొన్నది; సమష్టి సాధనంగా వాడుకొంటున్నది.

కాలగతిలో కొన్ని శతాబ్దులూ సహస్రాబ్దులూ గడవగా వాగ్రూపానికి లిఖిత రూపం ఏర్పడింది. వాగ్రూపం మౌలికం; శ్రవణమాత్ర బోధకం. రెండోది దానికి విధేయం; పఠనమాత్ర బోధకం.

ఈనాడు ప్రపంచంలో ఎన్ని భాషలు ఉన్నవీ ఖచ్చితంగా ఎవరూ చెప్పలేకపోయారు. రెండువేలకూ మూడువేలకూ మధ్యలో ఉండవచ్చని అన్నారు. ఆటవికుల భాషల ఉనికి ఇంకా సరిగా తెలియనే లేదు. పరిశోధనలు కొనసాగుతున్నాయి.

భాషకు వాగ్రూపమే మౌలికమనటానికి హేతువు ఏమిటంటే, కొన్ని వేల సంవత్సరాలుగా భావప్రకటన వ్యాపారం కొనసాగుతున్న మానవ సమాజంలో కొన్ని భాషలకు ఈనాటికి కూడా లిఖితరూపం లేకపోవటమే! ఉదారణకు కూర్గుప్రాంతం తీసుకుంటే, దేశంలో అన్ని రంగాల్లోనూ అత్యున్నత స్థాయికి వచ్చిన ఆ ప్రాంతపు విద్యావంతులు మాట్లాడే భాష ఒకటి ఉంది. కన్నడానికి దగ్గరగా ఉండే సోదర ద్రావిడ భాష. కాని, వాళ్లు రాసేది కన్నడ లిపిలోనో, తెలుగు లిపిలోనో! ఇలాటివి ఈ దేశంలో చాలా ఉన్నాయి. బయటి ప్రపంచంలో మరింకెన్నో ఉన్నాయి. అయితే, ప్రతి భాషకూ ప్రత్యేక లిపి ఉండాలన్న నియమం లేదు కదా!

సామాజికుడు మాట్లాడే వైయక్తిక పద్ధతిని, అతని 'ఈడియొలెక్ట్' అంటారు. ఒకే కుటుంబంలో ఉన్న వ్యక్తుల్లో వాళ్ళ వాళ్ళ పద్ధతుల్లో కొద్దిపాటి భేదాలు కనిపిస్తూ ఉంటాయి. మా కుటుంబంలో దూరవ్యక్తి నిర్దేశకంగా గాని, సమీపవ్యక్తి నిర్దేశకంగా గాని 'తను/తాను' వాడుతుంటాం. అంటే, దూరసామీప్యభేదం పాటించవలసిన అవసరంలేకుండానే అర్థస్ఫూర్తి కలుగుతోందన్నమాట. మా పిల్లల్లో ఒకడు, రెండింటికీ భేదం పాటించాలనుకున్నాడేమో, దూరవ్యక్తి నిర్దేశకంగా 'తను', సమీపవ్యక్తి నిర్దేశకంగా

'తిను' – 'అతను', 'ఇతను' అన్నపదాల సామ్యంమీద– అంటూ అనటం ప్రారంభించాడు. ఉదా : "తను పుస్తకం కొనుక్కున్నాట్ట", "తిను పాఠం రాసుకోవాలంటున్నాడు." ఇదే విధంగా ఒక కుటుంబానికీ మరొక కుటుంబానికీ ఒక వర్గానికీ మరొక వర్గానికీ ఒక ప్రాంతానికీ మరొక ప్రాంతానికీ కూడా తేడాలు కనిపిస్తూ ఉంటాయి. చేనేత పనివారిలో పద్మశాలివారికి, మగ్గంచివర పగ్గం బిగించే వంకర కట్టెకు 'పెడకోల' అనే పదం వాడుకలో ఉంది. వారి ఊళ్ళలోనే ఉన్న దేవాంగులకు, దానికి ఊదు[గు]కోల అనే పదం వాడుకలో ఉంది. ఒక ప్రాంతంలో 'నుయ్యి' అనే దానికి మరో ప్రాంతంలో 'బావి' అనేది వాడుక. ఇలాటి తేడాలు వివిధ స్థాయిల్లో జరిగే ఆదానప్రదానాలవల్ల కూడా ఏర్పడుతూ ఉండవచ్చు.

వైయక్తిక వాగ్వ్యవహార పద్ధతులు కొన్ని కలిసి 'మాండలికం' [డయలెక్ట్] అవుతుంది. ఈ మాండలికాలు ప్రాంతాలనుబట్టీ వృత్తులనుబట్టీ, వర్ణాలనుబట్టీ సాంఘికమైన వివిధ వర్గాలనుబట్టీ కొంచెం కొంచెం వేరుగా ఉంటుంటాయి. కోస్తాప్రాంతంవాళ్ళు 'వచ్చాడు' అనే సందర్భంలో, తెలంగాణావాళ్లు 'వచ్చిండు' అనీ, రాయలసీమవాళ్లు "వచ్చినాడు" అనీ అంటూంటారు. ధాతుప్రత్యయాలు వాటిలో విడమరిచి చూస్తే : వచ్ +అ + డు ⟶ వచ్చాడు, వచ్ + ఇన్ + డు ⟶ వచ్చిండు, వచ్ + ఇనా + డు ⟶ వచ్చినాడు అనీ. నేటి తెలుగులో '–అ–/–ఇన్–/ఇనా–' ఆయా ప్రాంతాల్లో ఉన్న భూతార్థక ప్రత్యయమనీ తెలియకపోదు. ఇలాంటి భిన్నతలు కొన్ని ఉన్నప్పటికీ వాటిలో ఏకత్వం లేకపోలేదు. అంటే అన్ని ప్రాంతాల్లోనూ వాక్యనిర్మాణ నియతిలో సమానధర్మం ఉంది కాబట్టి అర్థబోధకత లోపించదన్నమాట. కనక, ఇలాంటి మాండలికాలు ఎన్ని ఉన్నా ఒకే 'భాష' (లాంగ్వేజ్)గా లెక్కకు వస్తాయి. ఏ రెండు మాండలికాల మధ్య అయినా అర్థబోధకత పూర్తిగా లోపిస్తే వాటిని భిన్నభాషలుగా లెక్కకట్టక తప్పదు. ఒకప్పుడు తమిళభాషకు ఉపభాషగా ఉన్న మలయాళం, పదో శతాబ్దం ప్రాంతంలో తమిళంనుంచి విడివడి స్వతంత్ర భాషగా స్థిరపడింది. కనక, వాటిని 'సోదరభాషలు' అని చెబుతూ ఉంటారు. తెలుగు, తమిళం, కన్నడం– వగైరా పాతిక ముప్పయి భాషలూ 'మూల ద్రావిడభాష' (ప్రోటో ద్రవిడయన్) నుంచి విడివడి స్వతంత్ర వ్యవస్థను కల్పించుకొన్న సోదరభాషలే.

సమాజంలో నిత్యజీవితంలో సహజ వాగ్వ్యవహారంగా ఉన్నభాష 'జీవద్భాష' (లివింగ్ లాంగ్వేజ్). ఉదా : తమిళం, తెలుగు మొదలైనవి. ఒకప్పుడు

వాడుకలో ఉండి, రానురాను ఆ భాష మాట్లాడే వ్యక్తుల్లో చివరివాడు కూడా మరణిస్తే, అప్పుడు దాన్ని 'మృతభాష' (డెడ్ లాంగ్వేజ్) అంటారు. లాటిన్, సంస్కృతం మొదలైనవి. 'డాల్మేషియన్' అనే భాష మాట్లాడే వాళ్లలో చివరివాడు పందొమ్మిదోశతాబ్ది చివరిరోజుల్లో ఒక గని ప్రమాదంలో మరణించాడు. అప్పటినుంచి డాల్మేషియన్ మృతభాషగా లెక్కకు వచ్చింది.

భాష సమాజాన్ని ఆశ్రయించుకొని ఉన్న వ్యవస్థ అని ముందే చెప్పుకొన్నాం. అన్ని సాంఘిక వ్యవస్థల మాదిరిగానే భాష కూడా మార్పులకూ, చేర్పులక్కూ లోనవుతూ ఉంటుంది. అందుకే జీవద్భాషను ప్రవాహిని (నది)తో పోల్చడం జరిగింది. ప్రపంచంలో ఏ భాషా, మార్పులకు లోనుకాకుండా ఉండదు. అయితే ఆ మారుపాటు ఎంత నిదానంగా జరుగుతుందంటే ఏ వ్యక్తీ తన జీవితకాలంలో స్పష్టంగా గమనించజాలనంత నిదానంగా జరుగుతుంది.

భాషలో అర్థవిపరిణామమూ ధ్వని విపరిణామమూ ఏయే తీరులుగా ఉంటాయో భాషాశాస్త్రవేత్తలు నిరూపించారు. ధ్వని విపరిణామం ఎప్పుడూ ఒక క్రమపద్ధతిలో వస్తుంది. దానికి బాహ్యాభ్యంతర హేతువులు నిరూపించడం జరిగింది.

వ్యక్తి చింతనావ్యాపారానికి భాషానిర్మాణంలో ఉండే నియతి ప్రధానం. నియత నిర్మాణ రహితమైన భాష ఏదీ ఉండదు. ఎంతటి నిరక్షర కుక్షి అయినా తెలుగువాడు, "నేను వచ్చాయి" అని చస్తే అనడు. ఎందువల్ల? వాక్యంలో కర్తృపదం ఉత్తమ పురుషలో ఉన్నప్పుడు, క్రియాపదంలో చివర నపుంసక బహువచన ప్రత్యయమైన '–యి' రాగూడదని అతనికి తెలుసు. వచ్చ్– ధాతువుకు '–ఆ–' అనే కాలార్థక ప్రత్యయం, '–ను' అనే పురుషార్థక ప్రత్యయం చేర్చి క్రియాపదం వ్యక్తంచేస్తాడు. ఇలా అనడానికి అతను వ్యాకరణ గ్రంథం ఏదైనా చదివాడా? లేదు. ఒక భాషాసమాజంలో పుట్టి పెరిగినవాడు, తల్లిదండ్రులవల్లా, పెద్దలవల్లా అనుకరణద్వారా భాషావ్యవహారం అలవరుచుకొంటాడు. ఇతరమైన అలవాట్లు ఎలా అలవడతాయో భాషకూడా అలాగే అలవడుతుంది. కాబట్టి ఒక భాష మాట్లాడే వ్యక్తికి, ఆ భాషకు సహజమైన నిర్మాణం చిన్నతనంలో అయిదారేళ్ల ఈడుకే అలవడి ఉంటుందన్నమాట. చదవవేసే సమయానికే అతని బుద్ధిలో అది నమోదయి ఉంటుంది. ప్రస్తార సంయోగాలు (పెర్ముటేషన్స్ అండ్ కాంబినేషన్స్) మూలంగా, తెలిసిన రూపాల సామ్యంలో తెలియని రూపాలు కూడా సాధించి వ్యవహారం కొనసాగించుకొంటాడు. అతని వ్యవహారం భాషానిర్మాణ

సహజమైన పద్ధతిలోనే సాగుతుందన్నమాట. ఎప్పుడూ దానికి విరుద్ధంగా ఉండదు. శిష్టేతరుల వ్యవహారంకూడా వాళ్ల సహజమైన వాడుకకు భిన్నంగా ఉండదు. మెదడుకు సంబంధించిన 'ఎఫేసియా' అన్న వ్యాధి ఉన్నవాడు తప్ప, మరెవ్వడూ వ్యాకరణ విరుద్ధంగా మాట్లాడడు. వ్యాకరణమనే పదానికి ఏర్పడ్డ విస్తృతార్థం ముందు ముందు ప్రస్తావిస్తాను.

మనదేశానికి రాజ్యాంగచట్టం (కాన్‌స్టిట్యూష‌న్) ఒకటి ఉంది. అది లిఖితం. ప్రభుత్వ యంత్రాంగం దానికి లోబడి వ్యవహరించవలసి ఉంటుంది. మన రాజ్యాంగానికి చాలా వరకు మాతృక అనదగింది బ్రిటిష్ రాజ్యాంగం. అది అలిఖితం. సంప్రదాయాల సమాహారంగా అనూచానంగా వస్తున్నదే కాని, మనదాని మాదిరిగా శాసనబద్ధమై లేదు. అంటే, లిఖితం కాకపోయినంత మాత్రాన వ్యవస్థ లేదనటానికి వీల్లేదన్నమాట. అలాగే, ప్రపంచంలో కొన్నివేల భాషలు ఉన్నాయి. వాటికి అన్నిటికీ వ్యవస్థ ఉన్నది. కాని వాటి వాటి నిర్మాణాలను తెలియజెప్పే శాస్త్రగ్రంథాలు ఎన్నో భాషలకు లేవు.

ప్రతి భాషాసమాజానికీ ఎంతో కొంత సాహిత్యం ఉంటూంటుంది. పాటలతోనూ కథలతోనూ వాగ్రూపంలో ఉంటుంది. ఇది ప్రాథమికావస్థ. రానురాను ఆ భాషాసమాజానికి లిపి అలవడ్డ తరువాత అది గ్రంథస్థం అవుతుంది. సంస్కారం పెరిగేకొద్దీ శాస్త్రదృష్టికూడా అలవడి, ఆ భాష పనిచేసే తీరును వివరించే శాస్త్రం మొదలవుతుంది. 'వాక్యం, వాక్యాంశం, పదం, పదాంశం, ప్రత్యయం, వర్ణం, ధ్వని' అన్నవాటి స్పృహ ఏర్పడుతుంది. నామవాచకం, క్రియాపదం, విశేషణం, క్రియావిశేషణం, అవ్యయం మొదలైనవాటి వివేచన కలుగుతుంది. పదపదార్థసంబంధం సామాజిక నిష్ఠమే కాని సహజసిద్ధం కాదని రూఢి అవుతుంది. అంతవరకూ అలిఖితంగా ఉండి, వ్యవహర్త బుద్ధిలో నెలకొని ఉన్న భాషానిర్మాణం ఎంతో కొంతవరకు లిఖితమవుతుందన్నమాట.

భాషలో అర్థవంతమైన గరిష్ఠాంశం వాక్యం కాబట్టి, అలాటి వివిధ వాక్యాలను పైన చెప్పిన రీతిలో విడమరిచి చూపించి, ఆయా అంశాల సహజస్థానాలూ వాటివాటి సంబంధాలూ నిరూపించటం భాషాశాస్త్రవేత్త చేసే పని. ఆ రీతిగా గ్రంథస్థమైనదాన్నే 'వ్యాకరణం' (గ్రామర్) అని చెప్పటం చాలాకాలంగా వాడుక. కాని ఆధునిక భాషాశాస్త్రవేత్తలు 'వ్యాకరణం' అనే పదాన్ని విస్తృతమైన అర్థంలో వాడుతూండడం గమనించవలసిన విషయం. ప్రతి భాషకూ నియతమైన నిర్మాణం ఉంటుందని ముందు చెప్పుకున్నాం. అది వ్యవహర్త బుద్ధిలో నెలకొని ఉంటుంది. కాబట్టి ఆయా

సందర్భాల్లో దాన్ని విడమరుచుకొని, అవసరమైన అంశాలను జతపరుచుకొని నూతన వాక్యనిర్మాణం చేసుకొంటూ ఉంటాడు. ఈ ప్రక్రియ అంతా రెప్పపాటుకాలంలోనే జరుగుతూ ఉంటుంది. కనక వ్యవహర్త బుద్ధిగతమైంది కూడా వ్యాకరణమే అని ఆధునిక భాషాశాస్త్రవేత్తల నిర్ణయం. ఇంకా స్పష్టంగా చెప్పాలంటే దాన్ని 'అలిఖిత వ్యాకరణం' (అన్‌రిటెన్ గ్రామర్) అనీ 'అంతర వ్యాకరణం' (ఇంటర్నల్ గ్రామర్) అనీ అంటూంటారు.

దీన్నిబట్టి తేలేవి ఏమిటంటే : ఒకటి, వ్యాకరణంలేని భాష ఉండదు. రెండు, మాతృభాషావ్యవహర్త మాట్లాడేది అంతా వ్యాకరణానుగుణంగానే ఉంటుంది.

ఒక్కొక్క భాషావ్యాకరణం ఒక్కొక్క తీరుగా ఉంటుంది. ప్రపంచంలో ఏ రెండు భాషల్లోనూ భావాల వర్గీకరణ (క్లాసిఫికేషన్ ఆఫ్ కాన్‌సెప్ట్స్) ఒకే తీరుగా జరగదు. కింది ఉదాహరణలు గమనించండి.

తెలుగు : నేనింటికి వెళ్తున్నాను.
హిందీ : మైం ఘర్ జారహా హూం.
ఇంగ్లీషు : అయామ్ గోయింగ్ హోమ్.

పై వాక్యాల్లో వివిధ అంశాలకు తగిన స్థానాలూ ప్రయోగార్హతలూ (పొజిషన్స్ అండ్ ప్రివిలేజెస్) ఒకే రీతిలో లేవు. అయితే ఒకే కుటుంబానికి చెందిన భాషల మధ్య మాత్రం కొన్ని సామాన్య ధర్మాలు ఉంటూంటాయి. కాబట్టి ఒక భాష వ్యాకరణాన్ని బట్టి మరో భాష వ్యాకరణాన్ని నిరూపించటం వ్యర్థం అవుతుంది. అంటే, లాటిన్ భాషా వ్యాకరణాన్ని పట్టుకొని ఆంగ్లభాషా వ్యాకరణానికి వర్తింపజేసినప్పుడు ఏమైందో అదే అవుతుందన్నమాట:

లిఖిత వ్యాకరణం లక్ష్యాలు ఏమిటని ప్రశ్నించుకొంటే సమాధానాలు ఇలా చెప్పకోవచ్చు: (1) మాతృభాషా వ్యవహర్త సహజావబోధాన్ని (ఇన్‌ట్యూయిషన్) తృప్తిపరిచేటట్లు, లేదా వివరించేటట్టు ఉండాలి. (2) అతని వ్యవహార సామర్థ్యాన్ని పెంచటానికి తోడ్పడాలి. నోమ్ ఛామ్‌స్కీ (Noam Chomsky) అనే ప్రఖ్యాత భాషాశాస్త్రవేత్త, 'పరివర్తన వ్యాకరణ' శాస్త్రానికి ఆద్యుడు, ఇలా అంటాడు:

"Grammar is a device that generates (enumerates) all of the grammatical sequences (of a language) and none of the ungrammatical one."

అన్ని రూపాలనూ గ్రహించేది మాత్రమే ఆదర్శ వ్యాకరణం అని కూడా ఆయన చెప్పాడు.

వర్ణనాత్మక వ్యాకరణం [డిస్క్రిప్టివ్ గ్రామర్,] చారిత్రక వ్యాకరణం [హిస్టారికల్ గ్రామర్], తులనాత్మక వ్యాకరణం [కంపారిటివ్ గ్రామర్], పరివర్తన వ్యాకరణం [ట్రాన్స్ఫార్మేషనల్ గ్రామర్], మాండలిక భాషా వ్యాకరణం [డయలెక్ట్ గ్రామర్], కావ్యభాషా వ్యాకరణం [క్లాసికల్ గ్రామర్], మొదలైనవి తరుచుగా వింటూాండే పేర్లు. నిర్దిష్టకాలంలో ఉన్న భాషాస్వరూపాన్ని వివరించేది వర్ణనాత్మక వ్యాకరణం. ఒక భాష వివిధ దశల్లో ఎలా ఎలా పరిణామం చెందుతూ వస్తున్నదో తెలిపేది చారిత్రక వ్యాకరణం. నిర్దిష్టకాలంలో, నిర్దిష్టభాషలు రెండిటి మధ్య సాదృశ్య వైదృశ్యాలు వివరించేది తులనాత్మక వ్యాకరణం. ఒక్కొక్క మాండలికాన్నే విడివిడిగా వివరించేవి మాండలిక భాషా వ్యాకరణాలు. (ప్రాచీన) కావ్యభాష వ్యవస్థను నిరూపించేవి కావ్యభాషావ్యాకరణాలు. ఆధునిక భాషలో ఒక తీరు నిర్మాణంగల వాక్యంనుంచి ఇతర వాక్యాలను సాధించే శిల్పాన్ని తెలిపే శాస్త్రం పరివర్తన వ్యాకరణం.

బడుల్లో చదివే పిల్లకాయలపాలిటి 'భాషలో తప్పులు దిద్దే' అనుశాసనాన్ని 'ప్రిస్క్రిప్టివ్ గ్రామర్' అని అంటారు. వేదం ప్రభుసమ్మితం అన్నట్టుగానే ఇలాటి వ్యాకరణంకూడా ప్రభుసమ్మితం అనుకొంటూ ఉంటారు కొందరు. ఇలాటి మూఢభక్తిగల ప్రబుద్ధులవల్లే ప్రతిభావంతుడైన వ్యాకర్తకూడా అప్రతిష్ఠపాలౌతు ఉండటం మనకు తెలుసు!

భాషకు మార్పు సహజం కాబట్టి ఏ కాలంలో మార్పులూ చేర్పులూ వస్తూంటాయో వాటినల్లా జీవద్భాష స్వీకరిస్తూనే ఉంటుంది కాబట్టి, ఏ కాలంలో శిష్టజనుల వాగ్వ్యవహారంలో ఉన్న భాష ఆ కాలపు ప్రామాణిక భాషగా వన్నె కెక్కుతుంది. వాగ్వ్యవహారానికి తోడు సమకాలిక జీవితాన్ని ప్రతిబింబించే రచనలు ఆ భాషలోనే వెలువడడం, ప్రభుత్వ యంత్రాంగం ఈ సత్యాన్ని విస్మరించకుండా ప్రజలకు దగ్గరగా ఉండేటట్లు ఆ భాషలోనే ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలు జరపటం, తాఖీదులు ఇవ్వటం, ఇతర వ్యవహారాలు కొనసాగించటం జరిగినప్పుడూ జీవద్భాషలో విద్యాబోధనకు అవకాశం కలిగించినప్పుడూ క్రమేణా భాష పుష్టిమంతం అవుతుంది. లండన్ నగరంలోనూ చుట్టుపక్కలా విద్యావంతులు మాట్లాడే భాష సుమారు నాలుగువందల ఏళ్ళకు పూర్వమే ప్రామాణిక భాషగా గుర్తింపుకు వచ్చి

క్రమక్రమంగా పుష్టి చేకూర్చుకుంటున్నందువల్ల, ఈనాడు సర్వసంపన్నమైన అంతర్జాతీయ భాషగా రాణిస్తోంది.

తెలుగులో శిష్టవ్యావహారిక భాషకు ప్రజామోదం ఎప్పుడూ ఉంది. వివిధ ప్రాంతాల్లో ఉన్న విద్యావంతులూ రచయితలూ పత్రికలూ సినిమాలూ రేడియో మొదలయిన విద్యావ్యాపక, ప్రచార సాధనాలు దీని వ్యవస్థను నిరూపించటం జరిగింది. ఇది క్రమక్రమంగా సుసంపన్నమవుతున్నది.

"Aristocracy and exclusiveness tend to final overthrow, in language as in politics."

- Prof. Whitney

"Language is no better and no worse than the men who speak it."

- Prof. Lounsbury

(ఆంధ్రప్రభ దినపత్రిక, 1970 ఆగస్టు 30)

★ ★ ★

2

కావ్యేతర గ్రంథాల్లో సిసలైన తెలుగు సంప్రదాయం

తెలుగువాళ్ల దురదృష్టం ఏమిటో గాని, ఒక్క చిన్న పని జరగాలంటే కొండ తవ్వి ఎలకను పట్టేంత హైరాణ పడితేనే గాని ఏ కొద్దిపాటి ప్రయోజనమూ నెరవేరటం లేదు. ఒకనాడూ, రెణ్ణాళ్ళూ కాదు; దశాబ్దులూ శతాబ్దులూ వేసటపడాలి. ఈలోగా కొన్ని తరాలు వెళ్లమారి ముచ్చటంతా ముక్కలైపోతుంది. చేసిన ప్రయత్నం నెరవేరి ఫలం చేతికి అందేదాకా కూడా నమ్మకం లేదు. అందిందే అనుకుందాం, ఆ చేతికీ ఈ పంటికీ మధ్యలో దాన్ని చెదరగొట్టడానికి చూసేవాళ్ళు ఎంతమంది లేరు? ఎన్నిటికో సరిపెట్టుకుంటూ వస్తున్నాం. దీనికీ అంతే మరి! ఛస్తామా? పైవాళ్ల మాట అలా ఉంచండి, మనవాళ్ళలోనే సైంధవులు ఉన్నారు. ఏవేవో ఘన కార్యాలు సాధించి పోగులు పెట్టడం మాట దేవుడెరుగు. ఒక మంచి ముక్కచెప్పి, "దీంట్లో మంచి ఇదిరా అబ్బాయ్! నామాట చటుక్కున నీ మనస్సు కెక్కకపోయినట్టయితే కాస్సేపు నిదానించి చూడు, బుర్రకి పని చెప్పూ, అంతగా మంచిది కాదని తోస్తే అప్పుడే దాన్ని మానెయ్యొచ్చు! భయాలూ, భేషజాలూ, స్వార్థాలూ అన్నీ పక్కకి పట్టేసెయ్యి. ఒక్కడి ఇష్టానిష్టాలతో నిమిత్తం లేకుండా పదిమంది మేలు దృష్టిలో పెట్టుకోవాలి తండ్రీ!" అంటూ నచ్చజెప్పడానికే ఉన్న శక్తి కాస్తా ఉడిగిపోతోంది. ఇంకా మనం ఏవేవో సాధించేదేమిటి? వెలగబెట్టేదేమిటి?

గిడుగు రామ్మూర్తి పంతులు అనే పెద్దమనిషి పొరపాటున తెలుగువాడయి పుట్టాడు. పుట్టినవాడల్లా ఊరుకోకుండా తెలుగూ ఇంగ్లీషూ సంస్కృతమూ ఆపోశనపట్టాడు. తెలుగు పలుకులకోసం చెవులు దోరబెట్టుకు విన్నాడు. బుద్ధి సానబెట్టి, మనస్సు విప్పి మాట్లాడాడు. "నీ హృదయస్థితి తెలుగులో మాట్లాడుకోగలవురా అబ్బాయి, ఆశక్తి నీకిచ్చా," అన్నాడు. "నీ హృదయస్థితి నువ్వు మాట్లాడగలిగితే భాషగురించి సిగ్గుపడకూ! ఎవడి హృదయస్థితికి తగ్గ భాష వాడికి అమిరే ఉంటుంది! మాట్టాడేసెయ్! దాన్ని ప్రకటించేప్పుడు దానికి డాబుగా వేషంపస్తే చూపులికి శాశ్వతంగా మాబాగా ఉంటుందని

నువ్వు అనుకుంటూన్న కొద్దీ అనృతమై హృదయదూరం కాగల్దు! మానవుడవై పొందిన హృదయానందానుభవాన్ని లిఖితంచేసేటప్పుడు మానవాతీతుణ్ణనుకోకూ! ఆపళంగా అనెయ్! దాన్లో విశేషం ఏమిటంటే, దేశంలో హృదయంగల మనుషులు దాన్ని నిలుపుకుంటారూ!" అన్నాడు (చూడండి: భమిడిపాటి కామేశ్వరరావుగారి 'చంద్రుడికి.......,' పుట 28). ఎదుటివాడు, లేని చెవుడు తెచ్చి పెట్టుకున్నందుకు నిజంగా వాడికి చెవుడు వచ్చేదాకా కర్ణపటలాల్ని అదరగొట్టకుండా విడవలేదు ఆయన. భాషాపరిశోధన తనకు తెచ్చిపెట్టిన చెవుడు తలచుకొని, "మీ సంభాషణ విన్లేను కదా, ఆ ఊరెడితే అక్కడివాళ్ళు తమ హృదయంలాంటి తెలుగు అనేటప్పుడు దాన్ని నా చెవితో స్వీకరించలేను గదా!" (అదే పుస్తకంలో, పుట 27) అని వాపోయాడు. "మహాకవి రచనల్లో ఉత్కృష్టమైన చోట్ల దాఖలాలు చూపించి, వాటిని తప్పులనకండి. అవి తప్పులు కావు. కవుల నోటంట తప్పు రాదు. కవి సార్థకుడైతే అవసరం చొప్పున వ్యాకరణం తరవాత బయల్దేరి అతణ్ణి సమర్థించుకుంటుంది. ఏదో చచ్చిచెడుతుందీ! ప్రత్యక్షంకూడా ప్రమాణమేనూ! చూడండి అని నొక్కినొక్కి అనేవారు" (పుట 30). "భూమిమీద తెలుగు మాట్లాడే వ్యక్తి ఒక్కడు మాత్రం మిగిలి ఉండే కాలం వచ్చినా ఆ ఒక్కడూ తన హృదయ పరిస్థితులు యథారీతిగా వెలిపుచ్చడంలో తన తల్లిదండ్రులవల్లా పెద్దలవల్లా తను నేర్చుకోగలిగిన మాట ధోరణిలో (వ్యాప్తిశాశ్వతత్వాలకి లోటు వస్తుందనే భయంచేత మార్చి, దాన్ని కేవలం అనృతంగా చేసేసి, బుర్రతో హృదయాన్ని పొడిచి, తన భయాన్ని ఖాయపరచుకోకుండా) తను మాట్లాడేసెయ్యడం, అవసరం అయితే అదే లిఖితం చెయ్యడం, తనకు నామర్దా కాదు సరికదా, అసలు అదే గదా సూనృతం. అదే గదా యథార్థజీవితానికి సూచకం, అదే గదా తెలుగు జిహ్వకి జన్మసాఫల్యం" (పుటలు 33–34) అని చెప్పాడు.

పోనీ కళ్ళు విప్పార్చి చూడమన్నాడు. ఆ చూపు కేవలం నీ పొట్టమీదే ఉంటే చాలదూ, వెనకా ముందూ చుట్టుపక్కలా అంతటా పొడిగించమన్నాడు. పుస్తకాలు చంకనపెట్టుకుని, కాళ్ళకు బలపాలు కట్టుకుని దేశమంతా తిరిగాడు. ఒక్కడి కన్నయినా, ఒక్కడి చెవి అయినా ఒక్కడి తెలివి అయినా పనిచెయ్యకపోతాయా అని ఆశపడ్డాడు. కొందరికి బ్రహ్మచెవుడు తెచ్చి పెట్టుకున్న వరం. కొందరికి గుడ్డితనం వరం. కొందరికి గొడ్డుచర్మం వరం. అయినా తడిగుండె గలవాళ్ళూ ఉన్నారు. నిక్కచ్చిగా చూసేవాళ్ళూ ఉన్నారు. బుర్రకి కేటాయింపుగా పని చెప్పేవాళ్ళూ ఉన్నారు. ప్రలోభాలకు లొంగిపోయి సత్యాన్ని మరుగుపరచనివాళ్ళూ ఉన్నారు. ఆయన హృదయాశయానికి

చలించినవాళ్ళు చలించారు; లేనివాళ్ళు లేదు. చివరికి కాలమే సూనృతాన్ని శిరస్సున దాల్చింది.

ఆ శుభఘడియలకోసమే ఆయన సర్వస్వం ధారపోశాడు. ఇల్లు ఖాళీచేసి వెళ్ళిపోయాడు! ఆయనచేత వీపు తట్టించుకున్నవాళ్ళూ మెత్తమెత్తగా వాతలు తిన్నవాళ్ళూకూడా "కారణజన్ముడంటే ఇలాంటివాడే సుమా!" అని అనుకోకుండా ఉండలేకపోయారు.

ఈ శతాబ్దం తొలిరేకలు విచ్చుకుంటున్నవేళ, ముగ్గురే ముగ్గురు మనుషులు గురజాడ అప్పారావు, గిడుగు రామ్మూర్తి, పి.టి. శ్రీనివాసయ్యంగారూ– కన్న కలలు పండటానికీ చదువుల తల్లి మూగతనం పోవడానికీ దాదాపు ఏడు దశాబ్దాలు పట్టవలసి వచ్చిందంటే తెలుగుజాతి నొసట ఏం రాసి ఉందని చెప్పాలి? గుడ్డిలో మెల్ల నయం! కాడి ఎన్ని వంకరలు తిరిగినా గూటికి చేరుకుంటే సరి! ఇలా సరిపెట్టుకోవచ్చు. అయినా ఈలోగా ఎన్ని గుండెలు అవిసిపోయాయో ఎందరు గ్రహించారు? పోనీండి, వెనకటివి మరిచిపోదాం. ఇప్పటినుంచి అయినా ఇల్లు చక్కదిద్దుకుందాం! తీరువు నేర్చుకుందాం!

అలనాడు రామ్మూర్తి పంతులుగారు నిరూపించిన సిసలైన తెలుగు సంప్రదాయాన్ని దేశమంతా శిరసావహించినా పాఠ్యపుస్తకాల్లో మాత్రం వెలివేస్తూ వచ్చారు. 'తెలుగు అకాడమివాళ్ళు' మాత్రం ఇటీవల కొన్ని పుస్తకాలు ప్రచురించి సిసలైన తెలుగు సంప్రదాయాన్ని పునరుద్ధరించడంలో చాలావరకూ కృతకృత్యులయారు.

ఈ సందర్భంలో తెలుగు అకాడమి గురించి రెండుముక్కలు చెప్పాలి. మనదేశంలో ఉన్న ఉన్నత విద్యాబోధన జాతీయ భాషల్లో జరగాలని మన కేంద్ర ప్రభుత్వం నిర్ణయించి ఆర్థిక సహాయం చేస్తానంది. ఒక్కొక్క భాషను ఆధునిక అవసరాలకు అనుగుణంగా సుసంపన్నంచేయడానికి ఒక్కొక్క పరిషత్తు ఏర్పడేటట్టు చేసింది. దానిమేరకు తెలుగు భాషకోసం ఏర్పడ్డదాన్ని 'తెలుగు అకాడమి' అన్నారు. ఈ అకాడమి, కొత్త ఇంటర్మీడియట్ క్లాసుకూ డిగ్రీ క్లాసులకూ అవసరమయే పాఠ్యగ్రంథాలు ప్రచురించే కార్యక్రమం చేపట్టింది. ఇంటర్మీడియట్ మొదటి ఏడాది పుస్తకాలు ప్రచురించింది. వాటిలో విషయప్రధానమైన పుస్తకాలు శిష్టవ్యావహారికంలో రాసి ఉండాలని, ఇన్నాళ్ళకు పండితులంతా ఏకగ్రీవంగా నిర్ణయించారు. ఎక్కడికక్కడే సంతోషించాలి – విషయప్రధానమైన పుస్తకాల్లో అయినా కొంతవరకూ ఉచితమైన భాష వాడుకోడానికి అవకాశం వచ్చినందుకూ లక్ష్మీకాంతం కమిటీవారు, గ్విన్ కమిటీవారూ చేసిన సిఫార్సులు ప్రభుత్వం ఉచితంగా ఆమోదించినందుకూ

తెలుగు అకాడమివారు అల్పవ్యవధి ఉన్నా బాధ్యత చాలావరకూ సక్రమంగా నిర్వహించినందుకూనూ! సున్నాలు ఉన్నచోట్ల 'ము'లూ, 'వెళ్లాలి, చెయ్యాలి' అని ఉండవలసినచోట్ల 'వెళ్ళవలె' 'చెయ్యవలె' అనేవీ, చెదురుమదురుగా 'బడుద్దాయి' ధాతువులూ– ఇలాటి చాదస్తాలు కొన్ని తప్పిస్తే మొత్తంమీద అకాడమి పుస్తకాలు ఆధునిక భాషలో వచ్చాయన్న తృప్తి కలక్కమానదు. ఒక వ్యాసంలో తాపీ ధర్మారావుగారు అన్నట్లు, ఈ చాదస్తపు మొట్టికాయలతో 'అత్తగారి పెత్తనం' చెలాయించటం జరక్కుండా ఉంటే ఇంకా బాగుండేది. ఏం చేస్తాం? కొందరు చాదస్తులకు అవసర నైవేద్యాలనుకొని సరిపెట్టుకుందాం, ప్రస్తుతానికి. తక్కిన సవరణల సంగతి తరవాత సూచిద్దాం! ఇకపోతే తెలుగు వాచక పుస్తకాల్లో కొట్టవచ్చినట్టు కనిపించే లోపం ఏమిటంటే– ఆధునిక రచనలకు స్థానం లేకపోవడం. ఆధునిక రచనలనడంలో నా ఉద్దేశం ఇది– వెయ్యేళ్ళకిందటివాళ్ళ తృప్తికోసం కాకుండా ఇప్పటి సజీవులకోసమూ ముందుతరాల వాళ్ళకోసమూ ఉద్దేశించి సిసలైన తెలుగు సంప్రదాయం నిలబెడుతూ చేసిన రచనలు! అంటే ఆధునిక ప్రమాణభాషలో రాసినవి; అంటే ఈనాటి శిష్టవ్యావహారికంలో రాసినవి. ఇలాటివి లేనిలోపం ఒక్క తెలుగు వాచకాల్లో తప్ప మరెక్కడా కనిపించదు.

ఆధునిక భాష, విషయప్రధానమైన గ్రంథాల్లో వాడినందుకే పాపం కొందరికి కడుపుమంటగా ఉందిటా, అలాటప్పుడు తెలుగు వాచకాల్లో ఏ కొద్దిపాటి చోట కనిపించినా చిన్నసైజు విప్లవం లేవదీస్తామన్నా అనవచ్చు. ఒకరికో అరకో కడుపు మండితే మండవచ్చు. అది అతని ఆరోగ్యలోపంవల్ల కావచ్చు. అంత మాత్రాన అతని కడుపు కొడుతున్నట్లేనా? చైతన్యవంతమైన ఒక జాతినినోళ్లు కట్టి కూర్చోబెట్టటం దురన్యాయం కాదా? ఆధునిక భాషలో పుస్తకాలు వచ్చినా, విద్యార్థులు ఆ భాషలో రాసినా నన్నయతిక్కనలు దిక్కులేకుండాపోతారనీ తెలుగు పండితుల ఉద్యోగాలు ఊడిపోతాయనీ బెదిరించవచ్చు. 'ప్రత్యేక రాష్ట్రవాదం' అనే బూచిని ప్రభుత్వానికి చూపించి పబ్బం గడుపుకుందామని చూడవచ్చు. ప్రాచీన కావ్యభాషలో ఆధునిక వచన రచన దెబ్బతిని పోతుందని వాపోవచ్చు. ఇలా చెప్పడానికి అవకాశం లేకపోలేదు కాని, ఆ మాటల్లో నిజం ఎంతమాత్రం లేదని మనవి చేసుకుంటున్నాను. ఎందుకంటారా? వందలాది సంవత్సరాలనుంచి వస్తున్న తెలుగు భాషాసంప్రదాయం చిత్తగించండి. చిన్నయ సూరిగారి పేరు చెప్పకొని చెలామణి అవాలని చూస్తున్నవాళ్ళు సత్యాన్ని ఇంత వరకూ మరుగుపరచాలని చూస్తున్నారు. కాని దేశంలో పేరుమోసిన మహాపండితులు సత్యాన్ని ఒప్పుకున్నారు. కీ.శే. వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు గవర్నమెంటు లైబ్రరీలో

పండితులుగా ఉండేవారు. గిడుగు రామ్మూర్తిగారికి రాసిన ఉత్తరంలో కింది వాక్యాలు చిత్తగించండి:

'వాడుకభాషలో గ్రంథాలు వందలున్నవి. అచ్చు వచ్చిన తరవాతనే ఈ అన్యాయం [గ్రాంథికంలోకి మార్చిపారేయడం]. పూజాపురస్కారాలు లేక బూజు పట్టిస్తున్నారు. వ్యాఖ్యానాలకు వాడుక భాష తప్ప వేరే భాష లేనే లేదు.... తెలుగు వ్యాఖ్యానాలన్నీ అదేమిటి, ఇదేమిటి సర్వం వాడుక భాషలో ఉన్నవి. ప్రాచీన వచన గ్రంథాలు వందలు పరిశీలించగా, కావ్యభాషవి వేళ్ళ లెక్కకైనా రాలేదు. అన్నీ వాడుక భాషలోనే ఉన్నవి. రామాయణాలు, భాగవతాలు, కథలు అన్నీని. ఎరిగి అంటారో ఎరగక అంటారో, కొందరు భాష రానివారు రాసినారని. పుష్పగిరి తిమ్మన వ్యాకరణం రానివాడా! వ్యాఖ్యానాలు, లక్షణగ్రంథాలు రచించినవారు భాష రానివారా? లక్షణ గ్రంథాలలో వచన భాగమంతా వాడుకభాషే..... లక్షణ దీపికలో పాటలు, పదాలు, షట్పదులు, ధవళాలు, అర్ధచంద్రికలు వగైరాలు మధుర కవిత అన్నారు. వఠ్యేం వాసుదేవ పరబ్రహ్మశాస్త్రులు, జూలూరి అప్పయ్య పండితుడు, రావిపాటి గురుమూర్తిశాస్త్రులు మొదలగు గొప్ప పండితులు బ్రౌను దొరగారికి విద్యావిషయమై రాసిన ఉత్తరములున్నవి. అన్నీ వాడుకభాషే. చిన్నయసూరి వరకూ ఉండే వచన గ్రంథాలలో ఏవో కొద్ది సంఖ్యవి తప్ప అన్నీ వాడుకభాషవే!" ఇదీ సిసలైన తెలుగు సంప్రదాయం!

కావ్యభాషాభిమానులు పైన పేర్కొన్న పండితుల్ని గురించి ఏమంటారో? వాళ్ల పూర్వుల మూలంగా నన్నయ్య దిక్కులేకుండాపోయి ఉన్నట్టయితే – పాపం శమించుగాక! – చిన్నయసూరిగారు 'చిన్న అసూరి'గానే ఉండిపోయేవాడు. అప్పుడు లేని భయం ఇప్పుడు ఎందుకో తెలియదు. చిన్నయసూరిగారు ప్రతిభావంతుడనే విషయం అందరికీ అంగీకార్యమే.

అంతమాత్రాన ఆయనతోటే భాష కరడుగట్టుకపోవాలని ఎక్కడ రాసి ఉంది? ఆయన తన అభిరుచికి అనుగుణమైన పద్ధతిలో ఆనందంగా రాసుకున్నాడు. అంతేగాని సిసలైన సంప్రదాయాన్నే దెబ్బతీసేవాళ్లు పుడతారని కలగన్నాడా? ఏతావతా చెప్పొచ్చేదేమిటంటే, నన్నయ తిక్కనాదులు సూరిగారికి పూర్వమూ లేకుండా లేరు, ఇప్పుడూ లేకుండా లేరు. ఇకముందుకూడా లేకపోరు. అభిరుచి గలవాళ్ళు ఎప్పుడూ వాళ్ళని విస్మరించరు. పాఠ్యగ్రంథాల్లోనూ బయటా కూడా ఆనందంగా చదువుతారు. చదివినవాటిని గురించి రాయడానికి కృతకభాషమట్టుకు అక్కర్లేదు. ఈ

రోజుల్లో పత్రికల్లో కావ్యాలను గురించి వాడుక భాషలో రచనలు వస్తున్నాయి కదా! అలాగే విద్యార్థులూ రాస్తారు. తప్పేముంది?

మాట్లాడింది గొప్పదీ రాసింది భ్రష్టమూ అవుతుందా? ఇంగ్లీషులో షేక్స్పియరూ, మిల్టనూ, ఛాసరూ చదివినవాళ్లు ఆధునిక భాషలో రాయటంలేదా? చదివేవాళ్ళు ఎప్పుడూ ఉంటారు. కాబట్టి అధ్యాపకుల ఉద్యోగాలు పోతాయన్న బెదిరింపు కూడా అబద్ధమే!

ఈనాడు వాడుకభాషని వెలివెయ్యకుండా వాడుకోనిస్తే కావ్యభాషాయోష దెబ్బతింటుందట! కొక్కొండవారి నాటకంలో కొన్ని రూపాలు లక్షణ విరుద్ధాలనీ ఆయనకి భాషే రాదనీ వేదం వెంకటరాయశాస్త్రులవారు జబర్దస్తీగా విమర్శిస్తే, వారు లక్షణవిరుద్ధం అన్న రూపాలు వారి గ్రంథాల్లోనే ఉన్నప్పుడు గిడుగువారు ఊరుకుంటారా! ఆ ప్రకారమైతే వేదంవారికీ భాష రాదని నిరూపించారు. అలాగని తమకి వచ్చునని అహంకారం ప్రకటించుకోలేదు.

ఇలాటి పండితులకే ప్రాచీనభాష సరిగా రాయడం చేతకావడం లేదని వెల్లడి అవుతున్నప్పుడూ ఈనాడు ఎం.ఏ. పరీక్షల్లోనూ థీసిస్సుల్లోనూ కూడా శుద్ధమైన గ్రాంథిక భాషంటూ లేదని అనుభవజ్ఞులు నిరూపిస్తున్నప్పుడూ వ్యావహారిక భాషలో రాస్తేనే రచనలో సౌలభ్యమూ స్ఫూర్తీ ఉంటాయని చెవిలో పోరుపెడుతున్నా తలకెక్కించుకోరెందుకో తెలియదు!

తరవాత విషయం, వాడుకభాషలో వాచక పుస్తకాలు చదివినా పరీక్షల్లో రాసినా ప్రాంతీయ దురభిమానాలూ, ప్రత్యేక రాష్ట్రవాదాలూ బయల్దేర తాయట! ఇంతకంటే విడ్డూరం ఉందా అని? అంటే, ఆ దురభిమానాలూ ప్రత్యేక రాష్ట్రవాదాలూ కావ్యభాషమొహం చూసి ఇంతవరకూ రావడం మానేశాయి అన్నట్టా? లేకపోతే ప్రత్యేక రాష్ట్రమో, రాష్ట్రాలో వచ్చేస్తే వాడుక భాష నోటికీ చేతులకీ తాళాలు వెయ్యగలమానా? అదృష్టవశాత్తూ రాజకీయపు బెదిరింపులకు హడలిపోయే రోజులు వెళ్ళిపోయాయి కనక సరిపోయింది!

దేశభాష ఒకరి సొత్తు కాదు. సమాజం సమష్టి సృష్టీ సమష్టి సంపదానూ. రాకపోకలూ రకరకాల సంబంధాలూ పెరుగుతున్న ఈ కాలంలో ఏ ఒక్క ప్రాంతానికీ భాష పరిమితం కాలేదు. ఈనాటి విద్యావ్యాపక సాధనాలూ పత్రికలూ సినిమాలూ రేడియో ఆధునిక సాహిత్య గ్రంథాలూ దానికొక సమగ్ర స్వరూపమిచ్చాయి; ఇస్తున్నాయి; ముందూ ఇస్తూంటాయి.

భాషకు మారుపాటు సహజం. గ్రాంథిక భాషకైన సరే; అయినా

తొంభై ఏళ్ళనాటి వీరేశలింగం పంతులుగారి ప్రహసనాల్లో భాషకీ ఈనాటి వ్యవహారానికీ ఏమంత పెద్ద తేడా ఉందని? ఈనాటి సంగతి చూస్తే ఒక్కొక్క ప్రాంతపు పలుకుబడిలో ఒక్కొక్క వైలక్షణ్యం ఉండవచ్చు. అన్నీ కలిసి వ్యావహారికానికి పుష్టి కలిగించడంలేదా? భిన్నత్వంలో ఏకత్వం లేదా? ప్రపంచంలో ఏ భాషలో అయినా నూటికి నూరుపాళ్ళు ఏకరూపత అన్నది ఎక్కడైనా ఉందా?

ఆ మాటకొస్తే మన గ్రాంథికభాషలో మాత్రం ఎన్నో రూపాంతరాలూ పర్యాయపదాలూ లేవా? 'ఒకతె' అన్న సర్వనామానికి సూరిగారు 52 రూపాంతరాలు ఇచ్చిన విషయం చిత్తగించి ఏమంటారు? చిన్నయసూరిగారి కాలంలోనూ వారికి పూర్వమూ తరవాతా ఉన్న తెలుగు సంప్రదాయం కళ్ళకు కట్టేలాగ గిడుగువారు సేకరించిన కింది ఉదాహరణలు గమనిస్తే సత్యం బోధపడుతుంది.

1. వచనవాక్యాలు

రామాయణం :

నేత్రోత్సవంగా శేవించుకుని	ఎత్తుకపోయిన
డెబ్బైరెండు	కూడా
తక్కువగానే ఉండెను	తీసుకు
దక్షిణ దిక్కునుంచ్చి	ఆ వాక్యాన్ని విని
విమానం	పిలుచుకో వచ్చి
ఏలేటంద్దుకు	లేకుండా
చూస్తివా	

భారతం (కాంచీపురం పచ్చయప్ప మొదలారిగారి విద్యాశాలలో తెలుగు, సంస్కృత భాషలకు ప్రధానోపాధ్యాయులుగా ఉన్న వైయాకరణ రామానుజాచార్యులవారూ పరవస్తు చిన్నయసూరిగారూ 'ఆదిపర్వం' పరిష్కరించి, వచనంలో రాసి ప్రకటించిన గ్రంథం):

యువ్వనము	కూడా
తీసుకొని	దేశం
వాన్ని	వక
ఇవ్వవలయును	అందులో వుండే
అనుభవించితే	ఆడవాండ్లు
ఆకాశమున్ను	చిరునవ్వుచాతను
ఒక్కటైనా	తెలుస్తుంనదే

వారినిన్నీ	సింహ్మదేశం
వుద్ధరించి	వార్లకు వొకరికి వొక కొమ్ము
జేష్ఠ కొమారుడైనా	వుండేటటువంట్టి
నెత్తురు ప్రవాహమయ్యేటప్పుడు	వాళ్ళు

భాగవతం :

పలుకరిస్తున్నాడు	వొఖవాళ
పుట్టుచుండ్డే	వొకవాళ
తోవ	అన్నిన్నీ
చెవుడివాని వద్ద వూదిన శంఖము చంద్దాన	పాలు తాగితే
	ఏడ్చేవుసుమీ అనీ
వీణ్ణి	వచ్చేటప్పుడు రధాలెక్కి
మీ నేపుఁకల సంహ్మరించ్చుండ్డా	దూడల గాస్తున్నూ
నిర్దాఁక్ష్యముగా సూస్తున్నుండెను	రక్షించె
వో పన్నగశయనా	పోతావున్నాడు
తండ్రి ఘోరకృత్యము చేస్తున్నాడని	చూస్తానె వుండిరి
కోపము శాయుడు	సహదేవుణ్ణి
వొఖవేళ	రక్తమాంసములు ల్యాక
వొకవ్యాళ	పలుకరిస్తున్నారు

2. ప్రాచీనగ్రంథాలు

కావలి వేంక్కట బోరయ్యగారు కంచిలో పురాణ ఇతిహాస దరిశన ప్రమాణములు వల్ల విచారించ్చి వ్రాసినటువంటి 'కాంచి మహత్యం' :

వున్నంతల్లో	వృక్షాంన్ని
చేసేవర్కు	సంకల్పించిన వెనక
తెరిచేటంత అవకాశం	అయితె కూడా
నరమాణాన్ని	అజ్ఞచేస్తే
ఆ వృక్షంకింద్ద వుంటున్నాను	అక్కడనుంచ్చి
తీర్థాఁలతో కూడి	ధ్యానం చేస్తారు.

3. తత్త్వశాస్త్ర గ్రంథాలు

ఎందువల్లనంటే	నాలాగే
వ్రాసితే	వైష్ణవచెరువొకటిన్ని
వాటికి	ఎందువల్ల – వస్తుందంటేను

చేస్తూ
అప్పటినుంచి
ఐతే
మనచుట్టూ అయితే
బాగా
చెప్పినట్లుగా
కంటె
ఆక్రమించుక వుండును
ఎటువలెనాసక్తి విడువలెనంటేను
చెప్పేము
లోకాలను
వేసుకు పోతాను
లేకుండా
చాలా
సంపాదించినా
ఆచార్యులున్నూ
చెప్పబొయ్యేది
గనుక
లేకపోవటమున్నూ
బోధించేస్తేను
యెంత - బోధించినా
దిద్దుకొనే
సరిపొయ్యాని
అటువంటివారిని
ఆచార్యున్ని
సూత్రం

అజ్ఞానం వల్లను
గుడ్డు
గురుముఖంగా
లేకపోయినాగాని
కోపతపాలు
(ప్రైవాటిలో చాలావరకూ తాళపత్ర గ్రంథాలినుంచి)
అనేటిది
కొట్టిస్తిని

వణుకు
ప్రకాశిస్తున్నదని
పురుషుణ్ని
వుంటూ వుండగా
మనిషి
అనుభవింతును
పొందుతాడు గన్క
తీసుకువచ్చేటందుకు
వీటిని
దగ్గిరికే
చెయ్యలేక
వాండ్లతో
వాణ్ని
ఇవ్వగానే
పంపించడానకు
పదిహేనో పర్వము
చేసుకునెను
ఇంకా
చేసుకోవడానకు

4. కథలు

'చార్ దర్విషు' (ఎఱ్ఱమిల్లి మల్లికార్జునుడు):

అనే

అయితే

కనబడుతున్నందున	పట్టుకుని వస్తే
దీన్ని చేస్తే	విరుచుతుండిరి
బాగా	ఇప్పట్లో
నిశ్చయించడమైనది	నావల్ల అయ్యేపని కాదు
ఇందుకు	అతణ్ని
రెండో	బహూమతీ
కాకుండా	లేకుంటే
	దీవిస్తూ పాయెను

'ద్వాత్రింశత్సాలభంజికల కథలు' (రావిపాటి గురుమూర్తిశాస్త్రి, 1819):

పోతున్నారు	నీళ్ళు
అయితే	అవుతాను
విరగదొక్కుకుంటూ పోగా	దినం
విరుస్తూ వుండగా	చెప్పుతాను
గూడా	వచ్చినట్టయితే
జగడానపడేది	స్నేహితుణ్ణి
చిన్నవాణ్ణి	వరహాలు

'హంసవింశతి' (వచనం): బళ్ళకు

'కాంభోజరాజు కథలు'

అయ్యేకొరకూ	ఆశచాత
అడిగితే	పోనిస్తుంన్నాను
అగ్రహారం	చక్కాపోగా
అంతకంట్టే	మరుకవాంణ్ని
వక	తప్పించుకపొయ్యెను

'తాతాచార్యుల కథలు' (అచ్చు 1855)

వేసుకొని	విద్వాంసుణ్ని
చేస్తున్ను	చదువుకొంటున్నాము
ఏలాగంటే	వచ్చే పొయ్యే దోవ

'తెనాలి రాముని కథలు'

నలబై	వచ్చేది
	వఖ పుటికలో

'శుకసప్తతి కథలు'

ఏడోవాన్ని	మదుస్తూ
	చెప్పినా

'నిజమైన కాశీమజిలీలు'

నీవు చెప్పా జాలవు నేను వినా జాలను	కనుక్కుంటేనే గాని
చేస్తామంటే	తెలిసింది

5. దేశచరిత్ర

'తంజావూరి ఆంధ్రరాజుల చరిత్ర' (సరస్వతీమహల్ లైబ్రరీలో ప్రతి కీ.శే. వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు ఉద్ధరించినది):

సంపూర్ణంగా	కట్టుతప్పడమే
స్వాధీనపర్చుకున్నారు	కుదిరింది
గ్రంథాలవల్ల	చోళరాజ్యం
తెలుస్తూ వున్నది	ఇప్పటికీ తెలుస్తుంది
కలుపుతున్నారు	
ఐతే	

'రాయవాచకం' (శ్రీకృష్ణదేవరాయల ఆస్థానంలో ఉండే—విశ్వనాథనాయని స్థానాపతి రాసింది):

విన్నపం	కాస్తా వున్నారు
ఎనిమిది తిరుపతుల నుంచిన్ని	రప్పించుక
పలకగా	డెబ్బైరెండు
	కరణాలు

'కర్ణాటరాజ్యవృత్తాంతం' (శ్రీరాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారి సేకరణ):

వస్తేను	వుత్తరంలో
కూర్చునేటట్టు	రాసుకుంటున్నారం
వివరం	రాజ్యం చేస్తూ వుండిరి

'కాశీయాత్ర చరిత్ర' – (అచ్చు 1830 – సుమారు 170 ఏళ్ళకిందట చెన్నపట్నంలో సుప్రీంకోర్టులో ఇంటర్‌ప్రిటర్‌గా ఉన్న మహాపురుషుడు ఏనుగుల వీరాస్వామయ్యగారు రాసింది)

ఉదయాన	చెప్పతారు
ఎక్కే	అనే

అయితే
తెస్తాడు
ఏమంటే
ప్రవహించేటట్టు

అందుకు
వాటి
కడుపులో నుంచి
చస్తాము
చెప్పించుకొంటారు

6. మెకంజీ కైఫియ్యతులు

'పిఠాపురం కైఫియ్యతు'

వక పట్నము
నామం
చేస్తూ
వెళ్ళేటప్పుడు
అనే
నివాసం చేసుకుని
వుండేటి
పట్టుకుని
సారంగధరుణ్ని
వెలపలకి
లేకుండా
చాయడాన్కి
శలవు పుచ్చుకుని
దుఃఖపడినంతట్లో
దేహత్యాగం
విరోధం తలుస్తూ వుండేవాడు

గ్రామాన్కి
కట్టించుకుని
గ్రామానికి
కూడా
చేసుకోమని
జరుగుతూ వున్నది
రావడం
చెప్పకుంటే
ఏమీ
అడగగా
చెప్పేటప్పటికి
మహా గొప్ప సర్పం
అంతా
సర్పాన్ని
వూరేగడముకు
వేస్తూవున్నట్లున్నూ

7. కోర్టు తీర్పులు

'అర్జీలు'

ఏమంటే
మూడు నెలల నుంచి
వెచ్చం
ఇదుగో
ఇస్తాను

నీళ్ళు
పడదోసి
దాకా
వేసుకుంటూ
వెళ్ళకొట్టుతానని

'సమన్లు'

ఇందువల్ల	ఏమంటే
ఆజ్ఞాపించేది	విచారిస్తున్నాము
	గనక

8. వార్తాపత్రికలు

'పురుషార్థప్రదాయిని' (ఏప్రిల్ 1872)

ఉంటూ ఉండగా	కూడా
ఉండే	నశించిపోవడమునకున్ను
వల్లనే	

'హిందూజన సంస్కారిణి' (1889)

జరిగిస్తూ వుండి	పురుషుని వల్ల

9. వ్యాసం

'హితసూచని'(1862 ప్రచురణ–సామినేని ముద్దు నరసింహంనాయుడు రాసింది)

ఐతే	అనే
లేకుండా నుండుటము వల్లనున్ను	అన్నీ
ఉంటున్నది	లేకుండానే
	ఎంచుకుంటున్నాను

10. టీక - వ్యాఖ్యానం

'ఆంధ్రశబ్దచింతామణి' (ఎలకూచి బాలసరస్వతి, 17వ శతాబ్ది)

అనే	అయిపోతే
ఐతే	తెలుసుకునేది
అయినాగాని	గనక
వస్తే	ఉంటేనే కాని
హలంత్యం	నిర్ణయించేము
	చేసుకుంటేను

'అమరం' (తాళ్ళపాక తిరువేంగళనాథుడు)*:

గ్రంథానకు	సంక్షిప్తాన

---

* అమరుక కావ్య వ్యాఖ్య (శృంగారామరుక కావ్యము) రాసిన తాళ్ళపాక తిరువేంగళాచార్యులు క్రీ.శ. 1550 ప్రాంతంవాడు అని తెలుగు విజ్ఞాన సర్వస్వం (సం. 4).

చేస్తూన్నాడు	అంట్టేను
వరువులవల్లాను	దిగ్గజాలున్ను

'అమరం' (పార్నంది రామేశం):

ఉండే	నాట్యంచేసే స్థలమందు
ఉచ్చరించీ కాలము	ఉండేవారి పేరు
ఐతే	పెళ్ళాము
కికురించడమనగా ధిక్కరించడము	

'భారతం' (ఉద్యోగపర్వం – భారతం లక్ష్మీపతి పండితుడు):

యుద్ధానకు	సూచించపడ్డది
లేకుండా	ఒప్పుకుంటే
యింట్లో వుంటే	యిచ్చినట్లైతే

'ఆముక్తమాల్యద' :

అనేటి	హరించినదాన్ని గాను
కైసేసే	అంటే
దర్శనంవల్ల	రాకుండా
	గనక

'మనుచరిత్ర' (1851, జూలూరి అప్పయ్యపంతులు):

పుట్టుతున్నటువంటి	చేసుగాక
	మ్రోస్తూనుండే

'వసుచరిత్ర' (జూలూరి అప్పయ్యపంతులు):

ఏడవగాను	గనక
కన్నీళ్ళు	అయ్యేవరకు
అంతా	తెల్లగా
పారుతూ	ఉంటే
ఉండడమునకు	నిద్రనున్ను

'కళాపూర్ణోదయం' (వంగిపురం నరసింహాచార్యులు):

కాకుండా చేసి	చేసును
తెలుసుకొని	గోరులవల్లను
మిక్కిలిన్ని	కిందుమీదుగా
చెప్పేవాడున్ను	ప్రకాశిస్తూనుండే

11. లక్షణ గ్రంథాలు

'అప్పకవీయము' (కాకునూరి అప్పకవి – 1656 ప్రాంతంవాడు):

ఇందుకు	తెలుసుకొనేది
ఎటువంటి వంటేను	గనక
ఐతేను	తత్సమము చేస్తేను
చెప్పుకొన్నారు	ఇటువంటివెల్లా
	అనే

'ఆనందరంగరాట్ఛందము' (కస్తూరి రంగకవి – అచ్చు 1922; ఫ్రెంచి గవర్నరయిన డూప్లే దగ్గర దుబాసిగా ఉన్న ఆనందరంగ పిళ్లకు అంకితం):

యతులున్ను	వ్రాయడమయినది
చెప్పివున్నవి	అన్నీ
ఉండే	వాటికి
ఉంచితే	చెప్పితే
వస్తే	చాలా
అయినా	కూడా

'ప్రశ్నోత్తరాంధ్ర వ్యాకరణము'
(పుదూరు సీతారామశాస్త్రి – అచ్చు 1834):

వాటి	వాటికి

'గురుమూర్తి వ్యాకరణము' (1836):

శబ్దములున్ను	మాటలున్ను
కోసము	అనిన్నీ
కోసరము	ఐనా
నుంచి	చేరియున్నట్టయితే
అనే	రావడము

'శేషయ్య వ్యాకరణము' (1857, విద్యాశాఖ అచ్చువేయించింది. తరవాత 1875లో దీన్ని గ్రాంథికభాషలోకి మార్చిపారేశారు):

అనిన్ని	మొదట ఉండే
అనే	
చివరను ఉండే	అచ్చు రావడము

12. బడి పుస్తకాలు

'పెద్దబాలశిక్ష' (పుదూరు సీతారామశాస్త్రి):

చేసుకొనరాదు
వచ్చినా
పలికేవాడు
తెగగొట్టడము
ఇచ్చేది
చంపే
చేయడము
వానికిన్ని
నీళ్ళలో

'పురుష సాముద్రిక లక్షణము':

ఉంటే
మనిషి
వ్రాయడము
పంపుతు రావలెను
చేసియుండె

'మహమ్మదు చరిత్ర' (అధ్యాయం 1):

పెండ్లి చేసుకొనువరకు
ఉండేవాడు
పెత్తండ్రి
నేర్చుకొనెను

(అధ్యాయం 6):

చేసేవాడు
ఉండేది
అనిన్ని
ఉండేటట్టుగా

'భూగోళము' (1856, ఉపయుక్త గ్రంథకరణి సభవారిది, మూడో కూర్పు):

స్వాధీనపరుచుకొని
అనే
వాటిచేత

'భూగోళశాస్త్రము' (1852):

బోధపరచుకొనడము
ఉండే
సృష్టినిన్ని
వేరే వేరే
వాటి
అయితే
అనిపించుకొంటున్నారు
ఎరుగకుండానున్నారు
విచారిస్తే
పుట్టే

'రైల్వేస్ అండ్ ది స్టీమ్ ఇంజిన్స్' (1856):

లాగబడుతూ వున్నవి
తోవ
సుళువుగా
అగ్నికొలిమి

కుడిపక్కన
అక్కరకొద్దీ
వాక
నిలుస్తున్నాడు
రాకుండా
తీసుకపోబడుతున్నది
వుండేవి
మూడో
ఇచ్చేవారు
వుండేవాటిలో
కూర్చుండవచ్చును
తెలిపేకొరకు

అనే
వస్తవి
అనేది
నీళ్ళు
దగ్గెరవున్న
ఏలాగంటే
చేరగానే
తోసివేసును
పుట్టితే
చేరనివ్వవచ్చును
తెలుసుకొని
అంటారు
క్రవాసములున్ను

'ఎలెక్ట్రికల్ టెలిగ్రాఫు' (అనగా మెరుపు టప్పా):

పంపించే
అంటాము
జరిగే
అగుపడే
నీళ్ళు
అయితే
తోవకు
ఉంటే
బద్దలు
పోయే

ద్వారా
అంటారు
తీగెల వల
కొంచుపోబడుతున్నది
రప్పించబడే
కమ్మికిన్ని
తిరిగి
వదిలితే
తగిలిస్తే
అలాటియంత్రమువల్ల
రెండు ముళ్ళున్ను
అలాగే

'చిన్నవాండ్లకు తెలివిపుట్టగలందులకున్ను, నడవడి తెలియగలందులకున్ను యేర్పర్చబడ్డ వేడుక కథలు' (మద్రాస్ స్కూల్ బుక్ సొసైటీకై 1821లో పునర్ముద్రితము):

విద్య తరగని ధనము:

అయినా	అగుపరుస్తుంది
ఇస్తే	దివిటీ ప్రకాశించినట్టు
ఏమంటే	ముట్టిస్తే
పోగొట్టుకోకుండా	పోగొట్టుకోనూ కూడదు

'పంచతంత్రము' (1834, 1861, 1870–రావిపాటి గురుమూర్తిశాస్త్రి–నలభై ఏళ్ళపాటు పాఠ్యగ్రంథంగా ఉంటూ వచ్చినది):

వైశ్యులచేతనున్న	సమర్పించకపోతే
చచ్చినా	ఇదుగో
పుట్టినట్టు	వీండ్లు
ఎవరైనా	సంపాదించుకోవడము

'మచిలీ బందరు చరిత్రము' (1879 – సారంగపాణి, మతుకుపల్లి కృష్ణశాస్త్రి):

మహత్వమును బట్టి	తెలిసే
ఉంటూ	ధాటీచేస్తూ
అయితే	

'తెలుగుదేశములో వున్న యింగిలీషు బరులకొరకైన "బాలబోధి" (1852, ఆఖరు పాఠము) ధైర్యముగల వొక చిన్నవానినిన్ని పిరికితనముగల ఇంకొక చిన్నవానినిన్ని గురించినది':

వెళ్ళుతూ వుండగా	నేరము మోసుటచేతనే
అదుగో	దేనికయినా
అందువల్ల	స్నానము చేసుకొంటూ వుండగా
జదుస్తున్నావని	చిన్నవాండ్లందరూ
రెండో	నీటిలోనుంచి తీసుక

'బాలమనోరంజని' వాచకపుస్తకం (పాఠం 37)నుంచి– మంచి వాయువును గురించి:

ందులకున్ను

క 1821లో

అయితే	ఉన్నట్టు
చంపే	కప్పుదగ్గిర
లేకపోతే	వల్ల
కూడా	

(పాఠం 57):

నీళ్ళలో	వాటివల్ల
పుచ్చుకుంటే	రాస్తే

కూడా	వేస్తూ
తరుచుగా	కట్టితే

'గణితశాస్త్రబోధ (1848– గణితశాస్త్రము అనగా లెక్కించపడమును తెలియజేసే శాస్త్రము'):

అవి ఏవంటే	ఉండేవాటి
	రావడమునకు

'శబ్దమంజరి' (.....మునిపల్యె విశ్వంభరశాస్త్రి):

ఏమంటే	చాయతగిన
రామశాస్త్రులున్ను	చేరేటప్పుడున్ను
లేకుండా	అనే
చదువుకొనే బాలులకు	దీనివల్ల
కన్నా	చదివే
	వాటిలో

13. జాబులు

కందాళ కేశవాచార్యులవారికి పరవస్తు రామానుజాచార్యులు రాసింది:

వేంచేసియుండే	ఇప్పిస్తామన్నారు
కుశలం	అయితే
శ్రీముఖం	లేకుంటే
వుత్తరం	మరచిపోకుండా
ఘటిస్తుందో	వ్రాయిస్తువుండవలెను

14. శాస్త్రాలు, చట్టాలు

'ధర్మశాస్త్రం – వ్యవహారదర్పణము':

ఉండే	చూస్తేనేకాని
లోబడ్డ	రీతిన్నీ
ఆచరిస్తున్నారు	తెలుసుకోవటము
అయితే	తెలిసేటట్టు
యీవత్తూ	కూడా

'క్రీస్తు పుట్టిన 1802 సంవత్సరం రెండో చట్టం':

దొరతనంతో	యేమంటే
అనే	వేరేవేరె

శోధించేటందుకు	చెప్పపొయ్యే
అనేకమాట్లు	

'1860 సంవత్సరపు 45 ఆక్టు':

అంతటా వ్యాపించే	ఏదిన్నీ
ఏర్పాటు చెయ్యడము ఏమంటే	కంపెనీవారితోటి
ఉన్నట్లయితే	వేటినయినా

'జ్యోతిషం – మాధవరాజీయము':

గురుడు వుంటే	అవుతున్నవి
మారకనిర్ణయం	సర్వగ్రహాలకున్ను

'గోపాల రత్నాకరము':

పాపముక్తుడయితేను	చూస్తే
ఉంటే	ఉన్నా

'భూగోళదీపిక' (అచ్చుప్రతి 1843, పీఠిక):

అచ్చువేయించడము	వాటిని
అనే	తెలియతగ్గది
ఉండడమే	అంతా
అయితే	కంటున్నాము

'(శ్రీ) ఆర్యభట సిద్ధాంతవ్యాఖ్యానము':

బుధవారం	ఈ ప్రకారంగానే
సూత్రం	ఇంకా
అన్ని కక్ష్యల కంటేనున్ను	దూరాన
పుచ్చుకుని	నుంచి
నడుస్తూ వుంటుంది	సాధించే క్రమం
ఆరో	సాధించుకునేది
వ్రాశేము	అంటీలాగు
	దగ్గిర వుంది
	గ్రహించేది
	పదిహేడో సూత్రం చాత

'వైద్యం – శారీరం':

దినమున్నూ	తెలిసే
వుదయం	లేదా

'అభినయ దర్పణము':

పతాకహస్తానకు	చెప్పేయందున్ను
వద్దనడమందున్ను	

'తాళలక్షణ సంగ్రహము':

ముఖం యెదుటబట్టితేను	నిలిపితేను
ఉద్వేష్టంగా	అనేటి
	వ్యావర్తకమైతేను

'మృదంగ లక్షణం':

వస్తేను	మర్దనం చేశి
వాళ్ళు	అనే
	తీసుకుని

'వాస్తుశాస్త్రం':

ఇల్లు కట్టితేను	చూస్తూ
విపరీతం	

పై ఉదాహరణలు ఎక్కువగా పందొమ్మిదో శతాబ్దానివి. ఈ శతాబ్దంలోవి ఉదాహరించడం ఏమంత కష్టం కాదు కాని, అనవసరం అని చెప్పవచ్చు. కారణం ఏమిటంటే, ప్రస్తుత సమాజంతో అన్ని విధాలుగానూ సంబంధం పెట్టుకొన్న వ్యక్తులు నేటి విద్యావంతుల భాషలో సార్వజనికతను గ్రహించకపోరు. రాష్ట్రంలో ఏ జిల్లాలో పుట్టినవారయినా నూటికి తొంభైమందికి పైగా రచయితలు ఇప్పటి వాడుకభాషలోనే రాస్తున్నారు. అంటే 'ఆధునిక ప్రమాణ భాష' లోనే రాస్తున్నారు. ఇది నిర్వివాదాంశం. శ్రీగంటి జోగిసోమయాజి ('ఆంధ్రభాషా వికాసము' రచయిత) వంటి పండితులుకూడా ఆధునిక భాష ఘనతను ఒప్పుకోక తప్పలేదు. కావాలంటే ఆంధ్రభాషావికాసం రెండో కూర్పు (పుటలు 566-8) చూడవచ్చు.

ఏతావతా, తెలుగువాళ్ళకి అందరికీ భాషాసాహిత్యాలపట్ల ప్రేమాభిమానాలు లేకపోలేదు. ఇటు పత్రికలూ ఆధునిక సాహిత్యగ్రంథాలూ ఎంత విరివిగా చదువుతున్నారో అంత విరివిగానూ ప్రాచీన సాహిత్యం చదివితీరాలని శాసనం చెయ్యడంవల్ల ప్రయోజనం ఉంటుందా? ఎవరి అభిరుచికి తగ్గట్టుగా వాళ్ళు ఆయా గ్రంథాలు చదువుకోడానికి స్వేచ్ఛ ఉంది కదా! పాఠ్యాంశనిర్ణేతలు వ్యక్తిగతమైన ఇష్టానిష్టాలు పక్కకుపెట్టి జనబాహుళ్యానికి తృప్తికరంగా ఉండేటట్టు, వారి బాధ్యత వారు నిర్వహించుకోడం అవసరం.

చిత్రమయిన విషయం ఏమిటంటే, ఒకప్పటి 'తెలుగు ఎకాడమీ' అనే ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు వ్యతిరేకించిన సిసలైన తెలుగు సంప్రదాయాన్ని ఇప్పటి 'తెలుగు అకాడమి' (హైదరాబాదు) చాలావరకూ ఉద్ధరించి గణనీయమైన కృషి చెయ్యడం. ఇది ఎంతో హర్షదాయకం. ఈ సంప్రదాయాన్ని గురించి పండితులకు సైతం ఇంకా సందేహాలేమిటో అర్థం కాదు. అలాటివాళ్ళు, గిడుగు రామ్మూర్తి పంతులుగారు ఏనాడో రాసిన 'వ్యాసావళి, ఆంధ్రపండితభిషక్కుల భాషాభేషజం, బాలకవి శరణ్యం, గద్యచింతామణి' కాని, మహామహోపాధ్యాయ తాతా సుబ్బరాయశాస్త్రులవారూ మండపాక పార్వతీశ్వరశాస్త్రులవారూ చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రిగారూ మొదలయినవారి మాటలు కాని విస్మరించగూడదని మనవి. స్వస్తి.

(ఆంధ్రభూమి దినపత్రిక, 1970 మార్చి 1, 8 తేదీల సంచికల్లో)

★ ★ ★

3

గ్రాంథిక వ్యావహారిక భాషోద్యమాలు

ఈనాటి యువతరానికి ఈ శీర్షిక చూస్తేనే నవ్వొస్తుంది. ఎంచేత ? ఈ నాడటువంటి వివాదానికి స్థానం లేదు కాబట్టి. కాలమిచ్చిన తీర్పు అమలులోకి వచ్చి కొన్ని దశాబ్దులే గడిచిపోయాయి కనక; ఒక్క పాఠ్యపుస్తకాల్లో తప్ప సర్వే సర్వత్ర ఆధునిక భాషే ప్రయుక్తమవుతూ రోజుకు కొన్ని వందల పుటలు అచ్చవుతూ వస్తున్నాయి కనక; ఆ పాఠ్యపుస్తకాల్లోనయినా, ప్రాచీన కావ్యభాషా సంప్రదాయాన్ని తెలుగు విద్యార్థులు మరిచిపోకుండా ఉండటంకోసం తెలుగు మాతృభాషగా చదివేవాళ్ళకోసం రాయించిన తెలుగు వాచకాలకే గ్రాంథికం పరిమితమవుతుంది కనక.

నిజమే. కాని ఇటీవలి రెండు మూడు సంవత్సరాల కిందటివరకు ఆ ఉద్యమాల ప్రభావం ప్రసరిస్తూనే వచ్చింది. ఆనాడే కాదు, ఈనాడు కూడా 'వ్యావహారిక సత్యాన్ని' అంగీకరించలేని కావ్యభాషాభిమానులు ఇరకాటాన పడుతూండటం కద్దు. కాబట్టి ఈ వివాదానికి గల చారిత్రక ప్రాముఖ్యం విస్మరించరానిది.

గ్రాంథిక, వ్యావహారిక భాషోద్యమ చరిత్రను సమగ్రంగా అవగాహన చేసుకోవాలంటే భాషతో ముడిపడి ఉన్న మౌలికాంశలను ముందుగా ప్రస్తావించటం అవసరం.

సమాజంలో ఒకరి భావాలు మరొకరికి తెలియటానికి వీలుగా ఏర్పడిన ధ్వని సంకేతాల నియత నిర్మాణం భాష. సమాజం దీన్ని సమష్టిగా సృష్టించుకుంది. సమష్టి సాధనంగా వాడుకుంటోంది. సమాజంలో వివిధ స్థాయిలున్నట్లుగానే భాషలో కూడా వివిధస్థాయిలుంటాయి. వివిధరంగాల్లో పరిణామాలు వచ్చినట్లుగానే భాషలోకూడా పరిణామాలు వస్తూ ఉంటాయి. అంటే పాతవి తొలగిపోతూండటం కొత్తవి చేరుతూండటం జరుగుతూ ఉంటుంది. ఈ పరిణామాలనన్నిటినీ స్వీకరిస్తూ సమకాలిక వాగ్వ్యవహారానికి అద్దంపట్టేదే జీవద్భాష. అట్లా లేనిది మృతభాష.

ఏ భాషలోనయినా లిపి కొత్తగా వాడుకలోకి వచ్చినప్పుడు అప్పటి వ్యవహారానికి అది అక్షరరూపమిస్తుంది. ఒకరకమైన రచనా సంప్రదాయాన్ని

నెలకొల్పుతుంది. కాని ఆ సంప్రదాయానికే అలవాటుపడ్డ మితవాదులు పరిణామకారణంగా వారి వ్యవహారంలోనే వచ్చిన మార్పులకు లిఖితంచేస్తామంటే ఆంక్ష పెడతారు. దేన్ని ప్రాచీన సంప్రదాయమని తాము అనుకుంటున్నారో దాంట్లో కూడా వచ్చిన రచనాపరిణామాలను చూస్తూ ఉండి కూడా భాషాతత్వాన్ని అర్థం చేసుకోలేకపోతూ ఉంటారు. తెలుగులో వాళ్ళనే కావ్యభాషావాదులని, గ్రాంథికభాషావాదులని అంటూ ఉంటారు.

సమాజంలో వివిధస్థాయిలున్నట్టే భాషలో కూడా వివిధస్థాయి లుంటుం టాయని ముందు చెప్పకొన్నాం. వాటిలో – చదువూ సంస్కారం ఉన్నవాళ్ళూ సంపన్నులూ పలుకుబడిగలవాళ్ళూ సామాన్యంగా నిత్యవ్యవహారంలో వాడే భాష ఆకాలపు ప్రమాణభాషగా గుర్తింపు పొందుతుంది. అటువంటి ప్రమాణభాషకే తెలుగులో మరో పేరు శిష్టవ్యావహారికభాష. శిష్టేతరులు దీన్ని అనుకరిస్తూ ఉండటం దానిద్వారా కూడా శిష్టత్వం సంపాదిస్తూ ఉండటం సర్వసామాన్యమైన విషయం. సమాజంలో అన్ని రంగాల్లోనూ ప్రాచుర్యంపొందిన ఈ ప్రమాణభాషే విద్యారంగంలో కూడా స్వీకార యోగ్యమైందని వాదించేవాళ్లని ఆధునిక భాషావాదులని, శిష్టవ్యావహారిక భాషావాదులని అంటూ ఉంటారు.

పూర్వదశ

తెలుగులో ఆదికావ్యంగా ప్రసిద్ధమైన నన్నయభారతంలోని భాష ఆనాటి శిష్టవ్యావహారికానికి ప్రతిబింబమని చెప్పడానికి ఆధారాలు లేవు. దానికి భిన్నమైన నిర్మాణంగల రూపాలు అప్పటికి కొన్ని శతాబ్దాలముందునుంచికూడా వాడుకలో ఉంటూ తరవాతకూడా ఎన్నో శతాబ్దాలు అలాగే జీవించి ఉన్న దాఖలాలు ఉన్నాయి. కాబట్టి నన్నయగారి భాషకూడా అంతకు పూర్వం చాలాకాలంగా కావ్యరచనకు పరిమితంగా వాడుకలో ఉండి ఉన్నదేననీ ఆ రచనలు మాత్రం ఖిలమయిపోయాయనీ గ్రహించవలసి ఉంది. పోతే, నన్నయగారి కాలంనుంచి ఇటీవల చాలా శతాబ్దులవరకూ తెలుగు సాహిత్యంగా చెలామణీ అయినవి దాదాపు అన్నీ పద్యకావ్యాలే కాబట్టి వాటిలో ఆ పాత వరవడే కనిపిస్తుంది. అయినా అక్కడక్కడ, కవి స్వేచ్ఛాపరతవల్ల నయితేనేం, సమకాలిక వ్యవహార ప్రభావంవల్ల నయితేనేం, ఛందోనిర్బంధాలవల్ల నయితేనేం పేరుమోసిన కవుల రచనల్లో కూడా కావ్యభాషా సంప్రదాయానికి భిన్నమైన రూపాలు కనిపిస్తూనే ఉన్నాయి. వ్యాకర్తలు వాటిలో కొన్నిటిని మట్టుకు అనింద్యగ్రామ్యాలనో పూర్వకవి ప్రయోగాలనో మన్నిస్తూనే వచ్చారు. ఇది ఇలా ఉండగా వివిధ శాస్త్రగ్రంథాలకు రాసిన వ్యాఖ్యానాలలోను, శాసనాలలోను,

తదితర రచనలలోకూడా మహాపండితులుసైతం వ్యావహారికాన్ని ఆదరిస్తూ వచ్చారు. దీన్నిబట్టి తేలేదేమిటంటే, గత శతాబ్ది ఉత్తరార్ధంవరకు పండితులకుసైతం వ్యావహారికంపట్ల నిరసనభావం ఎంతమాత్రం లేదు. అందుకు నిదర్శనం, చిన్నయసూరిగారు స్వయంగా ప్రచురించిన ఆంధ్రమహాభారతం ఆదిపర్వానికి రాసిన టీకలోని రూపాలే సాక్ష్యం (చూ. గిడుగువారి 'గద్యచింతామణి').

భారతదేశంలో సార్వజనికమైన విద్యావిధానం వచ్చింది ఇంగ్లీషువాళ్ళ చలవవల్లనే అని మనకు తెలుసు. 1852 మద్రాసు, బొంబాయి, కలకత్తా నగరాల్లో మూడు విశ్వవిద్యాలయాలు వెలిశాయి. వాటిలో చదువుకొని పట్టభద్రులైనవాళ్లు దేశంలో విద్యావ్యాప్తికి దోహదం చేస్తారని ప్రభుత్వం ఆశించింది. అయితే ఇంగ్లీషు పరభాష కావడంవల్ల, దేశభాషల్ని అభివృద్ధిచేయడానికి తగిన దోహదం లభించకపోవడంవల్ల వాళ్ల ఆశ ఫలించలేదు. 1901లో గవర్నర్ జనరల్‌గా ఉన్న లార్డ్ కర్జన్, సిమ్లాలో ఒక సమావేశమేర్పరిచి విద్యాసంబంధమైన సమస్యలన్నిటినీ కూలంకషంగా చర్చింపజేశాడు. ప్రాథమిక స్థాయినించి విశ్వవిద్యాలయ స్థాయివరకు పరిష్కరించవలసిన అంశాల గురించి, ఆ సమావేశం 150 తీర్మానాలను ఆమోదించింది. వాటి ఆధారంగానే కర్జన్ విద్యావిధానం రూపొందింది. ఉత్తరోత్తరా పాఠశాలల్లోనూ కళాశాలల్లోనూ మాతృభాషా బోధనపట్ల విద్యాధికారులుకూడా శ్రద్ధ చూపడం ప్రారంభించారు. "మాతృభాషలో వ్యాసరచనలను నిర్బంధ పాఠ్యాంశంగా ప్రవేశపెట్టాలనీ, అట్లాగే ఇంగ్లీషులోని పుస్తకాలను ప్రాంతీయ భాషల్లోకి అనువదించేవ్వాడు వారికి శిక్షణ కలిగేందుకుగాను అనువాద పద్ధతులను నేర్పాలనీ" నిశ్చయించారు.

1906 ప్రాంతంలో గంజాం, విశాఖపట్నం, గోదావరి జిల్లాలకు పాఠశాలా పరీక్షాధికారిగా జె.ఏ. యేట్స్ అనే ఆయన ఉండేవాడు. ఆయన కేంద్రకార్యస్థానం విశాఖపట్నం. అందువల్ల ఆయనకి తెలుగు పట్టుబడింది. అయితే పుస్తకాల్లో ఉన్న తెలుగు వేరు, ఆ పుస్తకాలు చెప్పే పండితులే క్లాసులో మాట్లాడే తెలుగు వేరు కావడంచూసి ఆయన విస్తుపోయాడు. నిజమే. ప్రపంచంలో ఏ భాషలోనూ ఇటువంటి విచిత్రం లేదాయె మరి! దీని కథా కమామిషూ ఏమిటో తెలుసుకుందామని స్థానిక కళాశాలాధ్యక్షులైన పి.టి. శ్రీనివాసయ్యంగారి దగ్గిర కదిపిచూశాడు. ఆయన కూడా తెలుగు బాగా వచ్చినవాడే. అయినా విజయనగరంలో ఉన్న గురజాడ అప్పారావుగారు, పర్లాకిమిడిలో ఉన్న గిడుగు రామమూర్తిగారు తనకంటె బాగా చెప్పగలరని

సూచించాడు. యేట్స్ వాళ్ళిద్దరినీ కలుసుకొని కీలకం గ్రహించాడు. ఏటేటా ఉపాధ్యాయ వార్షిక సమావేశాలు ఏర్పరిచి భాషాపరిణామ వివేచనాదృష్టితో రామమూర్తి పంతులుగారిచేత ఉపన్యాసాలిప్పించాడు. పండితులకిది కంటక్లో కారమైంది.

ఈ తరుణంలో మెట్రిక్ పరీక్షబదులు స్కూల్ ఫైనల్ పరీక్ష, ఎఫ్.ఏ. బదులు రెండేళ్ల ఇంటర్మీడియట్ వచ్చాయి. అప్పుడు మాతృభాషలో వ్యాసరచనకు, అనువాదానికి ఎన్నుకోవలసిన పాఠ్యాంశాలగురించి గడబిడ జరిగింది. గిడుగువారు జీవద్భాషాప్రాశస్త్యాన్ని పునరుద్ఘాటించారు. పి.టి. శ్రీనివాసయ్యంగారు Language : Life and Death ప్రచురించారు. 1911 స్కూల్ ఫైనల్ పరీక్షకు గ్రీకు మిత్తులు (Greek Myths) పాఠ్యగ్రంథమైంది. పండితులకిది కోపకారణమైంది. వ్యావహారికభాషానిరసనానికి ఒక ఉద్యమమే లేవదీశారు. దాని బహిష్కారానికి ప్రభుత్వంమీద ఒత్తిడి తీసుకువచ్చారు.

ఈ పరిస్థితి గమనించి గ్రాంథిక వ్యావహారిక భాషావివాదాన్ని పరిష్కరించడానికని మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయం 1911 సెప్టెంబరు 8 తేదీన ఒక సంఘాన్ని నియమించింది. అందులో నలుగురు గ్రాంథికభాషావాదులు, నలుగురు వ్యావహారిక భాషావాదులు సభ్యులు; ఒక తటస్థుడు అధ్యక్షుడు. ఈ సంఘం చాలాసార్లు సమావేశాలు జరిపి శిష్టవ్యావహారికానికి అనుకూలంగా తీర్మానించింది. దాని మేరకు విద్యాశాఖవారు, విద్యార్థులు గ్రాంథిక వ్యావహారికాల్లో దేనినయినా ఎన్నుకోవచ్చునని తాఖీదులిచ్చారు.

ఇది కావ్యభాషాభిమానులకు దుర్భరమైంది. వ్యావహారికాన్ని ఎదుర్కోడం కోసం ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు స్థాపించారు. శిష్టవ్యావహారికాన్ని గ్రామ్యమని నిరసించారు. ఎందరో పండితులను కూడగట్టుకున్నారు. ఊరూరా సభలు జరిపి, సంతకాలు తీసుకొని ప్రభుత్వానికి మహజర్లు పంపుకొన్నారు.

ఇది ఇలా ఉండగా, విశ్వవిద్యాలయం నియమించిన ఉపసంఘంవారు తెలుగులో నామ సర్వనామ క్రియాపదాల ప్రాచీన వర్తమాన రూపాలను వింగడించడంకోసం ఒక తీర్మానం ఆమోదించి వేదం వెంకటరాయశాస్త్రి గారిని, కొమర్రాజు వెంకటలక్ష్మణరావుగారిని, గురజాడ అప్పారావుగారిని ఆ పని చూడమని కోరారు. వ్యావహారికభాషావ్యతిరేకులైన వేదంవారు, కొమర్రాజువారు ఈ పట్టిక తయారీలో తమ చాతుర్యం చూపి వ్యావహారిక గ్రాంథికాలలో సమానరూపంలో ఉన్న ఏ రెండు మూడింటినో తప్ప తక్కినవాటినన్నిటినీ గ్రాంథికంలోంచే తీసుకుని అవే వర్తమాన రూపాలన్నారు. ఆ విధంగా, వెనక ఆమోదించిన తీర్మానానికే తమకు కావలసిన

అర్థం చెప్పుకుని దాని ప్రయోజనాన్ని భగ్నంచేశారు. గురజాడవారు దీన్ని ప్రతిఘటించారు.

ఇది ఇలా ఉండగా, కొందరు పెద్దలు, విద్యావిషయాల్లో కూడా రాజకీయాలు ప్రవేశపెట్టకపోతే లాభం లేదనుకుని, విశ్వవిద్యాలయం నియమించిన ఉపసంఘంలో రాయలసీమకు ప్రాతినిధ్యం కల్పించాలన్న కారణంతో కోలాచలం శ్రీనివాసరావు, టి. శంకరలింగం పిళ్ళై, నాగపూడి కుప్పుసామయ్య, బారిస్టర్ కె. సుబ్బారెడ్డిగార్ల నియామకానికి దోహదంచేశారు. వీరంతా వ్యావహారికభాషావ్యతిరేకులేనాయె! ఇంకేముంది? త్రాసు ఆ వేపు మొగ్గింది. మెజారిటీ తీర్మానం గ్రాంథికభాషకే పట్టం కట్టింది. అప్పుడు గురజాడ అప్పారావుగారు డిసెంట్‌పత్రం (Minute of Dissent) ఆంగ్లంలో రాసి అందజేశారు. రామమూర్తిపంతులుగారు రాసిన A Memorandum on Modern Telugu, జయంతిరామయ్యపంతులుగారు రాసిన A Defence of Literary Telugu మొదలైనవి కొంచె మించుమించుగా అప్పుడు వచ్చినవే.

అప్పటినించి బోధనరంగంలో గ్రాంథికం ఏలుబడి చెల్లుతూ వచ్చింది. అయితే ఉత్తరోత్తరా వచ్చిన వచనరచనల్లో వ్యావహారికం ప్రాచుర్యం పెరుగుతూ వచ్చింది. సమాజంలో అన్ని రంగాల్లోకీ వేళ్ళు తన్నింది. పత్రికలు, రేడియో, సినిమాలు, సృజనాత్మక సాహిత్యం వ్యావహారికాన్నే చేపట్టి సర్వవ్యాప్తం చేశాయి. పాత అలవాటు పోనివాళ్లు, వేళ్లమీద లెక్కపెట్టవలసిన కొద్దిమంది రచయితలు, తప్ప తక్కినవాళ్ళంతా వ్యావహారికంలోనే రచనలు చేస్తున్నారు. కేవలం వచనంలోనే కాదు, పద్యాల్లోకూడా ఇది చోటు చేసుకుంది. చివరికి గ్రాంథిక వ్యావహారిక వివాదమన్నదే అర్థరహితమనిపించేటంతగా తెలుగువాళ్ళ దృక్పథంలో మార్పు తెచ్చింది. అందుకే అంట, స్వాతంత్ర్యానంతరం కాలంలో పుట్టినవాడికి ఈ శీర్షిక చూస్తేనే నవ్వొస్తుందని. అయితే కథ ఇంతటితో అయిపోలేదు.

ఇటీవలి చరిత్ర

మొదట్లో వ్యావహారికాన్ని వ్యతిరేకించిన ఉద్దండ పండితులే సత్యం గ్రహించి వ్యావహారికాన్ని సమర్థించడం ప్రారంభించారు. అందులో రచనలు ప్రారంభించారు. అటువంటివారిలో మొట్టమొదట చెప్పుకోదగ్గ వారు వీరేశలింగం పంతులుగారు. గిడుగువారితో చర్చించి, వారి వాదాన్ని ఆమోదించి, వర్తమానాంధ్రభాషాప్రవర్తక సమాజానికి అధ్యక్షస్థానం స్వీకరించారు. అలాగే చెళ్ళపిళ్ళవారు, మండపాక పార్వతీశ్వరశాస్త్రిగారు, మహామహోపాధ్యాయ తాతా సుబ్బరాయశాస్త్రిగారు, అక్కిరాజు ఉమాకాన్త

విద్యాశేఖరులు వంటివారు దీన్ని సమర్థిస్తూ వాదించారు. గిడుగువారి దగ్గర చదువుకొన్న తాపీ ధర్మారావుగారు కొంతకాలం వీర గ్రాంథికంలో విహరించినా గురువుగారి వాదాన్ని గ్రహించిన తరవాత వ్యావహారికంలో విరివిగా రచనలు చెయ్యడమే కాదు పత్రికల్లో (జనవాణి) వ్యావహారికాన్ని మొట్టమొదట ప్రవేశపెట్టిన ప్రతిష్ఠ దక్కించుకొన్నారు. చలం, విశ్వనాథ, కృష్ణశాస్త్రి, చింతా దీక్షితులు, మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి, శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, గోపీచంద్ మొదలైనవాళ్ళంతా కథలూ నవలలూ వ్యాసాలూ రాసి వ్యావహారికాన్ని పటిష్ఠంచేశారు. దేశంలో రేడియోశ్రోతలూ సినిమాప్రేక్షకులూ పాఠకులూ ఇబ్బడిముబ్బడిగా పెరిగారు. రచయితలూ కొన్నిరెట్లు పెరిగారు. ఇప్పటి పాఠకుడికి అన్ని ప్రాంతాలవాళ్ళ రచనలూ అందుబాటులో ఉన్నాయి. అన్ని ప్రాంతాల మాండలికాలూ అన్ని స్థాయిల మాండలికాలూ భిన్నత్వంలో ఏకత్వం ప్రదర్శిస్తూ హృదయరంజకా లవుతున్నాయి.

ఆంధ్రప్రదేశం ఏర్పడ్డ కొంతకాలానికి రాష్ట్రప్రభుత్వంవాళ్ళు పాఠ్య పుస్తకాలను జాతీయంచేశారు. ప్రసిద్ధులైనవారిని ఎన్నుకొని సరళ గ్రాంథికంలో రాయించారు. అయితే ఇవి తెలుగు మాతృభాషగా చదివే విద్యార్థులకోసం. తెలుగుదేశంలో బతికే పరభాషీయులుకూడా రెండో భాషగా తెలుగు నేర్చుకోవలసి ఉంటుంది కాబట్టి వాళ్ళకోసం రెండో భాష తెలుగు పుస్తకాలు రాయించాలని ప్రభుత్వం సంకల్పించింది. దానికోసం దేశంలో ప్రసిద్ధులైన పండితుల్ని రచయితలుగాను సంపాదకులుగాను నియమించింది. ఆరో తరగతి తెలుగు వాచకానికి ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం భాషాశాస్త్రాచార్యులయిన డాక్టర్ భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తిగారు సంపాదకులు. వారు ఆధునిక భాషాశాస్త్రాన్ని విదేశాల్లో క్షుణ్ణంగా అభ్యసించి ద్రావిడభాషాశాస్త్రవేత్తల్లో అంతర్జాతీయఖ్యాతి గడించినవారు. ఆరో తరగతి పుస్తకం పాఠ్యప్రణాళిక (సిలబస్) పీఠిక (ప్రియాంబుల్)ను అనుసరించి ఆధునికం, నిత్యవ్యవహారోపయుక్తం అయిన భాషలో శ్రీఉత్పల సత్యనారాయణాచార్యులుగారిచేత ఆ పుస్తకం రాయించారు. అయితే అది, ఇతర పాఠ్యపుస్తకాలకు భిన్నంగా ఉండటంవల్ల భాషాశైలిని గురించి ఒక నిర్ణయం తెలియజేయడంకోసం ప్రభుత్వానికి నివేదించడం జరిగింది. దాన్ని పురస్కరించుకొని 1965లో తిరుపతిలో ఒక పండితగోష్ఠి ఏర్పాటు చెయ్యాలని మూడు విశ్వవిద్యాలయాల ఉపాధ్యక్షులూ తీర్మానించారు. దానిమేరకు, ప్రభుత్వంతరఫున పాఠ్యపుస్తక జాతీయాకరణ సంఘానికి కార్యదర్శిగా ఉన్న డాక్టర్ పి.ఎస్.ఆర్. అప్పారావుగారి కార్యకర్తృత్వంలో, ఆచార్య పింగళి లక్ష్మీకాంతంగారి అధ్యక్షతన పండితగోష్ఠి జరిగింది. దేశంలో ప్రముఖ విద్వాంసులూ రచయితలూ,

పత్రికారచయితలూ అందరూ అందులో పాల్గొన్నారు. విషయ (Subject) ప్రధానమైన పాఠ్యపుస్తకాల్లోను, ద్వితీయభాషా (Second Language) పుస్తకాల్లోనూ ఆధునికభాషే ఉండాలనీ తక్కినవాటిలో సరళగ్రాంథికం ఉండాలనీ తీర్మానించారు. శైలీవివరాలు రూపొందించడానికి మరొక చిన్న కమిటీ వేశారు. అందులో ఫుల్ టైమ్ మెంబరుగా నియుక్తులైన శ్రీ గొడవర్తి సూర్యనారాయణగారు కొన్ని నమూనాపాఠాలు రూపొందించారు.

హిందీ మాతృభాషగా గల ఉత్తరదేశీయులు తెలుగు నేర్చుకొనే నిమిత్తం, దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచారసభవారు 'తెలుగుభాషాబోధిని' అన్న పేరుతో నాలుగు వాచకాలు, మరికొన్ని ఉపవాచకాలు వ్యావహారికంలో రాయించి ప్రచురించారు.

ఇంతలో, కళాశాలల స్థాయిలో ప్రాంతీయ భాషలో విద్యాబోధన జరగాలన్న అంశం ఎదురయి అప్పటి విద్యాశాఖ కార్యదర్శి అయిన శ్రీ జె.పి.ఎల్. గ్విన్‌గారి అధ్యక్షతన ఒక కమిటీని ప్రభుత్వం నియమించింది. ఆ కమిటీవారు కూడా ప్రాంతీయ భాషలో వేసే గ్రంథాలు శిష్టవ్యావహారికంలోనే ఉండాలని ఏకగ్రీవంగా తీర్మానించారు. ఆ కమిటీ తెలుగు భాష అభివృద్ధికీ, ఆధునికీకరణకూ 'సెంట్రల్ ఇన్‌స్టిట్యూట్ ఆఫ్ ఇంగ్లిష్' నమూనాలో ఒక సంస్థ ఏర్పడాలని సూచించింది. ఆ సూచన ననుసరించి రూపొందినదే ఇప్పటి 'తెలుగు అకాడమి'. ఈ సంస్థ ఆధునిక భాషకు కొంత పరిధి ఏర్పరిచి దానిమేరకు విషయప్రధానమైన పాఠ్యగ్రంథాలు రాయించడం ప్రారంభించింది.

ఆ మరుసటి సంవత్సరం, ఆధునిక సాహిత్యానికి సంబంధించిన పిహెచ్.డి. సిద్ధాంతవ్యాసాలు వ్యావహారికంలో రాయవచ్చునని శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వ విద్యాలయం తీర్మానించింది.

ఇది జరిగిన కొన్నాళ్ళకి – మాతృభాషగా తెలుగు చదివే విద్యార్థుల సమస్య అపరిష్కృతంగానే ఉండిపోవడం గమనించి, ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయం పాలకవర్గ సభ్యులయిన శ్రీ పురిపండా అప్పలస్వామిగారు, సమస్యాపరిష్కార పరిశీలన నిమిత్తం విశ్వవిద్యాలయంవాళ్ళు ఒక కమిటీని నియమించాలని తీర్మానం ప్రవేశపెట్టారు. దానిమేరకు, మాజీమంత్రి శ్రీ ఎం.ఆర్. అప్పారావుగారి అధ్యక్షతన ఒక కమిటీ ఏర్పడింది. డాక్టర్ భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తి, డాక్టర్ పి.ఎస్.ఆర్. అప్పారావు, ఆచార్య ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం, డాక్టర్ జి.ఎన్. రెడ్డి, డాక్టర్ తూమాటి దొణప్ప, శ్రీ పురిపండా అప్పలస్వామి, డాక్టర్ చేకూరి రామారావు ప్రభృతులు సభ్యులు. వీరంతా చాలా సమావేశాలు జరిపి, ఏకగ్రీవంగా ఒక నిర్ణయానికి వచ్చారు. నాటకాలు, ఉపవాచకాలు,

ఆధునిక విషయాల గురించి రాసిన ఇతర రచనలూ వ్యావహారికంలో ఉండవచ్చుననీ విద్యార్థులు ఆధునికభాషలోనే సమాధానపత్రాలు రాయవచ్చుననీ తీర్మానించినట్లు వినికిడి. ఒక నిష్పత్తిననుసరించి ప్రాచీన, ఆధునిక కావ్యభాషాభాగాలను పాఠ్యాంశాలుగా నిర్ణయించాలని కూడా పేర్కొన్నట్లు తెలుస్తున్నది. ఈ నిర్ణయాలు త్వరలో అమలులోకి వచ్చి సత్ఫలితాలనందించగలవని, ఆ విధంగా ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం పూనిక ఇతర విశ్వవిద్యాలయాలకు మార్గదర్శకం కాగలదని ఆశించవచ్చు.

(యువభారతి వారి 'మహతి' వ్యాస సంకలనం, 1972)

★ ★ ★

4

గిడుగు మెమొరాండం: గురజాడ డిసెంట్ పత్రం

తెలుగు వాడుక భాష 'ప్రామాణిక భాష'గా గుర్తింపు పొందడానికీ అది అన్ని రంగాల్లోనూ వ్యాపించడానికీ ప్రధాన కారకులు గిడుగు, గురజాడ. వీరిద్దరూ ఆధునిక భాషావాదులు కావటంవల్ల ఆ కాలపు చాదస్తపు పండితులంతా ఒక్కటయి వీరి వాదానికి వ్యతిరేకంగా సభలు జరిపి, తీర్మానాలు ప్రకటించి, ప్రభుత్వానికి మహజర్లు పంపుకొని ప్రాచీన కావ్యభాషను బడిపిల్లల పుస్తకాల్లో కొనసాగించడానికి తీవ్రంగా ప్రయత్నించారు. గిడుగు గురజాడల ఆధునిక భాషోద్యమం అంతకన్న తీవ్రంగా సాగింది. రామ్మూర్తి పంతులుగారు ప్రత్యేకంగా పనిగట్టుకొని మద్రాసు, నెల్లూరు, గుంటూరు, మచిలీపట్నం, కాకినాడ, విశాఖపట్నం, విజయనగరం పట్నాలకు వెళ్ళి అక్కడి విద్యావంతులతో చర్చించి తమ వాదాన్ని విస్తృతంగా ప్రచారం చేశారు. అప్పటికి ముప్పై ఏళ్ళుగా ప్రాథమిక పాఠశాల స్థాయినించి కళాశాల స్థాయి వరకు బోధనానుభవం ఉన్నవారు అయన. అంతే కాకుండా ఇంగ్లండులో, ఫ్రాన్సులో, ఇతర నాగరిక దేశాల్లో విద్యారంగం సాధించిన ప్రగతిని గురించి రాసిన పుస్తకాలు చదివారు. పర్లాకిమిడి మునిసిపల్ కౌన్సిల్ సభ్యులుగా, గ్రామీణ పాఠశాలల మేనేజరుగా, పురపాలక సంఘ పాఠశాలల సూపరింటెండెంటుగా, తదితర విద్యాసంస్థల సంబంధిగా పొందిన అనుభవం ఆయన వాదానికి ఎంతో బలమిచ్చింది. సునిశితమైన భాషాశాస్త్రపరిజ్ఞానం, సహేతుకమైన లోకజ్ఞానం ఆయనలో చక్కగా మేళవించాయి. వీటికి తోడు, తమ వాదం సరైనదన్న ఆత్మవిశ్వాసమూ దాన్ని విద్యావంతులకు వివరించి వాళ్ళందరూ అంగీకరించేటట్టు చెయ్యాలన్న గట్టి పట్టుదలా ఆయనలో ఉన్నాయి.

గురజాడ ప్రధానంగా భావుకుడు, కవి, రచయిత, పరిశోధకుడు. గిడుగు ప్రధానంగా భాషాశాస్త్రవేత్త. వీరిద్దరూ ఒకే లక్ష్యంతో వేరువేరుగా రెండు పుస్తకాలు ప్రచురించారు. 'ఎ మెమొరాండం ఆన్ మోడర్న్ తెలుగు' (1913) గిడుగు వారిది; 'మినిట్ ఆఫ్ డిసెంట్' (1914) అన్నది

గురజాడవారిది. ఆధునిక వ్యావహారిక భాషను ప్రామాణిక భాషగా గుర్తించడంవల్లా ప్రాథమిక పాఠశాలల్లోనూ సెంకండరీ పాఠశాలల్లోనూ దీన్ని వాడటానికి అనుమతించడంవల్లా కలిగే లాభాలు వివరించడం వీరిద్దరి ప్రధానోద్దేశమూ. ప్రాచీన కావ్యభాషావాదుల వాదాల్ని సునిశితంగా, సహేతుకంగా, ఇద్దరూ ఖండించారు;– శబ్దస్వరూప నిర్ణయంలో పండితులు పడే పొరపాట్లు బట్టబయలు చేశారు. అంతర్జాతీయ స్థాయిలో ప్రామాణిక భాషాశాస్త్రవేత్తలుగా గుర్తింపు పొందినవారి అభిప్రాయాలు పరిశీలించి వాటిని తమ వాదానికి ఉపబలంగా చేర్చుకొన్నారు. ఇద్దరూ శబ్దస్వరూపాల్ని వివరించే పట్టికలతో, విమర్శలతో అనుబంధాలు చేర్చారు. అయితే రెంటికీ ఒక్క తేడా ఉంది. గురజాడవారిది 'డిసెంట్ పత్రం'. ఇది మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయం వారు భాషావివాద పరిష్కారంకోసం నియమించిన 'తెలుగు కాంపోజిషన్ సబ్ కమిటీ' మెజారిటీ సభ్యులు ఇచ్చిన నివేదికకు అనంగీకారం ప్రకటిస్తూ సమర్పించిన పత్రం. అందువల్ల కమిటీ సమావేశాల్లో ఆయా సందర్భాల్లో చర్చకు వచ్చిన అంశాలు ఆయా వ్యక్తుల ధోరణులూ స్పష్టంగా వెల్లడించడం జరిగింది. మొత్తంమీద ఈ రెండు పుస్తకాలూ తెలుగు వ్యావహారిక భాషోద్యమ చరిత్రలో నిలిచే తోరణ స్తంభాలని చెప్పవచ్చు.

మెమొరాండం

ఈ పుస్తకం రాయడంలో రామ్మూర్తిగారు తమ ఉద్దేశాన్ని మొదటి పేరాలోనే స్పష్టం చేశారు. మాతృభాషలో బోధించవలసి ఉన్న బడిపిల్లల పుస్తకాల్లోనే కాకుండా ప్రభుత్వం కాని, ప్రభుత్వాధికారులు కాని తెలుగు ప్రజలకు రాసే ఉత్తరాల్లో పంపే వర్తమానాల్లో, ప్రచురించే పుస్తకాల్లో, కరపత్రాల్లో, వ్యవసాయం, వాణిజ్యం, పారిశుద్ధ్యం మొ॥ విషయాలు జనసామాన్యానికి తెలియడానికి ప్రచురించేవాటన్నిటిలోనూ వాడుక భాష వాడడానికి అనుమతించాలని చెప్పారు. 1903 మార్చి 11నాడు గవర్నర్ జనరల్ కౌన్సిల్‌వారి తీర్మానంలో పేర్కొన్నట్టు దేశభాషల్ని ఉపేక్షించడం జరుగుతోందనీ, ఈ దుస్థితికి మూలకారణం ప్రజలు మాట్లాడే అసలు భాషను – మాతృభాషను – ఉపేక్షించడమేనని చెప్పారు. పండితులని పించుకున్నవాళ్ళంతా సంస్కృతంమీదే మోజు చూపిస్తున్నారనీ తెలుగును పెంపొందింపజెయ్యాలన్న ఆసక్తి వాళ్ళలో లేదనీ అన్నారు.

ప్రాచీన సాహిత్యంలో చెప్పుకోదగ్గ వచన రచన లేవీ లేవు. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం సార్వజనిక విద్యావిధానం ప్రవేశపెట్టిన కొంతకాలానికి తెలుగులో వచన రచనలు చేసే ప్రయత్నం జరిగింది. కాని దురదృష్టవశాత్తు అది

భాషాభేషజం ప్రదర్శించే పండితుల చేతుల్లో పడింది. అయితే పాశ్చాత్య సాహిత్య గ్రంథాలవల్ల ప్రభావితులైన రచయితలు కొందరు అప్పుడప్పుడు ప్రాచీనమూ కృతకమూ అయిన కావ్యభాషను ఆధునిక అవసరాలకు అనుగుణంగా 'సరళీకరించడం'లో కొన్ని ప్రయోగాలు చేసిన మాట వాస్తవం. వీరేశలింగంగారి వంటివారు కొద్దిమంది తప్ప తక్కినవాళ్ళు దీన్ని సాధించలేకపోయారు. అయితే వీరేశలింగంగారు కూడా, భాషను ఎంత సులభం చేసినప్పటికీ వాక్యనిర్మాణమూ వ్యాకరణమూ పాత పండితుల కృతక పద్ధతిలోనే ఉండిపోయింది అన్నారు రామ్మూర్తి పంతులుగారు. ఈ సందర్భంలో డా॥ గ్రియర్సన్ భారతీయ భాషల్ని గురించి చేసిన వ్యాఖ్యలు ఉదాహరించారు: 'The vernacular has been split into two sections - the tongue which is understanded of the people, and the literary dialect, known only through the press and not intelligible to these who do not know Sanskrit. Literature has thus been divorced from the great masses of the population and to the literary classes'. అలాగే, 'న్యూ ఇంగ్లిష్ గ్రామర్' రచయిత స్వీట్, వ్యాకరణ శాస్త్ర అధ్యయన లక్ష్యాన్ని గురించి చెప్పినవి కూడా ప్రస్తావించారు. సర్ థామస్ మన్రో 1882లో, మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీలో అమలులో ఉన్న భాషాబోధన సామగ్రి గురించి చెప్పిన మాటలు ఇప్పటికీ వర్తిస్తాయనీ, అప్పటికీ ఇప్పటికీ దేశీయ భాషాబోధన ఏమీ మెరుగు కాలేదనీ అన్నారు. (1) విద్యార్థి తాను సులువుగానూ బలంగానూ సరిగానూ ఏదైనా చెప్పడానికీ రాయడానికీ భాషాబోధన తోడ్పడాలి. (2) మనస్సులో అనుకున్నది సొంతంగా చెప్పగలిగేలా చెయ్యాలి. (3) నిర్దిష్టశ్రోతలకు నిర్దిష్టలక్ష్యంతో చెప్పగలిగేటట్టు చెయ్యాలి. (4) క్రమబద్ధమైన ఆలోచనకు విద్యార్థి అలవాటుపడేటట్టు చెయ్యాలి. (5) వాస్తవ విషయాల గురించి ఊహించగల శక్తి, లోకజ్ఞానం విద్యార్థిలో పెరగాలి. (6) ఒక విషయం మీదినుంచి దృష్టి మళ్ళకుండా నిలకడగా కొనసాగే అలవాటు కావాలి. (7) మనస్సుకు విషయగ్రహణశక్తి బాగా అలవడాలి. ఈ విధంగా సమగ్ర వికాసం కలగడానికి భాషాబోధన తోడ్పడుతుందని ఆంగ్లభాషావేత్త చెప్పిన అంశాలు తెలుగు పండితుల దృష్టికి తీసుకువచ్చారు రామ్మూర్తి పంతులుగారు.

"విద్యార్థులకు నిర్ణయించే పాఠ్య పుస్తకాలు సులువుగా అర్థమయ్యే భాషలో రాసినవే కావాలి కాని పరిచయం లేని కావ్యభాషాశైలిలో రాసినవి కాదు," అంటూ 'ది ఇండియన్ ఎడ్యుకేషనల్ పాలసీ'లో స్పష్టం చెయ్యడం జరిగింది. సులువుగా అర్థమయ్యే భాష, ప్రజలకు పరిచితమైన భాష వాడుక భాషేనని

అంగీకరించినప్పటికీ దేశంలో వివిధ వర్గాలవారి పిల్లలు, వివిధ మాండలికాలు మాట్లాడుతూంటారు కాబట్టి ఏకరూపత, ప్రామాణికత కొరవడతాయని చెప్పి వాడుక భాషను నిరసించేవాళ్ళకి రామమూర్తి పంతులుగారు సహేతుకమైన సమాధానమిచ్చారు. ఇంగ్లండులోకూడా కింది వర్గాలవాళ్ళ పిల్లలు తమ తమ మాండలికాల్లో మాట్లాడుకుంటారు. కాని వాళ్ళందరికీ ప్రామాణిక భాష బోధిస్తున్నారు. అలాగే తెలుగుదేశంలో కూడా ఆ మాదిరి ప్రామాణిక భాష – వాడుక భాష – బోధించువచ్చు. ఉన్నత వర్గాలవారి వాడుకలో ఏకరూపత లేదని కొందరి వాదం. కాని కావ్యభాషలో ఉన్నంత రూపభేదం వాడుక భాషలో లేదని చెప్తూ గిడుగువారు 'ఒకర్తె' అన్న మాటకు 52 రూపాంతరాలూ 'ఒకడు'కు కనీసం 16 రూపాంతరాలూ ఉన్నాయని ఉదాహరించారు. నిజం చెప్పాలంటే ప్రామాణికమైన తెలుగు (వాడుక) భాషలో ఉన్నపాటి వైవిధ్యం ప్రామాణికమైన ఇంగ్లీషు భాషలో కూడా ఉందన్నారు. "పండితుడి నిరంకుశత్వంవల్లనే తెలుగులోకి విజ్ఞానం రాకుండా పోయింది," అని బాధపడ్డారు.

చివరికి, తెలుగు బోధన సామాన్యమూ ఐచ్ఛికమూ అంటూ రెండు విధాలుగా ఉండాలనీ, 'ఐచ్ఛికం' కేవలం ప్రాచీన సాహిత్యాన్ని అధ్యయనం చెయ్యదలుచుకున్నవాళ్ళకి బోధిస్తే చాలుననీ 'సామాన్యం' విద్యార్థులందరికీ నిర్బంధంగా బోధించాలనీ సూచించారు. 'సామాన్యం' ఆధునిక భాషలోనే ఉండాలి. చరిత్ర, పౌరశాస్త్రం, భూగోళశాస్త్రం మొదలైనవి ఈ కోవలోకి వస్తాయి. ఈ శాస్త్రాలు నేర్పే ఉపాధ్యాయుడే వివిధ విషయాలమీద తెలుగులో కాంపోజిషన్ రాయిస్తాడు. ఆ విధంగా ఆధునిక భాషకు అర్హమైన స్థానం ఇచ్చిన వాళ్ళమవుతామని రామమూర్తి పంతులుగారు తమ వాదం ముగిస్తూ చివర రెండు అనుబంధాలు చేర్చారు.

తెలుగువారి ఉచ్చారణలో వచ్చిన ధ్వని విపరిణామాల తీరుతెన్నులు, పదస్వరూప నిర్ణయంలో కావ్యభాషావాదుల్లో కనిపిస్తున్న గందరగోళం, కాలగతిలో ప్రాచీన, ఆధునిక రూపాలమధ్యా, అర్థాలమధ్యా ఏర్పడ్డ అంతరం ఉదాహరణలతో వివరించడం జరిగింది.

ఈ అనుబంధంలోనే, 'పడు' అనుయోగక్రియతో ఛాందస పండితులు ఒక్క పేజీలోనే డజనుకు పైగా కృతకమైన 'పాసివ్ ఫామ్స్' ఎలా ప్రయోగిస్తూ ఉంటారో గిడుగువారు చూపించారు. అవి నిజానికి 'పాసివ్ ఫామ్స్' కావు. పూర్వకవులు అలాటివి చాలా అరుదుగానే ప్రయోగించారు. కేతన 'దశకుమార చరిత్రం' మొత్తంలో ఒకే ఒక్క రూపముంది. తెలుగు

భారతంలో పర్వాని కొకటి తప్ప ఉండదు. It is grammatically wrong to call such forms 'passive'. Genuine Telugu has no passive voice. It does not require it. It employs other devices which serve the same purpose for which the passive is used in other languages, e.g. Sans. శ్రూయతాం; Tel. విను(ము); భగ్నం Tel. విరిగినది, 'It is torn, అది చిరిగినది,' అంటూ స్పష్టం చేశారు.

రెండో అనుబంధంలో, మద్రాసులో ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు సమావేశంలో పండితులు చేసిన తీర్మానాలు (1912 లో కృష్ణాపత్రికలో అచ్చయినవి) తీసుకొని ఒక్కొక్క తీర్మానాన్నే సహేతుకంగా ఖండిస్తూ వచ్చారు గిడుగువారు. ముఖ్యంగా విద్యార్థుల వాచక పుస్తకాల్లో శృంగార రసప్రధానమైన కావ్యభాగాలు ఎంపికచేసే విషయమై పండితులు వెల్లడించిన అభిప్రాయాన్ని గట్టిగా విమర్శించారు.

డిసెంట్ పత్రం

విద్యార్థుల వ్యాసరచనకు ఉపయోగకరమైన ప్రామాణిక శైలిని నిర్ధారణచేసి చెప్పడానికి మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయంవారు 1910 జూలైలో దక్షిణాది భాషల్లో ఒక్కొక్క భాషకు ఒక్కొక్క కమిటీ వేశారు. తెలుగు భాషకు సంబంధించిన కమిటీలో, ఎం. రంగాచార్యులుగారు (సమావేశకర్త), కందుకూరి వీరేశలింగంగారు, కొమర్రాజు లక్ష్మణరావుగారు, పి.టి. శ్రీనివాసయ్యంగారు, పి. రామారాయణింగారు, రివరెండ్ జె. ఆర్. స్టిల్ వెల్ సభ్యులు. ఆ తరవాత గుమ్మిడూరి వెంకట రంగారావుగారిని, గురజాడ అప్పారావుగారిని కూడా ఆ కమిటీలో సభ్యులుగా నియమించడం జరిగింది. ఈ కమిటీవారు చాలాసార్లు సమావేశాలు జరిపి, ఇంటర్మీటియట్ విద్యార్థులు శిష్టవ్యావహారికంలో రాయడానికి అనుకూలించే విధంగా తీర్మానించారు. ప్రాచీన కావ్యభాషాభిమానులకు ఇది దుర్భరమైంది. వ్యావహారిక భాషావాదాన్ని ఎదుర్కోడానికి ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు (Telugu Academy) స్థాపించారు. శిష్టవ్యావహారికాన్ని గ్రామ్యమని నిరసించారు. ఊరూరా సభలు జరిపి సంతకాలు సేకరించి ప్రభుత్వంమీద ఒత్తిడి తీసుకురావడానికి ప్రయత్నం చేశారు. అన్ని రంగాల్లో మాదిరిగానే విద్యారంగంలోకూడా రాజకీయ తంత్రం ప్రయోగించి, విశ్వవిద్యాలయం నియమించిన ఉపసంఘంలో రాయలసీమకు ప్రాతినిధ్యం కల్పించాలన్న కారణంతో వ్యావహారిక భాషా వ్యతిరేకులకు స్థానం కల్పించారు. కోలాచలం శ్రీనివాసరావు గారు, టి. శంకరలింగం పిళ్ళెగారు, నాగపూడి కుప్పుసామయ్యగారు, బారిస్టర్ కె. సుబ్బారెడ్డిగారు

అలా వచ్చిన సభ్యులే. దాంతో త్రాసు మొగ్గు మారింది. ఆ మెజారిటీ సభ్యుల అభిప్రాయానికి గురజాడ అప్పారావుగారు అనంగీకారం ప్రకటించారు. ఆ అనంగీకార పత్రమే గురజాడ 'డిసెంట్ పత్రం.'

వేదం వెంకటరాయశాస్త్రిగారూ, కొమర్రాజు లక్ష్మణరావుగారూ మొదలైన కమిటీ సభ్యులు ఆధునిక భాషావాదులతో అంగీకరానికి వచ్చే ప్రయత్నం ఏమీ చెయ్యలేదన్న విమర్శతోనే డిసెంట్ పత్రం మొదలయింది. శిష్టుల వాడుకలో ఉన్న 'వస్తాడు' వంటి రూపాలు స్వీకరించాలని ప్రొ॥ రంగాచార్యగారు ప్రతిపాదించిన సవరణను వారిద్దరూ పట్టించుకోకుండా వాడుక భాషకూ కావ్యభాషకూ సమానంగా ఉన్న రూపాలతోనే పదపట్టికలు తయారు చేశారని గురజాడవారు ఎత్తి చూపించారు. సులభీకరణ పేరుతో ప్రసిద్ధ రచయితలు రాస్తున్న వ్యాకరణవిరుద్ధమైన రూపాల్ని గట్టిగా విమర్శించారు. 'వస్తాడు' మాదిరిగా 'స'కార, 'త' కార సంశ్లిష్ట రూపాలు అనేకం విరివిగా వాడుకలో ఉన్నా పండితులు వాటిని స్వీకరించడం లేదని విమర్శిస్తూ వివిధ జిల్లాలలో ఉన్న ప్రజలు రాసుకొనే ఉత్తరప్రత్యుత్తరాల్లోనూ గెజిట్ అనువాదాల్లోనూ క్రైస్తవ సాహిత్యగ్రంథాల్లోనూ, కథల పుస్తకాల్లోనూ, వివేకవర్ధని (శ్రీకాకుళం), దేశమాత (రాజమండ్రి), జ్ఞానోదయ, ఆంధ్రభారతి (మచిలీపట్నం), హిందూజన సంస్కారిణి వంటి పత్రికల్లోనూ జనరంజక గ్రంథాల్లోనూ జానపద సాహిత్యంలోనూ మెకంజీ కైఫియత్‌లలోనూ ఆ మాదిరి రూపాలు ఎంత విరివిగా వాడుకలో ఉన్నాయో తెలియడానికి సమృద్ధిగా ఉదాహరణలు ఇచ్చారు. అంతేకాకుండా శక సం॥ 1010 నుంచి వివిధ శాసనాల్లో ప్రయోగిస్తూ వచ్చిన రూపాలు చూపించారు.

అదే విధంగా అనుస్వారాంతంగా వాడుకలో ఉన్న రూపాలను కూడా కమిటీ వారు పరిగణనలోకి తీసుకోకపోవడం తప్పని అప్పారావుగారు స్పష్టం చేశారు. 'Whether or not the final *mu* (ము) which Sanskritic neuter nouns take in the literary dialect correctly represented a speech sound which really existed in the past, the spoken form with an *anuswara* has claims to be considered at least as ancient as the form in *mu* (ము),' సముచ్చయార్థకాల గురించి చర్చిస్తూ వివిధ ద్రావిడ భాషల్లో వాటి స్వరూప పరిణామాలు ఎలా వచ్చాయో వివరించారు. ఆధునిక ప్రాచీన రూపాలు, ప్రామాణిక వ్యావహారిక భాష, ప్రామాణిక భాషలో ఏకరూపత అన్న అంశాల గురించి సుస్పష్టంగా చర్చ చేశారు. నవ్యకావ్యభాష అనేది వట్టి మిథ్యావాదంగా నిరూపించడానికి ఆధారాలు చూపించారు.

మహా మహా కొమ్ములు తిరిగిన పండితులు సైతం ఎంత అస్తవ్యస్తంగా, వ్యాకరణవిరుద్ధంగా రాస్తారో కళ్ళకి కట్టించారు. అసలైన సంప్రదాయాన్ని కొనసాగిస్తున్నవారు ఆధునిక భాషావాదులేనని నిరూపించారు. పత్రం చివర ఎనిమిది అనుబంధాలు చేర్చారు. మొదటి అనుబంధంలో, ప్రాచీన శాసనాల్లో అనుస్వారాంతంగా నామవాచకాలు (ఉదా॥ రక్తం, సుంకం, సగం, మొ॥) ఆధునిక సముచ్చయార్థకాలు (చేనున్ను, పుణ్యంగాను, తల్లికిన్ని మొ॥) ఉదాహరించారు. రెండో అనుబంధంలో ఆధునిక భాషారూపాలగురించి పాశ్చాత్య భాషావేత్తలు వెల్లడించిన అభిప్రాయాలు అందించారు. కందుకూరి వారు, చిలకమర్తివారు ప్రజలకు వాడుకలో లేని ప్రాచీన రూపాలు ఎలా ప్రయోగించారో చూపించారు. కందుకూరి, వేదం, చిలకమర్తివంటి రచయితలు, వాడుకలో ఉన్న తత్సమాల్ని కాదని వాడుకలో లేని తద్భవాలు ఎలా ప్రయోగించారో నాలుగో అనుబంధం పట్టికల ద్వారా నిరూపించడం జరిగింది. పదమధ్యంలో అనుసార్వం లేని రూపాలు వాడుకలో ఉన్నప్పటికీ (ఉదా॥ వెలుగు) కొందరు రచయితలు అనుసార్వంతో ఉన్న రూపాలే (ఉదా॥ వెలుంగు, అతండు, తొలంగు) వాడుతున్నారని ఐదో అనుబంధంలో పట్టిక ఇచ్చారు. ఆ తరవాతి అనుబంధంలో వాడుకలో లేని రూపాలనేకం వివిధ రచనల్లోంచి సేకరించి అకారాదిగా ఒక పట్టిక తయారుచేశారు. ఆ తరవాత, వాడుకలో లేని సాహిత్య రూపాలూ వాడుకలో ఉన్న సాహిత్యేతర రూపాలూ వివిధ రచయితల రచనల్లోంచి ఉదాహరించారు. చివరికి 1912 సెప్టెంబరు ఏషియాటిక్ క్వార్టర్లీ రివ్యూ పత్రికలో 'ఆరిఫ్' అనే ఆయన రాసిన The Arabic Language Question in Egypt అన్న వ్యాసాన్ని తెలుగు పండితుల పరిశీలనార్థం ఇందులో పునర్ముద్రించారు. ప్రాచీన భాషావాదులకూ ఆధునిక భాషావాదులకూ కలిగే అభిప్రాయ భేధాల తీరుతెన్నులు తెలుసుకోడానికి ఈ అనుబంధం బాగా ఉపయోగపడుతుంది.

మొత్తం మీద, 'మెమొరాండం' లో గిడుగువారూ, 'డిసెంట్ పత్రం'లో గురజాడవారూ చెప్పదలచిన ప్రధాన విషయం ఒక్కటే. ఇద్దరి వాదసరళీ ఒక్కటే. ఇద్దరూ దేశవిదేశ భాషాసాహిత్యాల తీరుతెన్నులు అవగాహన చేసుకొన్నవారే. శాస్త్రసమ్మతంగా, తార్కికంగా చర్చ చేసేవారే. ఒకరు ఉదాహరణలు ఎక్కువ ఇవ్వవచ్చు. మరొకరు తక్కువ ఇవ్వవచ్చు. ఈ ఇద్దరిలోనూ విషయ విస్తృతి చూపించినవారు గురజాడవారు. మధ్యమధ్య కమిటీ సభ్యులతో జరిగిన వాదప్రతివాదాలు కూడా ముచ్చటించడం జరిగింది.

తెలుగు భాషోద్యమ చరిత్ర అధ్యయనం చేసేవాళ్ళకు ఈ రెండూ బాగా ఉపకరిస్తాయి. విషయం ఒకటే అయినా, చర్చల తీరుతెన్నులు సమగ్రంగా గ్రహించడానికి రెండూ అవసరమే. ఇప్పటికి దాదాపు 70 ఏళ్ల కిందట వెలువడ్డ ఈ పుస్తకాలలో తేల్చిన విషయాలు పూర్తిగా బుర్రకెక్కించుకోనివాళ్లు ఇప్పటికీ ఉన్నారంటే ఆశ్చర్యపోనక్కరలేదు. వాళ్ల బుర్రలు మరమ్మతు అయినా కాకపోయినా, తెలుగువాడు వీటిని కళ్లకద్దుకుంటాడు; వారిద్దరినీ వినమ్రంగా తలుచుకుంటాడు.

('మరోసారి గిడుగు రామమూర్తి' వ్యాస సంకలనం, 1986)

★ ★ ★

5
మాండలికాలు

తెలుగుదేశంలో శ్రీకాకుళంనుంచి ఒకరూ చిత్తూరునుంచి ఒకరూ ఆదిలాబాద్‌నుంచి ఒకరూ మొట్టమొదటిసారిగా కలుసుకుంటే, వాళ్ళు మాట్లాడేది తెలుగే అయినా ఒక్కొక్కరు మాట్లాడే తీరులో ఒక్కొక్క విలక్షణత కనిపిస్తుంది. ధ్వనుల ఉచ్చారణలోనూ పదాల ఎంపికలోనూ పదబంధ నిర్మాణంలోనూ వాక్యస్వరంలోనూ ఊనికలోనూ కాకువులోనూ అర్థస్ఫూర్తిలోనూ ఒక్కొక్కరిలో ఒక్కొక్క ప్రత్యేకత కనిపిస్తుంది. అలాగే ఒకే ఊళ్ళో ఉంటున్న సంస్కారవంతుడొకడూ సంస్కారం అబ్బనివాడొకడూ కలుసుకొన్నప్పుడు వింటే వాళ్ళ వాళ్ళ వ్యవహారాల్లోనూ విభిన్నత స్పష్టమవుతుంది. ఒక కుమ్మరి, ఒక వడ్రంగి, ఒక రైతు మాట్లాడుకొనేటప్పుడు వాళ్ళ వాళ్ళ వృత్తులకు సంబంధించిన పలుకుబడులు తరచుగా వినిపిస్తూ ఉంటాయి.

ఈ విధంగా భిన్న రూపాల్లో భిన్నస్థాయిల్లో ఉన్న వాడుకలను 'మాండలికాలు' అని అంటాం. అయితే వీటన్నిటిలోనూ సమాన ధర్మం గరిష్ఠంగా ఉంటుంది కనక వాటినన్నిటినీ ఒకే భాషలో అంతర్భాగాలుగా పరిగణిస్తాం. ఇక్కడ మాండలికం అన్న పదం విస్తృతార్థంలో వాడటం గమనించాలి. ప్రాంతీయమైన ఒక 'మాండలం'లో వాడుకలో ఉన్న భాషే కానక్కరలేదు. ప్రాంతీయతతోబాటు వర్గాన్నిబట్టి, వృత్తిబట్టి, విద్యాసంస్కారాదులనుబట్టి ఏర్పడ్డ వ్యవహార భేదాలన్నిటినీ మాండలికాలని (dialects) అంటున్నాం.

మాండలికాల స్వరూపస్వభావాల్ని ప్రస్తావించేముందు భాషాగతమైన మౌలికాంశాలు కొన్ని ప్రస్తావించడం అవసరమనుకుంటాను. అసలు, భాష అనేది సమాజంలో ఒకరి అభిప్రాయం మరొకరు తెలుసుకోడానికి వీలుగా వాగ్రూపంలో వెలువరించే సంకేతాల నియత నిర్మాణం. సమాజం దీన్ని సమష్టిగా సృష్టించుకుంది; సమష్టి సాధనంగా వాడుకుంటోంది.

కాలం గడిచినకొద్దీ ఆ సమాజానికి లిపి అలవడ్డప్పుడు వాగ్రూపంలో ఉన్న భాష లిఖితమవుతుంది. అంటే వాగ్రూపంలో ఉన్న భాష మౌలికం, లిఖితభాష దానికి విధేయం అన్నమాట. భాషకు వాగ్రూపమే మౌలికమనడానికి

హేతువు ఏమిటంటే, ప్రపంచంలో కొన్ని వేల సంవత్సరాలుగా భావప్రకటన వ్యాపారం కొనసాగుతున్నప్పటికీ ఈనాటికీ గ్రంథస్థం కాని భాషలు ఎన్నో ఉండటమే! నిజానికి ప్రపంచంలో ఇప్పుడు ఎన్ని భాషలు వాడుకలో ఉన్నదీ ఖచ్చితంగా ఎవరూ చెప్పలేకపోయారు. స్థూలంగా రెండుమూడువేల భాషలు ఉండవచ్చని అంచనా. వాటిని గురించి ఇంకా పరిశోధనలు కొనసాగుతూనే ఉన్నాయి.

మామూలుగా ఏ జీవద్భాషలోనూ నూటికి నూరుపాళ్ల ఏకరూపత ఎక్కడా ఉండదు. దానికి కారణం, మానవుల యంత్రాలు కాకపోవడమే. యాంత్రికంగా రాసే ప్రాచీన కావ్యభాషలోనే ఏకరూపత కొంత కొరవడినప్పుడు జీవద్భాషలో అనేకరూపత లేకుండా ఎలా ఉంటుంది? ఒక తల్లి కడుపున పుట్టిన బిడ్డల్లోనే ఒక్కొక్కరి వ్యవహారంలో ఒక్కొక్క వైయక్తిక పద్ధతి గోచరించవచ్చు. అటువంటి వైయక్తిక పద్ధతుల్లో సామాన్య లక్షణాలు కొన్ని ఒక వర్గంలోనో ప్రాంతంలోనో గరిష్ఠంగా ఉంటే వాటన్నిటినీ కలిపి ఒక మాండలికం అంటాం. ఈ మాండలికంలో స్థూలంగా కనిపించేవి రెండు స్థాయిలు. ఒకటి ప్రాంతీయం, రెండోది సామాజికం (horizontal and vertical levels). తెలుగులో కళింగసీమ మాండలికం, కోస్తామాండలికం, రాయలసీమ మాండలికం, తెలంగాణామాండలికం అనేవి స్థూలంగా ప్రాంతీయతనుబట్టి గోచరించేవి. ఉదాహరణకు, కోస్తాప్రాంతీయులు 'వచ్చాడు' అంటే రాయలసీమవాళ్లు 'వచ్చినాడు' అనీ తెలంగాణా వాళ్ళు 'వచ్చిండు' అనీ అంటారు. వీటిలో రూపభేదమున్నదల్లా ఒక్క భూతార్థక ప్రత్యయంలోనే, ఆ రూపాలను 'వచ్చ్–ఆ–డు'; వచ్చ్–ఇనా–డు: వచ్చ్–ఇఞ్(న్)– డు' అని విభజిస్తే '–ఆ–/–ఇనా–/–ఇన్–' అనేవి ఆయా ప్రాంతాల్లో వాడుకలో భూతార్థక ప్రత్యయరూపాలని గమనించవచ్చు. వీటిలో 'ఇనా' రూపం ప్రాచీనమని గ్రహిస్తే దీంట్లో నకారం లోపించి కోస్తాప్రాంతంలోనూ ఆకారం లోపించి తెలంగాణా ప్రాంతంలోనూ రూపభేదాలు ఏర్పడ్డాయని చెప్పవచ్చు. అంటే 'వచ్చ్+(ఇ+ఆ⟶)ఆ+డు=వచ్చాడు', 'వచ్చ్+ఇన్+డు=వచ్చిండు' అని ఏర్పడ్డాయన్న మాట. కావ్యభాషలో 'వచ్చినవాడను, వచ్చినాడను, వచ్చినాను' అనే రూపాలు ఉన్నట్లే ఆధునిక వ్యవహారంలో ఈ మూడు రూపాలూ వాడుకలోఉన్నాయన్నమాట. వీటిలో శిష్టేతరమైన అవాంతర భేదాలు కొన్ని వేరే ఉన్నాయి. కోస్తాప్రాంతం మాండలికంతో పోల్చి చూస్తే తెలంగాణా రాయలసీమ మాండలికాల్లో వాక్య నిర్మాణంలో భేదాలేమీ ఉన్నట్టు దాఖలాలు దొరకలేదు. ఉన్న భేదాలన్నీ వాటికి కింది స్థాయిలవేనని చెప్పుకోవలసి ఉంది. సామాన్యంగా, తెలంగాణా మాండలికంలో, అపదాది స్థానంలో వచ్చే దీర్ఘా

చ్చులు హ్రస్వాచ్చులు కావడం గమనించవచ్చు–'వస్తా–వస్త, తింటారు–తింటరు, కొనుక్కున్నా–కొనుక్కున్న' మొ॥వి. ద్విరుక్తాలు అద్విరుక్తాలయి అపదాది స్థానంలో అచ్చు లోపిస్తూ ఉంటుంది. ఉదా॥ ఎక్కువ మంది–ఎక్వమంది. ఇలాటి మార్పులకు ఉర్దూభాషాప్రభావంకూడా కారణం కావచ్చు.

కోస్తాప్రాంతంలో 'నేను, మేము, మనం, నువ్వు, మీరు, వాడు, వాళ్ళు' అనే సర్వానామాల్లో కర్త ఏదయినప్పటికీ 'రావడం లేదు' అనేదాంతో వాక్యంలో అన్వయం కుదురుతుంది. కాని, తెలంగాణా మాండలికంలో మట్టుకు అలా కాదు– 'నేను వస్తలేను, మేము వస్తలేము' మొ.న రూపాలు వాడతారు. 'వచ్చా' అనే పదబంధం ప్రయోగించే సందర్భంలో, రాయలసీమలో 'వచ్చినా' అనీ తెలంగాణాలో 'వచ్చిన' అనీ అంటూంటారు. రాయలసీమ రూపంలో నకారంతో వచ్చిన అచ్చు దీర్ఘమయితే తెలంగాణా రూపంలో అర్ధదీర్ఘమన్నమాట. అలాగే కోస్తా వాడుకలో 'వచ్చాడా?' అన్నప్పుడు రాయలసీమలో 'వచ్చినాడా?' అనీ తెలంగాణాలో, 'వచ్చిండా?' అనీ 'వచ్చినా–డు?' అనీ అంటూంటారు. ఈ చివరి రూపంలో ఒక విశేషముంది. సామాన్యంగా పదాంతంలో చేరే ప్రశ్నార్థక ప్రత్యయం'–ఆ–' తెలంగాణా వాడుకలో, పురుషార్థక ప్రత్యయానికి ముందు వచ్చి చేరుతుంది. అంతకుముందే 'న'కారం మీది అచ్చు 'ఆ' కారమై ఉన్నందువల్ల ఈ ప్రత్యయం ఒకానొక స్వరంగా పరిణమించి 'వచ్చినా–డు?' అయింది. అయితే 'వచ్చిండా' అన్నరూపం మామూలు ప్రశ్నార్థకమయితే, రెండోరూపం ఆశ్చర్యాన్నో భయాన్నో హఠాత్సంభవతాప్రభావాన్నో స్ఫురింపజేసేది కావచ్చు. 'పేటకు బోతున్నా–వుర గోపయ్యా?' అన్న వాక్యంలో అదే స్వరం వినిపిస్తుంది.

సాధారణంగా తెలంగాణా వాడుకలో 'చెప్పబడితివి, చెప్పరాదు' వంటి రూపాలు విన్నప్పుడు కావ్యభాషలో ఉన్న కర్మణిప్రయోగం, నిషేధార్థకరూపం వాడుకలో కూడా ఉన్నట్టు అనిపించే ప్రమాదం లేకపోలేదు. కాని, వాటి అర్థాలు వేరు. 'చెప్పబడితివి' అంటే 'చెప్పబట్టావు' అనీ 'చెప్పరాదు' అంటే 'చెప్పడం చేతకాదు' అనీ గ్రహించాలి. ఇంతేకాకుండా కాలార్థక, సహార్థక, స్థలార్థక ప్రత్యయాల్లో కూడా ఆయా మాండలికాల్లో కొన్నికొన్ని రూపభేదాలు కనిపిస్తూ ఉంటాయి. తెలుగులో ప్రాంతీయ మాండలికాలు స్థూలంగా రాజకీయ విభేదాలకు సరిపోయినా మళ్ళీ ఆయా ప్రాంతాల్లో అవాంతరభేదాలూ అన్యప్రాంతీయ ప్రభావాలూ కొన్ని గోచరిస్తూ ఉంటాయి. కోస్తా ప్రాంతంలో 'అట్లా, అట్టా, అలా, అల్లా' అనే రూపాలూ, 'వస్తోంది, వస్తూంది, వస్తూ ఉంది, వస్తున్నది' అనే రూపాలూ 'రాయడం, రాయటం'

అనేవీ వాడుకలో ఉన్నాయి. వీటిలో కొన్ని తక్కిన ప్రాంతాల్లో కూడా ఉన్నాయి.

ఈ విధంగా ప్రాంతీయ మాండలికాలు ఏర్పడ్డానికి హేతువులు గమనిద్దాం. ఒక భాష మాట్లాడేవాళ్ళలో కొందరు రాజకీయ, ఆర్థిక, సామాజికాది పరిస్థితులవల్ల మరొక చోటికి వలసపోవడం జరిగిందనుకుందాం. అలా దూరమైనవాళ్ళ మధ్య మళ్ళీ రాకపోకలూ ఇతర సంబంధాలూ అంతగా లేకపోతే, ఒకచోట ఉన్నవాళ్ళ భాషలో వచ్చే మార్పులు మరొక చోట ఉన్నవాళ్ళకు అందకపోవడం సహజం కాబట్టి వాళ్ళ వాడుక ఒక రకంగానూ వీళ్ల వాడుక మరొక రకంగానూ పరిణమించే అవకాశముంది. అది అలాగే కొనసాగుతూంటే, కొంతకాలానికి, ఆ రెండు వాడుకలూ రెండు మాండలికాలు అయిపోతాయి. అయినా ఒక ప్రాంతంవాళ్ళు మాట్లాడేది మరొక ప్రాంతంవాళ్ళకి అర్థం కాకుండా ఉండదు. ఒకవేళ, ఆ వేర్పాటే కనక మరీ ఎక్కువయితే, వాక్యాదుల్లో అర్థబోధకత పూర్తిగా లోపిస్తే, రెండూ రెండు స్వతంత్ర భాషలయిపోతాయి. తెలుగు, తమిళం, కన్నడం, మలయాళం మొ.న సోదర ద్రావిడభాషలకు మూలభాష ఒక్కటే. వాటి నిర్మాణ నియతి స్థూలంగా ఒక్కటే.

దీనికి భిన్నంగా ఉంటే పరిస్థితి గమనిద్దాం. ఒకచోట ఉన్నవాళ్ళు మరొక చోటికి పోయినట్టే, మరొకచోట ఉన్నవాళ్ళు ఇక్కడికి వలసవచ్చారనుకుందాం. అప్పుడు ఒకరి వాడుక ప్రభావం మరొకరి వాడుకమీద ప్రసరించకమానదు. ఒంటెత్తు రామలింగాల వాడుకలో కూడా, వాళ్లకు తెలియకుండానయినా, పరప్రభావాలు చోటుచేసుకుంటాయి. ఒక్కొక్కప్పుడు ఈ రెంటి కలయికవల్లా మరొక మూడో రూపం కూడా ఏర్పడవచ్చు. మేం మాట్లాడేటప్పుడు తెలంగాణా వాడుక రూపాలు ధారాళంగా దొర్లుతున్నట్టే మా చుట్టుపక్కలవాళ్ళు మాట్లాడేటప్పుడు మా వాడుక రూపాలూ దొర్లుతూ ఉంటాయి. వీటికి దాఖలాలు కావలసినవాళ్ళు హైదరాబాదులో–ముఖ్యంగా చిక్కడపల్లి ప్రాంతంలో–ఉంటున్న తెలుగువాళ్ళ భాష పరిశీలించవచ్చు. భాషాపరిశోధకులకు అదొక మంచి గని. అయితే భాషలో వచ్చే పరిణామాలెప్పుడూ ఆయా భాషా మాండలిక వ్యవహర్తల సంపర్క ఘనిష్ఠతమీద ఆధారపడి ఉంటాయి.

సామాజిక స్థాయిలో వర్గాన్నిబట్టీ కులాన్నిబట్టీ వృత్తినిబట్టీ విద్యా సంస్కారాదుల్నిబట్టీ మాండలికాలు ఏర్పడే అవకాశాలున్నాయని ముందే చెప్పుకొన్నాం. ఒక వర్గంవారికి 'అన్నం' అనే పదం వాడుకలో ఉన్నప్పుడు,

వాళ్ళ పిల్లల్లో ఒకడు ఎప్పుడయినా 'కూడు' అన్న పదం వాడితే వింతగా చూస్తారు. ఎందువల్ల? ఆ రెండు రూపాలూ రెండు భిన్నవర్గాల వ్యవహార రూపాలు కావడమే. అలాగే కులాన్నిబట్టి కూడా కొన్ని వాడుకలు ఏర్పడతాయి. తెలుగు దేశంలో పద్మశాలివారు, దేవాంగులు, తొగటవారు, హరిజనులు మొ.వారు బట్టలు నేస్తూంటారు కదా! వాళ్ళలో కొన్ని వాడుకల్లో వర్గమాండలికతా (class dialect) ముద్ర స్పష్టంగా కనిపిస్తూంటుంది. ఒకే ఊళ్లో ఒకే సాధనానికి ఒక వర్గంవాళ్ళకు ఒకమాట వాడుకలో ఉంటే మరొక వర్గంవాళ్ళకు మరొకటి వాడుకలో ఉంటుంది. ఉదాహరణలు కింద గమనించవచ్చు.

పద్మశాలీలు	దేవాంగులు	తొగటవారు	కురమలు	హరిజనులు
పెడకోల	ఊడుగుకోల	ఊడుగర్ర		
అని	కచ్చి		ఆనె	
ఊడ్తె	దాప	సరాటు, సరిటెద్దు, చమిటెద్దు		సరెద్దు
పంటె				పైట
పూనుగుర్ర				మట్టుగర్ర
మలగర్ర				మదుపుకర్ర మదుపుకట్టె
లాక	లేక			
పేక			పాక	
మిడిగూటం	రామలింగంగూటం			
రాటి, గుమ్మి		బొంగరం		దొలక

విశేషమేమిటంటే, ఏదో ఒక ఊళ్లో ఒక వర్గంవాళ్ళకు ఒక పదం, మరొక వర్గంవాళ్ళకు మరొక పదం వాడుకలో ఉండటమే కాదు, ఒక వర్గంవాళ్ళు ఉన్న ఊళ్ళలో చాలాచోట్ల కొద్దిపాటి రూపభేదాలతో అవే పదాలు వినిపిస్తూండటం. ఉదాహరణల్లో 'పేక', 'లేక' అన్న పదాల్లో ఒక అచ్చులోనే మాండలికత స్పష్టమవుతోంది. తాలవ్యాచ్చు (ఏ̲–ఐ) కంఠ్యాచ్చు (అ) గానూ కంఠ్యాచ్చు తాలవ్యాచ్చుగానూ మారుతున్నాయి.

ఇకపోతే, వృత్తినిబట్టి పడికట్లు (పారిభాషికపదాలు) మారుతూండటం కూడా మనకు తెలుసు. కొన్ని పూర్వకావ్యాల్లో పదీ పరకా వృత్తిపదాలు చోటుచేసుకుంటే ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీవారు ప్రచురిస్తున్న

మాండలిక వృత్తిపదకోశాల్లో కొన్నివేల పదాలు గ్రంథస్థమయాయి. భారతీయ భాషల్లో మొట్టమొదటిసారిగా తెలుగులో ఇటువంటి మాండలిక పదకోశాలు శాస్త్రీయ పద్ధతిలో రూపొందడానికి కారకులు ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం భాషాశాస్త్రాచార్యులు భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తిగారు (వీరికి ప్రేరకులూ ప్రోత్సాహకులూ అబ్బూరి రామకృష్ణరావుగారు). వీటి నిర్మాణానికి పథకం రూపొందించడం, వ్యవసాయ చేనేత పదకోశ సంపుటాలకు సంకలన సంపాదకత్వ బాధ్యతలు నిర్వహించడం, తక్కిన పదకోశాల సంపాదకుల కృషిని సమన్వయం చెయ్యడం వారి పూనిక (ఉత్తరోత్తరా వీరు, ఆం.ప్ర. సాహిత్య అకాడమి వారి మాండలిక వృత్తిపదకోశాల సంపాదకమండలికి అధ్యక్షులయారు). తెలుగులో మొత్తం సాంప్రదాయిక వృత్తుల పదాల్ని సేకరించి వివిధ సంపుటాలుగా ప్రచురించాలని వారి సంకల్పం. వాటిలో మొదటిది వ్యవసాయవృత్తి పదకోశం. ఇది 1962లో వెలువడింది. రెండోది చేనేత వృత్తిపదకోశం. ఇది 1971 అక్టోబరులో వెలువడింది. మూడోది బెస్తపరిశ్రమకూ పడవల నిర్మాణానికీ సంబంధించినది. దీనికి సంపాదకులు ఆచార్య తూమాటి దొణప్పగారు (ఇది 1992 మే 14న వెలువడింది). నాలుగో సంపుటం 'వాస్తుపదకోశం' దీనికి సంపాదకులు డా॥ బూదరాజు రాధాకృష్ణగారు. ఇది 1968లో వెలువడింది. ఆ తరవాత వెలువడ్డవి కుమ్మరం, వడ్రంగం పదకోశాలు. వీటికి సంపాదకులు ఆచార్య జి. నారాయణస్వామిరెడ్డిగారు. 'కమ్మరం' (లోహకారవృత్తి) పదకోశానికి సంపాదకులు ఆచార్య జి. నాగయ్యగారు. స్వర్ణకారవృత్తి పదకోశ నిర్మాణంకూడా వీరే చేపట్టారు. హస్తకళలకు సంబంధించినది డా॥ బూదరాజు రాధాకృష్ణగారు, నీరా–సారా–బెల్లం పరిశ్రమకు సంబంధించినది ఆచార్య చేకూరి రామారావుగారు, 'వేట'కు సంబంధించినది ఆచార్య కేతు విశ్వనాథరెడ్డిగారు తయారుచేస్తున్నారు. 'నాటువైద్యం' పదకోశం తయారీ పనినికూడా ఆచార్య నారాయణస్వామి రెడ్డిగారే కొంతవరకు నిర్వహించారు. ఆయన అకాల మరణంవల్ల ఆ పనిని మరొకరు పూర్తిచేయవలసి ఉంది. పోగా, పోరంకి దక్షిణామూర్తి సంపాదకత్వం వహించిన 'మేదర పరిశ్రమ–ఇతరపనుల' వృత్తిపదకోశం 1992 మేలోనే విడుదల అయింది (1992 సెప్టెంబరు నాటికి ఉన్న పరిస్థితి ఇదీ).

ఈ వృత్తిపదకోశాల తయారీవల్ల, ఇంతకుపూర్వం వచ్చిన తెలుగు నిఘంటువుల్లో లేని పదాలు వేలకొద్దీ గ్రంథస్థమవుతాయి. ఒకవేళ పూర్వ నిఘంటువుల్లో ఉంటే వాటికి అర్థస్పష్టత, నిర్దిష్టత, వైవిధ్యం నమోదవుతాయి. భిన్న రూపాంతరాలు ఏమేమిటో తెలుస్తుంది. అయా

పదరూపాల ప్రాంతీయవ్యాప్తి గోచరిస్తుంది. అంతేకాదు, పరిమితమయిన మౌలిక పదాలు ఆధారంగా అపరిమితమయిన నూతన పదాల కల్పన కొన్ని శతాబ్దులుగా తెలుగుదేశంలో ఏ విధంగా జరుగుతోందో, అందులో ఉన్న శిల్పమేమిటో పరిశీలకులకు స్పష్టమవుతుంది. మాండలిక పదపటాల (Dialect atlas) ద్వారా ఆయా పదాల ప్రాంతీయ విస్తృతినిబట్టి భాషామండలాల్ని (Dialect areas) శాస్త్రీయంగా నిరూపించడం సాధ్యమవుతుంది. దాన్నిబట్టి తెలుగు భాషాపరిణామం ఏ విధంగా సాగుతోందో గమనించగలుగుతాం.

అయితే, భాషలో వాక్యనిర్మాణానికి కిందిస్థాయిలో ఉన్న మాండలిక భేదాలు గమనించడానికి చెయ్యవలసిన కృషి వేరు. ఇటీవలి వరకు ఏ భారతీయ భాషలోనూ తత్సంబంధమయిన ప్రయత్నం శాస్త్రపద్ధతిలో జరగలేదు. వృత్తిపదకోశాల విషయంలోలాగే సామాజిక భాషాపరిశోధన విషయంలోకూడా తెలుగుభాష అగ్రగామి కావడం మనకందరికీ గర్వకారణం. దీనికికూడా తగిన విధంగా పథకం రూపొందించి, గ్రీన్ కమిటీచేత సిఫార్సు చేయించి, దాన్ని 'తెలుగు అకాడమి' సక్రమంగా అమలుపరచడానికి ఎప్పటికప్పుడు సూచనలు ఇస్తూ వచ్చినవారుకూడా భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తిగారే.

తెలుగు అకాడమి చేపట్టిన పరిశోధనల లక్ష్యమేమిటంటే, తెలుగు దేశంలో వివిధ ప్రాంతాల్లో ఉన్న విద్యావంతుల వ్యవహారంలో ఏయే సామాన్య లక్షణాలు గరిష్ఠంగా ఉన్నదీ గమనించి, రూపభేదాలు చూపిస్తూ, భాషలో ప్రాంతీయ ప్రామాణికాలనూ రాష్ట్రప్రామాణికాన్నీ నిరూపించడం. ఈ పరిశోధనకోసం, భాషాశాస్త్రం (Linguistics) లో ఎం.ఏ. పట్టం పొందినవాళ్ళు నియమితులయారు. వాళ్ళు ప్రతి జిల్లాలోనూ ఒక్కొక్క తాలూకా కేంద్రాన్ని సందర్శించి వివిధ స్థాయిల వ్యవహర్తలతో సంభాషించి అవసరమయిన సమాచారం సేకరిస్తారు. వాళ్ళ కథనాల్ని టేపులమీద రికార్డు చేస్తారు. ప్రశ్నావళి పుస్తకాల్లో భాషాసమాచారం నింపుతారు. పర్యటనానంతరం, సేకరించిన సమాచారాన్ని వింగడించి ఆయా వ్యక్తుల వ్యవహారాన్ని తులనాత్మకంగా వ్యాకరిస్తారు. వివిధ జిల్లా ప్రమాణాలనుబట్టి రాష్ట్ర ప్రమాణాన్ని నిరూపిస్తారు. ఈ విధంగా ప్రతి ఒక్క జిల్లా భాషను గురించి ఒక్కొక్క బులెటిన్, మోనోగ్రాఫ్ ప్రచురిస్తారు. చిట్టచివరికి తెలుగుభాషకు విస్తృతమయిన వర్ణనాత్మక వ్యాకరణం రూపొందిస్తారు. ఈ సామాజిక భాషాపరిశీలన కార్యక్రమం ఇంకా కొనసాగుతోంది.

సాధారణంగా, అందరికీ పరిచయమయిన ప్రమాణభాషనుబట్టి ఎదుటి వ్యక్తి మాట్లాడేది శిష్టమో శిష్టేతరమో నిర్ణయమవుతూ ఉంటుంది.

1. చదువుకోని వాళ్ళభాషలో మహాప్రాణాలు అల్పప్రాణాలవుతాయి. అంటే 'భారతం' 'బారతం' అవుతుంది. 2. సంయుక్తాలు ద్విరుక్తాలవుతాయి. అంటే 'దక్షిణం' 'దచ్చినం' అవుతుంది. ఇక్కడ కంఠ్యమూర్ధన్యాల సంయుక్తరూపం తాలవ్యద్విరుక్త రూపంగానూ మూర్ధన్య అనునాసికం దంత్యానునాసికంగానూ మారాయి. 3. చకారం సకారం అవుతుంది. అంటే 'చదువు' 'సదువు' గానూ 'చెయ్యి' 'సెయ్యి' గానూ మారతాయి. 4. పదమధ్యంలో అచ్చు జారిపోతుంది. అంటే 'దుకాణం' 'దుక్ణం', 'దుక్నం' అవుతుంది. ఈ రెండో రూపంలో మూర్ధన్యం దంత్యమయింది. 5. పదాదిని వచ్చే వకారం లోపిస్తూ ఉంటుంది. 'వాడు'ను 'ఆడు' అనీ 'వాన' ను 'ఆన' అనీ అంటూంటారు. శిష్టుల భాషలో అయితే అపదాది స్థానంలో వకారం లోపించడం తరచు గమనిస్తూనే ఉంటాం. 'ఎక్కడికి వెళ్ళాడు?' అనడానికి 'ఎక్కడి కెళ్ళాడు?' అని అంటూంటాంగా! అంతేకాదు, 'గోదావరి' అన్న పదం, ఆపేరు గల జిల్లాలో చదువుసంస్కారాలున్నవాళ్ల నోట్లోంచి కూడా అప్పుడప్పుడు, 'గోదారి' అని వినవస్తూ ఉంటుంది. 'అన్నవరం' 'అన్నారం' (హైదరాబాదులోకూడా 'గడ్డి అన్నారం/గడ్డెన్నారం' అన్న పేట ఉంది) అవుతుంది. ఇక్కడొక చిత్రమయిన విషయం గమనించాలి. అకార, ఏకారాది రూపాల్ని కొన్నిటిని శిష్టేతరాలనుకొని వకారాది రూపాలుగా పలుకుతూ ఉంటారు. అంటే 'అన్నం' 'వణ్ణం' అనీ, 'ఎక్కిళ్ళు' 'వెక్కిళ్ళు' అనీ అంటూంటారు. చిన్నప్పుడు ఆలమూరులో మా క్లాస్‌మేట్ ఒకతను ఉండేవాడు – 'ఏడుకొండలు' అని. 'నీ పేరేమిట్రా?' అని అడిగితే, 'వేడుకొండలండి!' అనేవాడు.

ఈ రకంగా భాషలో శబ్దగతంగా వచ్చిన మార్పులను గమనించి జీవద్భాష అనేది ప్రతిదీ మార్పులకు లోనవుతూ ఉంటుందని భాషాశాస్త్రవేత్తలు సిద్ధాంతీకరించారు. ఆ విపరిణామాలకు బాహ్యాభ్యంతర హేతువులను నిరూపించారు. ఒక్కొక్క పదంవెనక, ఒక్కొక్క అర్థంవెనక, ఎంతో చరిత్ర మరుగుపడి ఉంటుంది. దాన్ని వెలికి తీసి భాషాచరిత్రను, భాషాశాస్త్రాన్ని ఆధునిక పద్ధతుల్లో నిర్మించుకోవడం భాషాభిమానుల కర్తవ్యం.

ఒకవైపు గ్రాంథిక వ్యావహారిక భాషావాదాలు సంఘర్షణ సాగుతూనే ఉన్నా పూర్తిగా మాండలిక భాషలో రచనలు చేసినవాళ్ళు ఉన్నారు. నండూరి సుబ్బారావుగారి 'ఎంకిపాటలు' చాలావరకు గోదావరిజిల్లా ప్రాంతపు జానపద మాండలికాన్ని పుణికిపుచ్చుకున్నాయి. మా గోఖలే గుంటూరు పామర (జానపద) మాండలికంలో మంచి కథలు రాశారు. తెన్నేటి సూరిగారూ జి.

సురమౌళిగారూ ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తిగారూ శ్రీమతి యశోదారెడ్డిగారు కోస్తా, తెలంగాణా ప్రాంతీయ జానపద మాండలికాల్లో చిన్నకథలు రాశారు

తెలుగులో జానపద మాండలికంలో వెలువడిన మొట్టమొదటి నవల 'వెలుగూ వెన్నెలా గోదారీ'. తెలంగాణా మాండలికంలో వెలువడిన మొట్ట మొదటి నవల 'ముత్యాలపందిరి' (దరిమిలా, రాయలసీమ మాండలికంలో వచ్చిన మొట్టమొదటి నవల 'రంగవల్లి'). ఈ మూడూ పోరంకి దక్షిణామూర్తి రాసినవి.

ఇటీవల కథల్లోనూ కవిత్వంలోనూ మాండలికాలకు ఎక్కువ ఆదరణ లభిస్తూండడం సంతోషం కలిగించే విషయం.

సామాన్యంగా ప్రతి భాషలోనూ మాండలికాలు ఎన్ని ఉన్నా శిష్టజనవ్యవహారంలో ఉన్న భాష ఆ కాలపు ప్రమాణ భాషగా స్థిరపడుతుంది. సుమారు నలభై ఏభై ఏళ్ళుగా వస్తున్న వచన రచనల్లోనూ పత్రికల్లోనూ రేడియోలోనూ సినిమాల్లోనూ (ఇటీవల 'దూరదర్శన్'లోనూ) వాడుకలో ఉన్న భాష శిష్టవ్యావహారికమే. శిష్టవ్యావహారికమన్న పేరు అపార్థాలకూ అపోహలకూ గురి అయే అవకాశం ఉందికనుక, దానికి 'ఆధునిక ప్రమాణభాష' అన్న పేరు ఇప్పుడు రూఢి అయింది. (ఈ పేరు పెట్టి వ్యాప్తిలోకి తెచ్చినవారు భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తిగారు). పైన చెప్పిన వివిధ ప్రక్రియల్లోనూ ప్రచార ప్రసార సాధనాల్లోనూ అదే వాడుకలో ఉంది. అంటే అవే దానికి ప్రామాణికత కలిగించాయి. ఇటీవలి వరకు పాఠ్యగ్రంథాల్లోనూ పరీక్షల్లోనూ దాన్ని నిషేధిస్తూ వచ్చారు. ఇప్పుడు ఆ నిషేధమూ తొలగిపోయింది. (1986 లో కింది తరగతుల తెలుగు వాచకాల్నికూడా ఆధునిక ప్రమాణభాషలో రాయించడం మొదలయింది). ప్రమాణభాష ప్రభావం మాండలికాలమీదా మాండలిక భాషల ప్రభావం ప్రమాణభాషమీదా ఎప్పుడూ ప్రసరిస్తూనే ఉంటాయి. ఈ మాండలికాలే ప్రమాణ భాషకు పుష్టి చేకూరుస్తాయి, భిన్నత్వంలో ఏకత్వాన్ని ప్రదర్శిస్తాయి.

(డా॥ పాటిబండ మాధవశర్మగారి షష్టిపూర్తి
సన్మాన సంచిక 'అక్షరార్చన', 1972)

★ ★ ★

6

పారిభాషిక పదాలు : కల్పనాశిల్ప రీతులు

1. నిర్వచనం

బహుముఖమైన మానవ విజ్ఞానంలో ఒక ప్రత్యేక పరిధికి పరిమితమై నిర్వచనీయార్థానికి సంకేతమైన పదం 'పారిభాషికం'.

స్థూలంగా చెప్పాలంటే విజ్ఞానశాస్త్రాలలోను (సైన్సెస్), మానవీయ శాస్త్రాలలోను (హ్యూమానిటీస్), సారస్వత కళారంగాలలోను, రాజకీయ వాణిజ్య పరిపాలనా రంగాలలోను, వృత్తివిద్యలలోను, ఇంజనీరింగ్, ఇతర సాంకేతిక విద్యలలోను ప్రత్యేకార్థాలలో వాడుకలో ఉన్న నిర్దిష్టపదాలు పారిభాషికాలు. అవి వ్యస్తపదాలు కావచ్చు; సమస్తపదాలు కావచ్చు; పదబంధాలు కావచ్చు.

సామాన్య వ్యవహారానికి సామాన్య పదజాలం సరిపోతుంది. కాని ప్రత్యేక సందర్భాలకు ప్రత్యేక పదాలు అవసరమవుతాయి. పారిభాషికత నిర్దేశించవలసి వస్తుంది. అలా జరిగినప్పుడు అల్పప్రయత్నంలో అనల్పార్థస్ఫూర్తి కలుగుతుంది. ఆవగింజంత పరిమాణంలో బ్రహ్మాండం ఇముడుతుంది. అందుకే పారిభాషికం రిజర్వ్‌బాంకు నోటులాంటి దనిపిస్తుంది. అచ్చొత్తిన కాయితమే అది. కాని దాని విలువ నిర్ణీతమై ఉంటుంది. దాని రూపం విలక్షణమై ఉంటుంది. కాబట్టే లావాదేవీలు సులువుగా సాగుతున్నాయి.

సామాన్య వ్యవహారంలో కొత్తభావాలు (కాన్‌సెప్ట్స్) ప్రకటించడానికి పదజాలాన్ని ఎలా పెంపుచేసుకొంటామో ఒక ప్రత్యేక రంగానికి కావలసిన పదాజాలాన్ని కూడా అలాగే పెంపుచేసుకొంటాం. సామాన్య పదజాలం ఉత్పత్తివినియోగాలు సమాజ సమష్టిమీద ఆధారపడి ఉంటే పారిభాషికాల ఉత్పత్తివినియోగాలు ఒక్కొక్క ప్రత్యేక వర్గంమీద ఆధారపడి ఉంటాయి. ఏ వర్గమైనా సమాజ సమష్టిలో భాగమే కాబట్టి వారు రూపొందించే పదజాలం ఆ భాషకు సహజమైన పద్ధతిలోనే సాగుతూంటుంది. అయినప్పటికీ భాషాసహజమైన పద్ధతి తెలిసినంత మాత్రాన పదం పారిభాషికార్థం తెలియదు. పదవ్యుత్పత్తి గ్రహించినా, పదబంధాన్ని విశ్లేషించి చూసినా సరిపోదు. దానికొక నిర్వచనం చెప్పాలి. మూర్తామూర్తాలు (కాంక్రీట్ అండ్ ఆబ్‌స్ట్రాక్ట్) గురించి ఖచ్చితంగా తెలియాలంటే ఇంద్రియజ్ఞానం ఒక్కటే సరిపోదు.

అటువంటప్పుడు నిర్వచనం సాయపడుతుంది. ఆ నిర్వచనం అతివ్యాప్తి, అవ్యాప్తి, అసంభవత అనే దోషాలకు లోను కాకుండా ఉండాలి.

గ్విన్ కమిటీవారి నివేదికలో (చూ. అనుబంధం 14) పారిభాషిక పదం గురించి ఇలా అన్నారు: "A technical term is the name given to a technical concept whose meaning we already understand." (^ 20)

2. లక్షణాలు

గంటి జోగిసోమయాజిగారు (చూ. అను. 18) పారిభాషిక పదాలకు పేర్కొన్న లక్షణాలు ఇవి:

(క) అసామాన్యత: సామాన్య వ్యవహారంలో కొన్ని పదాలకు కొన్ని అర్థాలు రూఢమై ఉంటాయి. ఆ అర్థాలు నిత్యజీవితంలో వారికి కలిగిన అనుభవాన్నిబట్టి ఏర్పడతాయి. కాని పారిభాషికార్థాలు వాటికి (ప్రాక్షికంగా) భిన్నంగా ఏర్పడవచ్చు. ఉదా॥ ధ్వని. సామాన్య వ్యవహారంలో చెవికి సోకే చప్పుడు మాత్రమే ధ్వని. కాని భౌతికశాస్త్ర పరిభాషలో చెవికి సోకని చప్పుడు కూడా ధ్వనే.

(చ) నిగూఢత: పారిభాషిక పదానికి అర్థం మరుగున ఉంటుంది. పదం మూలరూపం తెలుసుకొన్నా పదబంధాన్ని విశ్లేషణచేసినా అర్థమయేటంత సుగమం కాదు. ఉదా॥ ఆత్మ, అహంకారం. ఇవి తత్వశాస్త్రంలో వాడుక.

(ట) నిర్వచనీయత: అర్థస్ఫూర్తికోసం నిర్వచనం అవసరం కావడం. ఉదా॥ సాంద్రత, సమయోజనీయత, స్థూలసిద్ధ బీజాశయపత్రం, రసాయనిక బంధం, వోల్టు, నిగమనం, DNA, పాలపుంత.

(త) నిర్దిష్టార్థ సూచకత: సమానార్థకాలనిపించే భిన్నపదాల అర్థాలలో సూక్ష్మభేదాలు సూచించవలసివస్తుంది. ఉదా॥ హీట్: టెంపరేచర్; పైరోమీటర్: థర్మామీటర్.

(ప) పర్యాయపదాలమధ్య అన్యోన్యపూరకత లోపించడం: థర్మామీటరుకు 'హీట్ మెజర్' పర్యాయపదం అయినప్పటికీ థర్మామీటర్ అని చెప్పవలసిన చోట్లల్లా పై పదం వాడడానికి వీలులేదు. అంటే ఈ రెంటికీ అన్యోన్యపూరకత (కాంప్లిమెంటేషన్) లేదన్నమాట.

(గ) కృతకకల్పనార్థత: మెండల్ అనే జీవశాస్త్రవేత్త ప్రవేశపెట్టిన వాదాన్ని 'మెండల్ వాద'మంటున్నాం. అలాగే గాల్వన్ పేరుమీద 'గాల్వనైజేషన్' అనీ, మాండలీఫ్ పేరుమీద 'మాండలీవియం' అనీ ఇతర శాస్త్రజ్ఞుల

పేర్లనుబట్టి 'ఓమ్' 'వోల్ట్' అనీ కొత్తగా పదాలు కల్పించుకొన్నాం.

(జ) సంక్షేపసాధకత: పూర్తిరూపం వాడక్కర లేకుండా సంక్షేపంచేసి చెప్పవచ్చు. ఉదా॥ మి.మీ. = మిలీ మీటర్, D.D.T. = Dichloro diphenyl trichloroethane (ఒక కంపెనీవారు ప్రచారంలోకి తెచ్చిన పేరు). అలాగే రెండు పాళ్ళ హైడ్రోజనూ ఒక పాలు ఆక్సిజనూ అనడానికి బదులుగా H_2O అనవచ్చు.

(ఝ) నిర్మాణానుకూలత: తీసుకొన్న ఒక రూపంతో భిన్నపదాలు నిర్మించడానికి వీలు ఉండాలి. ఉదా॥ క్లోరీన్, క్లోరేట్, క్లోరైట్; ద్రావణం, ద్రావణి, ద్రావణీయత, ద్రావితం మొ.వి. వీటిలో భిన్నప్రత్యయాల చేరికవల్ల భిన్నపదాలు రూపొందాయి.

(ఞ) నామనిష్పాదకత: అధికారపదవులను సూచించే డైరెక్టర్, రీడర్ మొ.న పేర్లూ వస్తుసామగ్రిని సూచించే బాయిలర్, ట్రాన్స్‌ఫార్మర్, రివాల్వర్ మొ. పేర్లూ క్రియారూపాలనుంచి ఏర్పడ్డ నామాలు. ఇలాటి ఏర్పాటుకు అవకాశం ఉండాలి.

3. అపారిభాషికాలు

పారిభాషిక పరిమితి లేకుండా సామాన్య వ్యవహారంలో ఉన్న పదం 'అపారిభాషికం'. అయితే అపారిభాషికాలు కొన్ని పారిభాషికాలలోకి చేరడమూ ఉంది. ఉదా॥ 'ప్రెషర్' అనే ఆంగ్లపదానికి 'ఒత్తిడి' అని అర్థం. కాని భౌతికశాస్త్రపరిభాషలో అది 'పీడనం'. దానికి నిర్వచనం ఉంది. అలాగే 'డెన్సిటీ'. సామాన్య జనవ్యవహారంలో ఉన్నది పారిభాషికమవడం ఏమిటని కొందరికి సందేహం ఉండవచ్చు. కాని ఏ భాషలో అయినా ఒక ప్రత్యేక శాఖలో పారిభాషికం అవసరమయినప్పుడు మొట్టమొదట పరిశీలించేది సామాన్య వ్యవహారంలో ఉన్న పదాన్నే. దాన్ని మన అవసరాలకు అనుగుణంగా మలుచుకోడానికి వీలులేకపోవడమో అనిష్టార్థస్ఫురణ కలగడమో జరిగితే మట్టుకు దాన్ని విడిచిపెట్టేసి మరొకదానికోసం ప్రయత్నిస్తాం.

'ఎయర్' అన్నదానికి 'గాలి' అనీ, 'స్పీడ్' అన్నదానికి 'వడి' అనీ అంటున్నాం. వాటినే భౌతికశాస్త్ర పరిభాషలోకి స్వీకరించారు. అయితే జీవశాస్త్రంలో 'అబ్డామినల్ కేవిటీ' అన్నదానికి మొదటి అంశానికి 'పొత్తికడుపు–' అనీ రెండోభాగానికి '–బోలు' అని చెప్పవలసివస్తే నిర్మాణావకాశమూ నశించి అనిష్టార్థస్ఫురణా కలుగుతుంది. అందువల్ల 'ఉదరకుహరం' అని చెప్పవలసివచ్చింది.

మొత్తంమీద, నిత్యజీవితంలో సామాజికుల అలవాటునుబట్టి వాడుక ఉండి, ఏ శాఖలోనూ విశేషపరిజ్ఞానం లేకపోయినా స్థూలంగా అర్థమయే పదాలు అపారిభాషికాలని చెప్పుకోవచ్చు.

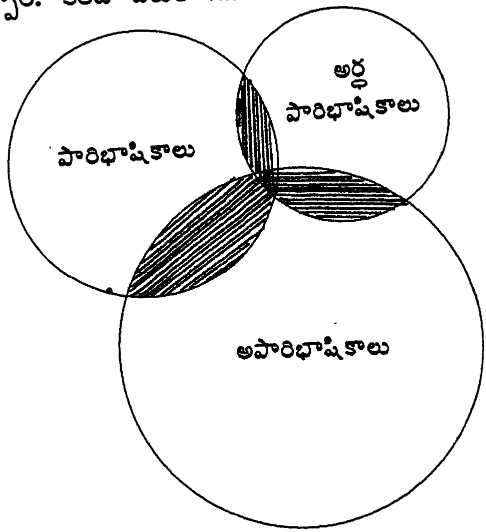
4. అర్ధపారిభాషికాలు

సామాన్య వ్యవహారం మూలంగా సుపరిచితమై, నిర్మాణవిశ్లేషణద్వారా సుబోధకమయే పదాలూ పదబంధాలూ ఉద్దిష్టార్థంలో పారిభాషికాలుగా ఉంటే వాటిని 'అర్ధపారిభాషికాలు' అంటాం. ఉదా॥ భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తిగారు (చూ. అను. 1) మాండలిక వృత్తిపదకోశం రెండో సంపుటం (చేనేతపదాలు)లో ఇచ్చిన 'డబ్బారాట్నం', బూదరాజు రాధాకృష్ణగారు (చూ. అను. 7) మాండలిక వృత్తిపదకోశం నాలుగో సంపుటం (వాస్తుపదజాలం)లో ఇచ్చిన 'మేటిసాంచె'. డబ్బారాట్నమన్నది డబ్బాలాగ ఉండే పెట్టెరాట్నం కాదు. గుండ్రటి రేకుడబ్బాలమీదికి నూలు చుట్టటానికి వాడే ఒక రకం రాట్నం. అలాగే మేటిసాంచె అంటే సాంచె (=ఇటిక, పెంకు తయారీలో వాడే మూస)లలో మేటి అని కాదు. "తొలిసారిగా కళ్ళంలో మట్టి పేర్చి సాంచెలోకి సర్దేవాడు" అని అర్థం. ఇంగ్లీషులో 'నెయిల్ పులర్', 'షాక్-అబ్జార్బర్', 'రెసిస్టెన్స్ కోయిల్' మామూలు వాడుక మాటలతో ఏర్పడ్డ సమస్తపదాలు. కాని వీటికి పారిభాషికత లేకపోవడం లేదు కదా! కొన్ని సందర్భాల్లో ఒక పారిభాషిక పదమూ ఒక సామాన్య పదమూ కలిపి నూతన రూపం కల్పిస్తారు. ఉదా. ఎరుపు ఆల్గీ (జీవశాస్త్రం), ఆయిల్ ఆఫ్ విట్రియల్, రెడ్ లెడ్ (రసాయనశాస్త్రం).

కొన్ని పక్షుల పేర్లూ జంతువుల పేర్లూ కీటకాల పేర్లూ వ్యాధుల పేర్లూ మొ.వి అటు పరిభాషలోనూ ఇటు సామాన్య వ్యవహారంలోనూ వాడుకలో ఉన్నాయి. ఇలాటి పరిస్థితుల్లో అన్ని పదాలూ ఆయా వర్గాలలోకి ఖచ్చితంగా విడమరిచి చేర్చడం సాధ్యం కాదు. ఏవి పారిభాషికాలు, ఏవి కావు అన్నదాంట్లో భిన్నాభిప్రాయాలున్నాయి. ఈ వ్యాసానికి సంబంధించినంతవరకూ ఆయా వర్గాలు స్థూలంగా గ్రహించడంమట్టుకే కావలసింది.

పై చర్చ సారాంశం ఏమిటంటే అపారిభాషికాలూ అర్థపారిభాషికాలూ పారిభాషికాలుగానూ కావచ్చు. పారిభాషికాలుగానూ అర్థపారిభాషికాలుగానూ ఉన్నవి సామాన్య వ్యవహారంలోకీ చొచ్చుకుపోవచ్చు - అదే అర్థంలోనో మరొక అర్థంలోనో; యథారూపంగానో ధ్వని విపరిణామంతోనో. ఒకప్పుడు ఏకపదం సమస్తపదం కావచ్చు; సమస్తపదం ఏకపదమూ కావచ్చు. ఇది నిరవధికంగా సాగే ప్రక్రియ. కాబట్టి పదజాలంలో ఈ మూడు వర్గాలూ

ఒక పెట్టెలో అరల మాదిరిగా కాక ఒక సరస్సులో అలల మాదిరిగా ఉంటాయని చెప్పాలి. కింది పటం గమనించండి.

పటం–1

పై పటంలో మూడు వలయాలూ మూడు వర్గాల పదాలకు స్థూలసంకేతాలు. పెద్ద వలయం అపారిభాషికాలు. దైనందిన జీవితంలో సామాజికులకు ఎన్నో విషయాలకు సంబంధించిన పదజాలం వాడుకలో ఉంటుంది కాబట్టి దాని పరిమాణం పెద్దది. పారిభాషికాలకు సంకేతం దానికంటే చిన్నవలయం. సామాన్య పదజాలంకంటె పారిభాషిక పదజాలం తక్కువే ఉంటుంది కాబట్టి అది చిన్నది. అర్ధపారిభాషికాలకు సంకేతం అన్నిటికంటె చిన్న వలయం. ఈ వలయాలు మూడూ ఒకదాంట్లోకి ఒకటి చొచ్చుకుపోతున్నాయి. వాటి చొరబాటును చూపించే భాగాలు విడివిడిగా ప్రదర్శించడం జరిగింది. వీటి పరిమాణాలు యాదృచ్ఛికంగా కనబరిచినవే కాని ఖచ్చితమైన నిష్పత్తి ఏమీ లేదు.

సామాన్య వ్యవహారంలోంచి పారిభాషికాలలోకి చేరిన కొన్ని పదాలు: కాడ, ధ్వని, ఫ్రూట్, పేరాసైట్, ఫెటీగ్ మొ.వి.

పారిభాషికాలలోంచి సామాన్య వ్యవహారంలోకి వచ్చిన కొన్ని పదాలు: అక్యూములేటర్, డైనమో, సీరియల్, పాశ్చరైజ్, కోనిఫెర్ మొ.వి. అలర్జిక్, అటామిక్ అన్నపదాలకు సామాన్య వ్యవహారంలో అర్థం మారింది. అలర్జిక్

అంటే 'అయిష్టత, అసంసిద్ధత' అనీ అటామిక్ అంటే 'శక్తిమంతమైన, వెదజల్లే' అనీ అర్థాలు చెప్పుకొంటున్నాం.

మొదటి వరసలో వచ్చిన ఉదాహరణల్లో 'ధ్వని' అన్న పదానికి ఉన్న అర్థాల్లో సూక్ష్మభేదాలు ఎలా ఉన్నాయో కింది పటంలో గమనించవచ్చు.

ధ్వని

సామాన్య వ్యవహారం | భౌతికశాస్త్రం | భాషాశాస్త్రం | అలంకారశాస్త్రం

పటం–2

సామాన్య వ్యవహారంలో ధ్వని అంటే చెవికి వినిపించే చప్పుడు; కాని భౌతికశాస్త్రంలో చెవికి వినిపించనిది కూడా ధ్వనే. భాషాశాస్త్రంలో ఉచ్చారణలో వెలువడింది మట్టుకు ధ్వని. ఇకపోతే అలంకార శాస్త్రంలో కావ్యపరంగానూ వ్యంగ్యార్థపరంగానూ వ్యంజనావృత్తిపరంగానూ (ఆనందవర్ధనుడు) ధ్వనిశబ్దం వ్యవహృతమవుతుంది.

5. పదాలూ అర్థాలూ

భాషలో ప్రతిపదమూ ప్రతి ప్రత్యయమూ ప్రతి ఊనికా అర్థవంతమైనవి. ఉదాహరణకు, 'రామస్–' (రామ–స్) అన్నప్పుడు సుప్ ప్రత్యయానికి అర్థం: [ప్రథమావిభక్తి+ఏకవచనం]. అలాగే 'వదతి' అన్నప్పుడు (వద్–అ–తి) [వర్తమానకాలం+నిశ్చయవృత్తి+ప్రథమపురుష+ఏకవచనం+కర్త్రర్థకం]. అయితే ఈ ప్రత్యయాలు అర్థవంతాలైనా స్వతంత్రప్రయోగ యోగ్యత లేదు కనక వాటిని పదాలుగా పరిగణించం.

పదపదార్థ సంబంధం యాదృచ్ఛికం; సమాజనిష్ఠం. సామాజికుడి బుద్ధిలో నెలకొన్న భావానికి బాహిర రూపమే పదం. కొత్తవాడు ఆ పదం మొదటిసారి విన్నప్పుడు అతనికి అర్థం తెలిస్తేనే తప్ప భావం ఏర్పడదు. పదాలూ అర్థాలూ గురించి కార్ల్ మార్క్స్ ఇలా అంటాడు:

"The name of a thing is quite external to the nature of that thing. I know nothing about a man simply because I know that he is called James." (Capital, New York, 1929, p. 77). బహిఃప్రపంచాన్ని అవగాహన చేసుకోడానికి ప్రతి వస్తువునూ ప్రతి జీవినీ ప్రతి జడపదార్థాన్నీ మానవుడు పరిశీలిస్తాడు. దాని వ్యావహారిక ప్రయోజనాన్ని (ప్రాక్టికల్ నీడ్) బట్టి గాని

వ్యాపారాన్ని బట్టి గాని లక్షణాలు నిర్దేశిస్తాడు. వి.ఐ. లెనిన్ గ్రంథసంపుటి (32)లో ఒక ఉదాహరణ (పుటలు 93–94) గమనార్హం:

A tumbler is assuredly both a glass cylinder and a drinking vessel. But there are more than these two properties, qualities or facets to it; there are an infinite number of them, an infinite numbers of 'mediacies' and relationships with the rest of the world. A tumbler is a heavy object which can be used as a missile; it can serve as a paper weight, a receptacle for a captive butter-fly, or a valuable object with on artistic engraving or design I and this has nothing at all to do with whether or not it can be used for drinking, is made of glass, is cylindrical or not, and so on and soforth.... (చూ. అను. 5)

వస్తువు ఆకార ద్రవ్య గుణాదులలో సామాజికుడి దృష్టికి ప్రముఖంగా తోచినది ఒకటి ఆ వస్తువుకు పేరు పెట్టడానికి కారకమవుతుంది. సంస్కృతంలో 'వృక' శబ్దముంది. దాని ప్రకృతికి అసలర్థం 'చీల్చడం' అని. చీల్చిచంపే గుణాన్నిబట్టి ఆ జంతువును 'వృకం' (తోడేలు) అన్నారు. దీన్నించి వచ్చిన రూపాలే జెర్మన్‌భాషలో Wolf, ఇంగ్లీషులో wolf, రష్యన్‌భాషలో volk అన్నవి.

అయితే సామాజికుడి దృష్టి, ఆలోచనావిధానం అతనికి భాషలో నలిగిన కొన్ని మార్గాలమీద ఆధారపడి ఉంటుంది. ఈ సందర్భంలో భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తిగారు (చూ. అను. 3) ప్రస్తావించిన అంశాలు గమనించదగ్గవి:

1. "భిన్నభాషా సమాజాలకు వాస్తవిక జగత్తు ఆయా భాషావ్యవస్థల భేదాల్ని బట్టి వేరు వేరుగా కనిపిస్తుంది.... మనం తెలుగులో 'బొగ్గు నల్లగా ఉంటుంది; అతను నల్లగా ఉంటాడు; కృష్ణుడు నల్లటివాడు; నల్లమబ్బులు' మొ.చోట్ల ఇంగ్లీషులో 'బ్లాక్, బ్రౌన్, బ్లూ, గ్రే' అని నాలుగు రకాలుగా ఉన్న వర్ణవిభాగానికి 'నలుపు' అని ఒకే పేరు పెట్టుకొన్నాం. అంటే అవాంతరభేదాలు లెక్కలోకి రాని ఒకే రంగుగా దీన్ని మనం భావిస్తాం. 'పచ్చటి మనిషి, పచ్చటి ఆకు' అనేచోట్ల ఆంగ్లంలో 'ఎలో, గ్రీన్' అనీ హిందీలో 'పీలా, హరా' అనీ వేరు వేరుగా ఉన్న రంగులకు మనం ఒకే శబ్దం ఉపయోగిస్తాం. మన భావనావ్యాపారంలో మొట్టమొదట ఈ రెండు రంగులనూ వేరుచేసే అవసరం లేకపోయి ఉండవచ్చు. ఆకుపచ్చకాయ పక్వమైనప్పుడు పసుప్పచ్చగా మారటం, లేత ఆకు ముదిరి, పండి రాలిపోయినప్పుడు పరిణామ దశల్లో కలిగే అనుక్రమం వీటి

భేదనిరూపణకు హేతువు కావచ్చు. ఈ ధాతువునుంచి వచ్చిన శబ్దాల్లో అర్థసామ్యం గమనించండి: పచ్చ, పచ్చి, పసుపు, పసరు, పసి, పసిమి, పైడి, పైరు మొ.వి. కాలాంతరంలో వ్యవహారంలో ఏర్పడ్డ ఆవశ్యకతనుబట్టి ఈ రంగుల్లో అవాంతరభేదాలకు కూడా పదాలు కల్పించుకున్నాం. ఉదా: ఆకుపచ్చ, పసుప్పచ్చ, చిలకాకుపచ్చ, ముదురాకుపచ్చ. అలాగే ఊదా: మట్టిరంగు, నీలం మొ.వి. భాషకూ భావానికీ గల సంబంధం ఇలాటి ప్రత్యేక సందర్భాల్లోనే కాదు, వ్యాకరణంలో సంధి, సమాసం, కారకం మొ. వాటిల్లో కూడా కనిపిస్తుంది.

2. తెలుగులో దేశ, కాల భేదాన్ని స్పష్టంగా విడమర్చి చెప్పటం తక్కువ. ఇది మన ఆలోచనావిధానంలో పాతుకుపోయిన కలయిక. ఉదా: 'ఎంతదాకా వెళ్తావు? ఎంతదాకా ఉంటావు?' అన్నప్పుడు దేశంలోనూ కాలంలోనూ ఉన్న దూరపరిమితిని సూచించటానికి 'దాకా' ఒకే ప్రత్యయం ఉపయోగిస్తాం (ఇంగ్లీషులో 'హౌ ఫార్.....', 'హౌ లాంగ్....' అని).

3. తెలుగు మాట్లాడే వ్యక్తి తన చుట్టుపక్కల ఉన్న వ్యక్తులతోను, పదార్థాలతోను తనకున్న సంబంధం (దూరమా దగ్గరా అనేది) వ్యక్తీకరించటానికి ఎంతో భాషాసామగ్రిని ఉపయోగిస్తాడు. స్థూలంగా జగత్తును రెండు రకాలుగా విభజించాడు. అతనికి వ్యక్తులంతా ఒక ఎత్తు, వ్యక్తులు కాని తిర్యగ్జడాలు ఒక ఎత్తు. అందుకనే 'ఎన్ని పుస్తకాలు?', 'ఎన్ని ఆవులు?', 'ఎన్ని కుక్కలు?' అంటాం. కాని, 'ఎందరు మనుషులు?' అంటాం.

4. ఆర్యభాషల్లో అన్న, తమ్ముడు, అక్క, చెల్లెలు అనే రెండు రకాలైన విభజనకు – వ్యక్తికంటె పెద్ద, చిన్న భేదానికి – మాటలు లేవు. దీన్నిబట్టికూడా తెనుగు వాడుకలో వ్యక్తికీ వ్యక్తికీ మధ్య ఉన్న అంతరాన్ని మాటతీరులోనే అడుగడుగునా నిర్దేశించటం ఎంత ఆవశ్యకమో తెలుస్తుంది.

5. ఇంతేకాకుండా, మనం ఉపయోగించే క్రియల్లోకూడా మన ఆలోచనా విధానం, కాలక్రమాన దాంట్లో వచ్చిన పరిణామం స్పష్టమవుతాయి."

కాలగమనంలో భాష విస్తరిస్తున్నకొద్దీ పదాల అర్థాలు మారుతూ ఉంటాయి. ప్రాథమికమైన సరళస్థాయినుంచి ఉత్తరోత్తరా సంశ్లిష్టస్థాయికి అర్థం పరిణమిస్తుంది. పదాల అర్థమే కాదు, పరిణామశీల ప్రపంచంలో ప్రతిఫలించే మానవజీవిత ప్రతిబింబ లక్షణమే మారుతుంది. ఇవనగా ఎంత?

మన వాడుకలో ఒకే పదం అనేకమైన అర్థాల్లో ఉండడం గమనిస్తాం. తెలుగులో 'ఇల్లు' అనే పదానికి 'గుడిసె, పాక, పెంకుటిల్లు, డాబా, మేడ' మొ. వాటిలో ఏదైనా కావచ్చు. "నేనింటికి వెళ్తాను" అని ఎవరయినా అన్నప్పుడు అతని ఆర్థిక స్థితినిబట్టి పై అయిదు అర్థాలలో ఏదయినా గ్రహించవచ్చు కదా! అలాగే ఇంగ్లీషులో 'ఫేస్' అన్న పదానికి నాలుగర్థాలు ఉన్నాయి: (1) the front part of the head (2) expression of countenance (*to make faces*) (3) outward appearance (4) the front part of a building. వీటికి 'అనేకార్థకత' (పోలీసెమీ) ఉంది. పై అర్థాలన్నిటిలోనూ సమాన గుణం అనేది ఒకటి ఉంది. అయితే కొన్ని పదాలకు రూపసామ్యం ఉండి, సమాన గుణం లేని అర్థాలు ఉండవచ్చు. వీటిని 'సమనామాలు' (హోమొనిమ్స్) అంటారు. ఉదా. 'పదును' (కత్తివాదర): 'పదును' (నీటితడి).

రెండు పదాలు భిన్నరూపాల్లో ఉండి ఒకే అర్థంలో వాడుకలో ఉంటే వాటిని 'సమానార్థకాలు' (సినానిమ్స్) అంటారు. వీటికి ప్రధానమైన అర్థం ఒకటే అయి, నిర్దిష్ట సందర్భాల్లో నిర్దిష్టపదాలు ప్రయోగార్హమై ఉంటాయి. వైద్యుడని చెప్పడానికి ఇంగ్లీషులో 'డాక్టర్, సర్జన్, ఫిజీషియన్' అన్న పదాలు వాడతారు. వాటిలో 'సమానార్థక ప్రధానం' (సినానిమిక్ డామినెంట్) 'డాక్టర్' అన్నది. సమానార్థకాలలో 'నిరపేక్ష (అబ్సొల్యూట్) సమానార్థకాలు', 'సాపేక్ష (రిలేటివ్) సమానార్థకాలు', 'శైలీ (స్టైలిస్టిక్) సమానార్థకాలు', 'పదబంధ (ఫ్రేజియలాజికల్) సమానార్థకాలు' అని అవాంతర భేదాలున్నాయి. నిరపేక్ష సమానార్థకాలు చాలా అరుదు. ఉదా: airman, flyer, flying-man; also, too మొ.వి. సాపేక్ష సమానార్థకాలకు అర్థచ్ఛాయలూ ప్రయోగ సందర్భాలూ భిన్నంగా ఉంటాయి. ఉదా. understand, realise, comprehend. శైలీభేదాన్నిబట్టి ప్రయుక్తమయే సమానార్థకాలు: courage, valour, dauntlessness, grit, gust; to monkey, to imitate; to begin, to fire away. పదబంధ నిర్మాణంలో కొన్ని పదాలు కొన్నిటితోనే సమసించడం గమనిస్తాం. ఉదా. ఇంగ్లీషు భాష అనడానికి English language, English tongue అని రెండు విధాలుగానూ అనవచ్చు. అయితే మాతృభాష అని చెప్పడానికి mother tongue అనే తప్ప mother language అనడానికి వీల్లేదు. ఎందుకు వీల్లేదని అడిగితే, ఆ భాషా వ్యవస్థకు (జీనియస్ ఆఫ్ ద లాంగ్వేజ్) నప్పదు కనక, అని సమాధానం. భాషా విషయంలో 'ఎలాగ?' (how) అన్న ప్రశ్నకే తప్ప 'ఎందుకు' (why) అన్నదానికి తావులేదు.

ఇంగ్లీషులో స్థానిక సమానార్థకాలు (లోకల్ సినానిమ్స్) అని కొన్ని ఇంగ్లండులోనూ కొన్ని అమెరికాలోనూ వాడుకలో ఉన్నాయి. కింది ఉదాహరణలు గమనించండి:

England	*America*
government	administration
lorry	truck
post	mail
tube	subway
office, ministry	department

అలాగే తెలుగువాళ్లు 'నవల' అన్నదాన్ని కర్నాటకులూ మహారాష్ట్రులూ 'కాదంబరి' అనీ, హిందీవాళ్ళు 'ఉపన్యాస్' అనీ అంటారు. తెలుగువాళ్ళు 'పత్రికా రచయిత, విలేకరి' అంటే కర్నాటకులు 'సాహిత్యక' అంటారు. తెలుగులో 'కథ' అనేది గుజరాతీలకు 'వార్తా'. తెలుగువాళ్లు 'రాష్ట్రం' అనేదాన్ని ఉత్తరాదివాళ్ళు 'ప్రదేశ్' అంటారు. ఇలాంటివన్నీ స్థానిక సమానార్థకాలు.

పైదాని సారాంశం ఏమిటంటే భాషలో పదరూపాలూ అర్థాలూ ఆ భాషాసమాజానికి సహజమైన పద్ధతిలో ఏర్పడతాయి. సహజమైన పద్ధతిలో పెంపొందుతాయి. అలాగే పరిణామాలకు లోనవుతూ వుంటాయి. భాషలో పదాలూ అర్థాలూ వచ్చేవి వస్తూండగా పోయేవి కొన్ని పోతూనే ఉంటాయి. ఒక విషయానికి సంబంధించిన భావం పాతబడితే, నిరర్థకమైతే వాడుకలోంచి పోక తప్పదు. 'ఫ్లాజిస్టన్, ఫీ సింపుల్' అనే పదాలు ఈనాడు ఇంగ్లీషువాడికి అవసరంలేదు. అలాగే ప్రాచీనాంగ్లంలో ఉన్న 'స్వేగ్' (చప్పుడు), 'వియర్డ్' (జనసమూహం) ఏనాడో నశించాయి. సి.ఎల్. బార్బర్ (చూ. అను. 11) చెప్పిన మాటలు గమనార్హమైనవి:

"It is natural to long for stability in a universe of change, to try to pin things down and fix them. But it can't be done. The whole of nature is in a flux, as so is the whole of the life of man, and we might as well accept the fact. It is not really much good clinging to the bank; we have to push out into the flux and swim." (పుట 267)

6. పారిభాషికాల పుట్టుక

ఒక భాషలో కొత్తగా పారిభాషికపదం రూపొందాలంటే ఆ భాషా వ్యవహర్తల బుద్ధిలో కొత్తభావం పొడుకోవాలి. ఆ భావం ఆ భాష మాట్లాడే సమాజంలో పుట్టిందే కావచ్చు లేదా అదానంవల్ల వచ్చింది

కావచ్చు. ఆ భావం నిర్దిష్టమయినప్పుడు దానికొక సంకేతం ఏర్పడుతుంది. అదే పారిభాషికపదం. సంకేతితార్థసూచకతే దాని ప్రయోజనం. హేలిడే, మెక్ఇంటోష్, స్ట్రీవన్స్‌లు రాసిన పుస్తకం (చూ. అను. 15)లో కింది వాక్యాలు చూడండి:

"Technical terms come into being for exactly the same reasons as anyother items in the language: because there are things, events, objects, properties and so on, to be named. What distinguishes technical terminology is the named things are specialized categories, and it is because the categories are found to be needed for observation and action that specialized terms arise." (పుట 7)

ఆధునిక ప్రపంచంలో వేలాదిగా కొత్త పారిభాషికాలు రూపొందుతున్నాయంటే దానికి కారణం, వివిధ శాఖలలో మానవుడి శాస్త్రీయ సాంకేతిక విజ్ఞానం రోజురోజుకూ విస్తరిస్తూ ఉండడమే. ఇంగ్లీషులో ఏర్పడ్డ సుసంపన్నమైన పరిభాష ఈ విజ్ఞానం పెట్టిన భిక్షే. భారతీయులకు ఇంగ్లీషు భాషద్వారా చాలాకాలంగా ఆధునిక విజ్ఞానాభివృద్ధి కలుగుతూ ఉండడం తెలిసిందే. అయితే ఇప్పుడు భావవినిమయం ప్రాంతీయమైన 'జాతీయభాష'లలోనే జరగడం అవసరమని నిర్ణయించిన కారణంగా ఆయా భాషలను త్వరితగతిని ఆధునికమూ పదసంపన్నమూ చేసుకోవలసిన ఆవశ్యకత ఏర్పడింది. భాషను ఆధునికం చేసుకోడమంటే ఆధునికావసరాలకు అనుగుణంగా తీర్చిదిద్దుకోడమే (చూ. గ్రీన్ కమిటీ రిపోర్టు, పుట 48). దానికి భావ–ఆదానం (బారోయింగ్ ద కాన్సెప్ట్) అవసరం. ప్రస్తుత పరిస్థితిలో భారతీయభాషలు 'ఆదాన భాష'లూ (బారోయింగ్ ల్యాంగ్వేజెస్). ముఖ్యంగా ఇంగ్లీషుభాష 'ప్రదాన భాషా'ను (హోస్ట్ లాంగ్వేజ్). భావాల ఆదానానికి అనుగుణంగా భారతీయ భాషల్లో పదసంకేతాలు ఏర్పడాలి. ఇవి ఏర్పడడానికి సహజమైన పద్ధతులు ఏమిటన్నది ప్రధాన చర్చ. ఈ సమస్యకు పరిష్కారంగా గ్రీన్ కమిటీవారు సూచించిన మార్గాలు మూడు: (క) కొత్తభావాన్ని తెలియజేయడానికి ఆదాన భాషలో ఉన్న పదాలతో 'వర్ణనాత్మక పదం' రూపొందించుకోడం. ఉదా॥ హోమోడెంట్స్ అన్నదాన్ని 'ఒకేవిధమైన దంతాలున్నవి' (జీవశాస్త్రం) అని చెప్పడం. (చ) ఆదాన భాషతో కొత్తపదం సృష్టించుకోడం. ఉదా॥ లేబియం అన్నదాన్ని 'కిందిపెదవి' అని చెప్పడం. (ట) అదీ కాకపోతే, ప్రదాన భాషలోంచి ఎరువు తెచ్చుకోడం. ఉదా॥ క్లామిడోమోనాస్

గ్విన్ కమిటీ నివేదికకు చేర్చిన అనుబంధం (పుట 56)లో భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తిగారు వెల్లడించిన అభిప్రాయాలు ఇవి:

1. It is concepts and categories that matter in the early phases of teaching a new subject and not mere technical terms which would at best be empty tokens unless the whole network of thought which necessitated their emergency is not comprehended in the new language in question.
2. The concepts that technical terms convey can be descriptively explained in any regional languages using where necessary the international terms as occurring in standard English textbooks.
3. After 'naturalisation' of the new concepts, new technical terms develop in the target language within its own frame of reference and as part of its own classificatory system.
4. Any attempt at translating one technical term of the host language by one term in the borrowing language is bound to fail since it ignores the fact that no two languages classify concepts identically.

కాబట్టి పారిభాషిక పదకల్పన ఏ భాషలో అయినా దానికి సహజమైన పద్ధతిలో జరగాలన్నది సిద్ధాంతం. ఇక తెలుగులో సహజమైన పదనిర్మాణ వ్యవస్థ ఎలా ఉందో గ్రహించడానికి కొన్ని ఉదాహరణలు గమనిద్దాం. తెలుగుదేశంలో అనాదిగా వృత్తివిద్యలవల్ల జీవిస్తున్నవాళ్లు ఉన్నారు. వాళ్ళంతా తమ తమ వృత్తులకు కావలసిన ప్రత్యేక పదసామగ్రి రూపొందించుకొని వ్యవహరిస్తున్నారు. ఇవీ పారిభాషికాలే. వాటి తీరులు తెలుసుకోడానికి మాండలిక వృత్తిపదకోశం రెండో సంపుటం (చేతేన పదాలు) తయారీకోసం పదసేకరణ చేస్తూ కోస్తా రాయలసీమ, తెలంగాణా ప్రాంతాల్లో పర్యటించినప్పుడూ పదపట్టికలు తయారుచేసినప్పుడూ నేను గ్రహించిన రూపాలు కొన్ని కింద ఉదాహరిస్తాను.

పద్యం ఏర్పడిన తీరు	పదం
1. ఆకారాన్నిబట్టి:	బెండకాయచక్రం, రుద్రాక్షపేటు, ఆకు చెవులగొర్రె, రెక్క, అంటిమొగ్గపేటు
2. మూలపదార్థాన్నిబట్టి:	ఆమదం సబ్బు, తర్కిలేట్‌నూనె
3. ఉపయోగాన్నిబట్టి:	ఆడకట్టుపంచె, కొలకోల, పడుగేరు కర్ర, కండెలరాట్నం

4. ఉపయోగించే తీరునుబట్టి:	అడ్డ(కట్టు)పంచె
5. ప్రక్రియనుబట్టి:	ఆటచెక్రం, ఆడు(డు)గోల, అద్దు పిడచ, అల్లకంతాడు, అచ్చుకట్టుదారం
6. చేసేపనిలో మరొకదాంతో ఉన్న పోలికనుబట్టి	ఉడత, రాయబారంతాడు, ఉయ్యాల తాడు
7. వినియోగదారు ఉన్న దేశాన్నిబట్టి:	ఆఫ్రికారంగులు (ఆఫ్రికాకు ఎగుమతి చేసే రంగుబట్టలు)
8. తయారైన ప్రదేశాన్నిబట్టి:	అడియార్ కొంగు, మద్రాసుమగ్గం, ఆసియా రుమాలు (వేటపాలెం - జాండ్రపేటల్లో తయారయిన రుమాళ్ళకు అరేబియాలో ఈ పేరు వాడుకలోకి రావడంవల్ల ఇక్కడి నేతపనివాళ్ళుకూడా ఇదే వ్యవహరిస్తున్నారు), గద్వాలంచు, పూనాకొంగు
9. పరిమాణాన్నిబట్టి:	అర్థలు, అరపిడి, అగ్గిపెట్టెగడిచీర
10. సంఖ్యనుబట్టి:	ముయ్యేర
11. కాలాన్నిబట్టి:	ఆవిటి కత్తిరింపు, మాగి ఉన్ని
12. మొదట పురమాయించిన (పసందుచేసిన)వారి పేరునుబట్టి:	హు(ఉ)జూర్ షర్మాలు (హుజూర్ = నిజాంప్రభువు), గూడాబార్డరు (గూడా(వారు) = ఒక వినియోగదారు ఇంటిపేరు)
13. రంగునుబట్టి:	అబ్బాసిచీర, అరటాకుపచ్చ, ఉల్లిమల్లి చీర
14. నమూనానుబట్టి:	లింగాలమండపం, ముత్యాలపందిరిచీర
15. స్థితినిబట్టి:	ఆలుమగలు (పైవైపు ఒకటి, కిందివైపు ఒకటిగా వచ్చిన రెండు పోగులు), ఎత్తుపుల్ల, అడ్డాకు
16. వ్యవహర్త దృష్టినిబట్టి:	అడ్డపట్టె=నిలువుపట్టె (ఒకే స్థితిలో ఉన్న ఒక భాగాన్ని కొందరు అడ్డ

	పట్టె అనీ కొందరు నిలువుపట్టె అనీ అన్నారు).
17. సాంఘిక వ్యవస్థనుబట్టి:	అత్తాకోడలంచు, వీ(ఈ)రకత్తెలచీర, కూనలమ్మచీర, అంజలి రంగు (ఒక సినిమాతార పేరుతో వాడుకలో ఉంది).
18. ఆచారాన్నిబట్టి:	ఉన్ని కంకణం కురమ, పత్తి కంకణం కురమ (పెళ్ళిళ్ళలో ఉన్ని కంకణాలు కట్టుకొనే ఆచారం ఉన్న కురమలూ పత్తి కంకణాలు కట్టుకునే ఆచారమున్న కురమలూ. ఈ రెండు తెగలకూ కంచం పొత్తే గాని మంచం పొత్తు లేదు. కురమలు గొంగళ్లు నేస్తారు).
19. లింగాన్నిబట్టి:	ఆడకాయ (దసలిపట్టుపురుగు అల్లిన గూళ్ళలో ఒక రకం).
20. వచనాన్నిబట్టి:	ఒరవోగు, జంటచ్చుమగ్గం, ఇజ్జోడు పుల్లలు
21. పనివాళ్ళ తెగనుబట్టి:	పెడకోల (= దేశమంతటా కొద్ది పాటి రూపభేదాలతో పద్మశాలివారికి వాడుకలో ఉన్న వస్తునామం). = ఊడు(గు)కోల (ఆ ఊళ్ళోనే ఉన్న దేవాంగులకూ హరిజనులకూ, కొద్ది పాటి రూపభేదాలతో వాడుకలో ఉన్న పేరు).
22. కనిపెట్టిన వ్యక్తినిబట్టి:	అంబర్ చెర్ఖా (ఏకాంబరన్ అనే ఆయన తయారుచేసిన రాట్నం).

దేశ్య అన్యదేశ్య పదరూపాలూ మిశ్రసమాసాలూ ఇలా ఉన్నాయి:

(క) కేవల అన్యదేశ్యం – 'కమాను'	దూది ఏకే సాధనం
(చ) కేవల దేశ్యం – 'ఈనె'	పన్నెదండెలకు మధ్య బిగించిన పుల్లల వెలితి; అచ్చుకట్టేటప్పుడు ఒక్కొక్క దాంట్లో రెండేసి పోగులు దూరుస్తారు.

(ట) అన్యదేశ్యం+దేశ్యం –'రొజియా దూది' ఒకరకం దూది

(త) దేశ్యం+అన్యదేశ్యం – 'తీలు రేషం' నాసిరకంపట్టు; పోగు అక్కడక్కడ గంట్లుగా ఉంటుంది.

సమస్తపద రూపాలు:

అచ్చుసూరె	బేముబారెడుకట్టె	ఆలపురాయి	అంచుమలుపునేత
అడ్డపుసాంచా	ఎక్కిరింతపుల్ల	ఆవిటికత్తిరింపు	ఇనపపురికడ్డీ
ఆట్లచెక్రం	ఎగుదలకోర్తల	ఆడు(డు)గోల	ఇరువుగోలుచెక్రం
ఆపుబద్ద	అంచపోగులకుంచె	ఒగ్గుడుబల్ల	ఉడతచారికలగొంగడి
		ఎత్తినకోల	ఎఱ్ఱబొత్తంచుచీర
పడుగేరుకోల	గుండుపరుపుకుంచె		
బానెపోగు			
సూత్రపుల్ల	మద్దికాయకలశంపేటు		
కంచంపొత్తు			

7. పారిభాషికాల పెంపు

అవసరాలకు అనుగుణంగా తగినన్ని పారిభాషికాలు భాషలో సిద్ధంగా లేనప్పుడు పెంపుచేసుకోడానికి గ్విన్ కమిటీవారు ప్రస్తావించిన మూడు పద్ధతులూ ఇంతకుముందు పేర్కొనడం జరిగింది. ప్రారంభదశలో వర్ణనాత్మక పదబంధాలు ఉపయోగించడమనే సూచన తప్పకుండా అనుసరణీయమైనది. విషయావగాహనకు అంతకంటె సులువైన పద్ధతి మరొకటి లేదు. రాను రాను సంక్షేపం చేసి నిర్దిష్టపదం వాడుకోవచ్చు. అయితే తెలుగుదేశంలో ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క తీరుగా వ్యవహరిస్తే గుర్తింపు కష్టమవుతుందన్న విమర్శ లేకపోలేదు. కాని ఒకే భావానికి తగిన పదం అధ్యాపక వర్గంలో పదిమంది పది పదాలు సూచిస్తే వాటిలో మంచిపదం ప్రమాణీకరణంలో నిలుస్తుంది.

అయితే విశ్వవిద్యాలయాల ప్రతినిధుల్లో బహుకొద్దిమందే వర్ణనాత్మక పద వినియోగానికి సుముఖులైనట్లు ఆ కమిటీవారు పేర్కొన్నారు. అలాగే తెలుగులో పదకల్పన చేయడంకూడా కొంతమందికే నచ్చిందట. ఎన్నో శతాబ్దులుగా పదకల్పన మనదేశంలో సహజరీతిని జరుగుతూనే ఉన్నది. కాని, 'అడ్డుచ్ఛేదం', 'దృశ్యలోతు' లాంటివి చెయ్యమని చెప్పడంలేదు కదా! అయినా ఆంగ్లపదజాలంలోనే పావిత్ర్యం ఉందని నమ్మేవాళ్ళకు ఎంత చెప్పి ఏం లాభం? మూడో పద్ధతి, అంటే ప్రదాన భాషలోంచి పదాలు దిగుమతి చేసుకోడం ఒక్కటే చాలామందికి నచ్చిందట! సామాన్య వ్యవహారంలోకి కూడా

చివర రెండు భాషలకూ సమానమైన '-in' ప్రత్యయం చేర్చి ఈ రూపం సృష్టించారు.

7. పరభాషాపదానికి మరొక దేశ్యపదం జోడించి సమస్తపదం చేస్తారు. దీన్ని 'పాక్షిక పద ఆదానం' అంటారు. ఉదా. సైక్లాయిడ్ పొలుసులు (సైక్లాయిడ్ స్కేల్స్) (చూ. అను. 10).

పరభాషా పదాలు ప్రతిభాషలోకీ కొద్దో గొప్పో వచ్చేవే. ప్రతి చిన్న పదమూ మన భాషలోదే ఉండితీరాలన్న దురభిమానం నిష్ప్రయోజనం. సాధిద్దామని చూస్తే అయ్యవారిని చెయ్యబోయి కోతిని చేసినట్టు కావచ్చు. ఇంగ్లీషులో electricity అన్నదానికి fire-ghost అనీ horizon కి sky-sill అనీ ఉండాలని వాదించిన వాళ్ళున్నారు. కాని ఆ పదాలు జీవించలేదు. ఒక విషయం వ్యక్తం చెయ్యడానికి మనకు ఉపయోగపడుతూ ఉచ్చారణా రాతా తెలిసినప్పుడు ఆ పదం మన సొంతమే అయిపోతుంది. ఇంగ్లీషులో సామాన్య వ్యవహారంలోకి చొచ్చుకొనిపోయిన పదాలు గమనించండి.

ప్రధానదేశం	పదం
భారతదేశం	పైజామా, జంగిల్ (హిందీ), బంగళా (బెంగాలీ), పంచ్ (సంస్కృతం: పంచ–అయిదు దినుసులు కలిసిన ఒక రకం షర్బత్తు), బెటల్ (తమిళం: వెత్తల్–), బాండికూట్ (తెలుగు: పందికొక్కు)
చైనా	టీ, టైఫూన్
జపాన్	కిమోనో
మలయా	బాంబూ, ఒరాంగుటాన్
సయాం	పెగోడా
పర్షియా	టామరిండ్ (=తమర్ హింద్)
టర్కీ	కాఫీ
వెస్ట్ ఇండీస్	మెయ్జ్
మెక్సికో	టొమాటో
ఆఫ్రికా	చింపంజీ, గొరిల్లా, అపార్థెయిడ్
ఆస్ట్రేలియా	కంగారూ, బూమ్‌రాంగ్
ఫ్రాన్సు	ఛాంబర్, వెసల్, ఫౌంటెన్, రివర్, షాఫర్, గరాజ్, రోజ్
రష్యా	స్పుట్నిక్, లూనిక్
డచ్చి	టాఫ్రెయిల్, స్కూనర్ (నౌకాయాన సంబంధి)

ఇటలీ స్టూడియో, రెప్లికా, సినేరియో, ఫియాస్కో (కళాసంబంధి);
పేరాఫిన్, కోబాల్ట్, క్వార్ట్జ (రసాయనశాస్త్ర సంబంధి)
జర్మనీ స్టొరేఫ్, బ్లిట్జ్ (యుద్ధసంబంధి)

అలాగని మనభాషలో ఉన్న పదాలన్నీ పక్కకి నెట్టేసి అన్నీ విదేశంనించే దిగుమతి చేసుకోవాలనడంలో సందర్భశుద్ధి ఎంతమాత్రం లేదు. రసాయన శాస్త్రంలో 'సిల్వర్' అన్న పదానికి తెలుగులో 'వెండి' అని అంటే వచ్చే ప్రమాదమేముంది? ఆంగ్ల ప్రామాణిక గ్రంథాల్లో వ్యస్తంగా వచ్చినప్పుడు 'సిల్వర్' అనే బదులు 'అర్జెంటం' అని అంటున్నారా? అయితే అన్ని పదాలూ ఎరువే తెచ్చుకోవాలనడంలో ఉన్న తత్వం విచారణ చెయ్యడం భాషాశాస్త్రేతరమైన అంశం కాబట్టి మనకు అప్రస్తుతం.

ఆదానరూపంలోనో మరొక రూపంలోనో పారిభాషికాల్లోకి కొత్త పదాలు వచ్చి చేరుతున్నట్టే వ్యతిరేక దిశలో పారిభాషికాలు కొన్ని సామాన్య వ్యవహారంలోకి చొచ్చుకొని వస్తాయి. ఉదా: *బజెట్, డైనమో, పంచర్, పెనిసిలిన్, నైలాన్, ట్రాన్సిస్టర్.* అంతమాత్రాన వాటి పారిభాషికత నశించకపోయినా కొన్ని పదాలకు అర్థవిపరిణామం వచ్చిన సందర్భాలు ఉన్నాయి. పై ఉదాహరణల్లో 'ట్రాన్సిస్టర్' అనేది రేడియోకి వాడే పారిభాషికం కాదు. ఒక రకం రేడియోలో పెన్సిలుముక్క ఉరువులో ఉండే ఒక భాగానికి ట్రాన్సిస్టరని పేరు. అలాటి ట్రాన్సిస్టర్లు అమర్చింది 'ట్రాన్సిస్టర్ రేడియో'. అయితే మామూలు రేడియో ఒకటి అంతకు ముందునుంచే వాడుకలో ఉండడంవల్ల కాబోలు, ఈ రకం రేడియోని ట్రాన్సిస్టరంటున్నారు.

పద-ఆదానంవల్ల కలిగే లాభనష్టాలు గమనిద్దాం. ప్రాంతీయ (జాతీయ) భాషావ్యవహర్త ఉత్తరోత్తరా ప్రమాణగ్రంథాలు చదివేనాటికి పారిభాషిక పదజాలం యథారూపంగానో కొద్దిపాటి సవరణలతోనో అలవడి ఉంటుంది. అందువల్ల బయటి ప్రపంచంతో సులువుగా సంబంధం పెంచుకోవచ్చు. అయితే పద-ఆదానం విచక్షణారహితంగా కొనసాగిస్తే లేనిపోని బరువు నెత్తికెత్తినట్టవుతుంది. అంతేకాదు, స్వభాషపట్ల నిరసన ఏర్పడుతుంది. స్వభాషను వినియోగించుకోవాలనడం కేవలం ప్రాంతీయాభిమానంతో చెబుతున్నట్టు భావించేవారికొక నమస్కారం. కాని ప్రాంతీయభాష చైతన్య వంతమైన ఒక భాషాసమాజంలో కోట్లాది ప్రజలకు భావవినిమయ సాధనం. పరభాషలో చెప్పినప్పటికంటె స్వభాషలో చెప్పినప్పుడే విషయం బాగా ఒంటబడుతుంది. విషయం కొత్తదయినప్పుడు దానికి తగ్గ పదజాలం

రాష్ట్రాలవారికి ఇబ్బంది కలిగించే పదాలు ఏమిటో నేను చెప్పలేను గాని హిందీయేతరులకు ఇబ్బంది కలిగించే రూపాలు కొన్ని ఉన్నాయి. వాటిలో కొన్ని పదాంశాలు పూర్వకాలంనుంచే ఆయా రాష్ట్రాల్లో వాడుకలో ఉండి నిర్దిష్టార్థాల్లో రూఢంగా ఉండడంవల్ల ఈ కొత్తపదాలు కొన్ని అనిష్టార్థస్ఫూర్తి కలిగిస్తున్నాయి. గందరగోళం వస్తోంది. తెలుగుదేశాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకొని చూస్తే కింది ఉదాహరణల్లో వచ్చే ఇబ్బంది గమనించవచ్చు:

1. *Administrative terms*

Account	లేఖా (తెలుగు : ఖాతా)
Agriculture	కృషి (వ్యవసాయం)
Character	చరిత్ర (శీలం)
Press Information Bureau	పత్రరచనా కార్యాలయ్
Legislative Assembly	విధాన్ సభా (శాసన సభ)
Pact	సంఝౌతా (సంధి, ఒడంబడిక)
Ability	యోగ్యత (సామర్థ్యం)
Abolish	ఉన్మూలన్/అంత్ కర్నా (రద్దుచేయడం)
Tribal Welfare Officer	ఆదివాసీ కల్యాణ్ అధికారి (గిరిజన సంక్షేమ అధికారి)

2. *History*

Background	పృష్ఠభూమి (నేపథ్యం)

3. *Psychology*

Abstinance	ఉపరతి (మానుకోడం, విడచిపెట్టడం)

4. *Linguistics*

Malapropism	దుష్ప్రయోగ్
Technique	ప్రవిధి (శిల్పం, పద్ధతి, విధానం)

5. *Sociology etc.*

Accuracy	పరిశుద్ధతా
Action	సక్రియా, అందోలన్ (చర్య)
Distribution	అవృత్తి, వంటన్ (పంపిణీ)
Family	పరివార్ (కుటుంబం)
Industrialization	ఉద్యోగీకరణ్, ఔద్యోగీకరణ్ (పారిశ్రామికీకరణ)

6. *Medical Sciences*

Malaria	ధర్మరాజికా (చలిజ్వరం, మలేరియా)
Nerve	తంత్రికా (నాడి, నరం)
Period	కాల్ (ఆవృత్తి, కాలం)
Pressure	దాబ్ (పీడనం, ఒత్తిడి)
Preparation	విరచనా (తయారీ)
Pulse Volume	నాడీ ఆయతన్

7. *Sciences*

Expansion Valve	ప్రసార్ వాల్వ్
Over Voltage	అధివోల్టతా

8. *Agriculture*

Breed	నస్ల
Breaking	కణన్, కనీ పక్‌నా
Climate	జలవాయు (వాతావరణం)
Drift stand	అపోఢ్ బాలూ
Moment	అఘూర్ణ
Monetary policy	ముద్రానీతి (ద్రవ్యవిధానం)
Perfect Market	పూర్ణ బాజార్
Record	అభిలేఖ

పై ఉదాహరణలనుబట్టి ప్రభుత్వంవారు చేయించిన అనువాదాలు పూర్తిగా నిరసించవలసిన పని లేదు. బృహత్తరమైన కార్యక్రమం చేపట్టినప్పుడు కొన్ని లోపాలు రావడం సహజమే. వాటిలో సుతరామూ రాజీపడదగనివీ ఉంటాయి. కాబట్టి ప్రభుత్వంవారి పట్టికల్లో పనికి వచ్చేవీ అవసరమైనవీ పదాలు ఆయా భాషలవారు స్వీకరించవచ్చు. అయితే ఈ పదజాలమంతటినీ యథాతథంగా స్వీకరించి తీరాలని గాని, 70–80 శాతం వాడినట్టు చూపించాలని గాని నిర్బంధం ఉండగూడదు. 'మావి ఇన్ని పదాలు వాడితే ఇంత డబ్బు ఇస్తాం' అంటూ ఆశపెట్టడం కూడా తప్పే. మొదటికే ముప్పు వస్తుంది. వారు వాడినవి చాలావరకూ సంస్కృత రూపాలే అయినా దేశమంతటా ఆ రూపాలు ఆ రీతిగానే ఆ అర్థాల్లోనే వాడుకలో ఉన్నాయని భ్రమపడగూడదు. ఈ పరిస్థితిలో ఆయా రాష్ట్రాలవారికి మరొక సంస్కృత పదంగాని, స్వభాషా పదంగాని వాడుకోడానికి స్వాతంత్ర్యం లేకుండా చెయ్యగూడదు. అలా చేస్తే భాషలో స్ఫూర్తి దెబ్బతింటుంది. ఏకరూపతాసాధనమే పరమప్రయోజనం

5. .... A Note (Appendix III b of the Gwynn Committee's Report 1967

6. .... పదం–పదాంశం (వ్యాసం), భారతి

7. రాధాకృష్ణ, బూదరాజు మాండలిక వృత్తిపదకోశం, సంపుటి 4 (వాస్తుపదజాలం), ఆంధ్రప్రదేశ సాహిత్య అకాడమి, హైదరాబాదు 1968

8. ...., సాంకేతిక పదాల ప్రమాణీకరణం (అముద్రిత వ్యాసం) 1969

9. వేంకటాచార్యులు, ఎస్. సి. ఎస్., అమరవాణి, శాస్త్రరత్నమాల, ఏలూరు 1968

10. శాస్త్రి, ఆర్. ఎల్. ఎన్., ఇంటర్మీడియట్ సామాన్య జీవశాస్త్రము (ప్రథమ భాగము), తెలుగు అకాడమి, హైదరాబాదు 1969

11. Barber, C.L., The Story of Language, The English Language Book Society & Pan Books, London 1965

12. Berezin, F.M., Lectures on Linguistics, High School Publishing House, Moscow 1969

13. Catford, J.C., A Linguistic Theory of Translation, Oxford University Press, London 1967

14. Gwynn, J.P.L., Report of the (Gwynn) Committee for setting up an institute for the development of the Telugu Language, Hyderabad 1967

15. Halliday, M.A.K., Mc Intosh & Strevens, The Linguistic Sciences and Language Teaching, Longmans 1964

16. Katre, S.M., Lexicography, Annamalai University, Annamalainagar 1965

17. Raghuvira, The Consolidated Great English - Indian Dictionary of Technical Terms, The International Academy of Indian Culture, Nagpur 1950

18. Somayaji, G.J., Technical Terminology in the Present Context, Commission for Scientific and Technical Terminology, Ministry of Education and Youth Services, Govt., of India 1970

19. C.S.T.T., Glossaries

★ ★ ★

భాష. భాషాస్వరూపస్వభావాల్ని సమగ్రంగా అధ్యయనం చేయడం మొదటి రకంలోది. శాస్త్ర సాంకేతిక విషయాల్నీ సాహిత్య సాంస్కృతిక విషయాలవంటివాటినీ అధ్యయనం చెయ్యడం రెండో రకంలోది. అలాగే భాషకూడా రెండు రకాలుగా తయారయింది: ప్రాచీన (కావ్య) భాష, ఆధునిక (ప్రమాణ) భాష. సాహిత్యంలో తరతరాల వారసత్వాన్ని అవగాహన చేసుకొని ఆనందించడానికి ప్రాచీన భాష ఉపయోగిస్తుంది. కాని దాన్ని గురించి చెప్పడానికీ రాయడానికీ ఆధునిక భాషే కావాలి. ఎందువల్లంటే, ఏ కాలంలో జీవించేవాడి ఆలోచనా అలవాట్లూ ఆ కాలంనాటి భాషలోనే సాగుతుంటాయి కనక. అది సహజం. దానికి భిన్నమయింది అసహజం—కృత్రిమం—ఇప్పటికీ మనవాళ్ళు కొందరు రాయడానికి వెరవని 'గ్రాంథికం' లాగ! ఆ మాటకొస్తే, ఈనాటి గ్రాంథికం (గ్రంథాల్లోకి ఎక్కేదీ ఎక్కవలసిందీ) వ్యావహారిక భాషే కాని, ప్రాచీన కావ్యభాష కాదు. అరవై డెబ్బై ఏళ్ళనుంచి నిన్నమొన్నటివరకు పండితుల సిగపట్లతో నలిగి నవ్వులపాలవడంవల్ల ఇప్పటికయినా ఆ మాటలకు మోక్షం ప్రసాదించి 'ప్రాచీనం' 'ఆధునికం' అనుకోడం మేలు. ప్రాచీనభాష ప్రయోజనం పరిమితం. ఆధునిక భాష ప్రయోజనం అపరిమితం. అందుకే అంటాం— వివిధ శాస్త్రవిషయాల్ని వివరించడానికే కాదు, పూర్వభాషాసాహిత్యాల్ని గురించి వివరించడానికి కూడా ఆధునిక భాషే వాడాలని! ఆ ఆశయం ఇప్పటికి కొంతవరకు (కాదు– పూర్తిగానే) ఫలించింది.

'విషయంకోసం భాష' అన్నప్పుడు వివరణాత్మక వాక్యాలుగా వాడేది ఎలాగా ఆధునిక భాషే కనక, దానికోసం ప్రత్యేకంగా సాధన చెయ్యవలసిన బాధ ఏమీ ఉండదు– పరాయిభాషలో లాగ. ఎటొచ్చీ, 'పరిభాష' (టెక్నికల్ టెర్మినాలజీ) విషయంలో జాగ్రత్తపడాలి. మొదట్లో కొంచెం సాధనచేసి, కొన్ని పద్ధతులు ఏర్పరుచుకొంటే తరవాత చకచకా సాగిపోతుంది.

ప్రతి భాషలోనూ అన్ని పదాలూ రూపొందినట్లే పారిభాషిక పదాలు కూడా రూపొందుతాయి. పారిభాషిక పదమంటే ఏమిటి? నిర్వచించదగిన ఒకానొక నిర్దిష్ట భావనకు సంకేతమయిన మాట. అది వ్యస్తపదం కావచ్చు, సమస్తపదం కావచ్చు. ఏ భాష సమాజంలోనయినా ఒక భావం ఏర్పడినప్పుడు దానికి సంకేతమయిన మాట కూడా ఏర్పడుతుంది (అది ఎలాంటిదయినా సరే– తప్పో ఒప్పో!). ఆ భావం ఎరువు తెచ్చుకున్నదయితే, దానికి సరిగా కాకపోయినా, కొంచెం ఇంచుమించుగా ఉండే పదమన్నా వాడతాం లేకపోతే ఆ భావం ఏ భాషలోంచి తెచ్చుకున్నామో ఆ భాషాపదమయినా

వాడతాం; లేదా దాన్ని అనువాదం చేసుకుంటాం. సరైన సంకేతపదం లేనంత మాత్రాన భావం ఎన్నడూ అడ్డదు, ఆగదు. దానికి కావలసిన పదాన్ని అది ఎప్పుడో ఒకప్పుడు వెతుక్కుంటుంది. ఏ భాషలోనయినా పారిభాషిక పదాలు సిద్ధంగా లేనప్పుడు (1) ఉన్నవాటికే కొత్త అర్థాలు చెప్పుకొంటాం (సంకోచ వ్యాకోచాలతో సహా), (2) పరాయి భాషలోంచే ఎరువు తెచ్చుకొంటాం (యథాతథంగానో, కొద్దిపాటి మార్పులతోనో- అదే అర్థంలోనో మరొక అర్థంలోనో-సంపూర్ణంగానో పాక్షికంగానో), (3) పరాయి భాషలోంచి అనువాదం చేసుకొంటాం (పూర్తిగా గాని అసంపూర్తిగా గాని). ఇవేవీ కాకపోతే (4) మనభాషలోనే కొత్తమాటలు కల్పించుకొంటాం. వీటికి ఉదాహరణలు కావలసినన్ని ఉన్నాయి*. ప్రతి భాషలోనూ ఉన్నాయి.

పై చర్చ సారాంశమేమిటీ, కింది స్థాయి మొదలు ఉన్నతస్థాయి వరకు కూడా విద్యాబోధన వాహకంగా తెలుగుభాషను తప్పకుండా వాడాలి. ఇది అన్ని విధాలా సమర్థమయినది. ఇటీవల (1975 ఏప్రిల్) ఇంటర్మీడియట్, డిగ్రీ పరీక్షలు రాసిన విద్యార్థుల సమాధాన పత్రాలూ క్లాసుల్లో వాళ్ళకు కలిగిన అవగాహనా అందుకు ప్రత్యక్ష నిదర్శనాలు. అంతేకాదు, పోస్ట్ గ్రాడ్యుయేట్ స్థాయిలో కూడా తెలుగే బోధనభాషగా ఉండాలని వాళ్ళు పట్టుబడుతున్నారు. భావాన్ని గ్రహించడానికీ వ్యక్తం చెయ్యడానికీ తెలుగులో సౌలభ్యం ఉండటమే దానికి కారణం.

అయితే, అధ్యాపకవర్గం సామర్థ్యానికి ఇదొక పరీక్షాసమయమయింది. ఎందువల్లంటే, వాళ్ళంతా మొదటినుంచి ఇంగ్లీషులో చదువుకున్నారు. ఇంగ్లీషులో పాఠాలు చెప్పడానికి అలవాటుపడ్డారు. ఇంగ్లీషుమీడియం నుంచి తెలుగుమీడియంలోకి మారడమంటే భయమేసింది- కుర్రాళ్ళముందు అభాసవుతుందేమోనని! క్లాసులో ధారాళంగా మాట్లాడ్డం అలవాటు లేక కొంతా, కొత్త పారిభాషిక పదాలు చప్పున స్ఫురించక కొంతా! ఆ బెదురు ఇప్పుడు లేదనే చెప్పాలి. తెలుగు బాగా నలుగుతోంది. పారిభాషిక పదాలు మెల్లమెల్లగా స్ఫురిస్తున్నాయి. అంతగా చటుక్కున తట్టకపోతే ఇంగ్లీషు మాటలు ఉండనే ఉన్నాయి. అవసరమయినప్పుడు వాటిని వాడుకోడం తప్పేం లేదు. తెలుగు అన్నాం కదా అని, అన్నిటికీ తెలుగే ఉండాలనుకోడం చాదస్తమే అవుతుంది. ప్రొఫెసర్ భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తిగారు చెప్పినట్టు,

---

* వివరాలు కావలసినవాళ్ళు 'పారిభాషిక పదాలు: కల్పనాశిల్పరీతులు' అన్న వ్యాసం చూడవచ్చు.

మొదటిదశలో 'య్యాక్టివ్ బైలింగ్విజం'.అధ్యాపకులకు బాగానే తోడ్పడుతుంది. కొన్ని సంవత్సరాలు గడిచేసరికి తెలుక్కే ప్రిఫరెన్స్ ఇస్తారు.

అయితే, ఒకవేపు తెలుగులో విద్యాబోధన జరుగుతూ ఉన్నప్పటికీ, ఆ విధానాన్ని వ్యతిరేకించేవాళ్ళు ఇప్పటికీ ఉన్నారు. అలా వ్యతిరేకించడానికి వాళ్ళు చెప్పే కారణాలు ఇవి: (1) మోడర్న్ నాలెడ్జిని ఎక్స్‌ప్రెస్ చెయ్యడానికి తెలుక్కి తాహతేదండీ?– మనం కృషిచేస్తే తప్పకుండా వస్తుంది. (2) టెర్మినాలజీ, టెక్స్టు బుక్కులూ?– అవీ వస్తాయి, దానికోసం కొందరయినా గట్టిగా నడుంకడితే వ్యక్తులూ సంస్థలూ సిద్ధంగా ఉన్నప్పుడు అదొక సమస్యగా ఉండిపోదు. (3) పై చదువులకీ రిసెర్చికీ ఇబ్బంది కలగదూ?– వాటికి వెళ్ళేవాళ్ళు ఏ కొద్దిమందో ఉంటారు కనక, వాళ్ళకు ఇంగ్లీషు, జెర్మన్ వగైరా భాషల్లో స్పెషల్ కోర్సులు నడపొచ్చు. ఇతర దేశాల్లో ఇలాగే చేస్తున్నారట. (4) అవన్నీ సరేనండీ, ఏ ఉత్తరాదికో ఉద్యోగానికి వెడితే తెలుగులో చదివినవాళ్ళ గతి ఏం కాను?– ఏ ప్రాంతానికి వెడితే ఆ ప్రాంతంభాష నేర్చుకోవాలి. ఉత్తరాదిని చాలా రాష్ట్రాల్లో పోస్ట్ గ్రాడ్యుయేట్ స్థాయిలో సైతం వాళ్ళ వాళ్ళ ప్రాంతీయ భాషల్ని ప్రవేశపెట్టేసి చాలాకాలమయింది. ఆ భాష రాకుండా కేవలం ఇంగ్లీషు వచ్చినవాళ్ళకోసం అక్కడా ఉద్యోగాలు కాసుక్కూర్చోలేదు. పై చదువులకు అవకాశాలూ తక్కువే. పోనీ, దక్షిణాదికి దారితీద్దామంటే తెలుగువాడికి మొదటే చుక్కెదురు. పై పెచ్చు, ఆ అరవ్వాళ్ళూ ఆ మలయాళీలూ మన రాష్ట్రంలోకే చొచ్చుకొస్తూంటే, మన మొహం చూసేవాళ్ళెవరక్కడ? మన ప్రభుత్వంలో పెద్ద పెద్ద ఐ.ఏ.ఎస్. ఆఫీసర్లూ గట్రా 'వాళ్ళవాళ్ళే' కనక, మాటసాయమో, చేతసాయమో వాళ్ళకుంటుంది. మనకేదీ? (5) అటువంటప్పుడు ఇంగ్లీషే ఉంచేస్తే పోలా?

ఇది రాజకీయంలో ముడిపడ్డ విషయం. దానికి బీజం మన రాజ్యాంగ చట్టంలోనే పడింది. స్వతంత్ర భారతదేశంలో అధికార భాషగా ఇంగ్లీషే కొనసాగాలా, హిందీ ఉండాలా అన్న ప్రశ్న వచ్చినప్పుడు, ఓటింగులో– అధ్యక్షులవారి (డా॥ రాజేంద్రప్రసాద్‌గారి) ఒక్క ఓటు మెజారిటీతో నయినా– హిందీనే నెగ్గించారు కదా! క్రమక్రమంగా ఇంగ్లీషు స్థానాన్ని హిందీకి ఇస్తామన్నారు నెహ్రూగారు. దక్షిణాది రాష్ట్రాలవాళ్ళు దాన్ని వ్యతిరేకించారు. అప్పటికేదో సర్దిచెప్పారు. తరవాత కొంత కాలానికి హిందీవాళ్ల వ్యూహం మారింది. దేశంలో హిందీస్థానం సుస్థిరం కావాలంటే ఇంగ్లీషు పునాదులు కదల్చాలన్నది ఆ వ్యూహం. దానికి సాధనం ప్రాంతీయ భాషల్ని అభివృద్ధి

చేస్తామనే పథకం. అప్పుడు దక్షిణాది రాష్ట్రాలతో సహా అనేకం తమ తమ ప్రాంతీయ భాషల్లో విద్యాబోధనకు పథకాలు వేశాయి; కమిటీల్ని నియమించాయి. ఎలా చెయ్యాలో చెప్పమన్నాయి. ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో గ్విన్ కమిటీ సిఫార్సు ప్రకారం 1968 లో తెలుగు అకాడమి అవతరించింది.

'తెలుగు అకాడమి' ఇంటర్మీడియట్ నుంచి డిగ్రీ, పోస్ట్ గ్రాడ్యుయేట్ స్థాయిలవరకు గ్రంథాలు రాయడానికి అవసరమయిన పరిభాష సేకరించింది. 'పాఠ్య, పఠనీయ' గ్రంథాలు మొ.వి. చాలా రాయించి ప్రచురించింది; ఇంకా ప్రచురిస్తూనే ఉంటుంది.

మన భాష చిరకాలం వర్ధిల్లేది– వర్ధిల్లవలసినది. ఇందుకు చెయ్యవలసిన కృషి ఇంకా ఎంతో ఉంది. ప్రతి శాస్త్రవిషయానికీ మనం ప్రామాణికమయిన పరిభాషను రూపొందించుకోవాలి. పారిభాషికపద నిఘంటువులు తయారు చేసుకోవాలి. ఇంగ్లీషుభాషలో ఉన్నవాటిని తెలుగులోకి అనువదించుకోవాలి. దేశవిదేశాల ప్రధానభాషలు కొన్నిటితో తెలుగును జోడించి ద్విభాషానిఘంటువులు రూపొందించుకోవాలి. అనుబంధ పఠనీయ గ్రంథాలూ సంప్రదింపు గ్రంథాలూ జనరంజక గ్రంథాలూ రాయించి ప్రచురించాలి. తెలుగువాడు ఏ విషయాన్నయినా తన భాషలో చదువుకోడానికీ చదువుకొన్నది చెప్పడానికీ రాయడానికి అవసరమయిన సాధనసామగ్రి సంపూర్ణంగా సమకూరేటట్టు చెయ్యాలి. ఈ కృషి జరిగినమేరకు బోధనభాషగా తెలుగు భాషకు సాఫల్యం సిద్ధిస్తుంది.

(ఆంధ్రజ్యోతి దినపత్రిక, 1975 ఏప్రిల్ 12)

★ ★ ★

8

బోధన మాధ్యంగా తెలుగు అభివృద్ధి: శాస్త్రవిషయాలవారీగా సమస్యలూ పరిష్కార మార్గాలూ

కళాశాల స్థాయిలో వివిధ శాస్త్రవిషయాలు చెప్పటానికి బోధన మాధ్యంగా తెలుగు అమలులోకి వచ్చి దాదాపు రెండున్నర దశాబ్దులయింది. ఇంటర్మీడియట్ మొదలుకొని స్నాతకోత్తర స్థాయి వరకు విద్యార్థులకూ అధ్యాపకులకూ అవసరమయిన పాఠ్య/పఠనీయ గ్రంథాలూ సంప్రదింపు గ్రంథాలూ అనువాదాలూ మొదలయినవి ప్రచురించే బాధ్యత తెలుగు అకాడమి చేపట్టింది. ఇంటర్మీడియట్, డిగ్రీ తరగతి స్థాయులకు అవసరమయిన గ్రంథాలన్నీ ప్రచురించడమేకాక పాఠ్యప్రణాళికల్లో వచ్చిన మార్పులననుసరించి ఆయా గ్రంథాల్లో అవసరమయిన మార్పులూ చేర్పులూ చేస్తూ పునర్ముద్రిస్తూ వస్తోంది. అధ్యాపకుల ఉపయోగార్థం రాష్ట్రంలోని వివిధ విశ్వవిద్యాలయ ప్రాంతాల్లో పునశ్చరణ గోష్ఠులు కూడా నిర్వహించింది. ఈ విధంగా ఉన్నత విద్యారంగంలో బోధన మాధ్యంగా తెలుగు నిర్దుష్టంగానూ పటిష్ఠంగానూ అమలు జరగటానికి శక్తివంచన లేకుండా కృషి చెయ్యాలన్నది అకాడమి ఆశయం. అనుభవజ్ఞులయిన శాస్త్రవిషయ అధ్యాపకులూ నిపుణులూ రచయితలూ తదితరులూ అందిస్తూ వచ్చిన సహాయసహకారాలే ఈ కృషిని ఫలవంతం చేశాయి.

ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో తెలుగు బోధనమాధ్యంగా అమలు జరగాలన్న ఆశయానికి తార్కికంగానూ మనోవిజ్ఞానశాస్త్రపరంగానూ ఉన్న హేతువులు మనకు తెలిసినవే. విద్యార్థి ప్రతిభా శాస్త్రవిజ్ఞానమూ చైతన్యమూ సర్వతోముఖంగా వికాసం చెందటానికి – మరొక భాషమీద ఎక్కువగా ఆధారపడవలసిన అవసరం లేకుండా – తెలుగే అందుకు ఉపకరించే స్థాయికి దాన్ని అభివృద్ధిపరచుకోవలసిన అవసరం ఉంది. దీనికి కృషి చెయ్యవలసిన బాధ్యత అందరిమీదా ఉంది. కాబట్టి టు పాఠ్యగ్రంథాల్లోనూ అటు తరగతికి బోధనలోనూ వాడుతున్న తెలుగు తీరుతెన్నులు ఏమిటో, దీన్ని మెరుగుపరచడానికి ఏం చెయ్యాలో,

ఎలా చెయ్యాలో విమర్శచేసుకోవలసిన అవసరం కూడా ఉంది. భాషను పరిశీలించేటప్పుడు విషయాన్నీ పరిశీలించవలసి ఉంటుంది. భాషాపరమైన సమస్యలూ విషయపరమైన సమస్యలూ పైకి వేరువేరుగానే కనిపిస్తాయి. కాని లోతుకు చూస్తే, ఇవి ఒకదానితో ఒకటి ఎంతగా ముడిపడి ఉన్నదీ తెలుస్తుంది. భాష మెరుగుపడ్డప్పుడు విషయావగాహనా ఆలోచనా వ్యక్తీకరణా కూడా మెరుగవుతాయన్నది మనకు తెలిసిందే. పరిభాష కూడా భాషలో అంతర్భాగమే కాబట్టి భాషాసమస్యలు పరిశీలించేటప్పుడు పరిభాష కూడా సహజంగా పరిశీలనలోకి వస్తుంది.

బోధనభాషగా తెలుగు ఎలా ఉన్నదీ తెలుసుకోటానికి పరిశీలించవలసినవి – పాఠ్యగ్రంథాలూ తరగతిలో బోధనా. ఈ రెండిటి ప్రభావమూ విద్యార్థిమీద ఉంటుంది. విద్యార్థులకు కాని, అధ్యాపకులకు కాని ఎదురయ్యే సమస్యలు తెలుసుకోటానికి ఇవి తోడ్పడతాయి.

పాఠ్యగ్రంథాలు

కళాశాల స్థాయిలో బోధన మాధ్యంగా తెలుగును ప్రవేశపెట్టాలని నిర్ణయం జరిగిన కొత్తలో, ఇంటర్మీడియట్ స్థాయికి కావలసిన పుస్తకాలు అందించే బాధ్యత అకాడమి చేపట్టింది. వివిధ శాస్త్ర విషయాలమీద పాఠ్యగ్రంథాలు రాయటానికి, ఆయా రంగాల్లో కృషిచేసిన నిపుణులనూ ఆచార్యులనూ సంప్రదించినమీదట వారి సూచనల మేరకు అకాడమి రచయితలనూ సంపాదకులనూ ఎంపికచేసింది. గ్రంథాలు వాడుకభాషలో ఉండాలని చెప్పి, శైలిలో ఏకరూపతకోసం స్థూలంగా కొన్ని సూచనలివ్వటం జరిగింది. అంతకు పూర్వం వివిధ శాస్త్రవిషయాల్లో వెలువడ్డ గ్రంథాలనుంచి పారిభాషిక పదజాలం సేకరించి, తాత్కాలికంగా ఎంపికచేసి రచయితలకు అందజేసింది. అలాగే డిగ్రీ తరగతులకు కూడా పుస్తకాలు రాయించటం జరిగింది. పుస్తకాలు వెలువడ్డ తరవాత అధ్యాపకులకు పునశ్చరణ గోష్ఠులు నిర్వహించి వాటిలో మంచి చెడ్డలు నిశితంగా పరిశీలించేటట్టు చేసింది. ఈ విధంగా అధ్యాపకులే కాక, విద్యార్థులూ భాషావేత్తలూ కూడా తెలిపిన అభిప్రాయాలను గమనించిన మీదట భాషాశైలిలోనూ పారిభాషిక పదాల్లోనూ కొన్ని మార్పులూ చేర్పులూ చెయ్యవలసిన అవసరం అకాడమి గ్రహించింది. నిపుణుల సూచనల మేరకు ఈ మార్పులు జరిగాయి. అయితే అంతటితోనే అకాడమి ఆశయం నెరవేరిందని అర్థం కాదు. ఇప్పుడు తయారవుతున్న పుస్తకాల్లోనూ, ఇకముందు తయారయ్యే పుస్తకాల్లోనూ – మాటల ఎంపికలో, వాక్యవిన్యాసంలో ఇంతకన్న ఎక్కువ తెలుగుదనం

ఉండేలా చెయ్యాలని అకాడమి భావిస్తూంది. ఇందుకోసం ఇప్పటివరకు అచ్చయిన గ్రంథాలు ఒక్కొక్కటే పరిశీలించి వాటిని మెరుగుపరచటానికి ఒక కార్యక్రమం తలపెట్టింది. ఆ పరిశీలనలో గమనించిన అంశాలు ఆధారంగా, పాఠ్యగ్రంథ రచయితలనూ సంపాదకులనూ సమావేశపరిచి ఆయా అంశాలు చర్చించాలని కూడా భావించింది. వాక్యస్వరూపాన్నే కాకుండా పరిభాషనుకూడా వాడుక భాషకు చేరువగా తీసుకొని రాగలిగినప్పుడే బోధనభాషగా తెలుగు అమలుపరచాలన్న ఆశయం నెరవేరుతుందని అకాడమి గుర్తించింది.

మొత్తంమీద, పాఠ్యపుస్తకాన్ని మెరుగుపరిచే ప్రయత్నం ఒక్కసారితో ముగిసిపోయేది కాదు. విషయపరంగానూ భాషాశైలిపరంగానూ పరిభాషాపరంగానూ మెరుగుదలకోసం ప్రయత్నించటం నిరంతర కార్యక్రమం.

తరగతి బోధన

కళాశాలస్థాయిలో బోధనభాషగా తెలుగు ప్రవేశించినప్పుడు – అధ్యాపకులకు కొత్త కావటంవల్ల కొందరు జంకిన మాట వాస్తవమే. కాని అది తాత్కాలికం. క్రమంగా తెలుగులో సులువులు తెలిశాయి; అనుభవం పెరిగింది; తెలుగులో ధారాళంగా చెప్పే నేర్పు సంపాదించారు. అయితే అందరి అలవాటూ ఒక్కతీరుగా ఉండదు కాబట్టి వాక్యాల కూర్పులోనూ పదాల పొందికలోనూ మెరుగుదల చూపవలసిన అవసరం కనిపించటం సహజం. అంతేకాకుండా పరిభాషలో క్లిష్టమయిన సంస్కృత పదాలు కనిపించినప్పుడు, వాటి బదులు అలవాటయిన ఇంగ్లీషు పదాలే వాడటానికి ప్రయత్నించేవాళ్లు కూడా ఉంటారు. ఈ విధంగా ఇటు అధ్యాపకులకూ అటు విద్యార్థులకూ ఎదురయ్యే సమస్యలను పరిశీలించవలసిన అవసరం కనిపిస్తుంది. మచ్చుకు కొన్ని ప్రశ్నలు:

అధ్యాపకులపరంగా:

1. విద్యార్థుల విషయావగాహన పెంచటంలో కలుగుతున్న ఇబ్బందులు ఏమిటి?

2. పరిభాష వివరించటంలో గాని చర్చించటంలో గాని దాన్ని ఆధారంచేసుకొని విద్యార్థుల దగ్గరినుంచి సమాధానాలు రాబట్టటంలో గాని ఎదురవుతున్న సమస్యలు ఏమిటి?

3. తరగతిలో పాఠం పూర్తిగా తెలుగులోనే చెప్తున్నారా? మధ్య మధ్యలో

ఇంగ్లీషు వాక్యాలు వచ్చేటట్లయితే దానికి కారణం ఏమిటి? భాషాపరమయిందా, విషయపరమయిందా?

4. తెలిసిన విషయం తెలిసిన భాషలో (వాడుకభాషలో) చెప్పటం కొం అప్పుడప్పుడు కష్టంగా ఉండవచ్చు. దానికి కారణం పరిభ మరేదయినానా?

5. బోధనభాషగా తెలుగు మెరుగుపడటానికి అధ్యాపకులకు పునశ్చ గోష్ఠులు ఎలా నిర్వహిస్తే బాగుంటుంది? తెలుగు మాతృ కానివారికి వేరుగానూ తెలుగువారికి వేరుగానూ నిర్వహించాలా?

6. తెలుగులో బోధించే శాస్త్రవిషయ అధ్యాపకులకు ఉపయోగపడే బోధన పద్ధతులను ఎలా తయారుచేస్తే భాగుంటుంది?

విద్యాపరంగా:

1. కిందినుంచి తెలుగు మాధ్యంలోనే చదువుతూ వచ్చిన విద్యార్థ ఇంటర్మీడియట్‌లో విషయపరంగా గాని భాషాపరంగా గాని అవగ చేసుకోటంలో ఏమయినా ఇబ్బంది ఉందా?

2. భాషాపరమయిన ఇబ్బంది ఉంటే, దానికి కారణం ఏమిటి? తరగతి స్థాయికీ ఇంటర్ స్థాయికీ భాషలో తేడా ఉందా?

3. విద్యార్థుల అవగాహన పెరగటానికి పాఠ్యగ్రంథంలో గాని తరగతి బోధ గాని భాషాశైలిలో తీసుకోవలసిన జాగ్రత్తలు ఏమిటి?

4. పరీక్షల్లో తెలుగు మాధ్యం విద్యార్థులు ఎక్కువగా ఉత్తీర్ణులవుతు దాన్నిబట్టి విషయావగాహనను అంచనా వేయవచ్చా? ఒకవేళ ఇంకా పెంచవలసి వస్తే ఏం చెయ్యాలి?

5. విద్యార్థుల భాషాశైలిమీద పరిసర ప్రభావం రకరకాలుగా ఉంటుం
   (క) నివాస పరిసరం – కుటుంబ వ్యవహారం
   (చ) పత్రికలు, సినిమాలు, టి.వి.
   (ట) తరగతి బోధన
   (త) అకాడమి పుస్తకాల పాతశైలి
   (స) ఇతర గ్రంథాల్లోని కావ్యభాషాశైలి

ఈ పరిస్థితిలో విద్యార్థికి ప్రామాణికమైన (వాడుక)భాషాశైలి అలవడటానికి ఏం చేస్తే బాగుంటుంది?

6. ఇంటర్, డిగ్రీ పాఠ్యప్రణాళికల స్వరూపానికీ బోధనభాష సమస్యకూ ఏమైనా సంబంధం ఉందా?

7. విద్యార్థులకు ఉపయోగపడే విధంగా సంప్రదింపు గ్రంథాల సంఖ్య పెంచవలసిన అవసరం ఉందా?

8. విద్యార్థులకూ అధ్యాపకులకూ విషయపరంగా తరగతిలో చర్చలు జరుగుతున్నాయా? వాటిని ప్రవేశపెట్టాలంటే ఏం చెయ్యాలి?

ఈ మాదిరిగా ఇంకా అనేక సమస్యలు ఉండవచ్చు. వాటిని సమగ్రంగా తెలుసుకోటానికి, అకాడమి పక్షాన కొందరు పరిశీలకులు తరగతి గదులకు వెళ్లి అధ్యాపకులకూ విద్యార్థులకూ ఎదురయ్యే సమస్యలను గ్రహించి, వారితో చర్చలు జరపటానికి అకాడమి ఒక కార్యక్రమాన్ని రూపొందించవలసి ఉంది. అయితే, చిరకాల బోధనానుభవమూ పర్యవేక్షణానుభవమూ ఉన్నవారు గమనించిన సమస్యలనూ వాటికి తగిన పరిష్కారమార్గాలనూ కూడా తెలుసుకోవాలి. వీటిని దృష్టిలో ఉంచుకొంటే అధ్యాపకుల ఉపయోగార్థం, అవసరమయిన సూచనలతో అకాడమి కరదీపికలు (handbooks) ప్రచురించటానికీ పునశ్చరణ గోష్ఠులు నిర్వహించటానికీ వీలవుతుంది.

పరిభాష

ఇటీవల వివిధ విశ్వవిద్యాలయ ప్రాంతాల్లోని గణితశాస్త్ర నిపుణులు కొందరు అకాడమిలో సమావేశమయి ముఖ్యమైన నిర్ణయాలు కొన్ని చేశారు. "కె.జి. నుంచి పి.జి. వరకు గణితశాస్త్రంలో ఆసక్తి గల విద్యార్థులకు, అధ్యాపకులకు, విద్యావంతులకు ఉపయోగపడేటట్లుగా, పాఠ్యప్రణాళికకు అనుగుణంగానే కాకుండా విషయప్రాధాన్యమిచ్చే పుస్తకాలు తయారుచేయవలసిన అవసరం చాలా ఉంది," అనీ, "వీటితోపాటు అధ్యాపకుల కరదీపికలు కూడా తయారుచేయించవలసిన అవసరం ఉంది," అనీ చెప్తూ కొన్ని సూచనలు చేశారు. వాటిలో మరీ ముఖ్యంగా, పరిభాషను తయారుచేసేటప్పుడు దృష్టిలో పెట్టుకోవలసిన విషయాలు కొన్ని చెప్పారు:

1. పదాలు భావాన్ని స్ఫురింపజేసేటట్టుగా ఉండాలి.

2. సంస్కృత పదాల వాడకం వీలున్నంతవరకు తగ్గించి వాటి బదులు వాడుక పదాలు వాడితే విషయం బాగా అవగాహన చేసుకునేందుకు వీలవుతుంది.

3. జాతీయస్థాయిని దృష్టిలో ఉంచుకుని పదాలను నిర్ణయిస్తే సంస్కృత పదాలను ఎక్కువగా వాడవలసి రావచ్చు. అందువల్ల ముఖ్యంగా మాతృభాషను దృష్టిలో ఉంచుకొని పరిభాష తయారుచేస్తేనే ఎక్కువ ఉపయోగకరంగా ఉంటుందని భావించటమయింది.

4. కె.జి. నుంచి పి.జి. వరకు ఒకే పారిభాషిక పదం ఉండాలి.

5. లిప్యంతరీకరణవల్ల ఉపయోగం అంతగా ఉండకపోవచ్చు. దీనివల్ల విషయం అర్థం కాకుండా పోతుంది. అంతేకాక తెలుగు మాధ్యం ప్రవేశపెట్టిన ఆశయానికే నష్టం వాటిల్లి, విద్యార్థి ఆంగ్లమాధ్యం కావాలనే ప్రమాదముంది.

6. అంతర్జాతీయ స్థాయిలో ఉన్న భాషలను దృష్టిలో ఉంచుకొని పదాలు నిర్ణయిస్తే లిప్యంతరీకరణ చేయవలసి వస్తుంది. లిప్యంతరీకరణవల్లా ఆలోచన, భావనాపరంగా ఉపయోగం లేనందువల్లా అంతర్జాతీయ భాషను దృష్టిలో ఉంచుకోవలసిన అవసరం లేకుండానే పరిభాషను తయారుచేస్తే మంచిది.

7. పరిభాషలో గణితశాస్త్రజ్ఞుల పేర్లతో వచ్చే పదాలను కూడా చేర్చవలసిందిగా కోరడమైంది. గణిత శాస్త్రజ్ఞుల పేర్లను తెలుగులో రాసేటప్పుడు అందరూ తలో రకంగా రాయకుండా ఒకే రకంగా రాయడానికి పదాలు ఉపయోగపడతాయి.

8. గణిత పరిభాషను తయారుచేయడానికి గణితశాస్త్ర నిపుణులు, భాషా శాస్త్రవేత్త, విద్యామనోవిజ్ఞాన శాస్త్రవేత్తలతో ఒక ఉపసంఘం ఏర్పాటు చేయవలసిందిగా అకాడమిని కోరడమైంది.

9. గణితశాస్త్ర నిఘంటువు (తెలుగు–తెలుగు–ఇంగ్లీషు) తయారుచేసే కార్యక్రమం వెంటనే చేపట్టవలసిందిగా అకాడమికి కోరటమైనది. కొంత మంది గణితశాస్త్రవేత్తలను పరిష్కర్తలుగాను, కొంతమంది అధ్యాపకులను సంకలనకర్తలుగాను నియమించి నిఘంటువు తయారీ ప్రారంభించవలసిందిగా అకాడమిని కోరడమైంది. తెలుగుమాధ్యం ప్రవేశపెట్టి ఎన్ని సంవత్సరాలయినా విద్యార్థులకూ అధ్యాపకులకూ నిఘంటువు అందుబాటులో లేనందువల్ల దీని తయారీ వెంటనే చేపట్టవలసిందిగా అకాడమిని కోరడమైంది.

గణితశాస్త్ర విషయంలో నిపుణులు చేసిన ఈ సూచనలు, సూత్రప్రాయంగా ఇతర శాస్త్రాలను కూడా వర్తిస్తాయనటంలో సందేహం

లేదు. అంతేకాకుండా పారిభాషిక పదాల ప్రమాణీకరణ విషయంలో అంతర్జాతీయంగా కృషిచేస్తున్న పరిభాషావేత్తల ఆలోచనలుకూడా మౌలికంగా దీనికి బలమిస్తున్నాయి. తెలుగులో కాని, హిందీలో కాని ఇంతవరకు పరిభాషాకల్పనలో ఇంగ్లీషులో దొరికిన మాటలకు అనువాదం చేయటమో, అనుసరణ చేయటమో, కొన్ని మాటలు ఎరువు తెచ్చుకోటమో కనిపిస్తుంది గాని భావనల వర్గీకరణనుబట్టి పదకల్పన జరిగినట్లు కనిపించదు. దీని దృష్ట్యా పరిభాషను పునర్విమర్శ చేసుకొని సముచితంగా పరిష్కరించుకోవలసిన అవసరం ఏర్పడింది.

(1980 దశకం చివరిలో ఒక సదస్సుకోసం రాసినది)

* * *

9

అధికార భాష

మానవ సంస్కృతి మనుగడలో భాష గొప్పపాత్ర నిర్వహిస్తుంది. దాన్ని మనం అనేక ప్రయోజనాలకు వినియోగిస్తాం. ఆ ప్రయోజనాన్నిబట్టి వాటి రంగాన్ని బట్టి, భాషకు రకరకాల విశేషణాలు చేర్చుకుని రకరకాల పేర్లు పెట్టుకుంటాం. సాహిత్య భాష, విజ్ఞానశాస్త్ర భాష, కంప్యూటర్ భాష, అధికార భాష మొ.వి ఇలా వచ్చిన పేర్లే. భాష ఒక్కటే అయినా ఇలాటివన్నీ అందులో అంతర్భాగాలుగా ఉంటాయి. అయినప్పుడు 'ఇలా వేరు వేరు పేర్లు ఎందుకు?' అన్న ప్రశ్న రావచ్చు. వాటికి ప్రయోజనం ఉంది.

భాష ఒక్కటే--- కర్తకర్మక్రియల కూర్పుతో వాక్యనిర్మాణంవంటి వ్యాకరణ సంబంధమయిన వ్యవస్థ ఒక్కటే. కానీ ప్రయోజనపరంగా ఏ రంగంలో భాషను వినియోగిస్తే ఆ రంగానికి సంబంధించిన విశిష్టతాముద్ర ఆ రంగంలో పనిచేసేవాళ్ళమీద పడుతుంది. ఈ విశిష్టత రెండు రకాలుగా ఉంటుంది. ఒకటి, భాషాపరమయినది; రెండు, వ్యక్తీకరణరీతిపరమయినది.

సామాన్య జనజీవనానికి సంబంధించిన భావాలు సరళమయినవీ స్థూలమయినవీ. కాబట్టి వాటి వ్యక్తీకరణ సరళంగానూ స్థూలంగానూ ఉంటూంటుంది. ఒకే భావాన్ని రకరకాల పర్యాయపదాలతో, రకరకాల వాక్యవిన్యాసాలతో వ్యక్తం చెయ్యవచ్చు. ఇందులో వెసులుబాటు ఎక్కువ, సునిశితత్వం తక్కువ.

కానీ ఒక ప్రత్యేకరంగానికి సంబంధించిన 'భాష'లో ఈ విస్తృతి ఉండదు. భావాలు నిర్దిష్టంగా, సునిశితంగా, నిర్వచనీయంగా ఉంటాయి. భావాల వర్గీకరణ నిర్ణీతంగా ఉంటుంది. అందువల్ల వాటి వ్యక్తీకరణకూడా సునిశ్చితంగా ఉంటుంది. ఆ ప్రత్యేక రంగాల్లో కూడా, సాధారణంగా దేని పరిధి దానికి ఉంటుంది. సంబంధిత రంగాల పరిధుల్లో సమానత కొంత ఉండదని కాదు. అయినప్పటికీ ఒక్కొక్క పరిధిలో ఉన్న వెసులుబాటు మరో పరిధిలో ఉండదు. మాటవరసకు, సాహిత్యవిషయాన్ని గురించి చెప్పేటప్పుడు రకరకాల శబ్దాలంకారాలు, అర్థాలంకారాలు చమత్కారాలూ మొదలయినవి శైలిలో వచ్చే అవకాశముంది. ఇక్కడ భావానికే కాక,

భావవ్యక్తీకరణరీతికి కూడా ప్రాముఖ్యం ఉంటుంది. కానీ, విజ్ఞానశాస్త్ర విషయం చెప్పే తీరు ఇలా ఉండదు. విషయాన్ని విస్పష్టంగా, సునిశ్చితంగా చెప్పాలి; నిర్దిష్ట పరిభాషనే ప్రయోగించాలి. క్లిష్టమైన సంగతిని కూడా ఖచ్చితమైన పద్ధతిలో చెప్పాలి. వాక్యవిన్యాసంలోనూ పదప్రయోగంలోనూ సంపూర్ణ సార్థకతను సాధించాలి. సాహిత్యభాషకు అందాలు తొడిగే అలంకారాలు శాస్త్రభాషకు సంకెళ్ళవుతాయి; ఊపిరి ఆడకుండా చేస్తాయి.

ఇక పదాల విషయం. ఒక ప్రత్యేక రంగానికి సంబంధించిన విషయం చెప్పేటప్పుడు ప్రత్యేక పదజాలం ప్రయోగించటం సహజం. ఈ ప్రత్యేక పదజాలాన్నే 'పరిభాష' అంటాం. భాషలో పరిభాష అంతర్భాగం. ఏ రంగానికి కావలసిన పరిభాష ఆ రంగంలో ఏర్పడుతుంది. అది ఆ రంగంలోని వర్గీకృత భావనలకు వాహకం.

ప్రభుత్వ కార్యకలాపాల్లో—అధికార నిర్వహణలో—వాడుకలో ఉన్నది 'అధికార భాష'. దీన్ని 'కార్యాలయ భాష'అనికూడా అనవచ్చు. పరాధీనపు బతుకులేని దేశంలో లేదా రాష్ట్రంలో—ప్రజలకు వాడుకలో ఉన్న భాషే అధికారసంబంధమైన పనులకు కూడా వినియోగమవుతుంది. మనదేశంలో ముస్లిములు పాలించిన ఆయా ప్రాంతాల్లో ఆయా కాలాల్లో ఫార్సీ కానీ ఉర్దూ కానీ అధికార భాషగా వాడుకలో ఉండేది. అలాగే బ్రిటిష్ వాళ్ళు పాలించిన ప్రాంతాల్లో, కాలాల్లో ఇంగ్లీషు అధికార భాషగా ఉండేది. పరాధీనపు బతుకుల్లో, మనం కోరుకున్నది వాడుకునే స్వేచ్ఛ ఉండదు కదా! కాని, విచిత్రమేమంటే, దేశానికి రాజకీయంగా స్వాతంత్ర్యం వచ్చినా కూడా మానసికంగా పరాధీనపు బతుకే బతుకుతున్నాం. అది రకరకాలుగా ఉంది. దేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తరవాత కంటె రాకముందే మనదేశంలో స్వతంత్రాలోచనాపరులు ఎక్కువగా ఉండేవారు (There were more free-thinking men in Pre-Independent India) అని ఒకాయన చమత్కరించాడు. నిజమే కదా!

తెలుగుభాషకొక గుర్తింపుకోసం తెలుగువారికొక వ్యక్తిత్వంకోసం కృషి చెయ్యాలన్న పూనిక 1913లో బాపట్లలో జరిగిన మొట్టమొదటి ఆంధ్రమహాసభలోనే వెల్లడి అయింది. 1946లో మద్రాసులో కాంగ్రెస్‌పార్టీ అధికారంలోకి వచ్చినప్పుడు, విద్యాబోధన మాతృభాషలో జరపాలని నిర్ణయించి ఆంధ్రదేశంలో తూర్పుగోదావరి జిల్లాలో తెలుగును, తమిళప్రాంతంలో తంజావూరు జిల్లాలో తమిళాన్ని బోధన భాషలుగా ప్రవేశపెట్టింది. కానీ, ఆ ప్రయత్నం సరిగా సాగినట్టు లేదు. 1953 అక్టోబరు 1న ఆంధ్రరాష్ట్రం ఏర్పడింది. అప్పట్లో

శాసనసభ్యులుగా ఉన్న శ్రీ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్యగారు ఒక తీర్మానం ప్రవేశపెట్టారు. "రాజ్యాంగ నిబంధనలకు అసంగతంగా లేనంతవరకు, ప్రభుత్వ వ్యవహారాలను తెలుగులోనే నిర్వహించాలి," అని అన్నారు. అయితే శ్రీ అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావుగారు దానికొక చిన్న సవరణ, "సాధ్యమైనంత త్వరలో" అన్నది చేర్చారు. 1955 సెప్టెంబరు 29న తీర్మానాన్ని ఏకగ్రీవంగా ఆమోదించారు కానీ వావిలాలవారు ప్రవేశపెట్టిన బిల్లును మాత్రం నిరాకరించారు.

"సాధ్యమైనంత త్వరలో" అన్న సవరణతో ముప్పు వచ్చింది. చురుగ్గా జరగవలసింది నత్తనడక నడిచింది. ఒక ఉన్నతాధికారినయితే నియమించారు కానీ పరయోజనం లేకపోయింది. మరో ఏడాదిలో విశాలాంధ్ర ఏర్పడ్డ హడావిడిలో తెలుగు మరుగున పడిపోయింది. హైదరాబాదు రాష్ట్రంలో బూర్గుల రామకృష్ణరావుగారి ప్రభుత్వం చూపించిన శ్రద్ధకూడా ఆ తరవాత హరించిపోయింది. రాష్ట్ర పునర్విభజనకు కీలకమైన భాషాప్రాతిపదికనే పాలకులు విస్మరించారు.

ఆ పరిస్థితిలో వావిలాలవారే మళ్ళీ రొష్టుపడవలసి వచ్చింది. తెలుగును అధికారభాషగా స్వీకరించాలని, అనధికార బిల్లు రూపంలోనయితేనేం, తీర్మానరూపంలోనయితేనేం, వావిలాలవారు అదే పనిగా ప్రతిపాదిస్తూ వచ్చారు. ఒక మాటూ రెండు మాట్లూ కాదు; సుమారు తొమ్మిది సార్లు ప్రతిపాదించారు. చివరికి 1964లో తెలుగును అధికారభాషగా ఆమోదించటానికి ప్రతిపాదించే బిల్లును అచ్చు వేయించటానికి ప్రభుత్వం అంగీకరించింది. దాన్ని ప్రజాభిప్రాయ సేకరణకు పంపారు. తెలుగు పత్రికల్లో ఒక్క 'ఆంధ్రప్రభ' తప్ప తక్కిన పత్రికలు దాని విషయంలో అంతగా శ్రద్ధ చూపించలేదు.

అధికారభాషా బిల్లు సెలెక్ట్ కమిటీకి వెళ్ళింది. అప్పట్లో ముఖ్యమంత్రి శ్రీ కాసు బ్రహ్మానందరెడ్డిగారు; విద్యామంత్రి శ్రీ పి. వి. నరసింహారావుగారు. వీరిద్దరూ, అధికార భాషను గురించి అనధికార బిల్లును స్వీకరించే బదులు అధికార బిల్లును ప్రతిపాదించడానికి నిర్ణయించారు. 1966లో అది శాసనం అయింది.

అధికారభాషా శాసనంలో ఉన్న సూచనలు ఎంతవరకు అమలు జరిగాయో తెలుసుకోటానికి శ్రీ పి. వి. నరసింహారావుగారి అధ్యక్షతన ఒక పరిశీలన సంఘాన్ని నియమించటం జరిగింది. ఆ సంఘం నివేదిక 1970లో ప్రభుత్వానికి అందింది. "శాసనంలో నిబంధింపబడిన మేరకు అధికారభాషగా

తెలుగు అమలుకు భాషా కమీషను వెంటనే చేయవలెనని సిఫార్సు చేసింది. ఈశాసనం ప్రకారం, శాసనం అయిన రోజునుంచి అయిదు సంవత్సరాలకు ఒక భాషా కమీషన్‌ను నియమించవలెనని నిర్దేశింపబడింది."

శ్రీ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్యగారి అధ్యక్షతన 'ఆంధ్రప్రదేశ్ అధికార భాషా సంఘం' ఏర్పడింది. ఆ సంఘ సభ్యులు దఫదఫాలుగా వివిధ జిల్లాల్లో పర్యటించి అధికారభాషగా తెలుగు అమలు జరుగుతున్న తీరుతెన్నులను పరిశీలిస్తూ అవసరమైన సూచనలు చేస్తూ ప్రోత్సహిస్తూ వచ్చారు. అధికార భాషా వ్యాప్తికి గొప్ప ఉద్యమస్ఫూర్తినిచ్చిన మహోవ్యక్తి గోపాలకృష్ణయ్యగారు.

ఆతరువాత కొంత కాలానికి శ్రీ వందేమాతరం రామచంద్రరావు గారు, వారి తరవాత శ్రీమతి అనసూయాదేవిగారూ భాషా సంఘం అధ్యక్షులయారు. అనంతరం డా॥ సి. నారాయణరెడ్డిగారు అధ్యక్షులయారు. వారి పదవీకాలంలో ప్రత్యేకంగా చెప్పుకోదగ్గ పనులు-- తెలుగు అకాడమీ ఆధ్వర్యంలో 'తర్ఫీదుదారుల శిక్షణ'(1982) నిర్వహించడం, సుమారు వెయ్యి పదాలతో 'కార్యాలయ పదావళి' అనే జేబుసైజుకోశం తయారుచేయించి ప్రచురించడం, టైపిస్టులకు తెలుగులో శిక్షణ ఇప్పించటం, వివిధ ప్రభుత్వ కార్యాలయాలకు తెలుగు టైప్‌రైటర్లు సరఫరా చేయించటం మొ.వి. ఆ తరవాత వరసగా డా॥ కొత్తపల్లి వీరభద్రరావుగారూ డా॥ ఎన్. వి. ఆర్. కృష్ణమాచార్యగారూ అధ్యక్షులుగా నియుక్తులయ్యారు.

1988లో ప్రభుత్వం కోరిక మేరకు తెలుగు అకాడమి రాజధానిలోని ఐదు కేంద్రాల్లో ప్రత్యేక తెలుగు బోధన తరగతులను నిర్వహించింది. వివిధ ప్రభుత్వశాఖల కార్యాలయాల్లో పనిచేసే ఆంధ్రేతర ఉద్యోగులకు స్వల్పవ్యవధిలో తెలుగు నేర్పడానికి ఏర్పాటయిన తరగతులివి. మామూలు కార్యాలయ పనివేళల్లో ఒక్కొక్క జట్టుకు రెండేసి నెలల చొప్పున 1990 జనవరి నెలాఖరు వరకు ఈ తరగతులు నడిచాయి. దాదాపు వెయ్యిమంది తెలుగు నేర్చుకున్నారు. నిజానికి తెలుగు అకాడమి, ఆంధ్రేతరుల ఉపయోగార్థం 1969నుంచి ఉచితంగా తెలుగు తరగతులు నిర్వహిస్తూనే వుంది. ఇది నిరంతర కార్యక్రమం.

అధికారభాషా శాసనం రూపొంది ఇప్పటికి సుమారు పాతిక సంవత్సరాలు అయింది. అంతకుముందే అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావుగారి అధ్యక్షతన ఏర్పడిన కమిటీవారు 'పారిభాషిక పదకోశం' (1963) తయారు చేశారు. దాన్ని ప్రాతిపదికగా చేసుకొని మరికొన్ని ఇతర ఆకరాలనుంచి కూడా పదాలు సేకరించుకొని తెలుగు అకాడమి సుమారు 27600 పదాలతో 'పరిపాలన

న్యాయపదకోశం' (1980) వెలువరించింది. ఇది రెండుసార్లు పునర్ముద్రిత మయింది. దీనికి పరివర్ధిత పరిష్కృత ప్రతి కూడా తయారవుతోంది. కార్యాలయ ఉద్యోగులు నిత్యపరిపాటిగా జరిపే ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలకూ నోట్ ఫైళ్ళు కరెంట్ ఫైళ్ళు ముసాయిదాలూ నివేదికలూ రాయటానికి అత్యవసరమయిన సుమారు వెయ్యిపదాలతో (ఇంగ్లీషు–తెలుగు) చిన్న జేబు సైజు కోశం–'కార్యాలయ పదావళి' వెలువరించటం కూడా జరిగింది. ఆంధ్రప్రదేశ్ హైకోర్ట్ మాన్యువల్‌నూ ఇరవై 'జిల్లా మునసబు కోర్టు తీర్పు' లనూ కూడా అకాడమీ అనువదింపజేసింది.

రాష్ట్రప్రభుత్వం 'పారిభాషిక పదకోశము' ప్రచురించడమే కాకుండా, ప్రభుత్వశాఖలవారీగా కొన్ని పదపట్టికలను తయారుచేసి ప్రచురించింది. కొన్ని నమూనా లేఖలకు తెలుగు అనువాదాలను, 'కార్యాలయ పదావళి'ని ప్రచురించింది.

ఇవి ఉన్నాయి కదా, తెలుగు అధికారభాషగా అన్ని స్థాయిల్లోనూ పటిష్ఠంగానూ ఎందుకు అమలు జరగడంలేదన్నది ప్రశ్న.

గ్రామస్థాయిలోనూ తాలూకా స్థాయిలోనూ తెలుగు అమలు కావటానికి ఆటంకం కలిగే అవకాశం లేదు. ఉన్నదల్లా జిల్లాస్థాయిలోనూ రాష్ట్రస్థాయిలోనూ మాత్రమే. తెలుగు అమలు జరగాలని ప్రభుత్వ ఉత్తర్వులు ఉన్నప్పటికీ, అధికారభాషాసంఘంవారు తనిఖీలు చేస్తున్నప్పటికీ ఆశించిన ఫలితాలు కనిపించకపోవటానికి ప్రధాన కారణం: అమలుపరచవలసినవాళ్ళలో చిత్తశుద్ధి లేకపోవటమే. ఇదీ తెలుగువాళ్ళ దౌర్భాగ్యం. ఇరుగు పొరుగుల్లో ఉన్న తమిళనాడును గానీ మహారాష్ట్రను గానీ చూసి నేర్చుకోకపోవటం ఒకటి, మన రాజకీయనాయకుల్లో గానీ పాలకుల్లో గానీ, అధికారుల్లో గానీ మన భాషపట్ల శ్రద్ధ లేకపోవటం ఒకటి, భాషాప్రయుక్తరాష్ట్ర ప్రయోజనాన్నీ ప్రజాభీష్టాన్నీ విస్మరించడం ఒకటి, తెలుగును అమలుపరచకపోతే శిక్షపడుతుందనో, నష్టం కలుగుతుందనో భయం లేకపోవడం ఒకటి——ఇలాంటివన్నీ దానికి తోడయినప్పుడు ఇక చెప్పేదేముంది? ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడి మూడున్నర దశాబ్ది అయిన తరవాత కాదు, ప్రస్తుత పరిస్థితిలో మరో ఆరున్నర దశాబ్ది గడచినా పరిస్థితి మెరుగుపడుతుందన్న ఆశ ఏదీ?

* * *

10

మాండలికంలో ఎందుకు రాశానంటే...

మాండలికంలో ఎందుకు రాశానంటే సహజత్వంకోసం, పాత్రోచితమైన భాష వాడాలనుకోవడంవల్ల. 1958లో 'వెలుగూ వెన్నెలా గోదారీ' నవల ప్రారంభించినప్పుడు అందులో ప్రధాన పాత్ర 'రావులంమ్మ' మనసులో కలిగిన భావాల్ని ఆమె స్వగతంలో చెప్పించాల్సిన సందర్భంలో ఆ పాత్రకి సహజమూ ఉచితమూ అయిన 'జానపద (పామర) మాండలికాన్ని' ప్రయోగించాను. ఆ తరవాత ఆ నవలలోని పాత్రలు దాదాపు అన్నీ చదువురాని జానపదులవే అయిందువల్ల పాత్రల సంభాషణలూ స్వగతాలతోబాటు రచయిత కథనం కూడా, రచయిత ఆ పాత్రలతోటే ఉండి వాళ్ళనే గమనిస్తూ వాళ్లు అనుకున్నవీ, చేసేవీ, చూసేవీ కూడా– వాళ్ళ భాషలోనే రాస్తే బాగుంటుందనీ అనిపించటంవల్ల మొత్తం నవల అంతా ఆ ప్రాంతీయమైన జానపదమాండలికంలో రాయటం జరిగింది. అటువంటి ప్రయత్నం అప్పటికివరకూ మరెవరూ చెయ్యలేదు. ఎంకిపాటల్లో జానపద మాండలికం ఉంది. కానీ అందులో కొంత 'కృతకత్వం' కనిపిస్తుంది. మా గోఖలే, తెన్నేటి సూరి వంటి వారి కథల్లో జానపద మాండలకం బాగానే కనిపిస్తుంది. కాని నవలల్లో అంతకు పూర్వం, రచయిత కథనంతో సహా పూర్తి మాండలికాన్ని ఎవరూ ప్రయోగించలేదు.

ఈ కొత్త ప్రయోగాన్ని తెలంగాణా మాండలికంలో రాసిన 'ముత్యాల పందిరి' (1964)లోనూ రాయలసీమ మాండలికంలో రాసిన 'రంగవల్లి' (1974)లోనూ కూడా కొనసాగించటం జరిగింది. ఈ మూడూ మూడు వేరు వేరు మాండలికాల్లో వచ్చిన మొట్టమొదటి నవలలు.

ఇంతవరకు తెలుగులో వెలువడ్డ నిఘంటువుల్లో ఆరోపాలు (entries) ఉన్న పదాలు దాదాపు అన్నీ కావ్యభాషలోంచి తీసుకున్నవే; జనవ్యవహారంలోంచి తీసుకున్నవి చాలా స్వల్పం. దానికి కారణం, జనవ్యవహారంలో ఉన్న పదాలన్నీ, వివిధ మాండలికాల్లో ఉన్నవన్నీ, గ్రంథస్థం కాకపోవటమేననుకుంటాను. ఇప్పుడు మాండలిక రచనలద్వారా వివిధప్రాంతాల్లో వాడుకలో ఉన్న పదాలు గ్రంథస్థమై నిఘంటువుల్లో చేర్చుకోడానికి అవకాశమేర్పడింది. 'రచయిత

కథనం'తో సహా మాండలికంలో రాయటంవల్ల, కేవలం సంభాషణలకే మాండలికాన్ని పరిమితం చేసినప్పుడు లభించే పదాలకన్నా చాలా ఎక్కువ పదాలు లభిస్తాయి. ఈ రకంగా గ్రంథస్థమైన పదాల్ని నిఘంటువుల కెక్కించుకోవచ్చు. వట్టిపదాలే కాకుండా వాటి ప్రయోగాలూ (వాక్య నిర్మాణంలో అవి వచ్చే తీరూ) అర్థచ్ఛాయలూ కాకువులూ వగైరా సరిగా తెలుస్తాయి. దీనివల్ల నిర్దిష్టమైన అర్థాల్లో వాటిని నిఘంటువుల కెక్కించుకోవచ్చు.

మరొక లాభంకూడా ఉంది. ఇంతకు పూర్వం నిఘంటువుల్లో కొన్ని మాటలకు ఇచ్చిన తప్పుడు అర్థాలను సవరించుకోవచ్చు.

ఆధునిక ప్రమాణభాష (శిష్టవ్యావహారికం)లో చేసిన రచనలకంటే మాండలిక భాషలో చేసిన రచనలు చదువురాని సామాన్య జనానికి దగ్గరగా వెళతాయనటంలో సందేహం లేదు. అయితే శ్రీ మహీధర రామ మోహనరావుగారన్నట్లు, "మాండలికంలో రాసినవి మామూలు పాఠకులకు అర్థంకావు. ఆ మాండలికం మాట్లాడేవాళ్ళు ఈ పుస్తకాలు చదవరు," అన్నది కొంతవరకు నిజమే. ప్రమాణభాషలో రాసినవి చదివేటప్పటికంటే మాండలికంలో రాసినవి చదవటానికి పాఠకుడికి ఎక్కువ ఓపిక, ఆసక్తీ అవసరం. కాని, ఏ మాండలికమూ పూర్తిగా అర్థం కాకపోవటం అన్నది ఉండదు. పూర్తిగా అర్థం కాకపోతే అది వేరే భాష అవుతుంది కాని మాండలికం అనిపించుకోదు. ఏవో కొన్ని ప్రాంతీయమైన పదాలు తెలియనంత మాత్రాన మాండలికం అసలే తెలియదని అనుకోనక్కరలేదు.

మాండలికంవల్ల మరో లాభం ఉంది. అక్షరజ్ఞానం లేనివాళ్ళకు కూడా వారి ప్రాంతానికి సంబంధించిన మాండలికంలో చేసిన రచనల్ని చదివి వినిపిస్తే తప్పకుండా ఆనందిస్తారు. దానికి సంగీతం తోడయితే ఆ ప్రాంతంవాళ్ళే కాకుండా అన్ని ప్రాతాలవాళ్ళూ కూడా విని ఆనందిస్తారు. ఈ విధంగా సాహిత్యాన్ని చదువురానివాళ్ళకు కూడా అందించే మంచి సాధనం మాండలికం.

ప్రామాణిక భాషలో కన్నా మాండలిక భాషలో రచన చేయటం కష్టమనీ (చాలా శ్రమతో కూడినదనీ, చాలా మెలకువతో చెయ్యవలసినదనీ) ఆర్. ఇ. కెలర్ అన్నమాట నిజమే. కానీ, అసాధ్యం మాత్రం కాదు. నేను నవలలల్లో ప్రయోగించిన మూడు మాండలికాలూ నా నిత్యజీవిత వ్యవహారంలో ఉన్నవి కావు. నాకు చిన్నప్పటినుంచీ అలవడిందీ, అలవాటులో ఉన్నదీ ప్రామాణిక భాషే. కానీ, మాండలిక (వర్గ/ప్రాంతీయ) భాష

మాట్లాడేవాళ్ళతో కలిసిమెలిసి ఉంటూ వాళ్ళలో ఒక్కణ్ణి అనిపించేటంతగా తాదాత్మ్యం చెందడంవల్లా అనుకరణవల్లా మాండలికం నాకు పట్టుబడింది. అందువల్ల మాండలికభాషలో నవలారచన నాకు అసాధ్యమనిపించలేదు.

మాండలిక భాషలో రాసే రచయిత (పదిమందిలో) మామూలుగా మాట్లాడేది ప్రమాణభాషే కాబట్టి అతను తనకు సహజంగా అలవాటయిన ప్రమాణ భాషలోనే ఆలోచించి మాండలికంలోకి మనస్సులో అనువదించుకుని రాస్తాడని కెలర్ చెప్పింది పూర్తిగా నిజం కాదు. మానసికంగానూ సాంస్కృతికంగానూ సామాజికంగానూ తదితరంగానూ రచయిత ఆ మాండలికంతో తాదాత్మ్యం చెందినప్పుడు సహజంగానే ఆ మాండలికంలో ఆలోచించి రాయగలుగుతాడు. 'వెలుగూ వెన్నెలా గోదారీ' రాసినప్పుడు నాకీ అనుభవం కలిగింది. మాండలికంతో తాదాత్మ్యం తక్కువయినకొద్దీ రచయిత ప్రమాణభాషలో అనుకొని మాండలికంలో రాయడం ఎక్కువవుతుంది. మాండలికంలో ఉన్న ఉచ్చారణధ్వనులూ ఊనికలూ స్వరాలూ రచయిత పూర్తిగా లిపిబద్ధం చెయ్యలేకపోవచ్చు. భాషాశాస్త్రజ్ఞులకు మాత్రమే అది సాధ్యమవుతుంది. కానీ మెలకువ గల రచయిత కొన్ని ధ్వనులకు సొంతంగానైనా కొన్ని సంకేతాల నేర్పరుచుకుంటాడు. ఆ సంకేతాలు నూటికి నూరు పాళ్ళు ధ్వనులకు పూర్తిగా ప్రాతినిధ్యం వహించలేకపోయినా, ఉచ్చారణ విశేషాన్ని సూచించటానికి చాలా దగ్గరగా వచ్చే అవకాశం ఉంది. నిజానికి నూటికి నూరు పాళ్ళూ ఉచ్చారణ విధేయంగా రాసే లిపి ప్రపంచంలో ఏ భాషకూ లేదు. కాబట్టి, మాండలికాన్ని లిపిబద్ధంచేసే ప్రయత్నం ఎన్నడూ వ్యర్థం కాదు.

(1991 ఫిబ్రవరి 21న పరిశోధక విద్యార్థి
శ్రీ ప్రభాకర్‌కు ఇచ్చిన ఇంటర్వ్యూలో చెప్పినది)

* * *

11

తెలుగు నవలలో భాష, శైలి, మాండలికత

తెలుగు నవల నూరేళ్ళ పంట. ఈ నూరేళ్ళలో తీరుతీర్ల రాజనాలు పండించి రాశిపోసిన దిట్టలు– రసరాట్టులు– ఎందరో వున్నారు. ఆ రాశిలో మేలుతీళ్ళు వింగడించి చూసుకొని నేటికి బలం, రేపటికి ఫలం చేకూర్చుకోడమన్నదే ఈ సదస్సు ధ్యేయం.

తెలుగు నవలలో భాష, శైలి, మాండలికత అనే అంశాలు ప్రసక్తమైన ప్పుడు, ముందుగా అయా సంజ్ఞల సార్థకత నిర్దిష్టం చేసుకోడం అవసరం. కారణమేమిటంటే, ఈ పదాలు మామూలుగా అలవోకగా (లూజ్‌గా) వాడుతుంటాం. తెలుగులోనే కాదు, ఇంగ్లీషులో చెప్పేటప్పుడు కూడా ఖచ్చితంగా వాటి భేదం పాటించటం మనకు అలవాటు తక్కువ. ఉదాహరణకు Spoken language, Spoken style– వ్యావహారిక భాష, వ్యావహారిక శైలి అన్న పదాలు ఒక్కదాన్ని ఉద్దేశించినవే. అలాగే Classical language, Classical style– ప్రాచీనకావ్య భాష, గ్రాంథిక భాష అంటూంటాం. కాని వాస్తవానికి ఈ పదాలకు సమాన వ్యాప్తి కాని, సమానార్థకత కాని లేవు. కారణమేమిటంటే, ఒకే భాషలో రకరకాల శైలులూ రకరకాల మాండలికాలూ ఉంటూంటాయి. ఒకే మాండలికంలో అనేక శైలీభేదాలు కనబడతాయి. అలాగే ప్రతి శైలీ ఏదో ఒక మాండలికాన్ని ఆశ్రయించుకొని ఉంటుంది. ప్రతి భాషలోనూ మాండలికాలు ఉండక తప్పదు. మొత్తంమీద, విస్తృతమైన భాషావ్యవస్థలో శైలి, మాండలికత అంతర్భాగాలు. తెలుగులో మాండలికమన్న పదం ప్రాంతీయమైన జీవద్భాషాభేదాన్ని సూచించడానికే మొదట వాడుకలోకి వచ్చింది. కాని క్రమంగా సామాజిక స్థాయిల మూలంగా ఏర్పడ్డ వ్యవహారభేదాల్ని సూచించటానికి కూడా వాడుతున్నాం.

సమాజంలో ఒకరి భావాలు మరొకరికి తెలియటానికి వీలుగా ముఖతః వెలువరించే ధ్వనిసంకేతాల నియతనిర్మాణమే భాష. అంటే మౌలికంగా, భాష అనేది వాగ్వ్యవహారమే. భాష లేని మానవ సమాజం లేనట్టే సామాజికులు లేని భాష కూడా ఉండదు. ప్రతి భాషకూ నియత నిర్మాణం ఉంటుంది; ఎంతటిఅనాగరికభాషకయినా సరే. తల్లిదండ్రులవల్లా, పెద్దలవల్లా,

పరిసరాలవల్లా ఆ భాషానిర్మాణం ప్రతివారికీ చిన్నతనంలోనే అలవడుతుంది. ఆ విధంగా వ్యవహర్త బుద్ధిలో నమోదయిన భాషానిర్మాణాన్ని అంతర వ్యాకరణం (internal grammar) అంటారు. దీన్నిబట్టి తేలేదేమిటంటే, లిఖితంకాకపోతే కాకపోవచ్చు గాని, భాష అనేది ఏర్పడిందంటే దానికి వ్యాకరణం స్వతస్సిద్ధంగానే ఉందని అర్థం.

భాషాసమాజానికి లేఖనం అలవడ్డ తరవాత వాగ్వ్యవహారం లిఖితమవు తుంది. అంటే, లిఖితభాష దానికి విధేయమన్నమాట. కాలాంతరంలో వాగ్వ్యవహారంలో వచ్చే మార్పులూ చేర్పులూ స్వీకరించనినాడు ఆ లిఖితభాష జీవద్భాష అనిపించుకునే హక్కు పోగొట్టుకుంటుంది. అక్కడితో కరడుగట్టుకునిపోతుంది. దాంట్లో ఇక పెరుగుదల, తరుగుదల అనేవి వుండవు.

పోతే, వాగ్వ్యవహారమన్నది ఒక్కొక్కరిలో ఒక్కొక్కతీరుగా ఉంటుంది. అటువంటి వైయక్తిక వాగ్వ్యవహారాల్లో (ideolects) సమాన ధర్మాలు కలిసి ఒక్కొక్క మాండలికం (dialect) కిందకి లెక్కకు వస్తాయి. ఈ మాండలికాల మధ్య సమాన ధర్మాలు ఒక భాషా పరిధిలోకి వస్తాయి. భాష అనేది వైయక్తిక వాగ్వ్యవహారాల్లోని సమాన ధర్మాల సమాహారమే అయినప్పటికీ, ఆ సమానధర్మాలు విస్తృతమైన భాషాపరిధిలో కంటె మాండలిక పరిధిలో గరిష్ఠంగా ఉంటాయి. భాషను గురించి సరిగా తెలియనివాళ్ళు, తాము మాట్లాడేదే సిసలైన భాష అనీ ఫలానావాళ్ళది మాండలికమనీ అంటూ ఉంటారు. కానీ అది భ్రమ. ప్రతి ఒక్కరికీ ఒక్కొక్క వైయక్తిక వ్యవహార పద్ధతి ఉంటుంది కనక, అది ఏదో ఒక మాండలికానికి చెందకుండా ఉండదు. కొన్ని సందర్భాల్లో వైయక్తిక పద్ధతులు ఒకటికి మించకుండా ఉండవచ్చు. ఉదాహరణకు, ఒక వ్యక్తికి ఒక వర్గమాండలికమో ఒక స్థానిక మాండలికమో ముందు అలవడిందనుకుందాం. ఉత్తరోత్తరా అతనికి ప్రమాణభాష కూడా అలవడినప్పుడు ఎక్కడ, ఏ సందర్భంలో, ఏ మాండలికం వాడాలో అక్కడది వాడతాడు. అప్పుడు అతనికి రెండు వాగ్వ్యవహారాలు ఉన్నాయని చెబుతాం.

మాండలికాల్లో ప్రాంతీయ స్థాయిలో కొన్ని, సామాజిక స్థాయిలో కొన్ని భేదాలు ఏర్పడుతుంటాయి. ప్రాంతీయ స్థాయినిబట్టి తెలుగులో నాలుగు భాషామండలాలు ఉన్నాయని ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమివారు ప్రచురించిన మాండలిక వృత్తిపదకోశాలు–వ్యవసాయవృత్తి పదాలు, చేనేత పదాలు, వాస్తుపదాలవల్ల నిరూపణ అయింది.

సామాజిక స్థాయిలో అంతగా పరిశోధన జరగనప్పటికీ చదువు సంస్కారాన్నిబట్టి, అధికారాన్నిబట్టి, సంపత్తినిబట్టి, పలుకుబడినిబట్టి, వృత్తులనుబట్టి,

వర్గాలనుబట్టి, ఇతర సామాజి హేతువులనుబట్టి మాండలిక భేదాలు ఏర్పడుతుంటాయని మనకు తెలుసు. అయితే సమాజంలో విద్యావంతులు, పలుకుబడీ అధికారమూ ఉన్నవారు, సంపన్నులు నిత్యజీవితంలో వ్యవహరించే భాష సామాన్యంగా ఇతరులకు అనుకరణీయమవుతుంది; ప్రామాణికత పొందుతుంది. రాకపోకలవల్లా కలిసిమెలిసి పనిచేయటంవల్లా అది ఆ భాషాసమాజానికంతకూ బాగా పరిచయమవుతుంది. విద్యావ్యాపక సాధనాలు, ప్రచార సాధనాలు, సాహిత్య గ్రంథాలు, పత్రికలు, రేడియో, సినిమా మొదలైనవాటివల్ల దాని ప్రామాణికత రూఢమవుతుంది. ఆ ప్రామాణిక భాషకే తెలుగులో మరో పేరు శిష్టవ్యావహారిక భాష. బెంగాలీలు ఇలాంటిదాన్నే 'చలిత్ భాష' అంటారు. అది ఈ శతాబ్దంలో కలకత్తా పండితుల వ్యవహారంలోంచి వచ్చిందే. విశ్వకవి ఠాగూరు దాన్ని స్వీకరించటంవల్ల ఆ భాషకు గౌరవం పెరగటమేకాకుండా ఆ భాషకు అర్హస్థానం ఇయ్యటంవల్ల ఆయన గౌరవమూ పెరిగింది.

ఇకపోతే, 'శైలి' అన్నదాన్ని గురించి ప్రస్తావించవలసి ఉంది. మామిడి వెంకయ్యగారి 'శబార్థ కల్పతరువు'లో గాని, బ్రౌణ్యంలో గాని, శబ్దరత్నాకరంలో గాని, మోనియర్ విలియమ్స్ 1851లో ప్రచురించిన ఇంగ్లీషు–సంస్కృత నిఘంటువులో గాని ఈ పదంలేదు. మోనియర్ విలియమ్స్ 1899లో ప్రచురించిన సంస్కృతం–ఇంగ్లీషు నిఘంటువులో (పుట 1090) ఇచ్చిన అర్థాలు ఏమిటంటే––– habit, custom, manner of acting or living, practice, wage; Kav; Kathas, a special particular interpretation (esp of a concise explanation of a grammatical form). 1959లో సవరించి వేసిన, ఆప్టే సంస్కృతం–ఇంగ్లీషు నిఘంటువు మూడో సంపుటంలో మూడర్థాలున్నాయి: (1) A short explanation of grammatical aphorism; (2) A mode of expression or interpretation; (3) Behaviour, manner of acting, conduct, course. కాబట్టి, ఈపదం style అన్నదానికి సమానార్థకంగా అర్వాచీన కాలంలోనే విస్తృత వ్యాప్తిలోకి వచ్చిందేమో అనిపిస్తుంది.

'శైలి' అన్నదాన్ని ఖచ్చితంగా నిర్వచించటం కష్టం. కానీ స్థూలంగా ఇలా చెప్పవచ్చు: ఒకే భాషలో దాదాపు ఒకే భావాన్ని అందించగలిగినవి, నిర్మాణంలో మట్టుకు వేరయినవి, రెండు ప్రయోగాలు శైలిలో భిన్నమైనవని చెప్పవచ్చు (Roughly speaking, two utterances in the same langauge which convey

He arrived prematurely. C.F. Hockett, A Course in Modern Linguistics, 1958, p. 556).

అంటే, ఒక విషయం చెప్పటానికి లోకంలో వేరువేరు పదప్రయోగాలు ఐచ్ఛికంగా వాడుకలో ఉన్నప్పుడు, వక్త అప్పటి సందర్భాన్నిబట్టి, అప్పటి శ్రోతనుబట్టి, విషయగౌరవాన్నిబట్టి వైయక్తికమైన అభిరుచినిబట్టి, తన పాండిత్యాన్నిబట్టి, అలవాటునుబట్టి— వీటిలో అన్నీ కాకపోయినా కొన్నిటినిబట్టి, ఆ సందర్భంలో ఒక ప్రయోగం చేస్తాడు. అది అతని శైలిలోకి వస్తుంది. అలాగే భాషలో ఉచ్చారణ పద్ధతి మొదలు పదాల ఎన్నిక, పదబంధ నిర్మాణం, వాక్యాంశ వివేకం, వాక్యనిర్మాణ విధానం తదితర ఉన్నత స్థాయిలవరకూ అతని శైలి ద్యోతకమవుతూ ఉంటుంది. విశ్వనాథవారి పరిభాషలో ఆ శైలి అతని 'జీవలక్షణం'. అయితే ఒక వ్యక్తి శైలి రాశిపోసినట్టు ఎక్కడా ఉండదు. అది ఒక శ్రేణిని (stylistic range) ప్రతిబింబిస్తుంది. 'నేను–నా రచన' అన్న వ్యాసం (విశ్వనాథ సాహితి–విశ్వశ్రీ ప్రత్యేక సంచిక)లో సత్యనారాయణగారన్న మాటలివి: "శైలి యనగా కవియొక్క జీవలక్షణము. దాని నెవడును మార్చలేడు. ఆ కవియే మార్చుకొనలేడు. అందుకనియే అందఱు మహాకవులలోను వారి వారి ముద్ర యుండును. ఆ ముద్ర యెట్టిది? కొన్ని పలుకుబడులు, కొన్ని శబ్దములు, ఒక విధమైన రచన వాని కవిత్వమునకు లక్షణముగా కనిపించును. ఆ అక్షర విన్యాసముచేత, నా శబ్దములచేత, నా పలుకుబడిచేత, విఱుపుచేత నది వానిదని గుర్తుపట్టుచున్నాము. నడుచుచుండగా నా చేయినట్టే విదలించును. కొంచెము వంగి యుండును. వాడుత్తరీయమట్లే వేసికొనును. వాడు తలట్లే దువ్వుకొనును. అది వాని లక్షణము. వానిలో మార్పుండదు. ఎందుచేత మాఱదు? వాని జీవలక్షణమే యీ రీతిగా వివృతమగుచున్నది. సరిగా కవియొక్క శైలియు నిట్టిదే... జీవసంపుటిలోని లక్షణములు వేళాప్రాప్తములై పరిస్థితుల తోడి సన్నికర్ష పొంది అట్లు ప్రకటింపబడుట సర్వమానవ లక్షణము. ఇదే సృష్టి సంఘర్షణము. ఆ కవియొక్క రచన యట్లుండుటకు ఇదే కారణము."

పుట్టి పెరిగిన ప్రాంతం, ఉన్న పరిసరాలు, కుటుంబ సంస్కారం, నిజసంస్కారం మొదలైన అంశాలు శైలిమీద చూపించే ప్రభావం తక్కువది కాదు. పరంపరగా జాతిజీవనానికి ప్రతీకలైన దేశ్యశబ్దాలతో నిండిన రచన ఒకటి, అన్యదేశ్యాలు విశృంఖలంగా వాడిన రచన మరొకటి పక్కపక్కల్ని పెట్టి చూసినప్పుడు ఆయా రచనల శైలీభేదాలు కొట్టొచ్చినట్టు కనిపిస్తాయి.

అలాగే ఒక్కొక్క రచన చిన్న చిన్న తేలిక మాటలతోనూ, సమాస వాక్యాలతోనూ ఏర్పడితే మరొక రచన మారుమూల మాటలతోనూ, దీర్ఘ సమాసాలతోనూ, సుదీర్ఘ వాక్యాలతోనూ రూపొందుతూ ఉంటుంది. ఒక్కొక్కప్పుడు కొన్ని రచనల్లో కొన్ని కొన్ని పదరూపాలు అవ్యయాలూ పదే పదే పునరావృతమవుతూ వుంటాయి. కొన్నిట సులభగ్రాహ్యత, స్వభావోక్తి ప్రధానంగా కనిపిస్తే మరికొన్నిట క్లిష్టత, పదాడంబరం, ఆలంకారికత ప్రముఖంగా కనిపిస్తాయి. అయితే మొదటి రకం రచన ఒక్కొక్కప్పుడు శైలిదృష్ట్యా పేలవమూ కావచ్చు. మరో రకం రచన అందమూ పొందవచ్చు. ఎరిక్ వెలాండర్ అభిప్రాయంలో, సామాన్య వ్యవహార పద్ధతికి భిన్నమైన ప్రతి ప్రయోగమూ శైలీభేదం కిందికి వస్తుంది. ఇలా భేదించటానికి విషయస్వభావమూ రచనాప్రయోజనమూ పాఠకుడి యోగ్యతా రచయిత మూర్తిమత్వం కూడా కారణాలవుతాయన్నాడు.

స్థూలంగా గుర్తించే శైలీభేదాలు ఏమిటంటే (1) రచయితనుబట్టి--- నన్నయగారి శైలి, చలంగారి శైలి మొ.వి. (2) కాలాన్నిబట్టి--- ఆధునిక శైలి, Elizabethan style. (3) ప్రదేశాన్నిబట్టి--- శ్రీకాకుళంయాస, కరీంనగరం భాష, Yankee humour మొ. వి. (4) ప్రాంతీయ మాండలికాన్నిబట్టి--- తెలంగాణా భాష, Mexican style. (5) వర్గమాండ లికాన్నిబట్టి--- పద్మశాలివారి వాడుక మొ.వి. (6) ప్రసిద్ధగ్రంథాన్నిబట్టి--- మహాభారతశైలి, కాదంబరి శైలి మొ.వి. (7) రచయితల వర్గాన్నిబట్టి--- కవిత్రయంవారి శైలి, భావకవుల శైలి, Romantic style, అభ్యుదయ కవులశైలి. (8) రచనాప్రక్రియనుబట్టి--- కావ్యభాష, పత్రికలభాష మొ.వి. (9) ప్రసిద్ధపాత్రలనుబట్టి--- బుడుగు శైలి, గిరీశం శైలి, సీతారామారావు శైలి మొ.వి.

తెలుగు రచనల్లో 'భాష, శైలి, మాండలికత' అనే అంశాల గురించి, తగినంతగా పరిశోధన జరక్కపోవటం ఒక లోటే. కాని స్థూలంగా కొన్ని అంశాలు గమనించవచ్చు. 1872 మొదలు 1972 వరకూ వెలువడ్డ తెలుగు నవలల్ని ప్రధానంగా రెండు వర్గాలుగా విభజించవచ్చు: (1) ప్రాచీన కావ్య భాషలో రాసినవి (2) అర్వాచీన భాషలో రాసినవి. ఇక్కడ ప్రాచీన భాష అంటే అర్థం నన్నయగారి కాలంనుంచి వస్తున్న కావ్యభాష. కొన్ని పదరూపాల్లోనూ ప్రత్యయాల్లోనూ సంధికార్యాల్లోనూ పదబంధ నిర్మాణంలోనూ ఉత్తరోత్తరా వచ్చిన కొద్దిపాటి మార్పులూ చేర్పులూ ఇక్కడ అప్రసక్తాలని అర్థం. అర్వాచీన భాష అంటే, కనీసం ఈ శతాబ్ది ప్రథమ పాదంనుచి గ్రంథస్థమవుతూ వస్తున్న

వాగ్వ్యవహార భాష. దీని వెనక ఉన్న సంప్రదాయబలమేమిటంటే, శతాబ్దాల తరబడి తరతరానికీ అందుతున్న జానపదగేయాలు, దాదాపు తొమ్మిది వందల ఏళ్ళనుంచి శాసనాలలో లిఖితమవుతున్న వ్యావహారికరూపాలు (ఉదా. ఇష్టిమి మొ.వి), లక్షణగ్రంథాల వ్యాఖ్యలవంటి కావ్యేతర రచనలు, కావ్యగ్రంథాల్లోనే అక్కడక్కడ చోటుచేసుకున్న వ్యాకరణవిరుద్ధ రూపాలు, రాయవాచకంవంటి వచన రచనలు, దక్షిణాంధ్ర సాహిత్యంలోని అనేక యక్షగానాల్లోని పాత్రోచిత ప్రయోగాలు, మెకంజీ కైఫీయత్‌ల ప్రయోగాలు, విలియం బ్రౌన్‌వంటివారి వ్యాకరణాలూ నిఘంటువులూ, కాశీయాత్ర చరిత్ర, సి. పి. బ్రౌన్‌వంటివారి ప్రచురణలు, దస్తావేజులు, జాబులు, తాతాచార్యుల కథలు, సూరిగారికి పూర్వం ప్రచురించిన పాఠ్యపుస్తకాలు, కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారి రూపకాల్లో ప్రయుక్తమైన పాత్రోచిత భాష మొ.వి; గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారు ఉదాహరించిన ఇతర అంశాలు. వాగ్వ్యవహార భాష అన్నప్పుడు ప్రామాణిక, ప్రాంతీయ, సామాజిక మాండలిక భేదాలు ఇక్కడ అప్రసక్తాలు.

తొలి తెలుగు నవల, నరహరి గోపాలకృష్ణమ్మసెట్టిగారి 'శ్రీరంగరాజు చరిత్ర' పై వర్గీకరణలో మొదటిదాని కిందికి వస్తుంది. అందులో భాషగురించి డా. కొత్తపల్లి వీరభద్రరావుగారు అన్న మాటలివి : "కథాకల్పనలో చమత్కారము తక్కువ. పద్యప్రబంధములలో వలెనే శైలి వర్ణనాత్మకమైనది. రచన యంతయు గ్రాంథికభాషలో జరిగినది. ఇంతకంటె శైలివిషయములో చెప్పదగినదేదియు లేదు(*తెలుగు సాహిత్యముపై ఇంగ్లీషు ప్రభావము, 1960*). మొదలి నాగభూషణశర్మగారు, "నవల జటిలమైన, సమాసభూయిష్ఠమైన శైలిలో వ్రాయబడ్డది. అది మొదటి ప్రయత్నంకనుక అది తరువాతి నవలలోని భాషతో ఏ మాత్రం పోలిక లేని ప్రబంధాల భాషనే ప్రయుక్తం చేసింది," అన్నారు (*తెలుగు నవలా వికాసం, 1971*). అయితే శర్మగారనుకున్నంత జటిలం కాదది. ఈ వాక్యాలు గమనించండి : "ఒకనాడు మంచి యెండను మార్గాయాసముచే మిక్కిలి డస్సి, నీరువట్టుచేఁ దపించుచు భాటను బందుకొనియె. అది చేలను గోఁత కోయుచున్న కొందరు మాలలు చూచి యెవరో బడలికచేత నేలఁబడిరని యుఱికి వచ్చి నీరిచ్చుటకుఁ దగినవారు కామింజేసి మఱియెవరినయినను దగు కులమువారిని బిలుచుకొని వత్తమని చేతనున్న నీరియ్యకయె మరలిపోయిరి."

రెండో నవల, వీరేశలింగం పంతులుగారి 'రాజశేఖరచరిత్ర' కథనమంతా గ్రాంథికంలోనే సాగినా సంభాషణల్లో ఆ నాటి శిష్టవ్యావహారికం

ప్రయుక్తమయింది. అందులోనూ, బ్రాహ్మవివాహంవంటి రూపకాల్లో వాడిన వ్యావహారికం నేటి వ్యావహారికానికి ఏమంత దూరంగా లేదు. పంతులుగారిలా అన్నారు : "గ్రంథములను సాధారణముగా సలక్షణమైన సులభశైలిని రచయింపవలెననియే నా యభిప్రాయమైనను విషయానుగుణముగా తత్తదుచిత రీతిని గ్రామ్యభాషయందు సహితము గ్రంథములు వ్రాయవచ్చునని కూడ నా యభిప్రాయము. పూర్వవ్యాకరణము లన్నియుఁ బద్యకావ్య రచన కొఱకే వచన కావ్యములు లేని కాలములో పుట్టినవగుటచేత నందలి లక్షణములనేకములు వచన కావ్యాభివృద్ధికి తగవనియు నిప్పటికాలమునకుఁ దగినట్టుగా వ్యాకరణమును మార్చుకోవలెననియు నే ననుకొని ఈ కాలమునకును వచన రచనాభివృద్ధికి తగినట్టుగా నొక నూతన వ్యాకరణమును వ్రాసి దానికి లక్ష్యముగా నొక వచన కావ్యమును జేయవలెనని పలుమాఱు దలపోసితిని." పంతులుగారు క్రాంతదర్శి. 1919లో ఇంక మూణ్ణెల్లకు చనిపోతారనగా, గిడుగు రామమూర్తిగారి వాదాన్ని అంగీకరించి వర్తమానాంధ్రభాషాప్రవర్తక సమాజానికి అధ్యక్షస్థానం స్వీకరించారు. చెళ్ళపిళ్లవారన్నారు: 'మాతృభాష అంటే ఎవళ్ళకేనా వ్యావహారిక మవుతుంది గాని గ్రాంథికం కాదు'.

'అనుభవాలూ జ్ఞాపకాలూను' అన్న గ్రంథంలో శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిగారు (రెండో భాగం, పుటలు 144–6) ఇలా అన్నారు. "సాహిత్య ప్రియులకు కావలసింది రసం. రసం అన్నది వాక్యనిర్మాణంలో పొటమరిస్తుంది గాని శబ్దరూపాల్లోనూ క్రియారూపాల్లోనూ కాదు మరి. వ్యావహారికంలో అయితే రచన నీరసం అవుతుందనుకోవటమూ గ్రాంథికం అయితే చాలు రసమహితం అయిపోతుందనుకోడమూ అవివేకానికి రెండు నిదర్శనాలు. గ్రాంథికమే వ్యాకరణయుక్తం అయివుంటుందనీ వ్యావహారికం వ్యాకరణదూరం అని అనుకోవడం అవివేకానికి మూడో నిదర్శనం. అసలు వ్యాకరణం అన్నది వొక్క శబ్దరూపాల్లో మాత్రమేనా వుంటుంది? సంధి వ్యాకరణం సంబంధి కాదూ – కర్తకర్మక్రియలు వ్యాకరణ సంబంధాలు కావూ? ఆకాంక్షా అన్వయమూ వ్యాకరణ సంబంధాలూ కావూ? కారకాలు వ్యాకరణ సంబంధాలు కావూ? సమాసాలు అవ్యయాలు ధాతువులూ ప్రయోగాలూ వ్యాకరణ సంబంధాలు కావూ? వ్యావహారిక రచనల నీసడించేవారికి నిజంగా అవి అర్థం కాకుండానే వున్నాయా? ప్రయోగమూలం కదా వ్యాకరణం. కర్రచేత కొట్టాడనీ నిన్న వస్తాననీ రెండు మనుష్యులనీ రాముడరణ్యావాసం చేసిందనీ తాటక మహాబలవంతుడనీ యే వ్యావహారిక రచయిత అయినా రాస్తున్నాడా? వ్యాకరణం అంటే ఏమిటో యెరగని, వ్యాకరణం అంటూ వొకటుందని కూడా యెరగని పామరుడయినా అంటున్నాడా పోనీ....

ఆ సిగ్గుకు సిగ్గు లేదన్నాడే చేమకూర వెంకన్న, అక్కడ నుగాగమమా చూసుకోవలసింది, రసస్ఫూర్తా?

"జీవద్భాషకు నియామకుడు కవే గాని పండితుడూ వైయాకరణీ కాడు."

పందొమ్మిదో శతాబ్ది కడపటి భాగంలో వచన రచనలను ప్రోత్సహించటానికి 'చింతామణి' పత్రికవారు నిర్వహించిన పోటీల్లో భాషను గురించి కూడా రచయితలకు కొన్ని సూచనలు చేసేవారు. "సంభాషణములు గాక మిగిలిన కథాంశమునందు సహితము సాధ్యమయినంతవరకు కేవల గ్రాంథిక పదములను దీర్ఘసమాసములను విడిచి మృదుమధుర పదములతో సులభ శైలినే ఉపయోగించవలెను". ఈ పోటీలద్వారా పైకెగసిన రచయిత చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగారు. వారికి వీరేశలింగంగారి రాజశేఖరచరిత్రే ఆదర్శం. వారి రామచంద్ర విజయంవంటి నవలల్లో గోదావరి ప్రాంతంలో శిష్టకుటుంబాల పలుకుబడికి గ్రాంథికీకరణం స్పష్టంగా గోచరిస్తుంది.

తరవాత గ్రాంథికభాషలో నవలలు రాసినవారిలో ప్రముఖులు వేంకట పార్వతీశ్వర కవులు, శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, నోరి నరసింహశాస్త్రి, అడివి బాపిరాజు, తుమ్మలపల్లి రామలింగేశ్వరరావు మొదలైనవారు. శైలిదృష్ట్యా వేంకటపార్వతీశ్వరకవుల ప్రమదావనము విలక్షణమైంది. అలాగే విశ్వనాథవారి వేయిపడగలు, కవిత్రయంవారికి నీరాజనమిస్తూ నోరివారు రచించిన నారాయణభట్టు, మల్లారెడ్డి మొదలైన నవలలు చెప్పుకోదగ్గవి. విశ్వనాథవారి శైలిలో చక్కటి దేశ్యశబ్దాలతో అనల్పభావస్ఫూర్తి కలిగించ గల చిన్న చిన్న వాక్యాలు, జటిలపదప్రయోగంతో, సుదీర్ఘమైన సమాసాలతో పంక్తులకు పంక్తులుగా సాగిపోయే పెద్ద పెద్ద వాక్యాలూ పక్కపక్కల్నే, కనిపిస్తూ ఉంటాయి. తెలుగు నుడికారం ఆయన సొమ్ము. సంస్కృతం ఆయనకు ఊడిగం చేస్తుంది. 'వేయిపడగల'తోబాటు పుట్టినదే బాపిరాజుగారి 'నారాయణరావు'. "ఉదాత్తమైన సంస్కృత సమాసాలు, వెను వెంటనే లలితలలితమైన తేటతెలుగు పదాలు" ఆయన రచనకు వన్నెపెట్టాయి. గోనగన్నారెడ్డి హృదయావర్జకమైన రచన.

ఈ శతాబ్ది తొలి పదులు రెండు దాటేసరికే తెలుగు నవల జనపథంలోకి వచ్చింది. వచన రచనలో వ్యావహారికమే నిజమైన సంప్రదాయమని, జీవద్భాషలోనే రచనలు సాగాలని ఎంతకాలంగానో చేస్తున్న గిడుగు మేఘగర్జన ఆనాటికి రచయితల చెవుల్లో తుప్పు వదిలించింది. నాకు తెలిసినంత వరకూ వ్యావహారిక భాషలో వెలువడ్డ తెలుగు నవలల్లో మొట్టమొదట చెప్పుకోవలసింది, ఉన్నవవారి 'మాలపల్లి'; ప్రచురించింది 1922లో. ఆ

పుస్తకానికి పరిచయంలో ఆయన అన్న ముక్కలివీ: "వాడుకభాషలో పుస్తకం వ్రాయడానికి నాకిదే మొదటి ప్రయత్నం. మాదిరికి తగిన గ్రంథములు కూడా లేవు. సంస్కృతభాషా పాండిత్యం గాని, తెలుగు ప్రబంధముల పరిచయం గాని వాడుకభాషలో గ్రంథములు వ్రాయడానికి విశేషం తోడ్పడవు. శుద్ధమయిన తెలుగుభాష రావడానికి సంస్కృతభాషతో సంబంధంలేని పల్లెటూరివారితో పరిచయముండాలి. మొదట సంస్కృత పండితులూ ఇప్పుడాంగ్లభాషా పండితులూ తెలుగు భాషాస్వభావాన్ని మార్చారు. అనేక భావాలను తెలియజేసే అచ్చతెనుగు మాటలున్నా సంస్కృతంనుంచో యింగ్లీషునుంచో మాట లరువుదీసుకోవడం మామూలైంది. అందువల్ల చక్కని తెలుగు మాటలన్నీ మూలబడి భాషలో సాంకర్యమక్కువయింది. వీలయినంతవరకు తెలుగుభాష యొక్క నడక కనుకూలంగా యీ గ్రంథం వ్రాయడానికి ప్రయత్నం చేశాను.

"విభక్తులూ సంధులూ క్రియరూపములూ మనం మాట్లాడేభాషలోనూ వ్రాసే భాషలోనూ ఒక మోస్తరుగా లేవు. ఒక విధంగా మాట్లాడడం మరొక విధంగా వ్రాయడం అలవాటయింది. కృత్రిమ రూపాలను కల్పించుకొని వ్రాయడం, చదవడం, అలవాటు కావడంచేత కృత్రిమరూపాల కలవాటుపడ్డ నోటితో వాడుకభాష చదవబోతే కొందరి కెబ్బెట్టుగా కనపడడం నేనెరుగుదును.... మాట్లాడే మోస్తరుగానే చదువడం ప్రారంభిస్తే వాడుకభాషలో రుచి కనబడుతుంది గాని లేకపోతే తెలియదు. ఈ మొదటి ప్రయత్నం జనులకెట్లా రుచిస్తుందో చూసి మరికొన్ని గ్రంథాలు వ్రాయవలెనని కోరిక....

"భాషయొక్క ప్రస్తుత పరిస్థితిలో వాడుకభాషలో వ్రాయడంకంటె గ్రాంథికభాషలోనే వ్రాయడం సులభంగా కనబడ్డది. కాని అలవాటే దీనికి కారణం. జాతీయ తెలుగుభాషతో పూర్ణమైన పరిచయం లేకపోవడం రెండవ కారణం. నాకంటె పల్లెటూరిలో నివసించడం యెక్కువ అలవాటుగలిగి తెలుగు భాషయొక్క నిజస్వభావం బాగా గుర్తెరిగిన తెలుగు భాషాపండితులు వాడుక భాషలో వ్రాయుడానికర్హులు. అయినా దారిబెడితే బాగుంటుందని నా అభిప్రాయం. వాడుక భాషావాదులలో కూడా అభిప్రాయ భేదాలుంటవని నాకు తెలుసు... అన్ని వైపులనుండి తీవ్రమయిన చర్చలు జరుగక మానవు. అయినా చర్చ జరిగిన తరువాత అవసరముంటే ప్రయోగములు సవరించుకోవచ్చునని నాకు దోచిన విధంగా అచ్చువేయించాను...." వీటినిబట్టి ఉన్నవవారి ప్రయత్నం ఎంత దొడ్డదో గ్రహించవచ్చు. మాలపల్లి రచన

ఆదర్శవంతమైంది. అలాగే దాని శైలికూడా. గుంటూరు జిల్లా మెట్టప్రాంతాల్లో వాడుకలో ఉన్న భాషను గ్రంథస్థం చెయ్యడంలో ఉన్నవవారి చిత్తశుద్ధికి జోహారులర్పిస్తాం. చక్కని నుడికారంతో ఉదాత్తమైన విషయాలను హృదయావర్జకం చేసిన ఉన్నవవారు ధన్యులు. లక్షణవిరుద్ధము, గ్రామ్యము అంటూ నిందలకు గురి అయిన వ్యావహారికం తెలుగు వచనరచయితల్లో దాదాపు అందరికీ ఉపాదేయమైంది. "మార్పు ప్రతిదాల్లోనూ ప్రతి జనుడికి కనిపిస్తూనే ఉంటుంది. కాని 'అదిగో మార్పు. మనం మారుతున్నాం, సంగతి ఇది' అని ఆ మారే జనంతో చెప్పడానికి సాహసించేవాడు తాత్కాలికంగా ఇంతో అంతో రొష్టు పడాలి... భూమిమీద తెలుగు మాట్లాడే వ్యక్తి ఒక్కడుమాత్రం మిగిలి ఉండే కాలం వచ్చినా, ఆ ఒక్కడూ తన హృదయపరిస్థితులు యథారీతిగా వెలిబుచ్చడంలో తల్లిదండ్రులవల్లా పెద్దలవల్లా తను నేర్చుకోగలిగిన మాటధోరణిలో (వ్యాప్తి శాశ్వతత్వాలకి లోటు వస్తుందనే భయంచేత మార్చి దాన్ని కేవలం అనృతం చేసేసి, హృదయాన్ని బుర్రతో పొడిచి తన భయాన్ని ఖాయపరచుకోకుండా) తను మాట్లాడేసెయ్యడం, అవసరమయితే అదే లిఖితం చెయ్యడం, తనకి నామర్దా కాదు సరికదా, అసలు అదేగదా సూనృతం, అదేగదా యథార్థ జీవితానికి సూచకం, అదేగదా తెలుగు జిహ్వాకి జన్మసాఫల్యం, అని చెప్పిన మహానుభావుడు రామమూర్తి పంతులుగారు," అన్నారు భమిడిపాటి కామేశ్వరరావుగారు.

అది మొదలు వ్యావహారిక భాషలో నవలలు విరివిగా రావడం ప్రారంభించాయి. తరతరాలుగా తెలుగు సంస్కృతిలో అంతర్భాగంగా వర్థిల్లుతున్న జీవద్భాష గాలికి పోకుండా అక్షరబద్ధమవుతూ వచ్చింది. అందుకు తోడ్పడ్డ ఇతర ప్రముఖుల్లో చలం, విశ్వనాథ, శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, అడివి బాపిరాజు, కొడవటిగంటి కుటుంబరావు, బుచ్చిబాబు, గోపీచంద్, జి. వి. కృష్ణారావు, వట్టికోట ఆళ్వారుస్వామి, రాచకొండ విశ్వనాథశాస్త్రి, రంగనాయకమ్మ, బీనాదేవి, మధురాంతకం రాజారాం, పోలాప్రగడ సత్యనారాయణమూర్తి, యద్దనపూడి సులోచనారాణి, అవసరాల రామకృష్ణారావు, ఆదివిష్ణు, పెద్దిభొట్ల సుబ్బరామయ్య, మంజుశ్రీ, నవీన్, దాశరథి రంగాచార్య మొదలైనవారు ఉన్నారు. వీరి రచనల్లో కొన్ని వాక్యాలు చదివితే ఫలానా వారిదని పోల్చుకోవచ్చు. చలం, భాష, శైలి పటిష్ఠమైనవి. "అంత పటిష్ఠంగా వ్రాసిన మరొక్కడే విశ్వనాథ. తెలుగుభాషలో అతడు తెచ్చిన తియ్యదనం, భావాలలో ఉద్రేకం – ఇవి చలాన్ని కలకాలం నిలిచేటట్లు చేస్తాయి," అంటారు నాగభూషణశర్మగారు.

చలంగారి భాషకు వేడి, వేగంతోబాటు పదును కూడా ఎక్కువ. విశ్వనాథ వ్యావహారికానికి 'మా బాబు' మచ్చుతునక. శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు గ్రాంథికాన్ని వదిలి ఉండకపోతే తెలుగు నవల ఒక గొప్ప శైలీశిల్పిని పోగొట్టుకుని ఉండేది. 'ఆత్మబలి'లో ఉన్న వేగం, పరభాషావాసనలు ఎంతమాత్రం సోకని చక్కటి తెలుగుదనం శ్రీపాదకు సమున్నతమైన స్థానం ఇచ్చాయి. కుటుంబరావు 'చదువు', 'అనుభవం' నవలలు ఆయన శైలీ విన్యాసానికి అద్దంపడతాయి. మధ్యతరగతి బుద్ధిజీవుల హృదయావిష్కారం కుటుంబరావుగారి భాషలో పొందినంత సొగసుగా మరొకదాంట్లో పొందడం అరుదు. సీతారామారావు జీవితచిత్రణలో గోపీచంద్ శైలి ప్రత్యేకత సంతరించుకుంది. పండిత పరమేశ్వరశాస్త్రి 'వీలునామా'లో అది పరిపుష్టమయింది. రాచకొండవారి సుబ్బయ్య, త్రిపురనేనివారి సీతారామారావులాంటివాడు కాదు. భయస్తుడూ మొహమాటస్తుడూ అయినా రాచకొండ పలుకుబడిలో రాటుదేరతాడు; తనతనం నిలుపుకుంటాడు. తెలుగు నవలలు రాసే రచయిత్రుల్లో రంగనాయకమ్మగారు, బీనాదేవిగారు భాషని మలుచుకోవడంలో ఆరితేరినవారు. బీనాదేవిగారిలో ఆంగ్లభాషా ప్రభావం మరింతగా కనిపిస్తుంది. బుచ్చిబాబుగారు స్వతః కళాకారులు. అందువల్ల కాల్పనికమైన శైలి ఆయన రచనల్లో ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తుంది. రాజారాం భాషలో సిద్ధహస్తుడయిన రచయిత. వీరి రచనల్లో చక్కటి పలుకుబళ్ళు, పొందికయిన వాక్యాలు తీర్చిదిద్దినట్లుంటాయి.

1960 దరిదాపుల్లో తెలుగులో నవలల రచన ఇబ్బడిముబ్బడిగా పెరిగింది. ఆంధ్రపత్రికతోబాటు ఆంధ్రప్రభ వారపత్రికవారు కూడా పోటీలు నిర్వహించడం ప్రారంభించారు. తొలిపోటీ (1961) లో పూర్తిగా జానపదశైలిలో – అంటే శిష్టేతర మాండలికంలో రాసిన తొలి తెలుగు నవలకు బహుమానం వచ్చింది. ఆ నవలపేరు 'వెలుగూ వెన్నెలా గోదారీ'. గోదావరి పల్లెప్రాంతంలో చదువుకు నోచుకోని కింది తరగతివాళ్ల జీవితచిత్రణ. నవలలో కథనమంతా వాళ్ళభాషలోనే సాగింది.

ఈ రకమైన ప్రయోగం ఇతరభాషల్లో ఎవరూ చేసినట్లు నాకు తెలియదు. హిందీలో ఫణీశ్వర్‌నాథ్ 'రేణు' వంటివారి రచనలద్వారా 'అంచలిక్ ఉపన్యాస్' అన్న ప్రత్యేక శాఖ ఒకటి ఏర్పడ్డట్టు ఇటీవల విన్నాను. 'రేణు' గారి నవల 'మైలా అంచల్'. దాంట్లో మాండలిక భాషాప్రయోగాలూ బాగానే కనపడ్డాయి. అయితే తెలుగులో నవలలకీ దానికీ కొంత తేడా ఉంది. కథాకథనంతో సహా అంతా జానపదుల ప్రాంతీయ మాండలికంలో సాగింది

ఈ పద్ధతి. 'మైలా ఆంచల్'లో అలా సాగిందో లేదో గట్టిగా చెప్పడం కష్టం గాని, చాలావరకూ ప్రామాణికభాష కూడా కనిపిస్తోంది. ఏమైనా ఇటువంటి రచనలకు మరొక ప్రముఖ భాషలో విశేషాదరం లభించడం ఆహ్లాదకరమైన విషయం.

మొత్తంమీద ఈ నాటి తెలుగు నవలలో శైలికి, మాండలికతకు సంబంధించినంతవరకూ ఎంతో వైవిధ్యం కనిపించడం సంతోషించదగ్గదే. భాష విషయంలో ఆధునిక ప్రమాణభాషకు – అంటే శిష్టవ్యావహారికానికి – ఇంక ఢోకా లేదు. ఏ ప్రాంతంలో ఉన్నప్పటికీ తెలుగు నవలా రచయితలంతా ఈనాడు భాషవిషయంలో ఒక్క తాటిమీదే నిలబడ్డారనడంలో అతిశయోక్తి ఎంతమాత్రం లేదు. శైలీవైవిధ్యం, మాండలిక ప్రయోగాలూ తెలుగు భాషను పరిపుష్టం చేశాయనడానికి నవలాసాహిత్యమే నిదర్శనం.

(ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి 1972లో నిర్వహించిన 'తెలుగు నవల: నూరు సంవత్సరాలు' అన్న సదస్సులో చదివిన ప్రసంగ పత్రం)

* * *

12
పానుగంటివారి భాషాశైలి

"తెలుగు మాటలాడినవాడు విధము చెడినవాడు; విద్య రానివాడు; గౌరవము లేనివాడు; గతిలేని వాడు; తెలివిమాలినవాడు; దిక్కుమాలినవాడు." అనే అభిప్రాయం ఆంగ్లేయభాషాదురభిమానుల్లో ప్రబలి ఉన్న రోజుల్లో స్వభాషను సముజ్జ్వలం చెయ్యడానికి కంకణం కట్టుకొన్న ప్రతిభాశాలి పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావుగారు. ప్రతిభాశాలి అని ప్రత్యేకంగా చెప్పడానికి కారణమేమిటంటే – వ్యుత్పత్తి ఎంత ఉన్నా, అభ్యాసమెంత ఉన్నా వాటిని ఉద్దీప్తం చేసే నేర్పూ తీర్పూ ప్రతిభలోనే గోచరిస్తాయి. ఈ ప్రతిభ ఎంత గాఢమైనదో తెలుసుకోడానికి వారి నాటకాలదాకా పోనక్కరలేదు. 'సాక్షి' ఉపన్యాసాలు చాలు. తెలుగు సాహిత్యంలో వాటి సరసకు చేర్చగలిగిన ఉపన్యాసాలు లేవనడం – ఉన్నమాట చెప్పడం. కొన్ని దశాబ్దులపాటు పాఠకుల్ని రంజింపజేసిన ఈ ఉపన్యాసాల్లో లోకవిమర్శ, తార్కికదృష్టి, స్వభాషాభిమానం, జాతీయతాభావం, దురాచారఖండన, హాస్యప్రియత మొదలయినవాటిలో ఏది తక్కువో ఏది ఎక్కువో అంచనా వెయ్యడం బహుకష్టం. ఇవన్నీ పానుగంటివారి మూర్తిమత్వంలో అంతర్భాగాలయితే వాటన్నిటికీ అద్దంపట్టేది ఆయన భాషాశైలి. దానిపట్ల ఆయనకొక ప్రత్యేక శ్రద్ధ ఉంది. విషయబోధను దృష్టిలో పెట్టుకున్నా, నుడికారం సొంపుపెంపులను దృష్టిలో పెట్టుకున్నా పద్యానికున్న పరిమితులు గద్యానికి ఉండవు కాబట్టి, గద్యంలో రాసిన గ్రంథాలు భాషలో విరివిగా రావాలన్నది ఆయన ఆశయం. అందులో రకరకాల శైలులు చోటుచేసుకోవాలన్నది ఆయన ఆకాంక్ష, దాన్ని ఆయన మాటల్లో వింటేనే రమ్యంగా ఉంటుంది.

"చిత్రములైన శైలీభేదములు మనభాషలో మిగుల నరుదుగా నున్నవని చెప్పనేల? రైమని పేకచువ్వ పై కెగిరినట్లున్న శైలీభేదమేది? కాకి పైకెగిరి యెగిరి ఱెక్కలు కదలకుండ జందెపుబెట్టుగ సాపుగ వాలుగ దిగునట్టి లఘుపతన చమత్కృతి కనబఱచు శైలి పద్ధతియేది? తాళము వాయించునప్పటి తళుకు బెళుకులు, టింగుటింగులు, గలగలలు, జలజలలు గల శైలియేది?...... భయంకరమయ్యును మనోహరమై, మహాశక్తిసక్తమయ్యు మార్దవయుక్తమై, ధారాళమయ్యు విశాలమై, స్వభావసమృద్ధమయ్యు సరసాలం

కారభూయిష్ఠమై, సముద్రఘోషము గలదయ్యు సంగీతప్రాయమై, సృష్టీకృత సకల విషయ తత్త్వమయ్యు నస్పృష్ట స్వకీయతత్త్వమై, చదువరులకు గనుకట్టై, వాకట్టై, మదిగట్టై తల స్ఫురిమినట్లు శ్వాసమైన సలుపకుండ జేసినట్లు, ముష్టివాని చిప్పనుండి మూర్ధాభిషిక్తుని కిరీటమువరకు భూమిక్రింది యరలనుండి సముద్రములోని గుహలవరకు, నెవరెస్టుకొండనుండి యింద్ర ధనుస్సు రంగులవఱకు, మందాకినీ తరంగరంగద్ధంసాంగనాక్రేంకారములనుండి మహాదేవ సంధ్యాసమయ నాట్యరంగమువఱకు మనోవేగముతో నెగురు శక్తిగల చిత్రవిచిత్ర శైలిభేదములింక నెన్నియో భాషలో బుట్టవలసియున్నవి," అన్నారాయన. శైలిలో ఇన్ని అవాంతర భేదాలుంటాయని ఊహించడమే కష్టమనుకుంటే వాటినింత ధారాళంగా, ఆలంకారికంగా చెప్పడం మరీ కష్టం. చిత్రమేమిటంటే, పానుగంటివారు శైలీభేదాలకు ఈ విధంగా లక్షణం చెప్పడం చూస్తే దానికి లక్ష్యాలు తమ ఉపన్యాసాల్లో కోకొల్లలని ధ్వనించినట్టనిపిస్తుంది.

శైలి అనేది వ్యక్తి జీవలక్షణమంటారు విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు. అంటే, సిద్ధహస్తుడి శైలిలో ఆ ముద్ర స్పష్టంగా గోచరిస్తుందన్నమాట. తెలుగు వచన సాహిత్యంమీద అంతటి గాఢమైన ముద్రవేసినవారు పానుగంటివారు.

వచన సాహిత్యమనగానే గ్రాంథికవ్యావహారిక భాషలు రెండూ పోటా పోటీలుగా కనిపిస్తాయి. ఈ తిరకాసు మనభాషను బాధించినంతగా మరే భాషనూ బాధించలేదేమో మరి! దాని మూలంగా వాదోపవాదాలూ ఖండనమండనలూ బయల్దేరి, పండితుల శక్తియుక్తుల్ని పెడదారి పట్టించాయి. నిజానికి, గ్రాంథిక మేమిటి, వ్యావహారికమేమిటి – రెండూ ఒకే నాణానికి బొమ్మా బొరుసూను. ఇట్లాటి సమరసభావం ఆ రోజుల్లో లేకపోయింది మరి. కనక అప్పటి పరిస్థితుల ప్రభావం పానుగంటివారిమీద గట్టిగా పనిచెయ్యడంలో ఆశ్చర్యం లేదు. పరిస్థితులనడంలో నా ఉద్దేశం స్వతహాగా ఆయనకు ఏర్పడ్డ మొగ్గూ మోజూ పండితులమధ్య అభిప్రాయభేదాలూ అనే కాదు – ఆయనకు పోషకుడైన పిఠాపురం రాజాగారి అభిరుచి కూడా లెక్కకు వస్తుంది. రాజాగారు సంఘసంస్కరణకయితే సుముఖులు కాని, భాషాసంస్కరణకు (ప్రాచీన భాషా సంప్రదాయ పునఃప్రతిష్ఠాపనకు) విముఖులు. మొత్తంమీద – కారణాలు ఏవయితేనేం గాని పానుగంటివారు గ్రాంథిక భాషనే చేపట్టారు. కాని దాన్ని సంకుచిత పరిధిలో బంధించడం ఆయనకు ఇష్టంలేదు. వ్యావహారికంలో ఉన్న పలుకుబళ్ళనూ క్రియారూపాల్నీ గ్రాంథికీకరించి ప్రమాణతాముద్ర వేసుకొన్నారు. ఆ గ్రాంథిక భాషాభిమానం ఎందాకా

వెళ్ళిందంటే – మామూలుగా నాటకాల్లో పాత్రోచితంగా పలికించవలసిన భాషకు సైతం గ్రాంథికాన్నే ఆశ్రయించారు. తాము ఒక విషయాన్ని గాఢంగా నమ్మినప్పుడు సర్వాత్మనా దాన్ని ఆచరించి చూపించడమే ఆయన వ్యక్తిత్వం.

సాధారణంగా, ఈయన వాక్యాలు చిన్నచిన్నవి. కాని అప్పుడప్పుడు పంక్తులకు పంక్తులు దీర్ఘంగా సాగుతూంటాయి. కాని, వీటిలో ఒక విశేషముంది. ఒక్కొక్కచోట తూగు కనిపిస్తుంది. ఒక్కొక్కచోట వేగం పుంజుకొంటుంది. మరొకచోట పదగుంఫనం కనిపిస్తుంది. ఇంకొక్కచోట విచిత్ర విన్యాసం కనిపిస్తూంటుంది.

వాక్యాల్లో, చదివే ఊపునుబట్టి ఒక భాగం మరో భాగంతో సమతాస్థితికి వస్తుంది. "కవిత్వమన్న, నగాధహృదయము గల – యాడుది చెప్పవలయును. ఆహ్లాదపు బావియగు – నాడుది చెప్పవలయును. ఔచిత్యపురాశియగు – నాడుది చెప్పవలయును," అన్నప్పుడు మూడు వాక్యాల్లోనూ నిర్దిష్టమైనచోటే వాక్యం విరుగుతూంటుంది. ఈ వాక్యం చూడండి: "చీమకుత్తుకలో సింహము ప్రవేశించినదే! సముద్ర సప్తకముచౌటిపడియలో నిలిచినదే! పరమాణువులో పర్వతమిమిడినదే! కాసు లేనివాని గుడిసెలో కైలాసపర్వత మవతరించినదే!" అంటారు. ఇలా అనేక వాక్యాల మాలికల్లో ఈ తూగు ఉంటూంటుంది: "వైద్యుడు లేకుండా వ్యాధి దాటింపవచ్చును. పురోహితుడు లేకుండ పెండ్లి నీడువవచ్చును. పొసగుడువాడు లేకుండ సంత సాగింపవచ్చును. భోక్త లేకుండ తద్దినము కడతేర్చవచ్చును," అని చెబుతూ, "కాని, వార్షికోత్సవము మాత్ర మగ్రాసనాధిపతి లేకుండా దెప్పదాటించుటకు వీలులేకుండ పోవుటచేత...." అంటూ సాగిస్తారు. ఈ శైలిలో ఇంకో తమాషా ఉంది – అసంభావ్యమైన వాటిని సంభావ్యాలుగా చెప్పి, ఒక స్వల్పవిషయాన్ని గొప్ప విషయంగా చెప్పడం. ఈ వాక్యం గమనించండి: "అన్నము లేనివాని బాధ బాధ కాదు; భార్యలేనివాని బాధ బాధ కాదు; కొడుకు లేనివాని బాధ బాధ కాదు; పొడుము లేనివాని బాధ ముమ్మాటికిని బాధ," అంటారు.

ఇక వేగాన్ని గురించి చెప్పవలసివస్తే పానుగంటివారినే ముందు చెప్పాలి. పాఠకుడిలో తహతహ పుట్టించి, చకచకా చదివించేటట్టు చేస్తారు. 'స్వభాష' అనే ఉపన్యాసంలో – "ఆంధ్రదేశమున బుట్టిన పక్షులైన ననవరత శ్రవణమున నాంధ్రమున మాటలాడుచుండగా – అయ్యయ్యో! మనుజుడే! అంత మనుజుడే! ఆంధ్ర మాతాపితలకు బుట్టినవాడే – ఆంధ్రదేశీయ వాయు నీరాహార పారణ మొనర్చినవాడే – అధమాధమ మూఱు సంవత్సరముల

యీడువలఱకైన నాంధ్రమున మాటలాడినవాడే – అట్టివా డాంగ్లేయ భాష నభ్యసించినంత మాత్రమున నిప్పుడాంధ్రమున మాటలాడలేకుండునా? ఆశ్చర్యము, అవిశ్వసనీయము, అసత్యము," అంటారు.

ఏ చిన్న విషయం చెప్పవలసివచ్చినా, కుప్పలు తెప్పలుగా మాటలు దొర్లించడం వీరికొక అలవాటు. ఒకే విషయానికి పది ఉపమానాలు చెబుతారు. వాక్యాల దొంతర్లు పేరుస్తారు:

"నీ వేద్చుచున్న తెలివితక్కువ, నిర్భాగ్యపు, టల్లరి చిల్లరి, యవకతవక, యాసమ్మ యోసమ్మ, యారిగచొప్ప, యలుకుగుడ్డ కవిత్వము నే జెప్పలేక మానివేయలేదు. గడియసేపు ఛందోగ్రంథమేదైన జూచితినేని నీ పేలపిండి, వట్టిగడ్డి, కల్లబొల్లి, కాకికూత కవిత్వము నా కవిత్వముచుట్టు ముమ్మారు త్రిప్పిత్రిప్పి దిగదుడుచుటకైనను బనికిరాకుండ జేయగలుగుదును." ఈ విధంగా మాటలు గుప్పించడమే కాదు. కొత్తకొత్త సమాసాలు తమాషాగా సృష్టిస్తూ ఉంటారు. న్యాయవాదుల్ని 'కాలాంబర కవచధారు'లంటారు. పనికిమాలిన పలుకుల్ని 'బోదకాలి మాట' లంటారు. కట్ బనియన్‌ని 'ఖండకర కార్పాస కూర్పాసము' అంటారు. అప్పుడప్పుడు ధ్వన్యనుకరణాలు ప్రయోగిస్తారు – "గలగల, ఝుణఝుణ, గణగణ, తళతళ, పెళపెళ" వగైరా. ఒక చిన్న భావాన్ని దీర్ఘసమాసాల్లో చెబుతారు. సంసారమనేదాన్ని, "సంసార సంఘసమావిష్ట సతీపుత్త్రి పౌత్త్రి ప్రపౌత్త్రాది సన్నిపాతము" అనీ, చిత్రమనడానికి, "చిత్రవిచిత్రాతివిచిత్ర మహాచిత్రము" అనీ అంటారు. శబ్దాలంకారాలు పంతులుగారికి మహామహా ఇష్టంట!

భావవేగాన్వితమయిన చిత్రణ వీరి రచనలో మరొక చమత్కారం: "ఒక గులాబిపువ్వులోని సారళ్యము, సౌందర్యము, నాలోకింపబోయి, యాస్వాదింపబోయి, యనుభవింపబోయి, యా పుష్పసౌభాగ్యముతో గలిసి, యా కేసర మార్దవమున నార్ద్రిమై, యా మకరంద బిందు సందోహమున లీనమై మనసట్టె యట్టె తన్మయత్వమును జెందుచున్నదే. తుట్టతుదకొక్క గడ్డిపోరకలో బరమేశ్వరుని కరుణ, పరమేశ్వరుని లీల, పరమేశ్వరుని జ్ఞానము, పరమేశ్వరుని యానందము, పరమేశ్వరుని మహిమము భావించి, యా మూర్తిని సేవించి సేవించి, యా శక్తిని ధ్యానించి ధ్యానించి తరింపవచ్చును గదా!" అంటారు.

మొత్తంమీద పానుగంటివారి శైలి ఆలంకారికంగా సాగుతుంది – అవి శబ్దాలంకారాలు కావచ్చు; అర్థాలంకారాలు కావచ్చు. సాక్షి వ్యాసాల్లో అనేక ఘట్టాల్లో ఒకటి రెండు పుటలదాకా సాగే ఆలంకారిక రచన

గోచరిస్తుంది. ఔపమ్యమూలకమైన అలంకారాలంటేనే ఆయనకు ఎక్కువ ఇష్టం. ఉపమాలంకార ప్రయోగ బాహుళ్యాన్నిబట్టే ఆయనకు 'ఆంధ్ర కాళిదాసు' అన్న బిరుదు వచ్చింది. 'హరిభక్తురాలి వైభవము' అన్న ఉపన్యాసంతో 'భావికాలంకారం' కథనానికొక వన్నెతెచ్చింది. ఏనాడో జరిగిపోయినవాటిని ఈనాడు కళ్ళకు కట్టినట్లు చెప్పడం భావికాలంకారం. వరదాచార్యుడి భార్య, రామానుజాచార్యులవారికి భిక్ష ఇవ్వడానికి ఏ వైశ్యునికైనా తన ఒళ్ళు అమ్ముకొని అవసరమయిన వస్తువులు కొనుక్కొద్దామని పోతూ ఉంటుంది. ఆ ఘట్టంలో పంతులుగారి రచన ఎలా సాగిందో చూడండి:

"రామ రామా! సాధ్వీతిలక మెంత సాహసమున కొడిగట్టినదో! అయ్యయ్యో! పరివ్రాజక సమారాధన మాచరింప నిశ్చయించుకొనినదా? అయ్యయ్యో! అప్పుడే యింటినుండి బయలుదేరినదే! ఆహా! ఆహాహా! ఇప్పుడైన నామె కాళులకు దారిలో నాల్గు రూపాయలున్న మూట దగులరాదా? మూటయు వలదు, ముల్లెయు వలదు. ఆమె మృదులారుణ చరణమునకేదైన కఱకు ఱాయి దగులుటచే నామె ప్రయాణమాగిపోరాదా? రంగ రంగ రంగా! నీ వామెకు ప్రసాదించిన మహాదారిద్ర్యము వలననే కదా యీ నారీశిరోమణి యిట్టి ఘోరకృత్యము నొనర్ప నిశ్చయించుకొనినది. నీవైన నామె నాపజాలవా? ఇది పాపమే యగునెడల నీ పాపమునకు బాధ్యుడవు నీవగుదువు జాగ్రత్త! రంగ రంగ రంగా! రక్షింపవా? ఱాయియైన నడ్డుపడదే! రంగడైన నడ్డుపడడే! అయ్యయ్యో!" అంటారు పానుగంటివారు.

ఈ విధంగా పరిశీలిస్తే లక్ష్మీ నరసింహారావుగారు తాము కాంక్షించిన 'ప్రాణధురంధరమైన' శైలిని సమగ్రంగా సాధించారన్నది స్పష్టమవుతుంది. 'సాక్షి' ఉపన్యాసాల్ని ఆయన సాటిలేని రీతిగా తీర్చిదిద్దారు; జంఘాలశాస్త్రికి తమతో అభేదం కనబరిచారు.

(16–8–1973 న రేడియోలో ప్రసారమయింది)

★ ★ ★

13

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి రచనలు: భాషావిశేషాలు

పరిచయం

సుమారు నాలుగు దశాబ్దులకిందట రాజమండ్రి రాజవీధుల్లో ప్రసిద్ధ సాహితీమూర్తులు దర్శనమిస్తూండేవారు. ఒకరు శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారు, మరొకరు భమిడిపాటి కామేశ్వరరావుగారు, ఇంకొకరు శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు, మరొకరు మధునాపంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రి గారు – ఇలా మరికొందరు. ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క రంగంలో సుప్రసిద్ధులు; ఒక్కొక్కరిది ఒక్కొక్క విశిష్టవ్యక్తిత్వం.

ఇన్నీసుపేటలో (ఇప్పుడు దీనిపేరు 'త్యాగరాజ నగరం') చల్లపల్లివారి వీధిలో దక్షిణంవైపు వెళ్తే కుడిపక్క చివర, గోపీచందనంరంగు ఇల్లు కనిపిస్తుంది. ఆ ఇంట్లో పడమటివైపు వాటాలో, వీధిగుమ్మానికెదురుగా నేలమీద చాపవేసుకొని, ముందు 'డస్కు పెట్టె' పెట్టుకొని దీక్షగా రాసుకొంటూ కూర్చునే శ్రమజీవి–

వీధిగుమ్మం పక్కనున్న సన్నటి చిన్న అరుగుమీద తల వంచుకొని పచార్లుచేస్తూ ఏ కథావస్తువుమీదో మనస్సుని లిపి బయటి ప్రపంచాన్ని మరిచిపోయే ఆలోచనాపరుడూ–

తెలుగువాడి చుట్టూ ఉన్న ప్రపంచంలో కొట్టవచ్చినట్లు కనిపించే అవకతవకల్ని చూసి ఓర్చుకోలేకా, వాటి సంగతే పట్టించుకొనేవాళ్ళ క్రియా శూన్యతకు సరిపెట్టుకోలేకా, ఉన్న పరిస్థితుల్ని ఉన్నవి ఉన్నట్లు కళ్ళకు కట్టించి, మనుషుల్ని కదిపీ కుదిపీ పాలుమాలిక పారదోలీ వాళ్ళ ఆలోచనల్నీ ఆచారాల్నీ గుడ్డినమ్మకాల్నీ మరమ్మత్తు చేసి, కొత్తచూపునిచ్చి కొత్తదారికి మళ్ళించి కొత్తబతుకు బతకమని పురికొలపడానికి ఏం చెయ్యాలో ఎలా చెయ్యాలో నిరుకుచేసుకొని, తన ఆలోచనా తన ఊహా తన ఆశయమూ తన తపనా తన రాతా తన చేతా అన్నీ అందుకోసమేననీ గంభీరంగా, నిబ్బరంగా రాజవీథిలో నడక సాగించే సాహితీసింహుడూ –

చూపులో నిశితత్వమూ మాటలో నిశ్చితత్వమూ వేషంలో ఆధునిక త్వమూ భావాల్లో విప్లవత్వమూ రచనలో సహజత్వమూ సమగ్రత్వమూ సౌందర్యతత్త్వమూ కళావేతృత్వమూ మేళవించిన అసమాన ప్రతిభాశాలీ–

పంతంవచ్చినా, పట్టింపువచ్చినా, పదిమంది తనను కాదంటున్నా, ఎంతమంది యద్దేవా చేస్తున్నా జంకని, కొంకని, బిగువు సడలని నిశ్చల ఆత్మగౌరవాభిమానీ–

ఒక్కటయి రూపుగట్టిన సాహితీతపస్వీ, అచ్చమయిన – బతుకులాంటి సహజమయిన – తెలుగుభాషావచస్వీ శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు.

తెలుగువాళ్ల మేలుకోసం, తెలుగులోనూ తెలుగువాళ్ళలోనూ తెలుగుతనం కోసం, వాళ్లలో తెలుగు సాహిత్యాభిరుచి పెంచడంకోసం, కళాకారులకూ సాహితీకారులకూ సముచిత గౌరవాదరాలు ఏర్పడ్డంకోసం ఆయన ప్రచురించి ప్రచారం చేసిన గ్రంథాలూ నడిపించిన పత్రికలూ నిర్వహించిన సాహిత్యసభలూ ఆ రోజుల్లో రాజమండ్రి పురవాసులకు బాగా తెలిసినవే.

'ఆంధ్రభీష్మ' న్యాపతివారి వీధిలో ఎడంపక్క నాలుగో ఇంటినుంచి డోలూ సన్నాయి మేళంతో బయలుదేరిన ఊరేగింపు ఏమిటనుకున్నారు? వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి సమ్మానోత్సవ సంరంభంలో ఒక భాగం. దాన్ని తలపెట్టిన వారూ నిర్వహించినవారూ ఎవరు? శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు.

రాజమహేంద్రవరంలోనే కాక చుట్టుపక్కల ఊళ్ళలోనూ కొన్ని దూర ప్రదేశాల్లోనూ ఉన్న గొప్ప గొప్ప సాహితీవేత్తలు ఒకనాటి సాయంత్రం టౌన్ హాలుకు తూర్పువైపు వీధిలో సమావేశమయి సాహితీసమారాధన చేసిందెవరికి? కడపజిల్లాలోని పొద్దుటూరినుంచి వచ్చిన 'శివభారత'కర్త గడియారం వేంకటశేషశాస్త్రిగారికి. ఆ మహోత్సవ నిర్వాహకులూ శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారే.

జ్ఞాపకం చేసుకొంటే ఇలాంటివి ఇంకా ఎన్నో!

సాహితీవ్రతదీక్షలో, నిర్వహణదక్షతలో ఆయనకు ఆయనే సాటి.

ఆ మహానుభావుడు పుట్టి నూరేళ్ళు అయింది.

కనక – ఇది శ్రీపాద శతజయంతి సంవత్సరం (1991).

శాస్త్రిగారు కవిగా సాహితీరంగంలో అడుగుపెట్టారు; విశిష్టవచన రచయితగా నిలిచిపోయారు.

కావ్యభాషాశైలిలో ప్రారంభించారు రచనలు; శిష్టవ్యావహారిక శైలికి

చక్కని వరవడి పెట్టారు; 'ఇదుగో, ఇదీ 'ఆధునిక ప్రమాణ భాష' అంటే. ఇదీ జవమూ జీవమూ ఉన్న భాష. మనిషిలోని ఎత్తులూ లోతులూ చూపించే భాష ఇదీ. వేగమూ లోతూ ఉన్న భాష ఇదీ. ఇప్పటివాళ్ళూ రేపటివాళ్ళూ కళ్ళకద్దుకొని ఆదరించే భాష ఇదీ!' అంటూ నలుగురూ చెప్పుకొనే విధంగా రచనలు చేశారు. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి కథారచనలను గురించి మిత్రుడు చామర్తి కనకయ్య (కనక్ ప్రవాసి) 'శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి చిన్నకథలు : సమగ్ర సమీక్ష' (1986) అన్న పరిశోధన గ్రంథం రాసి పిహెచ్.డి. పట్టం పుచ్చుకున్నాడు. శాస్త్రిగారి కథావస్తువుల్లో వైవిధ్యమూ కథానిర్వహణలో వైపుల్యమూ ఆయన రచనల తీరుతెన్నులూ ఆయన సాహితీ వ్యక్తిత్వమూ చక్కగా వివరించాడు.

ప్రస్తుత వ్యాసం శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి భాషావిశేషాలకు మాత్రమే పరిమితమయింది. ఈ పరిశీలనకోసం ఎన్నుకొన్నవి మూడు గ్రంథాలు:

1. 'శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి చిన్న కథలు', సంపుటి 4. రెండో కూర్పు, 1954 (మొదటి కూర్పు 1940), కలాభివర్ధినీ పరిషత్తు, రాజమహేంద్రవరం.

   ఇందులో ఉన్నవి మొదటి రెండు కథలు – 'గూడు మారిన కొత్తరికం' (1927 ఆగస్టు 'అభ్యుదయ' పత్రికనుంచి – సవరణలతో; పుటలు 118);

   'అరికాళ్ళ కింద మంటలు' (1935 'ప్రబుద్ధాంధ్ర' నుంచి – సవరణలతో; పుటలు 38).

2. 'రాజరాజు', నాటకం, మూడో కూర్పు (మొదటి కూర్పు అక్టోబరు 1944; కలాభివర్ధినీ పరిషత్తు, రాజమహేంద్రవరం) ఎమెస్కో పాకెట్ బుక్స్, ఎం. శేషాచలం అండ్ కో, సికింద్రాబాదు, 1970; పుటలు 232)

3. 'అనుభవాలూ జ్ఞాపకాలూను', ఆత్మకథ, సంపుటి 2 (మొదటి కూర్పు జనవరి 1958, కలాభివర్ధినీ పరిషత్తు, రాజమహేంద్రవరం; పుటలు 444).

ప్రస్తావవశంగా పై మూడు పుస్తకాల్లోంచి తీసుకున్న మాటలు ఈ వ్యాసంలో ఉదాహరించినప్పుడు పక్కనే బ్రాకెట్లలో పుస్తకం వరస సంఖ్య, ఆ తరవాత పుట సంఖ్య (1.68) సూచించడం జరిగింది.

భాష: శైలి: మాండలికత

సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి వచన రచనలు మొదట్లో కావ్యభాషలోనే ఉండేవి. రెండో దశలో కథనం కావ్యభాషలోనూ శీర్షికలు వాడుకభాషలోనూ ఉండేవి. కొన్నిట్లో సంభాషణలు కూడా వాడుక భాషలోకి వచ్చాయి. ఆ తరవాతి దశలో రచన యావత్తూ వాడుకభాషలోనే సాగింది(సుమారుగా ఈ శతాబ్ది మూడో దశకం నుంచి).

శాస్త్రిగారి రచనల్లో – దాదాపు అంతటా – ఉన్నది 'ఆధునిక ప్రమాణభాష' (దాన్నే శిష్టవ్యావహారికమనీ, వాడుకభాష అనీకూడా అంటూంటారు). రచయిత కథనంలోనూ అనేక పాత్రల సంభాషణల్లోనూ ఇదే కనిపిస్తుంది. శాస్త్రిగారు తూర్పుగోదావరి జిల్లా రామచంద్రపురం తాలూకా అనపర్తి, రాజమండ్రి, పిఠాపురంవంటి చోట్ల ఉంటూ వచ్చినవారు కాబట్టి ఆ ప్రాంతపు ప్రత్యేకమైన పలుకుబళ్లమీదకూడా ఆయనకు మంచి పట్టు ఉంది. ఆయన పాత్రలుకూడా ఆ ప్రాంతాన్ని దాటిపోయినవి కావు కాబట్టి ఆ పాత్రల సంభాషణల్లో కూడా సముచితంగా, సహజంగా, ఆ శైలీ ఆ పలుకుబళ్ళూ వస్తూ ఉంటాయి. వర్గ, ప్రాంతీయ మాండలికతల్ని కనబరిచే రూపాలు కొన్ని ప్రమాణభాషలోనూ ప్రమాణ భాషారూపాలు కొన్ని ఆయా మాండలికాల్లోనూ చేరడం చాలా సహజం; ప్రామాణిక భాషా పరిపుష్టికి అవసరం కూడా. ఈవిధంగా ఆధునిక ప్రమాణ భాషకు పుష్టి చేకూర్చిన ఆద్యుల్లో సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు ఒకరు.

ఒకే విషయాన్ని చెప్పే తీరులో దేశ కాల సమయ సందర్భాలవంటివాటిని బట్టి వచ్చే తేడాలే శైలీవైవిధ్యాలు. ఇవి ప్రతి రచయితలోనూ – జీవద్భాషలో చేసిన ప్రతి రచనలోనూ – కనిపిస్తాయి; మనిషి జీవితంలో సరేసరి! శాస్త్రిగారి రచనల్లో 'అనుభవాలూ జ్ఞాపకాలూను'లో ఉన్న శైలికీ 'అరికాళ్ళ కింద మంటలు' లాంటి కథల్లో ఉన్న శైలికీ వైవిధ్యం కనిపిస్తూ ఉంటుంది. పామర పాత్రలచేత, ఆ పాత్రకు సహజమైన శైలిలో మాట్లాడించడమూ ఉంది. వేదాధ్యయనానికి కాని, సంగీతసారస్వతాలకు కాని, వర్తకవ్యాపారాలకు కాని సంబంధించిన సందర్భాలు వచ్చినప్పుడు శాస్త్రిగారు ఆయా వర్గాలకు పరిమితమయిన పరిభాషనూ పలుకుబళ్ళనూ కూడా ప్రయోగించారు. వాటిలో కొన్ని ఇప్పుడు అంతగా వాడుకలో లేవు; కొన్ని నిఘంటువులకూ ఎక్కలేదు. ఆధునిక ప్రమాణభాషకు వర్ణనాత్మక వ్యాకరణం రాయాలన్నా తెలుగుభాష కొక సమగ్రమయిన నిఘంటువు తయారుచెయ్యాలన్నా శాస్త్రిగారి రచనలను తప్పనిసరిగా – విధిగా – పరిశీలించవలసి ఉంటుంది.

శ్రీపాదవారి వచన రచనల్లోని భాషావిశేషాలను స్థూలంగా 8 వర్గాలుగా విభజించడం జరిగింది. ఆధునిక ప్రమాణభాషలో సర్వసామాన్యమయిన ప్రయోగాలను (రూపాలను) పరిశీలనలోకి తీసుకోలేదు. కాని వైవిధ్యమున్న చోట్ల, ఆయన ఎంపికచేసుకొన్న రూపాలను విస్మరించనూ లేదు. వాటిలో కొన్ని మాండలికతాముద్ర ఉన్నవి కావచ్చు; కొన్ని వైయక్తిక ఇష్టరూపాలు కావచ్చు. కొన్ని, వాడినచోటల్లా పూర్తిగా ఒకే రూపంలో ఉండవచ్చు; కొన్ని రూపాంతరత ప్రదర్శించవచ్చు.

1. పదాలు

(అ) మామూలు పదాలు

రెడ్డికం (1.9) 'రెడ్డిగం' (కూర్చొనే ఒక పద్ధతి)
ఉపమా (1.45) 'ఉప్మా'
కోపా (1.57) 'కప్పు'
జిలోబీ (1.57) 'జిలేబీ'
తొరక (1.81) 'మీగడ తరగ'
పొట్టం (1.109) 'పొట్లం'
కుశ్శంకలు (2.95) 'అనవసరపు అనుమానాలు, చాదస్తాలు'
రివ్వ (2.118) 'గాలివిసురు'
బదులు (3.92) 'జవాబు'
కేవు (3.218) 'పడవ, రైలు మొ. వాటి ఛార్జి'
దుగ్ధ (3.277) 'కడుపు మంట, అసూయ'
డలాయతు (3.439) 'బిళ్ళబంట్రోతు, బాడీ గార్డ్'
సంత (3.56) 'వేదపాఠం, గురువు ఒకసారి చెప్పినదాన్ని శిష్యులు రెండేసి సార్లు పలుకుతారు'
వల్లె (3.56) 'మళ్ళీ మళ్ళీ వేదపాఠం నెమరువేసుకోడం, వల్లింపు, కంఠపాఠం'
పనస (3.350) 'ఏభై పదాలు గల వేదభాగం, వేద ప్రశ్నాంశం' (పంచాశత్ – పణ్ణాసా)
పొగచు (1.32) "తిరగబోతపెట్టు, తాలింపుపెట్టు"
దుళ్ళు (2.102) 'రాలు'
వల్లన (3.57) 'వల్లెవెయ్యడం, కంఠస్థం చెయ్యడం'
బోకారించు (3.96) 'పోగొట్టు'
పరకాయించు (3.395) 'పట్టిపట్టి చూచు'

డెకారించు (3.249) 'తిరగబడు'
ముదలకించు (1.84) 'ఎదిరించు'
మెళుకువ (3.110) 'మెలకువ'
సుళువు (3.137) 'సులువు'
అబ్బరం (3.271) 'అబ్బురం'
విలవ (3.137) 'విలువ'

(ఆ) పాండిత్యం కనబరిచేవి (పదాలు, సమాసాలు, పదబంధాలు, వాక్యాంశాలు)

బిభీషిక (2.188) 'బెదిరింపు'
గ్రీవాభంగాభిరామంగా (1.55) 'మెడవంచి అందంగా కనిపించేలాగ'
ధౌతచిత్తులయి (1.100) 'మనస్సులో మాలిన్యం తొలగినవారయి'
ాంతఃపురికవిలాసాలు (1.118) 'అంతఃపురంలో చూపించే విలాసాలు'
ముగ్ధమోహనమైన (1.118) 'పరవశం కలిగించే, అందమైన'
సాకూతంగా (చూస్తాడు) (2.33) 'సాభిప్రాయంగా'
హరిః ఓం మొదలు ఇతిశ్రీగా (నేర్పిందిదే) (2.78) 'మొదటినుంచి చివరివరకు'
స్వస్తివాచనం (2.100) 'స్వస్తిచెప్పడం, వెళ్ళగొట్టించడం, ముగించడం'
మృత్యుక్రోడం (2.108) 'మృత్యువు ఒడి'
గత్వాగత్వా (2.116) 'పోగా పోగా, కాగా పోగా, ఒకవేళ'
(భోజనం) ఉదాత్తం కావడం (2.124) 'ఎక్కువ కావడం, జీర్ణశక్తికి మించింది కావడం'
యత్కించిత్తేనా (2.127) 'ఏ కొంచెమయినా'
వాచోవిధేయంగా (2.142) 'వాక్కుకు లోబడి'
శుకానువాదం చేస్తూ (2.216) 'చిలకలా మారుపలుకుతూ'
ముఖపిధానం (చేయు) (2.217) 'నోరు మూయించడం, ముఖం చాటువెయ్యడం'
కృష్ణాగోదావర్యోర్మధ్యదేశంలో (3.41) 'కృష్ణాగోదావరుల మధ్య ప్రాంతంలో'
జాడ్యజుష్టం అవుతూ (3.55) 'రోగానికి లోనవుతూ'
సకృదావృత్తిగా పారాయణ (3.58) 'ఒకే పర్యాయంగా చేసే పారాయణ'
ఝడితిశ్రవణం (3.64) 'త్వరగా వినడం' (ఝటితి–వేగం)

ఝడితి స్ఫురణం (3.226) 'త్వరగా స్ఫురించడం'
నప్రతిగ్రహీత (3.239) 'ఎవరి దగ్గరా ఏదీ తీసుకోనివాడు, దానం పట్టకపోవడం అనే నియమాన్ని పాటించేవాడు'
పిష్టపేషణం (3.280) 'చెప్పిందే చెప్పడం' (పిసికిన పిండినే పిసకడం)
(విశిష్టత) కర్ణతాడితం అయితేనే (3.315) చెవికి సోకితేనే
మహదాశీర్వచనం (3.349) 'వేదపండితులు మంత్రాలతో చేసే ఆశీర్వచనం' (మహతామ్ ఆశీర్వచనం)
ఆత్మనేపది కాక పరస్మైపది అయిపోయింది నా కది (3.149) 'నా విషయంలో కాక ఇతరుల విషయంలో జరిగింది అది'
తుషాహననం (3.318) 'వృథాప్రయాస, ఊకదంపుడు'

ఇ) పామర ప్రయోగాలు

లగ్గం (1.128) 'లగ్నం'
యగ్గెం (పట్టినోరు) (1.159) 'యజ్ఞం' (చేసినవారు)

2. పదబంధాలు

లేస్తూ (1.68) 'లేద్దూ'
లేచి రావో (1.71) 'లేచి రావే'
తోడబుట్టినది (1.133) 'తోబుట్టువు'
పాబడిపోయాక (1.160) 'పాతబడిపోయిన తరవాత'
లోపుచేసుకోగలవాడు (2.24) 'లొంగదీసుకోగలవాడు'
సెలగో సెలగ (2.64) 'సమృద్ధి' (–గా ఉన్నాయి)
(అలాగే) కాగట్టండి (2.91) 'కానివ్వండి'
చూతాం (2.145) 'చూద్దాం'
కలక్కపోవును (3.68) 'కలక్కపోయి ఉండేది'
ససిపడక (3.17) 'నచ్చక, సరిపోక, నప్పక'
మాటాళ్ళేదు (3.74) 'మాట్లాడలేదు'
నిలవతీస్తూ (3.242) 'నిలదీస్తూ'
(నీ యిష్టంవచ్చినట్లు) తగులడు (1.130) 'తగలబడు' (నిందార్థంలో)
వంకలు పన్నుతూ (1.5) 'వంకలు పెడుతూ లేదా కల్పిస్తూ'
రానూ పోనూ (3.218) 'రాకపోకలకు'
కూచోడం (2.172) 'కూర్చోడం'

3. సమాసాలు

తొలిమాటు (1.3) 'మొదటిసారి'
రెండోపెళ్ళిపెళ్ళాం (1.6) 'మొదటి భార్య పోయిన తరవాత కట్టుకొన్న పెళ్ళాం'
తేనెపానకం (1.7) 'గాను గాడించిన చెరుకురసం'
పాలికాపు (1.8) 'పాలేరు'.
వెన్నపూస (1.9) 'వెన్న'
కవాచీబల్ల (1.9) 'నలుగురు కూర్చునే పొడుగాటి కొయ్యబల్ల'
("సొరుగులుపెట్టి చేసిన బెంచి, సాధారణంగా 20 అంగుళాల వెడల్పు, ఆరు అడుగుల పొడుగు ఉంటుంది"-) (మాండలిక వృత్తిపదకోశం – వడ్రంగం)
ముద్దినిసు పిండివంటలు (1.15) 'అన్ని రకాల పిండివంటలూ'
ముద్దినిసు వరసలు (1.74) 'అన్ని రకాల వరసలూ'
సంగీతం. పెట్టి (1.36) 'గ్రామఫోన్ పెట్టె' (హార్మోనియమ్‌కు కూడా వాడతారు)
తెరపిమరుపులు (1.50) 'తెలివి వచ్చీ రానట్టు ఉండడం'
తాంబూలప్పళ్ళెం (1.88) 'తాంబూల సామగ్రి ఉంచిన పళ్ళెం'
గంగాబొండం (1.94) 'నీరు ఎక్కువగా ఉండే గుండ్రటి కొబ్బరికాయ'
నిలువుకైదు (1.95) 'శిక్ష వేసినట్టుగా నిలబడి ఉండిపోవడం, కూర్చోడానికి వెసులుబాటు లేకుండా ఉండటం'
గొడుగులైటు (1.101) 'డోమ్ ఉన్న దీపం'
ఉలకం మాటలు (1.103) 'తేలిక (చేసి అనే) మాటలు'
ఓంభాయి పాట (1.117) 'ఒహోం-ఒహోం-ఓం-అంటూ పల్లకి బోయీలు' పాడే పాట'
ఎడబంధాలు (కల్పించు) (1.122) 'ఎడబాట్లు' (కలిగించు)
రణకంపరం (1.156) 'ఎక్కువ కంపరం'
ఏకబంతి (2.124) 'ఒకే పంక్తి' (-లో భోజనం)
నాల్గుగ్గళ్ళరాత్రి (1.134) 'నాలుగు గడియల రాత్రి'
వ్యాసపీట (2.221) 'వ్యాసపీఠం'
పమిడిగంటం (2.221) 'బంగారపు ఘంటం'
క్షీరాబ్ధి పట్టుతాపితాలు (2.222) 'ఒకరకం అంచుపెట్టి నేసిన పట్టుపంచెలు'
ములకాటి కఱ్ఱ (3.56) 'ముల్లుకోల'
గుమ్మడిమూట (3.59) 'గుమ్మడికాయ ఆకారంలో కట్టిన మూట'

సిగ్గుల చేటు (2.181) 'సిగ్గుచేటు'
కలతగొట్టు పాండిత్యం (3.64) 'డొక్కశుద్ధి లేని పాండిత్యం'
పిల్లిమంతరాలు (3.123) 'పిల్లిమొగ్గలు'
సన్నిధానవర్తి (3.171) 'ఒక పెద్దవాణ్ణి ఎప్పుడూ అంటిపెట్టుకొని ఉండేవాడు'
పడవ కేవు (3.218) 'పడవ ఛార్జి'
కవిత్వప్పళ్ళెం (3.349)'ఐదు రోజుల పెళ్ళిలో సదస్యంనాడు వధూవరుల గురించి ఆశీర్వచన పద్యాలు బాగా చెప్పి మెప్పించిన కవి అందుకొనే కానుక పళ్ళెం; అందులో కొంత డబ్బూ పండు తాంబూలాలు ఉంటాయి'
యమచెర (3.24) 'భరించలేని బాధ, కష్టం'
విజ్జోడు (మనుషులు) (3.330) 'జత కలవని జోడుకాని ఇద్దరు వేరు వేరు వ్యక్తులు'

4. జాతీయాలు

(వేడిమంగలం లాగ) మిటమిటలాడిపోతూ (1.3) 'ఎగిరెగిరిపడుతూ'
చుక్క మూఢాన పడుతున్నట్లు (కనపడింది) (1.4) 'ప్రతికూలమవుతున్నట్టు'
చేదు మేస్తోందా ఏమిటి? (1.5) 'విషం మింగుతోందా?'
పులుకూ పులుకూ (చూశాడు) (1.8) 'రెప్పలల్లారుస్తూ'
గబగబలాడి పోయింది (1.9) 'ఎక్కువగా ఆత్రపడింది'
దానా దీనా (1.12) 'మొత్తంమీద, దానివల్లా దీనివల్లా'
గడ్డిపెట్టు (1.14) 'చివాట్లుపెట్టు, బుద్ధిచెప్పు'
చేసుకుందమ్మా (అది) (1.7) 'పుణ్యం చేసుకొంది'
చెవల వాజమ్మ (1.19) 'ఒట్టి చవట'
ఒరగబెట్టు (1.22) 'సాయంచేయు' (నిందార్థంలో)
ముక్తాయించడం (1.22) 'చివరిలో అనడం, ముగించడం, మాట అంటించడం'
గుంపుదంపులు పడగా పడగా (1.26) 'చాలా కష్టపడినమీదట'
మీదిటికి (1.38) 'వచ్చే ఏడాదికి'
పులుగడిగిన ముత్యంలా (1.59) 'మురికి తీసేసిన ముత్యంలా, శుభ్రంగా'
తణుకోయి మాచవరంలాగ (1.63) 'చుట్టు తిరుగుడు దారి, వ్యర్థ ప్రయాస'

చలితేలులాగ (1.126) 'కనబడకుండా చల్లగా వచ్చి కుట్టే తేలులాగ'
ఇసకపూడి వడ్రంలాగ (3.280) 'చేతకాని (వడ్రంగి) పనివాడిలాగ'
దుంపదంపలు చేసుకొని (రానే వచ్చారు) (1.45) 'చాలా కష్టపడి'
(మూతి) బిడాయించుకొని (1.55) (కావాలని మూతి) 'మూసుకొని'
(కోపంవల్లో, అయిష్టంవల్లో)
తక్కి తారి (1.57) 'జాప్యం చేస్తూ'
పుచ్చినట్లు (నడవాలి) (1.64) 'చచ్చినట్టు'
సంతనాగా (1.72) 'అనవాయితీగా, వతనుగా, వాడుకగా'
ఇంతా చేస్తే (1.82) 'ఎక్కువ కాదు' అనే సందర్భంలో
ఆశమ్మ బోశమ్మ కబుర్లు (1.86) 'పనీ పాటూ లేని ముసలమ్మలు
తీరిగ్గా కూర్చుని చెప్పుకునే ముచ్చట్లు'
కణుగూ పెణుగూ మాట్లాడ్డం (1.86) 'స్పష్టంగా కచ్చితంగా చెప్పడం'
గిలుకుగిలుకుమంటూ (1.101) 'గలగల్లాడుతూ, విలాసంగా'
దిమ్మచెక్కలాగ (1.121) 'కదలకుండా మెదలకుండా, స్థాణువు లాగ,
మట్టసంగా'
ముసలాళ్ళు ముక్కాళ్ళు (1.121) 'వయస్సులో ఉన్నవాళ్ళే'
కుంకపీనుగ (1.126) 'కుర్రది' (నిందార్థంలో)
దుడుగూ దుడుగూ (అనెయ్యడం) (1.128) 'తొందరపడి మాట్లాడటం'
పడి చచ్చిపోవు (1.130) 'ఎక్కువగా ఇష్టపడు'
అయిందనిపించు (1.131) 'ఏదో ఒక మోస్తరుగా ముగించు'
ఒంటెత్తు పీనుగు (1.133) 'ఒట్టి స్వార్థపరుడు/–రాలు'
ముచ్చెం మూడుమాట్లు (1.142) 'మూడుసార్లు మాత్రం'
అఘోరించినట్టుంది (1.147) 'ఏడిసినట్టుంది'
రేపు లే దెల్లుండి (1.154) 'రేపు కాక ఎల్లుండి'
మిడుతూ మిడుతూ (చూచు) (2.66) 'మిడిగుడ్లు వేసుకొని'
ఇదయిపోవు (2.69) 'మనస్సులో బాధపడు'
నీహారలేశాలు వెతుకు (2.85) 'వ్యర్థప్రయత్నం చేయు'
(మంచుకణాలకోసం వెతకడం)
ఈదురోమంటూ (2.88) 'ఉసూరుమంటూ, సత్తువా సహనమూ
పోయి ఆయాసపడుతూ'
మిడసరి లగ్గం (2.108) 'మిట్టమధ్యాహ్నం'
అట్టుపుట్టాణీలు (2.110) 'పుట్టుపూర్వోత్తరాలు, పునాదులు'

నీటిలో జాడలు తీయు (2.115) 'ఆవలిస్తే పేగులు లెక్కపెట్టు, అసాధ్యమైన పని చెయ్యగలుగు'
కెక్కుకెక్కుమనిపిస్తూ (2.125) 'ఉక్కిరిబిక్కిరి చేస్తూ'
రాజాంగంగా (3.77) 'దర్జాగా'
నాలుక బుజాన వేసుకొని (3.117) 'ఊరూ వాడా ప్రచారం చేస్తూ'
మాటలు కాదు (3.127) 'సామాన్యం కాదు, సులువు కాదు'
సోరంటాలు (మొదలుపెట్టు) (3.214) ?'సాధింపులు, వేధింపులు, నసపీకుడు మాటలు'
పిసుక్కొను (3.237) 'మనస్సులో బాధపడు, గింజుకొను'
అంశువారీ (3.239) 'క్షుద్రదానాలు పట్టే బ్రాహ్మడు'
రంగడి కుచ్చు(లా) (3.243) 'దర్జాగా, కులాసాగా, షోకేలా లాగ'
ఢంకామీద దెబ్బకొట్టి (3.254) 'బహిరంగంగా, నిర్భయంగా'
దొడ్డి సంభావన (3.350) 'ఆట్టే చదువుకోనివాళ్ళను గుంపుగా పెరట్లో ఉంచి అతిస్వల్పంగా ఇచ్చే దక్షిణ'
పళ్లేలు చెప్పడం (3.350) 'పెళ్ళిలో సదస్యంనాడు వధూవరుల్ని ఆశీర్వదిస్తూ వేదపండితులు మహదాశీర్వచనం చెప్పడమూ కవులు పద్యాలు చెప్పడమూ. వేదపండితులకు ఒక పళ్ళెం, కవులకు 'కవిత్వప్పళ్ళెం' విడి విడిగా ఉంటాయి. వాళ్ళలో ఆశీర్వచనం బాగా చెప్పి మెప్పించినవాళ్ళకు ఆ పళ్లేలు అందిస్తారు. పళ్ళెంలో కొంత డబ్బూ పండు తాంబూలాలూ ఉంటాయి.'
దేవిడీమన్నా చెప్పించు (3.383) '(దివాణంనుంచి) వెళ్ళగొట్టించు, ప్రవేశం నిషేధించు'
బావురు పిల్లులతో కాట్లాడు (1.155) 'గుర్రుపెట్టడం'

5. సామెతలు

బూడిదలో చేసిన హోమం (3.63) 'పనికిమాలిన ప్రయత్నం'
చికిలీ చేసిన చంద్రహాసం (3.87) 'సానబెట్టిన కత్తి'
కరువున పోసిన (బంగారు విగ్రహం) (3.100) 'పోతపోసిన'
కొండా తగరూ డీకున్నట్లు (3.132) 'కొండా పొట్టేలూ ఢీకొన్నట్టు'
బంతిలో బాలపక్షం (చేయు) (3.225) 'పక్షపాతం చూపించు'

ముందే వుంది ముసుళ్ళ పండుగు (3.261) 'అనుభవించవలసిన కష్టాలు ముందున్నాయి'

6. విసుర్లు

అదేం పోయేకాలమో గాని (1.12)
అన్నట్టడగడం మరిచిపోయాను (1.34)
ఏదో శాస్త్రం చెప్పినట్టుంది (2.136)
నన్నడిగితే (3.113)
మరిగత్తే (2.112) 'మరంటే, మరేమో' (పామర ప్రయోగం)
(నీ కిదే చెప్పడం) ఏమనుకున్నావో (1.154)
హయ్యో, నా తెలివి తెల్లారిపోనూ! (1.109)

7. సహజోచ్చారణ నిరూపకాలు

సడే (1.16) 'సరే' (వెటకారంగా అనేది)
వరాసగా (1.72) 'పొద్దుగాటి వరసగా'
వుళాక్కుని (1.106) 'ఊడలాక్కొని'
హయ్యో (1.109) (అకారాన్ని ఒత్తి పలికేటప్పుడు)
చూ–శావా (1.109) (తనకు నచ్చని మాట ఒకరు అన్నప్పుడుగాని, ఫిర్యాదు చేస్తున్నప్పుడుగాని 'చూ'ను పొడిగించి పలుకుతారు)
ఏమిషే (1.121) 'ఏమిటే' (పాతకాలపు ముసలమ్మల మాటతీరు)
అంచే (1.122) 'అంటే' (పాతకాలపు ముసలమ్మల మాటతీరు)
గి–ర్రున (1.133) ('గి' తరవాత రకారప్పొల్లుమీద నాలిక ఒక్క క్షణం నిలిపి 'రు'ను ఒత్తి పలుకుతారు; తిరగడంలో వేగాన్ని సూచించే తీరు)
ఇంచ–క్కటి పని (1.140) 'చాలా చక్కటి పని'
మాం–చి పని (1.140) 'చాలా మంచి పని'
పే–ద్ద (1.140) 'చాలా పెద్ద'
వో–ర్థి (1.140) 'ఎందుకూ పనికిరాని'
గోవిందా–గోః–వింద (2.70) (వ్యర్థప్రయత్నాన్నీ నష్టాన్నీ సూచించే తీరు)
పా–పం (2.70) (ఎక్కువ జాలిని సూచిస్తూ 'పా'ను సాగదీసి పలకడం)

చి–త్తం (2.77)
చి–త్–తం (2.95) } (అవతలివాడు చెప్పినది తనకు నచ్చక పోయినప్పటికీ సరేనంటూనే ఆక్షేపణను కాని వెటకారాన్ని కాని తెలపడానికి అధీనుడు పలికే తీరు)

సౌడభ్యం (2.159) 'సొగసు, అందం' (సౌలభ్యానికి వికృతరూపం; 'నువ్వు చెప్పింది, లేదా చేసింది ఏడిసినట్టుంది,' అనేది సూచించడానికి 'బాగుంది సౌడభ్యం' అంటూంటారు).

చిటాచివర (2.172) 'చిట్టచివర'

గు–మ్–మని (8.72) 'ఎక్కువగా గుబాళిస్తూ'

బహూశ్రావ్యంగా (3.81) 'చెవికి చాలా చాలా ఇంపుగా'

8. వాక్యాలు

1. మీరు మరీనండీ (1.23).
2. ఎంత పుణ్యం చేసుకుంటే అలాంటి పెనిమిటి దొరకనూ? (2.70).
3. ఊరికే పోడానికి వల్లా అమ్మా? (2.68).
4. మరిచి పోవలసిందే, మరిచీ పోతాము (2.34).
5. పనికీ రాదు, లేనూ లేదు (2.108).
6. అంతా కుంగిన్నీ పోయారు (2.190).
7. వినా పడదు, కనా పడదు (2.226).
8. లచ్చుమ్మగారు మన యింటికి వస్తున్నారా దినమ్మా? (1.34).
9. రయితు దగ్గిరే అట్టేపెట్టారు; వడ్డీకి (1.38).
10. ...మొగుడి మెడలో వున్న చేతులు తియ్యలేక తియ్యలేక తీసి, వొడిలోనుంచి లేవలేక లేవలేక లేచి, అడుగు ముందుకి వెయ్యలేక వెయ్యలేక వేసి – అంతలో ఆగిపోయి, గ్రీవాభంగాభిరామంగా వెనక్కి చూస్తూ... (1.55).
11. "మాట్టాడరేమండీ?"
"నోరు కుట్టేశావు కదుటోయ్ నువ్వు?"
"అయితే తమలపాకు చిలకముక్కులతో కుట్లు విప్పేస్తానుండండి" (1.87).
12. నేనేం తియ్యనన్నానా తియ్యనా? (1.122).

13. సాగనిస్తున్నారా యేమిటి? సాగనివ్వమని నే నేడ్చానా యేమిటి? దొడ్లో గేదీ వుంది, యింట్లో నేనూ వున్నాను....(1.127).
14. [కందులు] బాగుచెయ్యకపో, మహమ్మాయి వండించేస్తానో లేదో చూసుకుందువుగాని (1.127).
15. నీకిదే చెప్పడం ఏమనుకున్నావో (1.154).
16. అలాంటి పురుషుణ్ణి చెట్టపట్టని స్త్రీ చచ్చేం, బతికేం (2.70).
17. కించిత్తూ లేదు. ఇక్కడ లేనిదే అదీ (2.94).
18. అవునండోయ్! అది బాగున్నట్టుంది....బాగానే వుంది.....చాలా బాగుందండీ (2.139).
19. తమకే సభ్యత వుండినట్టు, మహో...(3.68).
20. ఆతపతప్తునకు శరత్పూర్ణిమాకౌముది వేంకటరామశాస్త్రిగారి సన్నిధి, శీతార్తునకు వసంత బాలాతపం వంటిది రామకృష్ణశాస్త్రిగారి సన్నిధి (3.87).
21. ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే, – రెడ్డిగారి విగ్రహం ఆజానుబాహువూ, పరాక్రమం సింహసంహననమూ, రూపం మదనమోహనమూ, చూపు ప్రసన్నగంభీరమూ, వేషం రాజయోగ్యమూ, ప్రవృత్తి మాత్రం సాత్వికమున్నూ.
22. అది మంచనండి చెడ్డనండి, మంచికయినా చెడ్డకయినా నా నిశ్చయమే నిశ్చయం నాకు (3.426).
23. కనక, నేను రాసిన గ్రంథాలవల్ల కొందరికయినా బుద్ధి వికసించాలి, ఏ కొంచెమయినా, నా తెనుగువాళ్ళకి (3.426).
24. పోనీ "యెవర్నిచూసి నువ్విలాంటి దృక్పథం యేర్పరచుకున్నావో ఆ బంకించంద్రుడు ....'రాజసింహ' వంటి నవల రచించలేదా?" (3.431)
25. రాజరాజు: క్షోభపెట్టినవారు బిర్రబిగిసి ఉండడమూ, క్షోభ పెట్టబడ్డ వారు దయతలచడమూ, కటాక్షించడమూనూ, కదూ! (2.129)

(232 పుటలున్న 'రాజరాజు' నాటకంలో 'బడు' ప్రయోగం 129 పుటవరకు మూడుసార్లు వచ్చింది. పై వాక్యం రాజరాజనరేంద్రుడి నోటివెంట పలికించింది. మొత్తం 832 పుటలవరకు ఉన్న – నేను పరిశీలనలోకి తీసుకొన్న – మూడు పుస్తకాల్లో 'బడు' ప్రయోగమున్న

సందర్భాలు ఈ మూడేనేమోనని నా అనుమానం. మహా అయితే, నేను గమనించనివి మరో రెండు మూడు సందర్భాలు ఉంటే ఉండవచ్చు).

పై వింగడింపులో ఇచ్చిన ఉదాహరణలన్నీ ఎంచుకొన్న మూడు పుస్తకాల్లోంచి అక్కడక్కడ తీసుకొన్నవి. నిదానంగా – అదే పనిగా చూస్తే – అనేకం కనిపిస్తాయి. వైపుల్యమే కాక వైవిధ్యంకూడా చాలా ఉంటుంది. ఇప్పుడిచ్చినవి మచ్చుకు మాత్రమే.

ఒకప్పుడు ప్రచురంగా ఉండి – నిఘంటువుల కెక్కకుండా – ఇప్పుడు చాలా విరళంగా ఉన్న మాటలు కొన్ని శాస్త్రిగారి రచనల్లో కనిపిస్తాయి. ఉదా. లిగాడు, తాసిక. 'లిగాడు' అన్న శీర్షికతో శాస్త్రిగారి పత్రికలో ఒక రచనకూడా వచ్చింది. లిగాడుకు అర్థం తెలియక, మా మిత్రుడు చామర్తి కనకయ్య తెగ గింజుకున్నాడు. ఒకనాడు కాకినాడలో బజారుకు వెళ్ళినప్పుడు ఇద్దరు వర్తకులు మాట్లాడుకొంటూ ఉంటే విన్నాడట: "ఉల్లిపాయల ధర చాలా లిగాడుగా ఉందిరా!" అన్నాడట ఒకాయన. కనకయ్యకు ప్రాణం లేచివచ్చింది. తరవాత ఒక కన్నడ నిఘంటువు తిరగవేస్తే అందులో "లిగాడు" కనిపించిందట. దీనికి 'నాసిగా, తక్కువగా' అన్న అర్థం వస్తుంది. బహుశా కన్నడం ద్వారా మరాఠీలోంచి తెలుగులోకి వచ్చి ఉంటుందని అన్నాడతను. 'తాసిక' అన్నదానికి సందర్భాన్నిబట్టి 'చాడీ' అని అర్థం చెప్పుకోవచ్చు (తాసికలు చెప్పడం=చాడీలు చెప్పడం). అలాగే 'సోరంటం' సంగతికూడా తేల్చుకోవాలి.

శ్రీపాదవారి లేఖనాభ్యాసంలో కొన్ని అంశాలు కనిపిస్తాయి.

1. ఎకార ఆకారాలమధ్య వచ్చే అచ్చుకు ('వచ్చాడు'లో రెండో అచ్చుధ్వని) తెలుగు వర్ణమాలలో చిహ్నంలేదు కాబట్టి కొన్నిచోట్ల 'ే' గుర్తూ కొన్నిచోట్ల 'ా' గుర్తూ రాయడం మనకు అలవాటు (ఉదా॥ వచ్చేటప్పుడు, వచ్చాడు). శ్రీపాదవారి రచనలో 'ా' గుర్తే సాధారణంగా కనిపిస్తూ ఉంటుంది. ఉదా॥ తెల్లవారాటప్పటికి (1.68), వచ్చాటప్పటికి (1.84), లేచాటప్పటికి (1.132), వాయించాటప్పుడు (3.25).
2. పదాది ఉకారం 'వు'గాను, ఎకారం 'యె'గాను కనిపిస్తుంది. ఉదా॥ వులకం (1.103), యెదురింపు (2.137), ఒకారం 'వ/వొ' అవుతూంటుంది (వళ్ళు, వొక).
3. రైతు, రైలువంటి మాటలు రయితు, రెయిలుగా రాస్తారు.

శ్రీపాద వారి రచనలకు కేవలం సాహిత్యపరంగానూ సమాజపరంగానూ దేశపరంగానూ మాత్రమే కాకుండా భాషాపరంగాకూడా గొప్ప విలువ ఉంది. "కావడానికి మీరు సిద్ధాంతిగారి అబ్బాయి; కాని నవీనాంధ్ర కథకులలో ఘనాపాఠీ," అన్నారు జలసూత్రం రుక్మిణీనాథశాస్త్రిగారు, శ్రీపాదవారికి రాసిన ఉత్తరంలో. శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు కేవలం కథక ఘనాపాఠీయే కాదు, 'భాషాఘనాపాఠీ' కూడా అని నొక్కి చెప్పవచ్చు. భాషాశాస్త్ర పరిశోధకులకూ నిఘంటు నిర్మాతలకూ పనికివచ్చే గొప్ప గనులు శాస్త్రిగారి రచనలు. ఆయన **'అనుభవాలూ జ్ఞాపకాలూను'** మూడు సంపుటాలతోనే ఆగిపోవడం–సుమారు నలభై ఐదేళ్ళ జీవితానుభవాలు గ్రంథస్థం కాకుండానే ఆయన గతించడం – తెలుగువాళ్ళ దురదృష్టం.

అయినా, తెలుగు సాహిత్యంలో శ్రీపాద ఒక ఉజ్జ్వలదీప్తి.

(తెలుగు విశ్వవిద్యాలయంవారి 'వాఙ్మయి' పత్రిక, 1992)

* * *

14
మాండలిక కథలు

ఒక రచనలో పాత్రలు పలికేది మాత్రమే కాక రచయిత చెప్పేద్దికూడా పూర్తిగా మాండలికంలో ఉంటే అది మాండలిక రచన అవుతుంది. అలాటి రచనలు మనకు దాదాపు అన్ని సృజనాత్మక ప్రక్రియల్లోనూ ఉన్నాయి.

ఇక్కడ 'మాండలిక'మనే మాట భాషాశాస్త్రపరంగా వాడుతున్న పారిభాషిక పదం. దీన్ని గురించి టూకీగా ఇలా చెప్పవచ్చు: ఒక ప్రాంతంలో గాని ఒక సామాజిక వర్గంలో గాని ఉన్నవాళ్ళ భాషావ్యవహారంలో కొన్ని అలవాట్లు స్పష్టంగా వేరుగా కనిపిస్తూ ఉంటాయి. భాష వాడుకలో ఒక ప్రాంతంవాళ్ళ అలవాట్లన్నిటినీ కలిపి ఒక ప్రాంతీయ మాండలికంగాను, ఒక వర్గంవాళ్ళ అలవాట్లనన్నిటినీ కలిపి ఒక వర్గమాండలికంగాను గుర్తిస్తాం. అంటే, మాండలికాలన్నీ భాషలో అంతర్భాగాలే. ఒకటి గొప్పదీ ఒకటి తక్కువదీ అన్న అపోహకు తావు లేదు. ఒక్కొక్క మాండలికానికి వచ్చే హోదా సామాజిక కారణాలవల్ల వస్తుందే కాని భాషాపరమయిన కారణాలవల్ల కాదు. చదువుసంస్కారాలు, సామాజిక చైతన్యం, వాణిజ్య వ్యవహార దక్షత వంటివి ఎక్కువగా ఉన్న వర్గంవాళ్ళు, ప్రాంతంవాళ్ళు మాట్లాడే మాండలికమే ప్రమాణభాషగా వాడుకలోకి వస్తుంది; అన్ని వర్గాలకూ ప్రాంతాలకూ అన్ని అవసరాలకూ విస్తరిస్తుంది. అంటే భాషలో ఒక మాండలికం ప్రామాణికంగా గుర్తింపు పొందుతుందన్నమాట. దాన్నే 'ప్రమాణభాష' అంటారు. మాండలికాలు మాట్లాడేవాళ్ళల్లో విద్యాసంపత్తులు, వ్యవహార దక్షతవంటివి ఎంత పెరిగితే ప్రమాణభాష వినియోగం అంత పెరుగుతుంది.

ప్రతిదేశంలోనూ ఇలాగే జరుగుతుంది.

సాహిత్యగ్రంథాలను, వార్తాపత్రికలవంటి ప్రచారప్రసార సాధనాలను చదువుకున్నవాళ్ళే వినియోగించుకుంటారు కాబట్టి వాటిలో ప్రమాణభాషే ఉంటుంది.

పాట, కథ, నవల, నాటకం, కవిత్వం వంటి సృజనాత్మక సాహిత్య ప్రక్రియల్లో రచయిత అభిరుచినిబట్టి సహజత్వంకోసం, ఔచిత్యంకోసం మాండలికాన్ని ప్రయోగించడం ఉంది; పూర్వంనుంచీ ఉంది.

జానపద వాఙ్మయంలో తోబుట్టువులయిన పాట, కథ – జానపద వాఙ్మయం మౌఖిక వాఙ్మయమే కనక – మాండలికాల్లోనే పుట్టాయి. (ఒక పాట గాని, కథ గాని పుట్టినప్పుడు ఏదో ఒక ప్రాంతంలో/వర్గంలో పుట్టినప్పటికీ ఇతర ప్రాంతాలకు పాకినప్పుడు దాని భాషలో సహజంగానే మార్పులు వస్తూ ఉంటాయి); మనుగడ సాగిస్తూనే ఉన్నాయి. లిఖిత సాహిత్యంలోకి వచ్చేటప్పటికి, ఆ ప్రక్రియల్లో చేసిన రచనలు, రచయిత అభిరుచినిబట్టీ, సామర్థ్యాన్నిబట్టీ 'ఆ నాటి ప్రమాణభాష'లో రావడం మొదలయింది (ఈ శతాబ్ది ప్రథమార్థం చివరివరకు కొందరు రచయితలు 'అలనాటి ప్రమాణభాష'నే కాని 'తమనాటి ప్రమాణభాష'ను వాడకపోవడం గమనించవచ్చు').

భాషాప్రయోగ విషయంలో సృజనాత్మక సాహిత్యప్రక్రియలకూ తక్కిన వాటికీ తేడా ఉంది. రూపకంలో తప్ప కథకుడు (= చెప్పేవాడు) అన్నింటిలోనూ ఉంటాడు. కాని, పాత్రలు సృజనాత్మక సాహిత్య ప్రక్రియల్లోనే ఉంటాయి. ఆ పాత్రలచేత – వాటి స్థాయిల్లో భేదాల్నిబట్టి – ఉచితమయిన భాషాశైలిలో పలికిస్తాడు రచయిత. ఈ సంప్రదాయం సంస్కృత నాటకాల కాలంనుంచీ ఉంది మనకు (వీటిలో స్త్రీపాత్రలచేత, తక్కువ పాత్రలచేత ప్రాకృత భాషలో మాట్లాడించేవారు). వేదం వేంకటరాయశాస్త్రిగారి ప్రతాపరుద్రీయ నాటకంలోను, కందుకూరి వీరేశలింగంగారి బ్రాహ్మవివాహం నాటకంలోను, గురజాడ అప్పారావుగారి కన్యాశుల్కం నాటకంలోను, పాత్రోచిత భాష ప్రయోగించడం గమనించవచ్చు. రూపకాల్లో పాత్రోచిత భాషను ప్రయోగించిన వీరేశలింగంగారు కూడా నవలల్లో ధారాళంగా ప్రయోగించలేకపోయారు.

కథ దగ్గరికి వచ్చేసరికి, గురజాడ అప్పారావుగారు 'దిద్దుబాటు' కథలో రావుఁడు పాత్రచేత ఉచితమయిన మాండలికంలో మాట్లాడించారు. ఇది తరవాతి రచయితలకు వరవడి పెట్టింది. క్రమక్రమంగా కథాకథనం ప్రమాణ భాషలోనూ పాత్రల సంభాషణలూ స్వగతాలూ పాత్రోచిత మాండలిక భాషల్లోనూ సాగుతూ వచ్చాయి.

ఇక్కడ గమనించవలసిన విషయం ఏమిటంటే: కథ, నవల, రూపకంవంటి ప్రక్రియల్లో పాత్రోచితంగా మాండలికం ప్రవేశపెట్టినంత మాత్రాన అవి పూర్తిగా మాండలిక కథలు, మాండలిక నవలలు, మాండలిక రూపకాలు అయిపోలేదు.

మరి, 'మాండలిక కథ', 'మాండలిక నవల' అన్న గుర్తింపు పొందడానికి ప్రమాణం ఏమిటి – అన్న ప్రశ్న వస్తుంది.

భాషాశాస్త్ర పరిభాషలో మాండలికమన్న పదం భౌగోళిక మండలానికి/ప్రాంతానికి పరిమితమయినది కాదు. ప్రాదేశిక, సామాజిక వర్గ వ్యవహారభాషలకు రెంటికీ వర్తిస్తుందిది. కాబట్టి ఒక ప్రాంతపు జీవితానికి గాని ఒక వర్గంవారి జీవితానికి గాని పరిమితమయినప్పటికీ రచయిత, దాన్ని మామూలు ప్రమాణభాషలో (శిష్టవ్యావహారికంలో) చెబితే అది మాండలిక రచన కాదు; పాత్రోచిత భాష పలికించినా అది మాండలిక రచన కాదు. మన కథల్లోనూ నవలల్లోనూ ఇటువంటివి చాలానే ఉన్నాయి. వీటిని ప్రామాణిక భాషారచనలుగానే పరిగణిస్తున్నాం కాని మాండలిక రచనలని అనడం లేదు.

రూపకంలో పాత్రోచిత భాష ఎలాగా తప్పదు. కథలో గాని నవలలోగాని సంభాషణలకు పాత్రోచిత భాషను ప్రయోగించడం సహజత్వాన్నీ ఔచిత్యాన్నీ పాటించినట్లవుతుందే కాని అంతకన్న విశేషం లేదు. కాని, రచయిత చెప్పేదికూడా పూర్తిగా మాండలికంలో ఉన్నప్పుడు మాత్రం మాండలిక రచనగా పరిగణనకు వస్తుంది. రచయిత కథనశైలే ప్రక్రియామాండలికతకు నిరూపక ప్రమాణమన్నది సారాంశం.

దీన్నిబట్టి చూస్తే తెలుగు సాహిత్యంలో మాండలిక రచనలు చాలా తక్కువేనని తెలుస్తుంది. 'యెంకిపాటలు', 'బంగారు మామ పాటలు' మాండలిక రచనలే. వీటి స్ఫూర్తితో ఇతర మాండలికాల్లో కూడా ఈమాదిరి పాటలు వచ్చాయి.

'*వెలుగూ వెన్నెలా గోదారీ*' (రచనా కాలం 1958), *ముత్యాలపందిరి* (రచనాకాలం 1964), *రంగవల్లి* (రచనాకాలం 1974), *తరం మారింది*' మాండలిక నవలలు.

కథల్లో పూర్తి మాండలిక భాషాప్రయోగం మా గోఖలేగారితో (మాధవపెద్ది గోపాలకృష్ణ గోఖలే: 1917–1981) మొదలయింది. ఈయన వివిధ పత్రికల్లో రాసిన కొన్ని కథలు 'మూగజీవాలు, బల్లకట్టు పాపయ్య' అన్న సంపుటాలుగా వెలువడ్డాయి (విశాలాంధ్రవారి ప్రచురణలు). ఆ తరవాత చాలాకాలానికి (1989 మేలో) విశాలాంధ్రవారు, గోఖలేగారి కథల్లో అముద్రితమయినవి కూడా సేకరించి 'మా గోఖలే కథలు' అన్న పేరుతో 50 కథలు ఒక సంపుటిగా ప్రచురించారు. కష్టజీవుల కడగండ్ల గాథలకు సాహిత్యగౌరవం కలిగించిన గోఖలేగారు వాళ్ళ భాషనుకూడా కథనానికి

ఎన్నుకోవడం విశేషం. ఈ సర్వస్పుటిలో ఉన్న మొత్తం కథల్లో 36 మాత్రం మాండలిక కథలు (మొదటి కథనుంచి ఇరవై తొమ్మిదో కథవరకు, ఆ తరవాత 31 నుంచి 33, 35 నుంచి 38, 40 కథలు). తక్కినవి ప్రమాణ భాషారచనలు. మా గోఖలేగారి మాండలిక కథనానికి మచ్చుతునక: 'కాత్తె బాగా కన్నీకటి పడ్తుండది. వయసు మీనుండ యానాది ముసలాయి బామ్మల సందులో ఆర్లీళ్ళ గెడపలకల్లి నిక్కి నిక్కి సూసుకుండా వొచ్చిచ్చి రామయ్యగారి గుమ్మం ముంగల నిలబడ్డాడు' (మూగజీవాలు).

జి. సురమౌళి రాసిన 'అంగుడు పొద్దు [=వాలుతున్న పొద్దు]' ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తిగారి 'పంచాతి నెంబరు' [=పంచాయితి మెంబరు] వంటి కథలు తెలంగాణా జానపద మాండలికంలో రాసినవి. ఇవి పత్రికల్లో వచ్చాయి కాని కథాసంపుటాలుగా రాలేదు. 1972 లో డా॥ పి.యశోదారెడ్డిగారు 'మావూరి ముచ్చట్లు' అన్న కథల సంపుటి వెలువరించారు. రచయిత్రి కథనంతో సహా పూర్తిగా తెలంగాణా జానపద మాండలికంలో సాగిన కథలివి.

ఆరో దశకం ఆరంభంలో, భిన్న ప్రాంతాల జానపద మాండలికాల్లో రాసిన నవలలకు మంచి గుర్తింపు, పురస్కారాలు లభించడంతో కథారచయితలను కూడా మాండలికం ఆకట్టుకుంది. వివిధ ప్రాంతాల రచయితలు మాండలిక కథలు రాయడం ప్రారంభించారు. వాటిలో కొన్ని పుస్తకరూపంలో వచ్చాయి. వాటిలో నా పరిశీలనకు వచ్చినవి (మా గోఖలే కథలు, మావూరి ముచ్చట్లు కాక) మరో ఆరు సంపుటాలున్నాయి.

1977లో దేవరాజు మహారాజు ప్రచురించిన 'కడుపుకోత' కథల సంపుటిలో ఉన్న పదింటిలో ఐదు మాత్రం (కడుపుకోత, మంత్రం, కండ్లు దెరిశిన నెత్తురు, కోళ్ళపందెం, యెలుగు మింగిన శీకటి). మాండలిక కథలు. కవిగా, అనువాదకుడిగా మంచి పేరు తెచ్చుకొన్న దేవరాజు, కవితల్లో (గుడిసె గుండె) నే కాకుండా కథల్లో కూడా మాండలికాన్ని మహారాజులా ప్రయోగించాడు. చక్కని తెలంగాణా పలుకుబడికి 'మెచ్చుతునక' ఇది:

"సుక్కమ్మకు జెర్ర మన్ను కుదురుకున్నది. ఏదో మందో మంత్రమో ఏదైతేంది? బిడ్డ బాగ్గావాలె; గంతె – 'పంతులుతానికి పోయి మంత్రమేయించ్కొస్త' అంటే ఎందుకో గని పెన్మిటొద్దన్నడు" (మంత్రం).

1991లో గోదావరిఖని నుంచి వెలువడిన 'భూమిక' సంపుటిలో 24 కథలున్నాయి. వీటిలో కాలువ మల్లయ్య రాసిన 'వెలి', నందిని సిధారెడ్డి 'పుల్లరి' పూర్తి మాండలిక కథలు. ఎన్.రాములు రాసిన 'తిరుగుబాటు'లోను, కార్మిక రాసిన 'దొంగలు' లోను చాలా వరకు మాండలికమే ఉన్నప్పటికీ

ప్రమాణభాషతో కలగలుపు ఉంది. 'వెలి' కథ ఇలా మొదలవుతుంది: "అంబటాల్లయింది. సాకల్దారు తిరిగిపోయింది. కైకిలోల్లను తీసుకొని పటేలవ్వలు సేండ్లల్లకు పోతన్రు. మక్క పెరండ్లల్ల కలుపుమొక్కలు దున్నుటానికి కాపుదనపోళ్ళు నాగండ్లకు కాండ్లకు తిర్రమర్ర గట్టి ఎడ్లతోని నడిపించుక పోతన్రు."

1992 ఆగస్టులో 'సీమకథలు' అన్న పేరుతో చక్కటి సంపుటి వెలువడింది. సంకలనకర్త సింగమనేని నారాయణగారు. ఇందులో ఉన్న పద్దెనిమిది కథల్లో పూర్తిగా మాండలికంలో నడిచిన కథ 'కల్లమయి పాయ'; రచయిత శాంతి నారాయణ. కేతు విశ్వనాథరెడ్డిగారి 'నమ్ముకున్న నేల', వై.సి.వి. రెడ్డిగారి 'ఐదు రూపాయలు' పూర్తిగా కాకపోయినా కొంతమట్టుకు మాండలికంలో సాగాయి.

శాంతి నారాయణగారి కథన శైలి ఇలా సాగుతుంది : "దావపక్కన గుంటిమింద గుచ్చోని బీడీ తాగుతా చేనికల్ల జూస్తాండాడు మల్లప్ప. ముంగారేసిన మిట్టపట్టి రెండెకరాలూ యెండిపొయ్యింది. కొర్రంతా కాలిపొయినట్టయింది. సద్దకర్రలు పొట్టకొచ్చి మాడిపొయినాయి." రాయలసీమ రైతు కష్టాలను తెలపడానికి రచయిత రైతుగొంతుతోనే పలకడం మెచ్చుకోదగ్గ విషయం.

1993 ఆగస్టులో కాళీపట్నం రామారావుగారి సంపాదకత్వంలో 'శ్వేత రాత్రులు' కథలు సంపుటి వెలువడింది. ఇందులో ఉన్న 15 కథల్లో కారెంపూడి మార్కండేయ రాసిన 'నిరసన' తెలంగాణా మాండలికంలోనే సాగింది గాని కొద్దిగా ప్రమాణ భాషతో కలగలుపు ఉంది : "శంకర్ ఫిల్లర్‌గ పని చెయ్యంగ దెబ్బ తాకి అన్‌ఫిట్టయి సర్వేసు మజ్దూరుగా (ప్యూనుగా) వచ్చిండు. పది గంటలు కావొస్తుంది. సారులందరికీ నాస్తాలూ, చాయ్‌లూ అందించి కప్పులు కడుగుతున్నడు. రైటర్ సాబులంతా స్ట్రైక్ రిపోర్ట్ తయారు చేస్తూ బిజీగా వున్నరు."

బి.దామోదర్‌రావుగారి 'సింగిడి' కథల సంపుటి 1993 అక్టోబరులో వెలువడింది. ఇందులో ఉన్న పన్నెండూ మాండలిక కథలే. అతిసామాన్య జన జీవనంలోని కష్టనష్టాలను చిన్నగా చిక్కని కథలుగా రూపొందించిన దామోదరరావుగారి రచన ఇలా నడుస్తుంది:

"పాపయ్యను సూత్తె పిల్లగాండ్లంత బుగులుపడేటోల్లు. పాపయ్య రూపమే బుగులుగా ఉండేది. పెద్ద పెద్ద మీసాలు, పెద్ద పెయ్యి. పొద్దూకితే సారా తాగేవోడు. ఆయన వైద్యమంతా పొద్దుగాలనే (తుంపిళ్ళు).

పుప్పాల కృష్ణమూర్తిగారి 'జీవిత చిత్రం' కథాసంపుటి 1993 డిసెంబరులో వెలువడింది. ఇందులో పది కథలున్నాయి. 'జీవిత చిత్రం' అన్న మొదటి కథ మాండలికంలో నడిచింది:

"పొద్దు పొడిసేకల్లా తయారైపోయిండు పాపడు. తలకు పేరీలు పెట్టిండు. కొడుకు తలకి సవారీలు కట్టిండు. అడ్డబొట్టు పెట్టి, బొట్టుమీద ఎండి రూపాయ కాసంత ఎర్రగుంకుమ బెట్టిండు."

పూర్వాంధ (విశాఖపట్నం, విజయనగరం, శ్రీకాకుళం జిల్లాల ప్రాంతం) మాండలికాన్ని యావదాంధ్రకూ సుపరిచితం చేసిన ప్రతిష్ఠ రాచకొండ విశ్వనాథశాస్త్రిగారిది. ఆయన కథాపాత్రలు వాటికి సహజమయిన మాండలికంలో మాట్లాడతాయి. శాస్త్రిగారి కథనం మాండలికంలో సాగిన సందర్భాల్లో కూడా ప్రమాణ భాషతో కలగలుపు కనిపిస్తూ ఉంటుంది.

శ్రీకాకుళం ప్రాంతంనుంచి ఎ.వి.రెడ్డిశాస్త్రిగారు రాసిన 'గేది' కథ ఒకటి సుమారు పదిహేనిరవై ఏళ్ళ కిందట విన్నాను. దరిమిలా, 'అభ్యుదయ' పత్రికలో అచ్చయింది. అది, కథనంతో సహా పూర్తిగా మాండలికంలో నడిచిన చిన్న కథ.

మాండలికాల్లో నడిచిన కథలవల్ల మనకు ఆయాప్రాంతాల్లో, ఆయా వర్గాల్లో సహజంగా వాడుకలో ఉన్న పలుకుబడులు బాగా తెలుస్తాయి. మాండలికాల్లోంచి ప్రమాణ భాషలోకి ఎక్కవలసిన పదజాలం పరిచయమవుతుంది. మనిషి ఎప్పుడు, ఎక్కడ ఉన్నా తన కష్టసుఖాల్నీ జీవన స్థితిగతుల్నీ వ్యవహార సరళినీ తన గుండెలో నుంచి వేరుగా వెలువరిచినప్పుడు సహజత్వం ముమ్మూర్తులా ఉట్టిపడుతుంది. దానివల్ల భాషలో ఉన్న వైవిధ్యం, విస్తృతి, తెలుస్తాయి. భాష జీవనాడి ఎక్కడ ఉందో తెలుస్తుంది. అన్ని ప్రాంతాలూ అన్ని వర్గాలూ మనలోనే ఉన్నాయి. కాబట్టి అన్ని మాండలికాలూ మనవే. అన్నీ సమాన గౌరవం, ఆదరం పొందదగినవే. సాహిత్య రచనల్లో వాటికి ఉచితమయిన ప్రాతినిధ్యం తప్పకుండా ఉంటుంది.

ప్రమాణ భాషలోనే ఎక్కువ రచనలు వెలువడతాయి. కనక, మాండలికంలో రాసినవి చదవడం కొందరికి కష్టంగా ఉండవచ్చు. దానికి కారణం, మాండలికంతో పరిచయం లేకపోవడం. పరిచయం చేసుకోడానికి రెండు మూడు రచనలు చదివితే చాలు.

ఏ మాండలికమయినా మరొక ప్రాంతంవాళ్ళకు పూర్తిగా అర్థంకాకుండా పోదు. పరస్పర ప్రయోజనాల నిమిత్తం వివిధ ప్రాంతాలవాళ్ళూ వర్గాలవాళ్ళూ

కలిసి మెలిసి ఉంటున్నప్పుడు, ఒకరితో ఒకరు భాషావ్యవహారం సాగిస్తున్నప్పుడు మాండలికం అర్థం కాకపోవడమన్న ప్రశ్నే ఉండదు. కొద్దిపాటి మాటలు తెలియకపోతే తెలిసినవాళ్ళను అడిగి తెలుసుకుంటాం; లేదా సందర్భాన్నిబట్టి గ్రహించుకుంటాం. అందువల్ల జీవితంలో లాగే సాహిత్యంలోకూడా మాండలికాలు మన అభిరుచిని, అవగాహనను, అనుభూతిని పెంచుతాయనడంలో సందేహం లేదు. మాండలిక కథలు అందుకు తోడ్పడతాయి.

('కథనరంగం' వ్యాససంకలనంకోసం రాసినది, 1996)

★ ★ ★

15

నేటి రచనలు : భాషాప్రయోగాలు

మాటలు వచ్చినవాళ్ళం అందరం మాట్లాడుతున్నాం; రాత వచ్చిన వాళ్ళం అందరం రాస్తున్నాం. మాట్లాడేవాళ్ళలో కొందరికి మాటలమీద మంచి పట్టూ ఒడుపూ ఉంటాయి. ఒకే విషయాన్ని కొందరు చెబితే అతి మామూలుగా, చప్పగా ఉంటుంది. మరికొందరు చెబితే, చేతిలో పని ఉన్నా చెవులొగ్గి వింటాం. అంటే ఆ చెప్పే తీరులో మనను ఆకట్టుకొనే విశేషం ఉందన్నమాట. ఆ 'మాటకారితనం'* కొందరికి చిన్నప్పటినించే ఉంటుంది; కొందరికి తరవాత్తరవాత అలవడుతుంది.

మాటకారితనానికి 'రాతకారితనం' ఎన్నటికీ తీసిపోదు. పైపెచ్చు, అచ్చులోకి వచ్చేసి ఎక్కడెక్కడివాళ్ళకీ చేతికందుతుంది; ఎన్నెన్ని ఏళ్ళయినా చెక్కుచెదరకుండా ఉంటుంది. గాలికి పోయేదానికన్న కంటిముందున్నదానికి మన్నన, మన్నిక ఎక్కువ కదా! నోటిమాటకు సాక్ష్యం లేకపోవచ్చు కాని రాతమాటకు (పోనీ, చేతిమాటకు) తిరుగు లేదు. అందువల్ల, పేచీపూచీలు లేకుండా చూసుకోడమే కాకుండా పనిలో ఒబ్బిడితనం, వంటకంలో రుచీ పచీ చూసుకోవలసి ఉంటుంది. 'సెనగలు తిని చెయ్యి కడిగేసుకున్నాను' అన్నట్టు ఏ రచయితా సరిపెట్టుకోడానికి అవకాశం లేదు. పాఠకులు, చెయ్యి కడుక్కునే శ్రమ ఎందుకని సెనగలు ముట్టుకోకనే పోవచ్చు!

మాట వచ్చినవాడే మాట్లాడతాడు కనకా, రాత వచ్చినవాడే రాస్తాడు కనకా, మాటా రాతా ఒకే నాణేనికి బొమ్మా బొరుసూ కనకా, భాష రాని మనిషంటూ ఎవడూ లేడన్నమాటే కదా! ముమ్మాటికీ లేడు; ఒప్పుకున్నాం. కాని, అందరి భాషా ఒక్కలా లేదే!! ఒక్కలా ఉండాలని ఎక్కడుంది? అయితే చిక్కే! ఒక్కలా లేకపోతే ఒక్క భాష ఎలా అవుతుంది?

ఇలా ప్రశ్నలతో తవ్వుకుంటూ పోతేనే భాష కుదుళ్ళు బయటపడతాయి. నన్నడిగితే, భాష–'ఊర్ధ్వమూల మధశ్శాఖం' అన్నట్టుంటుంది. ఒకే

---

* మాటకారితనాన్ని వాగుడుకాయతనంగా జమకట్టేవాళ్ళు కొందరు ఉండవచ్చు. గిట్టనివాళ్ళ మాటలు మనం పట్టించుకోవద్దు.

మూలంనుంచి కాండం పుట్టి కొమ్మలూ రెమ్మలూ వేస్తుంది (లేదా ఒకే తల్లివేరు నుంచి పిల్లవేళ్ళు పుట్టుకువస్తాయి). మూలభాషలో మాండలికాలు ఏర్పడి కొంతకాలం గడిచిన తరవాత, ఆ మాండలికాలు మాట్లాడేవాళ్ళ మధ్య సంబంధాలు బాగా తగ్గిపోయి ఒకరి మాండలికం మరొకరికి పూర్తిగా అర్థంకాని పరిస్థితి వస్తే ఆ మాండలికాలు ప్రత్యేక భాషలుగా లెక్కకు వస్తాయి (వాటికి లిపులు వేరువేరుగా ఉన్నా లేకపోయినా సరే). ఆ విధంగా ఒక 'మూలద్రావిడ' భాషనుంచి విడిపోయినవే తెలుగు, తమిళం, కన్నడం, మలయాళం వంటి భాషలు.

ఒకే భాషలో కూడా ప్రాంతాన్నిబట్టి, వర్గాన్నిబట్టి, వృత్తుల్నిబట్టి, కులాల్నిబట్టి మాండలికాలు ఏర్పడుతూ ఉండటం సహజం. అయినప్పటికీ ఆ మాండలికాల్లో ఒకటి ప్రామాణికం అవుతుంది. చదువు సంస్కారాలు, రాజకీయాధికార ప్రాబల్యం, వృత్తివాణిజ్యాదులద్వారా సంపన్నత వంటి కారణాలవల్ల ఒక ప్రాంతం ఒక ప్రాంతం లేదా వర్గం మాండలికం ప్రామాణికంగా రూపుదాలుస్తుంది. దాన్ని 'ప్రమాణ భాష' అంటాం. సమకాలిక సాహిత్యంలోను, విద్యాప్రచారప్రసార సాధనాల్లోను తదితర రంగాల్లోను అదే వాడుతూంటారు. అన్ని ప్రాంతాలవాళ్ళూ అన్ని వర్గాలవాళ్ళూ ఉమ్మడి ప్రయోజనాలకోసం దాన్నే వాడుతూంటారు. ఈనాడు పత్రికల్లో, రేడియోలో, టి.వి.లో, సినిమాల్లో సాహిత్యంలో, విద్యాబోధనలో ప్రమాణ భాషే వాడుతున్నాం. దీన్ని 'ఆధునిక ప్రమాణ భాష'గా గుర్తించాం. అన్ని దేశాల్లోనూ ఇలాగే జరుగుతుంది.

ఇక అసలు విషయానికి వస్తే – ఆధునిక సాహిత్య ప్రక్రియలన్నిటికీ రచయితలు ఈ ప్రమాణభాషే వాడుతున్నారు. 'మరి, తేడా లెందుకు కనిపిస్తున్నాయి?' అన్న ప్రశ్నవస్తుంది.

బతికున్న మనుషుల్లో మాదిరిగా (చచ్చిపోయినవాళ్ళు మాట్లాడరు కనకా వాళ్ళు లేనివాళ్ళే కనకా) బతికున్న భాషలో కూడా కొన్ని కొన్ని తేడాలు ఉంటూండటం సహజం. వాటికి కారణాలూ ఉన్నాయి. కొన్ని ప్రాంతీయమైనవి, కొన్ని వర్గపరమయినవి, కొన్ని విషయపరమైనవి, కొన్ని వ్యక్తిగతమయినవి, కొన్ని శైలికి సంబంధంచినవి. అయినప్పటికీ ఈ తేడాలు స్వల్పమయినవి; ఏకరూపతే ఎక్కువ.

ఎకారప్రశ్నలు

రచన చెయ్యాలన్న ఉత్సాహమూ చొరవా ఉన్నంత మాత్రాన, ప్రక్రియా శిల్పం పట్టుబడినంత మాత్రాన రచన రాణిస్తుందని చెప్పలేం. వాటన్నిటి

తోబాటు భాషకూడా 'సరిగా' ఉండాలి. ప్రపంచంలో ఏ దేశంలోనయినా, ఏ భాషలోనయినా, ఏ ప్రక్రియలోనయినా రచన చేసేటప్పుడు భాష సరిగా లేకపోతే రచయితను చిన్నచూపు చూస్తారు; ఎంత పలుకుబడిగల రచయిత అయినా అనర్హుడు కాక తప్పదు! ఈ విషయాన్ని రచయితలు – ముఖ్యంగా కొత్తగా రాస్తున్నవాళ్ళు – తప్పని సరిగా గుర్తుంచుకోవాలి.

భాష సరిగా ఉండటమంటే ఏమిటో తెలుసుకోదలచినప్పుడు మనకు ఆరు ఎకార ప్రశ్నలు ఎదురవుతాయి:

ఏం రాస్తున్నాం?	ఎవరికి రాస్తున్నాం?
ఎప్పుడు రాస్తున్నాం?	ఎక్కడ రాస్తున్నాం?
ఎందుకు రాస్తున్నాం?	ఎలా రాస్తున్నాం?

1. ఏం రాస్తున్నాం?

రచనకు మనం చేబట్టిన ప్రక్రియనుబట్టి భాష ప్రయోగిస్తాం. పత్రికలో వార్త రాసేటప్పుడు అందరికీ అర్థమయేలా సులభసుందరమయిన భాష ప్రయోగిస్తాం. శాస్త్రీయ పరిశోధన వ్యాసం రాసేటప్పుడు దానికి అవసరమయిన పరిభాష ప్రయోగిస్తాం. సృజనాత్మక రచనల్లో వాడే భాష పైవాటికి భిన్నంగా ఉంటుంది. కథల్లోనూ నవలల్లోనూ ఒకే తీరు భాష వాడినప్పటికీ కవిత్వంలోనూ నాటకాల్లోనూ సాహిత్య విమర్శల్లోనూ భాషాశైలిలో మార్పులు చూపిస్తూ ఉంటాం. నాటకాల్లోనూ నవలల్లోనూ కథల్లోనూ వివిధ పాత్రల సంభాషణ శైలుల్లో స్పష్టమయిన తేడాలు వస్తూ ఉంటాయి.

ఆ తేడాలు, ఆయా పాత్రలు పుట్టి పెరిగిన ప్రాంతాలనుబట్టి, సామాజిక వర్గ స్థాయిలనుబట్టి, చదువుసంస్కారాలనుబట్టి, సందర్భాన్నిబట్టి, చర్చించే విషయాన్నిబట్టి మానసిక స్థితినిబట్టి వస్తూ ఉంటాయి. రచయిత తన చుట్టూ ఉన్న సమాజాన్ని నిశితంగా పరిశీలిస్తాడు. కాబట్టి ఆ పరిశీలనానుభవాన్నిబట్టి వివిధ సందర్భాల్లో వివిధ విషయాలకు వివిధ శైలులు ప్రయోగిస్తాడు.

2. ఎవరికి రాస్తున్నాం?

మనం రాసింది చదవబోయేవాళ్ళ స్థాయినిబట్టి (లేదా, చదివించుకొని వినేవాళ్ళ స్థాయినిబట్టి) భాష ప్రయోగిస్తాం. చిన్న పిల్లలకోసం రాసినవాటిలోనూ పంటతెగుళ్ళను గురించి రైతులకోసం రాసేవాటిలోనూ రస సిద్ధాంత చర్చకు రాసేవాటిలోనూ ఒకే రకమైన శైలి ఉండదు కదా!

3. ఎప్పుడు రాస్తున్నాం?

ఏ కాలంలో జీవిస్తున్నవాడు ఆ కాలపుభాషలోనే ఆలోచిస్తాడు, మాట్లాడతాడు కాబట్టి ఆ భాషలోనే రాస్తాడు. అందువల్ల, ఇప్పటివాళ్ళం వెయ్యేళ్ళ కిందటి భాష మాట్లాడటం లేదు కనక, ఆ భాష రాయం. వెనకటి పుస్తకాలు చదివిన ప్రభావంవల్ల అప్పటి పలుకుబళ్ళు ఇప్పటి రచనల్లో దొర్లితే ఎబ్బెట్టుగానే ఉంటుంది (పిమ్మట, వెండియు, పలువురు, వంటివి). అందువల్ల, మనం రాస్తున్నది ఏ కాలంనాటి విషయమన్నది, ఏ కాలంలో రాస్తున్నామన్నది మనస్సులో ఉంచుకుంటాడు, రచయిత.

4. ఎక్కడ రాస్తున్నాం?

రచనలో తాను *'చిత్రించదలచిన కార్యరంగం'* ఎక్కడ ఉందో రచయితకు స్పష్టమయిన అవగాహన (లేదా స్పృహ) ఉంటుంది కాబట్టి అక్కడి భాషను *పాత్రపరంగానో, కథనపరంగానో* ప్రయోగిస్తాడు. ఎక్కడ కూర్చుని రాస్తున్నాడన్నది కాదు; మనస్సు ఎక్కడ పెట్టుకొని రాస్తున్నాడన్నది ముఖ్యం.

5. ఎందుకు రాస్తున్నాం?

ఒక్కొక్క రచనకు ఒక్కొక్క ప్రయోజనాన్ని రచయిత ఉద్దేశించవచ్చు. కేవలం వినోదంకోసం హాస్యప్రధానమయిన రచనకు పూనుకోవచ్చు. దేశభక్తి ప్రబోధానికి ఒకరకం రచన చెయ్యవచ్చు. ఇలా, *రచయిత ఆశించిన* ప్రయోజనాన్నిబట్టే అతని కథావస్తువుకు రూపమేర్పడి దానికి సహజమయిన రీతిలో రచన నడుస్తుంది.

6. ఎలా రాస్తున్నాం?

అన్నిటిలోకీ చాలా పెద్ద ప్రశ్న ఇది; గడ్డుప్రశ్న ఇది. భాషకు సంబంధించిన అనేకమయిన అంశాలు రచయితల్లో ఎలా ఉన్నదీ సునిశితంగా పరిశీలిస్తేనే కాని స్పష్టమయిన సమాధానం రాబట్టలేం.

జనంలో భాష (వివిధ ప్రాంతాల్లో, వివిధ స్థాయిల్లో, వివిధ సందర్భాల్లో) ఎలా వాడుకలో ఉందో సరిగా తెలియని తరుణవయస్కులు తప్పులు రాయడంలో వింత లేదు. అనుభవం పెరిగినకొద్దీ తప్పులు తగ్గుతాయి. 'లోకవృత్త పరిశీలన', పఠనాభ్యాసం పెంచుకుంటే చక్కటి భాష రాయగలుగుతారు. కాని, చిత్రమేమిటంటే అనుభవజ్ఞులనిపించుకున్న రచయితల్లో కూడా వింత పోకడలు కొన్ని కనిపిస్తూ ఉంటాయి. తెలిసి (అలవాటు మార్చుకోలేక) చేసినా తెలియక చేసినా, అనుభవజ్ఞులు చేసినా అననుభవంవల్ల చేసినా తప్పులు తప్పులే; తబ్బిబ్బులు తప్పవు. సరయిన

అవగాహన లేకపోవడంవల్ల వచ్చే తిప్పలు ఇవి. వాటిలో మచ్చుకు కొన్ని మనవిచేస్తాను.

తప్పొప్పుల తబ్బిబ్బులు

వీటిని స్థూలంగా పన్నెండు రకాలుగా విడగొట్టవచ్చు: అక్షరాల్లో – పదాల్లో – పదబంధాల్లో – వాక్యాల్లో – 'బడు' ప్రయోగాల్లో – యత్తదర్థకాల్లో – కలగాపులగం శైలిలో – పాతమాటల ప్రేమతో – ఏసలు చేసే మోసాల్లో – ఆకట్టుకోవాలన్న ఆత్రంలో – చేతినే కాని చెవిని ఒగ్గని తొందరపాటులో – తను రాసిందాంట్లో తప్పులున్నాయేమో చూసుకోడం నామోషీ అనిపించి.

వీటిలో మొదటి నాలుగు అంశాల కింద వచ్చే ఉదాహరణలను రెండు వరసల్లో ఇస్తున్నాను. మొదటి వరసలోవి: 1994 ఆగస్టులో ఆంధ్రప్రభ వారపత్రికవారు నిర్వహించిన జన్మదిన కథల పోటీకి వచ్చిన కథల్లో (సుమారు 445)వడబోతలో చివరికి మిగిలిన 35 కథల్లో (రాతప్రతుల్లో) కనిపించినవి. రెండో వరసలోవి: మెట్రిక్యులేషన్‌నుంచి తెలుగు ఎం.ఏ. స్థాయివరకు పరీక్షలకు కూర్చున్న విద్యార్థులు తమ సమాధాన పత్రాల్లో చేసిన తప్పులను ఏరి ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయంవారు 'ఎం. ఆర్. అప్పారావు కమిటీ నివేదిక (1974 ఫిబ్రవరి)' లో ఉదాహరించారు; వాటిలోంచి తీసుకున్నవి.

వరస 1		వరస 2	
1. అక్షరాల్లో:		చలికత్తి	వివాదగ్రస్థము
ధౌర్భాగ్యం	అబద్దం	త్రాసుపాము	కృష్ణుడు
మద్యాహ్నం	మానశిక	ద్వేశము	సమశ్య
ఒల్లు	ప్రయాణీకులు	ప్రాదాన్యత	ఉచ్ఛరించు
		కృషించు	శ్రేష్టము
		విసిదీకరించి	స్వేఛ్ఛగా
		సరస్పతి	సిష్యుడు
2. పదాల్లో/సమాసాల్లో:		అందవంతుడు	తెలివివంతులు
ఉపహారం	శాఖాహారి	నదీనీటిని	పొగడ్తనీయము
తారాస్థాయి	సాంప్రదాయం	నిశీధిచీకటి	గుండెనిబ్బరుడు
[సంఖ్యం]సాప్తపదీనం	సూారుడు	గొప్పనీయుడు	మంచిత్వము
ప్రొద్దునే	అవ్వాళ	రెండవోపయోగము	వర్షలేమి

ఫోజు క్రాపు
పరిష్వాంగము ఈర్ష
నిరాశమయం ఇపుడు

పంటోత్పత్తి ధనతికము
అత్యందగాడు అందపిపాస
ప్రియయుంపుడుగత్తె జీవయూాట
ద్రౌపతి అర్ణఖాండము
ఉృద్ధి విషధీకరించు
పట్టమహార్షి పాక్షాత్యులు
వినోదార్తము సీగ్రముగా

3. పదబంధాల్లో:

మండిగంకి పటిష్టమైన
వ్యాపారంకై పడ్తుంటాను
గాంభీరంగా ఉంది ఫీలవ్వుతుంటాను
పచ్చుబడిపోయి కల్గించడం
ఏడుస్తుంది (వర్త.కాలం.)
ఆదర్శిప్రాయంగా చూస్తోంటే
వొంటికి చూసాను
కృంగిపోతూ వెల్తుండగా
నీర్చంగా కరువైన
చూచుకొని కాళరాత్రియైంది

నిష్ఫలమైన తిరుగుచుంటే
లెగవలేదు పంపిస్తాడు
తెలుచుకొని దయార్ధహృదయముతో
క్రొంత తడవున కూడుగ్రుడ్లలకు
హస్తమించెను వంపుడుకత్తెతో

వరస 1

4. వాక్యాల్లో:

.....వుద్యోగం రావడమూ
.....పెళ్ళీ జరిగింది.

వరస 2

కనులు మూసి హోయిగా దీర్ఘనిద్ర నిద్రించెను.
గాథాసప్తశతియే శుకసప్తతి సప్తశక్తి.
దుశ్శాసనుడు ద్రౌపతి వస్త్రాభరణము చేసెను.
అమెరికా, లండన్ మున్నగు దేశములు ఐశ్వర్యములో మ్రగ్గుచున్నవి.
చైనావారు భారతదేశము దండెత్తుట శ్లాఘనీయము.
తుంగభద్ర భద్రాచలములో గలదు.
ప్రాజెక్టులు ఎక్కువగా నిర్మూలించవలెను.
నిరుద్యోగ సమస్య ప్రణయనృత్యము చేయుచున్నది.
మొల్ల అనువాదు రామాయణము వ్రాసెను.
మిసిసిపి భారతదేశ పుణ్యనదులలో ఒకటి.

పోతన కవిత్వము చక్కగా నారికేళ పాకమువలె
ఉండును.
కృష్ణానది దవిళేశ్వరమువద్ద పుట్టి సర్వ పాడి
పంటలు అత్యంత డెల్టాలో పండును.

5. 'బడు' ప్రయోగాల్లో:

మన వాడుక భాషలో సాధారణంగా వాక్యంలో కర్తకు ప్రాధాన్యమిచ్చి చెప్పడమే సహజమయిన పద్ధతి. కర్మకు ప్రాధాన్యమిచ్చి చెప్పే పద్ధతి సంస్కృతం, హిందుస్థానీ, ఇంగ్లీషుభాషా ప్రభావాలవల్ల వచ్చినదే. 'వంట అయింది' అన్నప్పుడు కర్తకే ప్రాధాన్యముంది. 'వంట చేయబడింది' అన్నప్పుడు కర్మకు ప్రాధాన్యముంది (చేయన్+పడు=చేయబడు). 'అన్నం తిన్నాను' అంటాం కాని, 'నాచేత అన్నం తినబడింది' అనం. 'Pure ghee sold here' అన్న ప్రకటనకింద 'ఇచ్చట స్వచ్ఛమయిన నెయ్యి అమ్మబడును' అన్న తెలుగు ప్రకటన కూడా కనిపిస్తూ ఉంటుంది. మక్కికి మక్కిగా చేసే అనువాదాలవల్ల సహజమయిన తెలుగు పలుకుబడి చచ్చుబడిపోతోంది. ఇది ఎంతవరకు వెళ్ళిందంటే, 'వంటబ్రాహ్మలు దొరకబడును' వంటి ప్రకటనలను కూడా పుట్టిస్తోంది! మరీ చేతకాని సందర్భాల్లో ('కర్మ'కు ప్రాధాన్యమివ్వకపోతే కొంప మునిగి పోతుందనుకుంటే) తప్ప మన భాషకు సహజమయిన పద్ధతిలోనే వాక్యాలు రాయడం మంచిదికదా!

6. యత్తదర్థకాల్లో:

'నన్ను ఎవరయితే పిలిచారో వారు మా ఆఫీసరుగారు'.
'నా దగ్గర ఏదయితే ఉందో అది నీకు ఇస్తాను.'

వీటిని యత్తదర్థక వాక్యాలు అంటారు. ఇవి మనకు సహజమయినవి కావు.

'నన్ను పిలిచినవారు మా ఆఫీసరుగారు.'
'నా దగ్గర ఉన్నది నీకు ఇస్తాను.'

ఇవి మనం మామూలుగా ప్రయోగించే వాక్యాలు. పోతనగారు చేసిన "ఎవ్వనిచే జనించు......వాని నాత్మభవు నీశ్వరు......." వంటి ప్రయోగాలు కవిత్వానికే పరిమితం కావడం సహజం. వాక్యానికి బలం చాలదనుకొన్నప్పుడు యత్తదర్థకవాక్యాలు విరళంగా రాస్తే బాధ లేదు.

7. కలగాపులగం శైలిలో:

వాడుక భాషను సరిగా గ్రహించనివాళ్ళూ కావ్యభాషా ప్రభావంనుంచి బయటపడలేకపోయినవాళ్ళూ శైలిని కలగాపులగం చేస్తూ ఉంటారు:

'ప్రొయ్యి మండుతోంది. పక్కన పద్మిని కూర తరుగుచున్నది.' వాడుక భాషలో రాసిన వాక్యాల్లో ప్రాచీన కావ్యభాషారూపాలు ఎంత అసహజంగా ఉంటాయో పైవాటిలో గమనించవచ్చు. కావ్యభాషలో రాసినప్పుడు దానికి విరుద్ధమయిన రూపాలు రాయడం కూడా తప్పే మరి!

8. పాతమాటల ప్రేమతో:

'ఆ పాఠశాలలో రాత్రిపూట విద్యగరపుతారు'– అనడంకంటె '–విద్య నేర్పుతారు / చదువు చెబుతారు / చదువు నేర్పుతారు' అనడం సహజంగా ఉంటుంది. 'నిర్ణయంగైకొన్నారు' అనడం కంటె 'నిర్ణయించారు' అనడం సహజంగా ఉంటుంది. వాడుక భాషలో రాసేటప్పుడు 'వెండియు, పిమ్మట, మరియు, పలువురు' వంటివి తప్పించకపోతే శైలి కృత్రిమంగా తయారవుతుంది.

9. ఏసలు చేసే మోసాల్లో:

జీవద్భాషలో ఏసలుండటం సహజం. కొన్ని ప్రాంతీయంగా కనిపిస్తాయి; కొన్ని వర్గపరంగా కనిపిస్తాయి. రచయితలు కథనంలో కాని, పాత్రోచితమయిన సంభాషణల్లో కాని వాటిని చూపించదలుచుకున్నప్పుడు వాటిని శ్రద్ధగా విని వీలున్నంతవరకు ఉచ్చారణ విధేయంగా రాయకపోతే మోసపోయే అవకాశం ఉంది. మాటవరసకు, తెలంగాణాలో 'అన్నా'డు' అనే మాటలో నకారంమీద ఒట్టి దీర్ఘం రాసేస్తే (అన్నాడు) సరిపోదు. అర్థం మారిపోతుంది. మొదట సూచించిన విధంగా రాస్తే 'అన్నాడా?' అన్న ప్రశ్న స్ఫురిస్తుంది (పైసలియ్యనన్నా'డు?). నకారంమీద ఉన్న ఊనికను ఏదో ఒక గుర్తుతో సూచించకపోతే, "పైసలియ్యనని చెప్పాడు" అన్న అర్థం వస్తుంది.

ఈ మాదిరిగా ఒక్కొక్క ప్రాంతంలో ఉచ్చరించడంలో కాని ఊనిక ఇవ్వడంలోకాని ఒక్కొక్క విలక్షణత వాడుకలో గోచరిస్తుంది. దీన్ని గ్రహించకుండా రాస్తే తప్పులు రాకమానవు.

10. ఆకట్టుకోవాలన్న ఆత్రంలో:

చాలా సరళమయిన వాక్యాల్లో తేలికయిన మాటల్లో చెప్పగలిగిన విషయాన్నికూడా బరువయిన మాటలతో క్లిష్టమయిన వాక్యాల్లో చెప్పడానికి ప్రయత్నిస్తూ ఉంటారు కొందరు. శైలిలో వైవిధ్యంకోసం అప్పుడప్పుడు కొన్ని బరువయిన మాటలు వేస్తే పెద్ద ప్రమాదంలేదు కాని, పాఠకుల్ని ఆకట్టుకోవాలన్న ఆత్రంలో అనవసరమయిన పదాడంబరం, వాక్యవిన్యాసం కనబరుస్తూ ఉంటారు కొందరు. చదువరులు సాధారణంగా తేలికగా ఉన్న శైలినే అభిమానిస్తారు; ఆదరిస్తారు. అప్పుడప్పుడు, విసుగుదల

కలిగించకుండా, తేడా చూపించడంకోసం రచయితలు చేసే ప్రయోగాల్ని హర్షిస్తారు. ఉదాహరణకు, పత్రికలో వేసే వార్తలో ఒక ప్రముఖ వ్యక్తి చేసిన ప్రసంగాన్ని ఇస్తున్నప్పుడు "...అని చెప్పారు," అని తరచుగా పునరుక్తి చేస్తూ ఉంటే చదివేవాళ్ళకు విసుగుపుడుతుంది. అందువల్ల, "....అని అన్నారు / అని ఉద్ఘాటించారు / .....అని ఉద్బోధించారు / .....అని వక్కాణించారు" అంటూ వేరువేరు రూపాలను పత్రికలవాళ్ళు ప్రయోగిస్తూ ఉంటారు. అంతవరకు బాగానే ఉంటుంది. కాని, ఏ పండితప్రకాండుల సాహితీ సదస్సులోనో వాడదగిన మాటలను సాధారణ పాఠకులకోసం రాసిన దానిలో తరచుగా ప్రయోగిస్తే ఎబ్బెట్టుగా ఉంటాయి. ఇది గమనించకుండా, కొంతమంది, మామూలు తెలుగుమాటలతో చెబితే సరిపోయే సందర్భంలో కూడా నోరు తిరగని, అర్థం తెలియని సంస్కృత పదాలనూ సమాసాలనూ ఇంగ్లీషు ఉర్దూ మాటలనూ విరివిగా వాడుతూ పాఠకుల్ని గాభరా పెడుతూ ఉంటారు. సులభసుందరమయిన శైలికున్న విలువ క్లిష్టపదభూయిష్ఠమయిన శైలికి ఒక్కనాటికి ఉండదు గాక ఉండదు!

11. చేతినే కాని చెవిని ఒగ్గని తొందరపాటులో:

తెలుగులో చక్కని శైలికి పేరుపడ్డ రచయితల్లో ఒకరు శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు. ఆయన, సహజమయిన తెలుగు పలుకుబడిని, కండగల నుడికారాన్ని ఒంటబట్టించుకోడానికి, పల్లెటూళ్ళలో ఆడవాళ్ళు మాట్లాడేటప్పుడు శ్రద్ధగా వినేవారమనీ, వాళ్ళ సంభాషణల్లోనే చక్కని తెలుగు నేర్చుకొన్నామనీ అదే తమ రచనలకు ఉపయోగించుకున్నామనీ చెప్పారు. ఇక్కడ గమనించవలసిన విషయం– ముందు చెవి ఒగ్గి తరవాత చేతికి పని చెప్పారు. అందువల్ల ఆయన చాలా సహజమయిన చక్కని తెలుగులో రచనలు చెయ్యగలిగారు. అన్ని ప్రాంతాల రచయితలూ తాము విన్న, తమకు తెలిసిన నుడికారాలను ప్రయోగించి రచనలు చేస్తే తెలుగు భాషలో ఉన్న అందచందాలు అందరికీ తెలుస్తాయి.

రచయిత అన్నవాడు భాష జీవనాడి ఎలా స్పందిస్తోందో తెలియకుండా రాసుకుంటూ పోతే అతని రచనా నిలవదు; అతనూ నిలవడు. అలా కాకుండా, కాస్త నిదానించి వింటే, దాన్నిబట్టి రాస్తే అందరూ సంతోషిస్తారు.

12. తప్పులున్నాయేమో చూసుకోడం నామోషీ కొందరికి:

మామూలుగా, తప్పులు రెండు రకాలుగా దొర్లుతాయి: (1) తెలియక రాసే తప్పులు (2) తెలిసినా రాసిన తప్పులు. తెలియక రాసే తప్పులను గురించి ప్రత్యేకంగా చెప్పవలసింది ఏమీ లేదు. నిదానించి తెలుసుకొని

రాయడమే చెయ్యవలసింది. ఇక, రెండో రకానివి దొర్లడానికి కారణం, ఆలోచన సాగుతున్నంత వేగంగా చెయ్యి సాగకపోవడం. అది సహజం. కాని, రాసింది ఒక్కసారి మళ్ళీ చదువుకుంటే సులువుగా దిద్దుకోవచ్చు. తప్పులు దిద్దుకోడమే కాదు; రచనకు మెరుగులూ దిద్దుకోవచ్చు. ఈ కాస్త పని చెయ్యడం కొందరికి నామోషీ! "మనం రాశాక తప్పులేముంటాయి?" అన్న ధీమా కొందరికి! దాంతో, ఆ రచన అలాగే (అదనంగా కొన్ని అచ్చుతప్పులతో) అచ్చయిపోతుంది. ఇక చదివేవాళ్ళ అదృష్టం!

టాల్‌స్టాయి 'వార్ అండ్ పీస్' నవలను ఎన్నిసార్లు తిరగరాస్తే ఇప్పుడు ఈ రూపంలో ఉందో చాలా మందికి తెలియదు. మన తెలుగు రచయితల్లోనే మహీధర రామమోహనరావుగారి వంటి ప్రముఖ రచయితలు కూడా ఒకే నవలను ఎన్నిసార్లు తిరగరాస్తారో చాలామంది ఎరగరు. వారు రాసిన ప్రతి ఒక్క ప్రతీ శుద్ధప్రతిలాగే ఉంటుంది మరి!

రచనకు మెరుగులు దిద్దడానికి ప్రముఖులే శ్రమతీసుకొంటూ ఉంటే, ఇతరులు కనీసం రాతతప్పులు దిద్దుకోడానికయినా ప్రయత్నించవద్దా? కనీస ధర్మం కదా!

పంచప్రాణాలు

రచనకు ప్రాణం పొయ్యవలసినవాడు రచయిత. విషయపరంగానూ భాషాపరంగానూ సంపూర్ణత సిద్ధిస్తేనే రచన జీవిస్తుంది.

భాషాపరంగా గమనిస్తే రచనకు పంచప్రాణాలవంటి అంశాలు ఐదు కనిపిస్తాయి :

సరళత స్పష్టత
క్లుప్తత జాతీయత
వాస్తవికత

పంచప్రాణాలు లేకపోతే రచయితా లేడు; రచనా లేదు. రచయితా రచనా ఉండాలనుకుంటే ఇవి ఉండాలి. రచయిత గతించినా రచన జీవంతమయి ఉండాలి!

(బెంగుళూరులోని కథావేదికవారి 'తెలుగు కథ వెలుగులు' సంకలనంకోసం రాసినది, ఫిబ్రవరి 1995)

★ ★ ★

16

భారతీయ భాషలన్నిటికీ కలిపి ఏకలిపి అవసరమా?

జేబులోంచి రూపాయి నోటు తీసి చూస్తే, దానిమీద ఆ నోటు విలువ పదిహేను భాషల్లో కనిపిస్తుంది. ఇంగ్లీషు, హిందీ సరేసరి— మరో పదమూడుభాషల్లో కూడా ఉంటుంది. వాటి వరస ఇంగ్లీషు అక్షరక్రమంలో ఉంటుంది. లిపిమాత్రం దేనిది దానికే. కొంచెం జాగ్రత్తగా చూస్తే కొన్ని లిపులకు దగ్గరిపోలికలు కనిపిస్తాయి. అలాగే, తేడాలూ కనిపిస్తాయి. తెలుక్కీ కన్నడానికీ ఎంత దగ్గరి పోలికుందని! 'అ ఆ ఇ ఈ'ల వరకు దాదాపు రెంటికీ ఒకటే. కాని ఉకారంలో తేడా కనిపిస్తుంది. అలాగే హల్లుల్లో కన్నడ 'క'కారం 'త'కారం, 'య'కారం వగైరా కాస్త తేడాగా కనిపిస్తాయి. తమిళలిపికీ మలయాళ లిపికీ కూడా కొన్ని పోలికలు కనిపిస్తాయి. సంస్కృతం, హిందీ, మరాఠీల సంగతి చెప్పక్కర్లేదు; దేవనాగరి లిపిలోనే రాస్తారు. పైనుండే అడ్డగీతలు మినహాయిస్తే గుజరాతీ లిపి వచ్చేసినట్టుంటుంది. కొన్ని వంపులూ సొంపులూ ఎక్కువన్నమాట కాని, బెంగాలీ లిపి, అస్సామీ లిపి కూడా నాగరలిపిలాగే ఉంటాయి. ఉర్దూ, కాశ్మీరీ లిపుల తీరే వేరు. ఒరియా కూడా నాగరలిపి కన్న భిన్నంగానే కనిపిస్తుంది. మొత్తంమీద, ఆ లిపులన్నీ మనకి రాకపోయినా, ఏ లిపి ఏ భాషదో స్థూలంగా గుర్తుపట్టి చెప్పవచ్చు. అంటే లిఖితభాషను గుర్తుపట్టడానికి దాని లిపి ఒక ముద్రలా ఉపకరిస్తుందన్నమాట. అంచేత భారత రాజ్యాంగ చట్టం గుర్తించిన భాషలన్నిటిలోనూ రూపాయి నోట్లమీద వాటి విలువ అచ్చువేస్తుంటారు.

ప్రపంచంలో మొత్తం ఎన్ని భాషలు వాడుకలో ఉన్నాయో ఇప్పటికీ సరైన లెక్క తేలలేదు. సుమారు రెండు మూడువేల భాషలు ఉండొచ్చని భాషాశాస్త్రవేత్తల అంచనా. వాటిలో భారతదేశంలోనే కొన్ని వందలు ఉన్నాయట. 1910లో సర్ జార్జ్ గ్రియర్సన్, వెంకయ్య, ప్రొ. స్టెన్ కెనో గార్లు ప్రచురించిన లింగ్విస్టిక్ సర్వే ఆఫ్ ఇండియా సంపుటాల్లో, అప్పటికి భారతదేశంలో వాడుకలో ఉన్న భాషలూ మాండలికాలూ కలిపి సుమారు ఆరు వందలుంటాయని అంచనావేశారు. వాటిలో లేఖన సంప్రదాయమేర్పడి

అభివృద్ధి చెందిన భాషల్నే రాజ్యాంగచట్టం గుర్తించింది. ఈ లెక్కన, లిపి లేని భాషలు, లిపి ఉన్న భాషలకి ఎన్ని రెట్లున్నాయో ఊహించడం కూడా కష్టం. అంతెందుకు? తెలుగు, తమిళం, కన్నడం, మలయాళం సోదరభాషలనీ ద్రావిడభాషా కుటుంబంలోవనీ చెప్పుకుంటున్నామా! ఈ భాషాకుటుంబంలో ఉన్నవి ఇంతేనా మరి! ఇంకా ఉన్నాయి. పాకిస్తాన్‌లో కూడా మన ద్రావిడభాష ఒకటి ఉంది. దాని పేరు 'బ్రాహుయీ'. ఇవన్నీ నిన్నా మొన్నా పుట్టినవి కావు. ప్రతి భాషకూ కొన్ని వేల సంవత్సరాల చరిత్ర ఉంటుంది; కనీసం కొన్ని వందల ఏళ్ళ చరిత్ర అయినా ఉండి ఉంటుంది. దాన్ని మనం తెలుసుకోడం, తెలుసుకోకపోవడం వేరే విషయాలు. కొన్ని వందల కోట్ల ఏళ్ళ కిందట ఈ భూమి పుట్టి, కొన్ని లక్షల ఏళ్ళ కిందట మానవజాతి ఏర్పడినప్పుడు, మనిషితోబాటే కాస్త ఇంచుమించుగా భాషకూడా పుట్టి ఉంటుందనుకోడంలో తప్పులేదు. కాలక్రమాన, మూలభాషల్లో మాండలికాలు ఏర్పడ్డప్పుడు, ఆ మాండలికాలు పరస్పరం అర్థం కానంతగా వేరయిపోయినప్పుడు, అవే స్వతంత్ర భాషలుగా ఏర్పడతాయి. అలా వచ్చినవే ఇవన్నీ.

మొదట్లో నోటిమాటగా చెలామణీ అయిన భాషలు లేఖన సంప్రదాయం అలవడ్డ తరవాత రాతకెక్కుతాయి. అంటే, వాడుకభాష ప్రాచీనం; లేఖన సంప్రదాయం అర్వాచీనం అన్నమాట. మన వేదాలు నోటిమాటమీద జీవించినవే. వాటిని గ్రంథస్థం చేస్తున్నది ఇప్పుడిప్పుడు.

లేఖన చరిత్రద్వారా మనకి లిపి పరిణామం స్పష్టమవుతుంది. అత్యంత ప్రాచీనమైన ఆచారాల్లో మనకి మొదట కనిపించేది చిత్రలిపి. మనిషి మనస్సులో ఉన్న భావం కొన్ని బొమ్మలద్వారా వ్యక్తమవుతుంది. ఆ తరవాత కనిపించేది భావసంకేతలిపి. ఒక వస్తువు పేరుకు కాని, ఆ పేరులో ఉన్న అక్షరాలకు కాని సంకేతాలు ఉండడం కాదు— దాని భావానికి ఒక సంకేతం ఏర్పడి ఉంటుంది. ఆ తరవాత కనిపించేది విశ్లేషాత్మక లిపి. దీంట్లో ఒక మాటకొక సంకేతం చొప్పున ఉంటుంది. చైనాభాష లిపిని దీనికి ఉదాహరణగా చెప్పుకోవచ్చు. మరో రకం లిపులు— ధ్వన్యాత్మక లిపులు. ఇవి మళ్ళీ రెండురకాలు: అక్షర లిపి, వర్ణ లిపి అని. అంటే, సిలబిక్ స్క్రిప్ట్, ఆల్ఫబెటిక్ స్క్రిప్ట్ అన్నమాట. అక్షరలిపిలో ప్రతి సంకేతం ఒక అక్షరాన్ని సూచిస్తుందన్నమాట. ఇక్కడ అక్షరమంటే ఏకాచ్కం; అంటే 'సిలబిల్'. ఈ రకమైన లిపిలో ఒక పదాన్ని విభజించినప్పుడు వచ్చే కనిష్ఠప్రమాణం అక్షరమన్న మాట. 'రూపాయి' అన్న మాట రాసి చూసినప్పుడు దాన్ని

మూడు భాగాలుగా విభజించవచ్చు : రూ— పా— యి. ఈ మూడింటిలో ప్రతి భాగంలోనూ ఒక్కొక్క అచ్చు ఉంది. కనక ఈ మూడూ మూడు అక్షరాలు. మన దేశంలో సంస్కృతం, తెలుగు, కన్నడం మొదలైన భాషల లిపులు అక్షర లిపులు. వీటిలో ఒత్తులు, తలకట్లు వగైరాలు పైన, కింద, పక్కల చేరుతూ వస్తాయి. ఆ విధంగా ఒక్కొక్క ఏకాచ్కానికి ఒక్కొక్క సంకేతం ఉంటుంది. టైపు చెయ్యాలన్నా, అచ్చువెయ్యాలన్నా వీటితో పని ఎక్కువపడుతుంది. అక్షర లిపికన్న వర్ణ లిపిలో మంచి సౌకర్యముంది. ఇందులో ఒక్కొక్క వర్ణానికి ఒక్కొక్క లిపి సంకేతం ఉంటుంది. అందులో ఒత్తులూ తలకట్లూ బెడదలేదు. రోమన్ లిపి అల్లాంటిది. తెలుగులిపిలో 'క' అన్న అక్షరం రాయాలంటే, తోకమీద లేచిన పాముమాదిరిగా వంకర గీత ఒకటి గీసి, ఆ పైన తలకట్టు పెట్టాలి. ఆ తలకట్టు 'అ' అన్న అచ్చుకు మారురూపం. 'క్+అ=క;' అదే రోమన్‌లిపిలో అయితే 'కె' (K) పక్కన 'ఎ' (A) రాస్తే సరిపోతుంది. తెలుగులో 'క' కి తలకట్టయినా ఉంది; జ,బ,ల, ణ లకి అది కూడా లేదు. మొత్తంమీద అచ్చుల్లో అన్నిటికీ, హల్లుల్లో దాదాపు అన్నిటికీ – ప్రధాన సంకేతాలూ ఉపసంకేతాలూ రెండు రకాలుగా ఉంటాయి. రాసేవాడూ టైపుచేసేవాడూ అచ్చువేసేవాడూ వీటితో సతమతం కాక తప్పదు.

భారత రాజ్యాంగచట్టంలో గుర్తింపు పొందిన భాషల్లో చాలావాటికి వేరు వేరు లిపులున్నాయి. కొన్ని భాషల లిపులకు కొన్ని పోలికలు కనిపిస్తున్నా, కొన్ని తేడాలు కూడా ఉన్నాయన్న సంగతి విస్మరించలేం. వీటిలో, దాదాపు అన్ని లిపులకూ మూలం 'బ్రాహ్మీలిపి' అంటారు. భారతీయభాషలకే కాదు– ఆగ్నేయాసియా భాషలకు అక్షరభిక్ష పెట్టిందికూడా బ్రాహ్మీలిపేనని చెబుతూంటారు. మూలం ఒకటే అయినా కాలగతిలో పరిణామాలు రాకమానవు. అన్ని వ్యవస్థల్లో వచ్చినట్టే లిపివ్యవస్థలోనూ మార్పులు రావడం సహజం.

పోతే, ప్రపంచంలో ఇన్నివేల భాషలున్నాయి కదా, వాటన్నిటికీ ఒక్కొక్క లిపి ఏర్పాటయిపోతే గందరగోళం పెరిగిపోతుందని కొందరికి భయం. కాని భాషలెన్ని ఉన్నా లిపులు అన్ని లేవు. పైపెచ్చు ఏ లిపీ లేని భాషలే హెచ్చు. భారతదేశంలో దేవనాగరి లిపిలో రాసే భాషలు మనకి తెలుసు. అలాగే ఇంగ్లీషు, ఫ్రెంచి, స్వీడిష్, ఇటాలియన్ మొదలయిన భాషలు రోమన్ లిపిలోనే వ్యవహారం సాగిస్తున్నాయి. ఎటొచ్చీ భాషకు విలక్షణమయిన ధ్వనులున్నప్పుడు ప్రత్యేక సంకేతాలు ఏర్పరుచుకోవలసి ఉంటుంది. జర్మన్,

రష్యన్ మొదలైన భాషల్లో అలాటివి వాడుతూనే ఉన్నారు. అంతేకాదు, రోమన్ లిపిలోకూడా ఒకే సంకేతం ఒక భాషలో ఒక ధ్వనిని, మరో భాషలో మరో ధ్వనినీ సూచించే సందర్భాలు లేకపోలేదు. పైపెచ్చు, అక్షర రూపం తారుమారయిన సందర్భాలుకూడా ఉన్నాయి. రోమన్ లిపిలో 'ఆర్' అన్న సంకేతం రష్యన్ లిపిలో తారుమారుగా ఉంటుంది(దాన్ని పలికే ధ్వని కూడా వేరే). అంటే మామూలుగా R రాసి అద్దంలో చూస్తే ఎలా ఉంటుందో అలా ఉంటుందన్నమాట. ఇటువంటి తేడాలు బహుకొద్ది.

ఇంతకీ చెప్పవచ్చేదేమిటంటే- భాషలు వేరయినా ఒకే లిపి వాడడంలో బేసబబు లేదు. లేకపోగా, కొన్ని సౌకర్యాలున్నాయి. అదేమిటంటే- ఒకే టైపు మిషను చాలా భాషలకు ఉపయోగిస్తుంది. అచ్చులో టైపులు కూడా కొత్తగా పోత పోసుకోనక్కరలేదు. ఒకే లిపిలో చాలా భాషల పుస్తకాలు అచ్చువేసుకోవచ్చు. ఇతర భాషలు నేర్చుకునే విద్యార్థులకి ఆయా భాషల లిపులు నేర్చుకోవలసిన బెడద ఉండదు.

ఇల్లాటి సౌకర్యాలున్నందువల్ల భారతీయ భాషలన్నిటికీ కలిపి ఒక లిపి బాగుంటుందన్న ఆలోచన కొందరికి వచ్చింది. ఆలోచన బాగానే ఉంది. అమలుపరచడంలోనే ఉంది చిక్కు. ఇది సాధ్యమా, కాదా? సాధ్యమయితే, ఎప్పుడు? ఎలా? అన్న ప్రశ్నలుకూడా ఉన్నాయి. అంతేకాకుండా, ఏ లిపి ప్రవేశపెట్టాలన్నది అన్నిటికన్న పెద్దప్రశ్న.

ప్రభుత్వం తలుచుకుంటే ఏకలిపికేం కొదవ? ఒక శాసనం చెయ్యొచ్చు; ఒక తాఖీదు జారీచెయ్యొచ్చు. అంతమాత్రాన అది ప్రజల్లోకి చొచ్చుకు వెళ్తుందని చెప్పలేం. అందరి సంగతీ ఎందుకు? తెలుగువాళ్ళ సంగతే తీసుకుందాం. సుమారు ఐదారు కోట్లమందిలో చదువుకున్నవాళ్ళు కొంచెమించుమించుగా మూడోవంతు ఉన్నారనుకున్నా- తరతరాలుగా ఒక లిపికి అలవాటుపడ్డవాళ్ళు వీళ్ళు. ఒక్కసారి లిపి మార్చుకోవాలంటే సాధ్యం కాదు. రాతకోతలు సాఫీగా సాగవు. కనీసం ఒకటి రెండు తరాలవాళ్ళు బాధపడక తప్పదు. ముత్యాల కోవలాంటి తెలుగక్షరాలు వదులుకోడానికి సుతరామూ ఇష్టపడరు. పోనీ నయాన్నో భయాన్నో ఒప్పుకుంటారనుకుందాం. ఆ ఏకలిపి ఎల్లాటి లిపి? అక్షరలిపా? వర్ణలిపా? వర్ణలిపి అయితే రాతలోనూ అచ్చులోనూ సౌకర్యమున్న మాట వాస్తవం. కాని మన భాషలన్నీ దాదాపు, అక్షరలిపికే అలవాటుపడ్డాయే మరి! పోనీ అక్షరలిపే తీసుకుంటే, ఏది తీసుకోవాలి? అన్నీ బ్రాహ్మీలిపినించి వచ్చినవే కనక ఏది తీసుకున్నా పరవాలేదని చెప్పొచ్చు. కాని కొన్ని భాషల్లో ప్రచురమైన ధ్వనులకు కూడా సంకేతాలు లేవు.

తెలుగులో ఉన్న హ్రస్వ 'ఎ'కారానికీ, 'ఒ'కారానికీ దేవనాగరిలో సంకేతాలు లేవు. ఖ, ఘ వంటి మహాప్రాణాలకు, గజడదబలనే సరళాలకు తమిళ లిపిలో సంకేతాలు లేవు. తెలుగులోనే 'తాటాకు' లో ఉన్న 'ఱ' ధ్వనికి, 'కాఫీ'లో ఉన్న'ఫ'కి ప్రత్యేక సంకేతాలు లేవు. కాని తెలుగు వర్ణమాలలో వీలయినన్ని ధ్వనులకు సంకేతాలు సిద్ధంగా ఉన్నాయనడంలో విప్రతిపత్తి లేదు.

మరైతే తెలుగు లిపిని భారతీయ భాషలన్నిటికీ ఏకలిపిగా అమలుపరచ వచ్చు కదా! ఇందులో ఎంత సబబున్నా ఇతర భాషలవాళ్ళు, ముఖ్యంగా ఇండో ఆర్యన్ భాషా కుటుంబంవాళ్ళు అంగీకరిస్తారన్న నమ్మకం నాకయితే లేదు. "అందరూ దేవనాగరిలోనే రాస్తే పోలా?"– అంటారు. కాని మనవాళ్ళకి దానివల్ల లాభమూ కనిపించదు, సౌకర్యమూ కనిపించదు. పైపెచ్చు నాగరిలిపికన్న నిర్దుష్టమైందీ సమగ్రమైందీ తెలుగు లిపేనని దాఖలాలు చూపిస్తారు. తార్కికంగా కొంతవరకు అది సత్యమే అయినా చిత్తశుద్ధితో అందరూ అంగీకరిస్తారన్న నమ్మకమూ తక్కువే. అంచేత ఏ భారతీయ లిపిని తీసుకున్నా ఇదే సమస్య ఎదురవుతుంది. 'Old habits die hard' అన్నట్టు, పాత అలవాట్లు ఓ పట్టాన పోవు. మానసికమైన అనుబంధం తెంచుకోడం అంత సులువు కాదు.

అంచేత, 'ఏకలిపి లేకపోతే ఏం కొంప మునుగుతుంది?' అని ప్రశ్నిస్తారు కొందరు. ఏ కొంపా మునగదు. "ఇన్ని రాష్ట్రప్రభుత్వాలూ ఇన్ని భాషలూ ఉండగా లేంది, ఇన్ని లిపులు ఉంటేమట్టుకు ఏమవుతుంది?" అంటారు. "ప్రపంచమంతటా ఒకే ప్రభుత్వం ఉందా? ప్రపంచమంతటా ద్రవ్యవినిమయానికి ఒకే ప్రమాణం అమలులో ఉందా?" అని కూడా ప్రశ్నిస్తారు. కాదనలేం మరి!

లిపి ఏకమయినంత మాత్రాన భాషలు ఒకటి అవుతాయని ఎవరూ అనరు. దగ్గరి పోలికలున్న కన్నడ–తెలుగు భాషలకే సంపూర్ణ ఏకలిపి రూపొందడం సాధ్యం కాలేదే! భారతీయ భాషలన్నిటికీ సులువుగా సాధ్యమవుతుందని ఎలా చెప్పగలం? జాతీయ ముద్రకోసం అన్ని భాషలవాళ్ళూ (ఉర్దూ, కాశ్మీరీ భాషలవాళ్ళు కూడా కలిసివస్తారనుకుంటే మాట!) తమ తమ లిపులు వదిలిపెట్టేసి నాగరిలిపి ఒక్కటే వాడాలని శాసనం చేసి నిజంగా అమలుపరచగలరనుకున్నా దానివల్ల ప్రయోజనం లేదు. తెలుగులిపిలో లేని సౌలభ్యం నాగరిలిపిలోనూ లేదు. పైగా హ్రస్వ 'ఎ'కార 'ఒ'కారాలకు అక్షరసంకేతాలే లేవు. నయాన్నో, భయాన్నో ఏకలిపి ప్రవేశపెట్టినా, అది

వర్ణలిపి (alphabetic script) అయితే ఉపయోగం కాని, అక్షర లిపి (syllabic script) అయితే లాభంలేదు. ఒక వర్ణలిపి, మనలో కొందరికి ఇంగ్లీషు భాషద్వారా అలవాటయింది. అది రోమన్ లిపి. రోమన్ లిపి వాడ్డం మన జాతీయ సంస్కృతికి అవమానకరమనుకుంటే, ఏ భాషకున్న లిపిని దాన్ని వాడుకోనిస్తూ, వర్ణవిధేయంగా రూపొందడానికి కావలసిన సంస్కరణలు చేసుకోడానికి ప్రోత్సహించాలి. గత్యంతరం లేదు.

(1980 ఏప్రిల్ 24న రేడియోలో ప్రసారమయింది)

* * *

అనుబంధం

ఆధునిక ప్రమాణభాషాభగీరథులు

గిడుగు వేంకటరామమూర్తిగారికి

విజయపట్టప్రదానం

27 డిసెంబర్ 1933

ఆధునిక ప్రమాణభాషాభగీరథులు
గిడుగు వేంకటరామమూర్తిగారికి
'విజయపట్టప్రదానం'

[శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి సంపాదకత్వంలో రాజమహేంద్రవరంనుంచి వెలువడే 'ప్రబుద్ధాంధ్ర' మాసపత్రిక 1934 ఫిబ్రవరి సంచికలో 'రావుసాహేబు, మహోపాధ్యాయ గిడుగు వేంకట రామమూర్తి పంతులుగారికి విజయపట్టప్రదానం' అనే పేరుతో ఒక వ్యాసం వచ్చింది. గిడుగువారికి 70 ఏళ్ళు నిండిన సందర్భంగా, శిష్టవ్యావహారిక భాషాప్రతిష్ఠాపనకోసం వారు చేసిన కృషికి కృతజ్ఞతాసూచకంగా రాజమహేంద్రవరంలో జరిగిన సమ్మానోత్సవ వివరాలను ఈ వ్యాసంలో రచయిత కళ్ళకు కట్టించారు. సుమారు ఆరు దశాబ్దుల తరవాత దాన్ని పాఠకులకు అందించే అవకాశం కలిగినందుకు ఆనందిస్తూ వ్యాసరచయితకు కృతజ్ఞతలు తెలుపుకొంటున్నాను – పోదమూ.]

* * *

బాగా జ్ఞాపకం వుంది.

కవిశేఖర (ఇప్పుడు) వడ్డాది సుబ్బారాయుడుగారు వొకప్పుడు కొన్ని పద్యాలు చదివారు. అది 1913వ సంవత్సరం, ఏప్రిలు నెల. రాజమహేంద్రవరంలో ఆంధ్రసాహిత్య పరిషద్వార్షిక సమావేశం జరిగింది. అప్పట్లో ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు ఆంధ్రభాషా వాఙ్మయాల వికాసం సాధించడానికి పుట్టిందనీ, సాధిస్తుందనీ, "పరికరాలన్నీ అమరేయి కనుక అవు"ననీ అందరూ భావిస్తూ వుండేవారు. ఆ సమావేశానికి అనేక పండితులూ, కవులూ, భాషాభిమానులూ, వాఙ్మయప్రియులూ దూరదేశాలనుంచి కూడా ఆప్యాయనంగా వచ్చారు. గిడుగు రామమూర్తిపంతులుగారు కూడా తమ శిష్యబృందంతో వచ్చారు; కాని వారికి తమ వ్యావహారిక భాషావాదం వినిపించడానికి యెవరూ అవకాశం యివ్వలేదు. పైగా కొందరు పండితులు రామమూర్తిపంతులుగారూ,

జయంతి రామయ్యపంతులుగారూ వాదిప్రతివాదులని నిరూపిస్తూ రామ మూర్తిపంతులుగారు వోడిపోయారనీ, తిరస్కృతులైపోయారనీ – ఇంకా– ఇంకా – అన్నారు. అప్పుడు వసురాయడుగారు చదివిన పద్యాల్లో వొకదానిలో యిప్పుడవసరమైన భాగం యిది.

"గిడుగు రామమూర్తి నుడుగు నిల్వకపోయె
నొగి జయంతి రామయోక్తి గెలిచె"

వసురాయడుగారి కెప్పుడూ సభాసదుల భాషాజ్ఞానంమీదా, రసికతమీదా విశ్వాసం వుండదు. అంచేత వారు తమ పద్యాలు ఏ సభలో చదివినా విధిగా అర్థంకూడా చెబుతూ వుంటారు. అప్పుడు కూడా అలాగే సెలవిచ్చారు.

"కామ వుండేది గొడుగు, కామ లేనిది గిడుగు. గిడుగు గాలికి యెగిరిపోతుంది. రామమూర్తి పంతులుగారి వాదం గిడుగులాగ ఎగిరిపోయింది. జయంతి అనగా జయశీలము. రామయ్యపంతులుగారి వాదం జయశీలం కనక అది గెలిచింది."

అప్పుడు ఈ స్వారస్యం చాలా కరతాళాలు పొందింది.

ఇది యిరవై యేళ్ళ నాటిమాట. హేళనచేస్తూ, పెదవులు విరుస్తూ, లేవిడీలు కొడుతూ గ్రాంథిక (ఇప్పుడదే గ్రాంథికంకాదు!) వాదులు బుజాలెగరవేసుకుంటూ వుండేవారు; కాని రెండు దశలు గడిచాయి. గిడుగే నిలిచింది లక్షణంగాను.

★ ★ ★

1933 సంవత్సరం డిసెంబరు 27డో తేదీ రాజమహేంద్రవర నగర చరిత్ర లోనూ, ఆంధ్రభాషాచరిత్రలోనూ, ఆంధ్రవాఙ్మయ చరిత్రలోనూ, ఆంధ్రదేశ చరిత్రలోనూ, ఆంధ్రజాతి చరిత్రలోనూ ధ్రువతారలాగ మిలమిల మెరుస్తూ వుంటుంది. ఆవేళ నవయుగ పురుషులైన శ్రీరామమూర్తిపంతులుగారికి ఆంధ్రదేశీయులు విజయపట్టం కట్టారు.

చిత్రాంగిమేడ ఆవరణ అంతా సభ్యులతో కిటకిటలాడిపోయింది. నవీన వాఙ్మయ నిర్మాతలైన కవికుమారులంతా సింగపుకొదమల్లాగ బారులు తీరి కూర్చున్నారు. చిలుకూరి వీరభద్రరావుగారు, చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగారు, పెండ్యాల వెంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు, నిడమర్తి దుర్గయ్యగారు మొదలైన వృద్ధులుకూడా చాలామంది దయచేశారు. తమ పూర్వపు చమత్కారాన్ని దిద్దుకోడానికా అన్నట్టు వడ్డాది సుబ్బారాయడుగారు గూడా విజయంచేశారు. యువకులై వుండిన్నీ యింకా పూర్వాంధ్రాన్ని పట్టుకునే పాకులాడుతూ వున్న

కవిరాజు వత్సవాయి నీలాద్రిరాజుగారున్నూ దయచేశారు. కొంతసేపటికి సర్. వేంకటరత్నం నాయుడుగారు వచ్చారు.

జయంతి గంగన్నగారు సభకి ఆధిపత్యం వహించి కార్యక్రమం నడిపారు. కుమారులూ, మనమలూ పరివేష్టించియుండగా రావుసాహేబు, మహోపాధ్యాయ గిడుగు వేంకటరామమూర్తిపంతులుగారు ధర్మపత్నితో నిండుకొలువు తీర్చారు.

కళ్ళున్నవారు ఆ సౌభాగ్యం, ఆ వైభవం, తేజస్వంతమైన ఆ సన్నివేశం చూసి సంతోషించారు. హృదయం వున్నవారు ఆ అపరవాగనుశాసనుని మహత్వం బోధపరుచుకొని పరవశులైనారు.

అధ్యక్షులు రామమూర్తిపంతులుగారిని గురించి చాలా సంగతులు చెప్పి "వ్యావహారికభాషకు ప్రాముఖ్యం యివ్వాలని పంతులుగారు 1907 వ సంవత్సరంనుంచీ కృషిచేస్తున్నారు. వీరి కృషివల్లా, పట్టుదలవల్లా వ్యావహారిక భాషలోనే నేడు అనేక కవులు గ్రంథరచన చేస్తున్నారు. వీరికి కన్నడమూ, ఫ్రెంచీ, ఇంగ్లీషూ, అరవమూ, తెనుగూ, సంస్కృతమూ, లాటినూ – ఈ భాషల్లో అపారమైన పాండిత్యమున్నది. వీరు మాట్లాడుతూ వుంటే వొక్క పొల్లుమాట అయినా రాదు. వీరితో మాట్లాడడం విద్యాభ్యాసం చెయ్యడమే. వీరిని నడుస్తూ వున్న – మాట్లాడుతూ వున్న విశ్వవిద్యాలయం అంటే అతిశయోక్తి యేమీ వుండదు. గంజాం జిల్లావాసులైన పంతులు గారికి ఆంధ్రవాఙ్మయానికి మూలపీఠమైన రాజమహేంద్రవరంలో యిలాంటి సన్మానం చెయ్యడం చాలా గొప్ప విషయం. పంతులుగారిని తెలుగులో ఫయిలాలాజికల్ గ్రామరు రాయవలసిందని మనం కోరవలసివుంది" అంటూ సభాప్రారంభం చేశారు. తరవాత ఆంధ్రదేశేతిహాస పరిశోధక మండలివారూ, గౌతమీ గ్రంథాలయంవారూ, రాయలసీమ కృష్ణదేవరాయల విద్యాపరిషత్తువారూ, ఆంధ్రభారతీతీర్థవారూ, కల్చర్డు వుమెన్సు సొసైటీవారూ, కళాసమితివారూ, సాహితీసమితివారూ, సాహిత్యమండలివారూ రామరాయ చిత్రకళా సంఘంవారూ పంతులుగారికి సన్మానపత్రాలూ పూలదండలూ సమర్పించారు.

తరవాత కావ్యవ్యాకరణతీర్థులు పంచాగ్నుల ఆదినారాయణశాస్త్రులుగారు యిలా సెలవిస్తూ శ్రీపంతులుగారికి వెండిపెట్టెలో వుంచి కమెమొరేషన్ వాల్యుములు సమర్పించి, దుశ్శాలువులు కప్పినారు. కరతాళధ్వనులతో దిక్కులు పిక్కటిల్లినవి.

"ముక్కోటి ఏకాదశి మహాపుణ్యదినం. పవిత్రమైన వృద్ధజాహ్నవీతీరం. పండితులుగా, కవులుగా, చిత్రకారులుగా, భాషాసేవకులుగా, సంఘసేవకులుగా ఎన్నో తరాలనుండీ నేటిదాకా ఎన్నెన్ని మార్లో ఆ విశ్వమూర్తి అవతరించిన స్థలం. వెనకటి జన్మాలల్లో చేసిన పుణ్యం కొద్దీ ఈ జన్మలో ఇన్నినాళ్ళకు ఆంధ్రపండితుణ్ణి అనే పేరు పెట్టుకొన్నందుకు కలలో గూడా ఇట్టి భాగ్యం లభిస్తుందని అనుకోని నాకు శ్రీరామమూర్తిపంతులుగారికి కమెమొరేషన్ వాల్యూం సమర్పించే మహాభాగ్యం కల్గింది."

"రాజకులైకభూషణుడు రాజనరేంద్రుడి కాలంలో గానీ, తెలుగువల్లభుండ, తెలుగొకండ అని చెప్పుకోగల్గిన రాయల కాలంలో గానీ ప్రభుపీఠాలు, పండితపూజలు మహావైభవంతో జరిపివున్నా యనుకొన్నా జనసామాన్యానికి అందుబాటులో వుండేటట్టు విజ్ఞానాన్ని వ్యాపింపజేస్తానని కంకణం కట్టుకొని దాన్ని సార్థకం చెయ్యగలిగిన మహాసత్త్వునీ ప్రజ్ఞానిధినీ పండితునీ కృతజ్ఞత్తో, సత్కరించేందుకై ముక్కోటి మతభేదాలు గల మన ముక్కోటి ఆంధ్రులూ ఏకగ్రీవంగా సిద్ధపడడమనేది నాడు వుందా అని ఆశంకిస్తున్నాను."

"ఆంధ్రదేశంలో ప్రజ్ఞాప్రభావనిధులగు పండితులకు గానీ, ప్రభువులకు గానీ నేటికీ కొరత లేదు; అనంతసత్వసంపన్నులయిన అన్నలూ, తమ్ములూ అనేకులున్నారు. వారు పూనుకొంటే ఇట్టి మహోత్సవాలు అనేకం నిర్వహిస్తారు నిస్సందేహంగా. అయినా అవి వారి ప్రజ్ఞావిభవాలను వెల్లడిస్తాయే కాని ఆంధ్రజనసామాన్యపు హృదయానందాన్నీ, కృతజ్ఞాతాపారమ్యాన్నీ వెల్లడింపలేవేమో అని నా ఊహ."

"రామమూర్తిపంతులుగారి అమూల్యమైన జీవితకాలంలో ఇది డెబ్బయి వకటో యేడు. అయినా సింహగర్జనంతో సారస్వతక్షేత్రానికి వురికే వారి మూర్తిని చూస్తే "వృద్ధాశ్శిష్యా గురుర్యువా" అనిపిస్తుంది. పంతులుగారు వ్యావహారికాంధ్రానికి యుగపురుషులు. అంటే వారి సృష్టి అనుకోరాదు. ఇది తెలుగుతల్లి అనాదైన లీలావిభవం. పంతులుగారున్నూ ఆ తల్లియొక్క రూపాల్లో చేరినవారే, అయినా ఆయన ఆ తల్లికి వక అర్చ్యావిభవం కల్గింపకలిగినారు. కాబట్టే ఆయన్ను యుగపురుషుడన్నాను".

"వ్యావహారికాంధ్రం ఆయనచేతుల్లో వప్పగింపబడింది మొదలుకొని నేటిదాకా ఈరెండు పుష్కరాల్లోనూ దాన్ని రూపుమాపుటకై మనలో కొందరు చూపిన ప్రతీపభక్తికి ఏమీ లోపంలేదు. కావలసినంత. ప్రాతికూల్యప్రవాహం ఉరవడించే కొద్దీ అతిజాగ్రత్తతో నావ నడిపి ఒడ్డుకు చేర్చిన కర్ణధారుడు రామమూర్తిపంతులు. కాబట్టే జనసామాన్యకోటిలోని మనం అందరం

ఆయనకు కృతజ్ఞత వెల్లడించుకొనేందుకు ఈ ఉత్సవం ఏర్పాటు చేశారు. ఉద్యానప్రతిష్ఠ సప్తసంతానాల్లో వకటి. పంతులుగారి నిరంతరకృషివల్ల ఏర్పడ్డ వ్యావహారికాంధ్రోద్యానం శాశ్వతమైంది. కాపు పట్టింది. బీదా సాదా భేదం లేకుండా పండితుల దగ్గర్నుంచి పామరులవరకూ ఆకర్షించి హాయినీ, స్థాయినీ, ఆనందాన్నీ యిస్తున్నది. అజరామరం అయింది కాబట్టే వారి యీ డెబ్బయ్యో జన్మదినోత్సవంలో వారి తోటలో పూచినట్టీ, పండినట్టీ పుష్పాలనూ, ఫలాలనూ వారికే యీ కమెమొరేషన్ వాల్యూములు రూపంగా కృతజ్ఞతతో సమర్పిస్తున్నాను. ఈ కాన్కలో పంతులుగారి భాషావ్యవసాయాన్నీ పాండిత్య ప్రకర్షనూ మెచ్చుకుంటూ స్వదేశస్థులూ విదేశస్థులూ అయిన విబుధులు వ్రాసిన ఆంగ్లాంధ్రవ్యాసావళి వకటి. రెండోది భాషాతత్త్వ ప్రదర్శనపూర్వకంగా ఆంధ్రభాషాపరిణామాన్ని నిరూపించే స్వకీయవ్యాసావళి. మూడోది వారి వాదాన్ని నిరూపించే శబ్దాలను నిర్దుష్టములని ఋజువుపరిచే లక్షణగ్రంథం. పేరు 'బాలకవిశరణ్యం'. నాలుగోది 'ఆంధ్రపండితభిషక్కుల భాషాభేషజం'. అయిదోది ప్రాచీనకాలపు వచనరచన తెలిపే 'గద్యచింతామణి' అనేది.

"ఆంధ్రాంగ్లవ్యాసావళిలో ముఖ్యాలు – స్టైన్‌కోనోగారు వ్రాసిన ముండా భాషలు అనే వ్యాసం, సీతాపతిపంతుల పరేన్‌భాషను గురించిన వ్యాసం, ఎల్. వి. రామస్వామి అయ్యంగారి ద్రావిడిక్ గైడ్సు మున్నగునవి. ఇవి అచ్చం ఆంధ్రపండితులుగా వున్నవారికి ఎంతో విజ్ఞానాన్ని కలిగిస్తవి. డాక్టరు నేలటూరి వేంకటరమణయ్యగారి చారిత్రికవ్యాసం అమోఘ పరిశోధనను వెల్లడిస్తున్నది. పాశ్చాత్య పండితులు నేటి అభినవాంధ్రపండితుల పరిశ్రమనూ, ఉత్సాహమునూ ప్రశంసించిన వ్యాసాలున్నవి. ఆంధ్రవ్యాసాలలో పండితులూ పామరులూ కూడా గమనింపదగ్గవి అనేకం వున్నవి. అందులో శ్రీ కోరాడ రామకృష్ణయ్యగారి "ఆంధ్ర భాషాపదములు – వాటి నిష్పత్తిక్రమము" అనే వ్యాసమూ, డాక్టరు చిలుకూరి నారాయణరావు పంతులుగారి "మాత్రా ఛందస్సులు" అనే అమోఘమైన వ్యాసమూ, శ్రీ శివశంకరశాస్త్రిగారి "పదకర్తలు" అనే వ్యాసమూ, వేదుల సత్యనారాయణశాస్త్రులుగారి హాస్యం వ్యాసమూ, "మాతృభాష – పరభాష" అనే వెంకటరత్నంగారి వ్యాసమూ వివిధ విషయపరిశోధనలను వెల్లడిస్తూన్నవి. చింతా దీక్షితులుగారి 'లీలాసుందరి' అనే బాలానందం నిజంగా బాలానందమే. భమిడిపాటివారి "అన్నీ తగాదాలే" అనే వ్యాసం, తెలికిచర్ల కృష్ణమూర్తిగారి "అణువులు – వాటి పరిమాణము" అనే వ్యాసం, విస్సా అప్పారావుపంతులుగారి "చెవి చేయు పని" అనేదీ చాలా ఉత్తమ వ్యాసాలు. రాళ్ళభండివారూ, చిలుకూరివారూ జాయంటుగా వ్రాసిన "తూర్పుగాంగరాజులను గురించిన ఆరు క్రొత్త శాసనములు" అనేదీ,

సోమశేఖరశర్మగారు వ్రాసిన "పొట్లదుర్తి మాలెపాడు శాసన వ్యాసం" అనేది అద్భుతములగు అనేక చారిత్రికాంశములనూ, తత్కర్తల విజ్ఞానమునూ చాటుతున్నవి. రెండోదీ, మూడోదీ, నాల్గోదీ శ్రీరామమూర్తిపంతులుగారి గ్రంథాలే."

"మొత్తం యీ అయిదు గ్రంథాలనూ ఆంధ్రదేశీయులందరూ కలిసి అచ్చువేయించినారు. వాటిని ఈ సభలో శ్రీరామమూర్తిపంతులుగారికి అర్పించే పనిని సభవారు నాకు ఏర్పరచినందున విశ్వేశ్వరునికి విశ్వగతమైన వస్తువులనే అర్పించిన రీతిగా సభవారి అనుమతితో వారు ప్రోది చేసిన వ్యావహారికాంధ్రం అనే ఉద్యానవనంలోని ఈ దివ్యములయిన గ్రంథరూపమైన పుష్పాలనూ, పండ్లనూ వారికే సమర్పిస్తున్నాను. శ్రీరామమూర్తి పంతులుగారు వీనిని స్వీకరించి ఆశీర్వదింతురుగాక."

తరవాత డాక్టరు చిలుకూరి నారాయణరావుపంతులుగారు తాము క్రొత్తగా రచియించి ఈ సందర్భంలో ప్రకటించడానికే అచ్చువేయించిన 'అంబ లేక మొండిశిఖండి' అను నాటకాన్ని వొక అంకం చదివి సభ్యులకు వినిపించి శ్రీరామమూర్తి పంతులుగారికి అంకితం చేశారు.

పిమ్మట రామమూర్తిపంతులుగారు వయస్సునుబట్టి వృద్ధులయినా సింగపుకొదమలాగ లేచి మేఘగంభీర గర్జనలతో యిలా సెలవిచ్చారు.

"ఏ విషయమైనా మంచిదో చెడ్డదో నిర్ణయించుకొనే భారము మనిషిమీద ఉంటుంది. ఒకరికి మంచిదని తోచింది మరొకరికి మంచిది కాకపోవచ్చు. కాని మనస్సాక్షిగా తనకు మంచిదని తోచింది తానాచరించడము తన విధి. నేను నాకు మంచిదని తోచిన విషయమును గురించి పరిశ్రమ చేసి అందరి సత్యము గ్రహించి వెల్లడిస్తాను. బాల్యమునుంచీ ఇట్టి నియమమునే నేను పెట్టుకున్నాను. ఆ నియమము ప్రకారమే నడుచుకొంటున్నాను. ఇక నా వాదన సంగతి.

లోకమంతా వకటి. తక్కిన భాగాలతో సంబంధం లేనిదే అది ఉండదు. ఒక వేలు ఇంకో వేలుతో కూడితేనే గాని ఏ పనీ చెయ్యలేదు. విశ్వము అంగి. తక్కినవి అంగములు. శరీరము అంగి. అవయవములు అంగములు.

★ ★ ★

వివాహము ఒక Institution. దానిలో system ఉంటుంది. దేవతార్చనకూడా అట్టిదే. వివాహములో మాటలూ దేవతార్చనలో మాటలూ వాటితో సంబంధం ఉన్నవారికి తెలుస్తవి.

యజ్ఞముకూడా ఒక (System). కాని దానినెవరూ చెయ్యడంలేదు. ఆ మాటలకిప్పుడు అర్థము తెలియదు. యజ్ అనే ధాతువునుండి 500 మాటలు పుట్టినవి. ఇప్పుడు వాటి అర్థమేమి తెలుస్తుంది? సత్యనారాయణ వ్రతమునకు సంబంధించిన మాటలిప్పుడు తెలుస్తవి. System కీ తదంగములకూ పరస్పర సంబంధం ఉంటుంది.

భాషకూడా అట్టిదే. "భగవంతుడు మనుష్యునకు వాక్కు ప్రసాదించాడు" అని షెల్లీకవి అన్నాడు.

ఆరేండ్ల బాలుడికి అతని లోకజ్ఞానముతో సమానమైన భాష అతని కుంటుంది. అదే మాతృభాష; జీవద్భాష.

★ ★ ★

పూర్వము కాలమును తెలియజేయడానికి గడియలు వాడుక చేసేవారు.

ఇప్పుడు గంటలు వాడుక చేస్తున్నారు. కాలము ఒక (System). దీనికీ అంగములకూ పరస్పర సంబంధం లేనిదే అర్థం కాదు.

నన్నయ్య ఈ గోదావరిలోనే స్నానంచేసి సంధ్యావార్చేవాడు. నన్నయ "నేడు, ఎల్లి" అనే సందర్భములో మనము "ఈవాళ, రేపు" అంటున్నాము. నన్నయకాలములో "రేపు" అనగా "మాపు" కాని దన్నమాట.

ఈ system లో వ్యత్యాసం కలిగింది.

నన్నయ్య కాలాన "సాని" అనగా "తల్లి" అని అర్థము. ఈ కాలములో "తల్లి" ని "సాని" అనరు. ఇప్పుడు "సానెలు" ఏ అర్థములో వాడుతున్నామో అప్పుడు "లంజియలు" ఆ అర్థములో వాడేవారు.

నన్నయ కాలమునాటి ఉద్యోగాలు నేడు లేవు. ఇప్పుడున్నవి అప్పుడు లేవు. ఇన్స్పెక్టరు, కలక్టరు, ఓవర్సీయర్, హెడ్మాస్టర్ మొదలైన పదములు ఈకాలపువి. ఇప్పుడు అర్థమౌతవి. నన్నయ కాలమునాటి పదములు ఇప్పు డర్థముకావు. ఎక్కువ పరిశ్రమచేస్తే కొన్ని అర్థమౌతవేమో.

★ ★ ★

భారతంలో శబ్దములన్నీ దేశభాషతో సంబంధం కలవి గనక సార్థకములు.

డ్రాయింగు వేసినప్పుడు background వెయ్యాలి. అది లేనిదే చిత్రాని కర్థం లేదు.

ఒక చిత్రములో గోపురము ఎత్తు తెలియజేయవలసి వచ్చినప్పుడు ఒక చెట్టుతో సంబంధం ఏర్పరచాలి. ఒక బెలూన్ (balloon) ఎంత ఎత్తు

వెళ్ళిందో తెలపడానికి ఒకవిధమైన మేఘములతో సంబంధం ఏర్పాటు చేసి చిత్రించిన చిత్రమొకటి ఒక ఫ్రెంచిపత్రికలో నేను చూచాను.

★ ★ ★

నన్నయ కాలమునాటి దేశభాషలో ఒక నూరోవంతైనా మిగలలేదు. అంతా కొట్టుకుపోయింది. నన్నయకాలంలో అప్పటివారి కర్థమయ్యే పదాలు మనకిప్పుడు కావు. వేదకాలమునాటి పదముల కర్థముగాక వేదపండితులు వాటిని గురించి యద్వా యద్వా అంటూ ఉంటారు.

భారతభాషలో మాటలకు శబ్దరత్నాకరంలో అర్థము వ్రాయవలసి వచ్చినప్పుడు 'చింత్యము, అస్పష్టము' ఇత్యాదిగా వ్రాసినాడు తద్గ్రంథకర్త.

నన్నయకాలంలో ఏ పదము ఎట్లా ఉండేదో తెలుసుకోవడం కష్టము.

నన్నయగారి తాటాకుల ప్రతి ఇప్పుడు దొరకదు. దానినుండి వ్రాసిన ప్రతులో ఆ ప్రతుల ప్రతులో మన కాలమున దొరుకుతవి. అవి ఎవరో లేఖకులు వ్రాసుకొన్నవి. వారు మాతృకనుండి సరిగా వ్రాశారా అంటే – అది దైవాయత్తం. "నడుచు, నడచు" – ఇందేది సరియైన రూపమో నిర్ణయించడమెట్లా? యతిస్థానంలో చూపగలిగితే తెలుస్తుంది. లేకుంటే తెలియదు.

"సొలయు, సొలచు" – ఇందేది సరియైనదో తెలుసుకోడానికి ప్రాసస్థానంలో చూడాలి. లేకుంటే తెలియదు. అది దైవాయత్తం. శకటరేఫల విషయమూ అంతే.

నన్నయ కాలమునాటి భాష శిలాక్షరములలో నందంపూడి శాసన రూపమున ఉన్నది. దానినిబట్టి నాటి దేశభాష స్వరూపం కొంత తెలుస్తుంది. జయంతి రామయ్యపంతులుగారు దానికర్థము చెప్పలేకపోయారు, ఆనాటి భాషాస్వరూపం తెలియకపోవడంవల్ల. చరిత్ర తెలుసుకోవడంకోసమే భాష. నన్నయకాలంనాటి భాష మళ్ళీ ప్రయోగించడానికి కాదు. నన్నయ భారతమును అచ్చువేసినపుడు పరిష్కర్తలు రూపాలు మార్చారు. రెండున్నర పర్వాలలో భాషా ఇదమిత్థమని చెప్పడానికి వీలులేదు.

★ ★ ★

కవిత్వము ఒక కళ. కళకు దేశభాషలో ఉన్న అన్ని శబ్దాలూ అవసరము లేదు.

భాష వనమువంటిది. భాషలో ఎవరికి కావలసిన మాటలు వారు తీసుకొంటారు. నన్నయ కాలమునాటి దేశభాషంతా నన్నయభారతములో ఉన్నదని చెప్పడానికి వీలు లేదు. తెలుక్కు మారుగా సంస్కృతం వేసిన చోట్ల తెలుగే వేస్తే నన్నయ భాష ఇంకా తెలిసిఉండేది. ఒకమాట. "అట్టెడు" అనే పదము ప్రథమావిభక్తి. దానికి ద్వితీయావిభక్తి ఏమిటి? నన్నయ వాడలేదు. కాబట్టి మనకు తెలియదు. "కురియు" – దీనికి ప్రేరణార్థకము "కురిసిరి." నేడు "కురియించు" అనే పదమునకు మారుగా గ్రాంథికులు "కురిపించు" అని వ్రాస్తున్నారు. ప్రాచీనభాష తెలియక వ్యావహారిక పదములను వాడి దానిని గ్రాంథికమని లోకులను భ్రమింపజేస్తున్నారు. తిక్కనాదుల విషయములో కూడా ఇట్లే చూచుకోండి.

గ్రాంథికభాష అతుకుల బొంత. స్పెన్‌సరు ఆంగ్లకవి ఫెయిరీ క్వీన్ అనే కావ్యము యిట్టి భాషలో వ్రాస్తే పండితులు అది ఏ భాషా కాదన్నారు. అట్లాగే గ్రాంథిక భాష ఏ భాషా కాదు. ప్రాచీన భాషా కాదు, దేశభాషా కాదు. అందరు కవుల భాషలా కలయిక. తెలుగులక్షణం పట్టి దెబ్బలాట వ్యవహారం. సంస్కృతం ఇట్లా ఉండదు. పతంజలి ఎంత చెప్పితే అంత.

★ ★ ★

గ్రాంథికభాషకు లక్షణం లేదు. "చేతురు కోతురు" ఇత్యాదులు చిన్నయ్యసూరి తప్పన్నాడు. గ్రాంథికులంతా ఈపదాలు వాడుతున్నారు. "ఉన్నాను" అనే మాట చిన్నయసూరి వప్పుకొన్నాడు. నన్నయ, తిక్కన, శ్రీనాథుడు, జక్కన వరకూ ఎవరూ ఈ రూపము వాడనే లేదు. జయంతి రామయ్యగారు "ఉన్నాను, ఉన్నారు" అనే ప్రయోగములు చేశారు. చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగారి గ్రంథాలలో ఈ ప్రయోగాలు కావలసినన్ని ఉన్నవి. వ్యవహారభాషనే వ్రాసి ఉన్నట్లయితే వారి 'రామచంద్రవిజయం' ప్రమాణగ్రంథ మయ్యేది.

గురజాడ అప్పారావూ, పి. టి. శ్రీనివాస అయ్యంగారూ నేనూ ఈ వాదన లేవదీస్తే అప్పుడు మమ్మల్నందరూ దూషించేవారు.

The three tailors of the Tanning street అన్నారు, మమ్మల్నప్పుడు.

★ ★ ★

వీరేశలింగంగారు బ్రతికున్నకాలంలో వారు నాతో భాష విషయమై స్వేచ్ఛగా వాదించారు. నా వాదనలో సత్యం ఆయన అంగీకరించారు.

నన్నయ మొదలు వీరేశలింగంగారివరకూ భాష మారలేదని చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం గారన్నారు. వీరు వ్రాసిన భాష నన్నయ భాష కావలసివస్తే రెండువేల తప్పులు సవరించవలసి ఉంటుంది.

వడ్డాది సుబ్బారాయుడుగారు మహాజాగ్రత్తగా వ్రాసేకవి. వారు "అగుపడు" అనే పదం వాడారు. "అగుపడు" అనే పదము తప్పనిన్నీ, "అగ్గపడు" "అగపడు" అనే రూపములు సరియైనవనిన్నీ, "అగపడు" అనే పదమునకు అర్థము "స్వాధీనమగు", "చిక్కు" అనిన్నీ నేను వారికి చెప్పాను. వేదం వేంకటరాయశాస్త్రిగారు "ఔపర్చు" "ఔపించు" అనే వింత కృతకరూపాలు వాడారు. నేను చెప్పినమీదట వసురాయకవిగారు దిద్దుకొన్నారు. ఇందును గురించి వ్యాకరణములో సూత్రము లేదు. కాబట్టి కవులు తమకు తోచిన రూపములు వాడారు. వావిలాల శివావధానులుగారు "అందరికి" అనే పదము మొదట వాడి తరవాత ఎవరో పండితులు తప్పన్నారు కాబోలు దానిని "అందరకు" అనే కృతకరూపముగా దిద్దారు.

గ్రాంథికభాష యిలా ఉన్నది.

అరవై సంవత్సరముల వయస్సు వచ్చినవారికి కూడా ఈ భాష రాకుండా ఉంది. అకారమధ్యమో, ఇకారమధ్యమో, ఉకారమధ్యమో తెలియదు కొన్ని పదముల విషయమున, ఈ పండితులకు. ఇంకెందుకు ఈ భాష!

గ్రాంథికభాషను పండితులుంచుకోనీండి. మీరు దేశభాష వాడండి.

* * *

నా చిన్నతనంలో తీర్పులు తెలుగున వ్రాసేవారు. పండితుల అభిప్రాయాలు తీసుకొనేవారు. వాటికి 'ఫట్వాలు' అని పేరు. ఈ ఫట్వాలూ తీర్పులూ వ్యావహారిక భాషలోనే ఉన్నవి. వచనగ్రంథములలో వ్యవహారభాషనే సంప్రదాయసిద్ధముగా వాడేవారని నా గద్యచింతామణి అనే గ్రంథములో అనేక గ్రంథములనుండి ఉదాహరణలతో నిర్ధారణ చేశాను.

నన్నయ తిక్కనలు తమ గ్రంథాలలో శుద్ధదేశభాషనే వాడారు.

నాకు ఎన్నో సన్మానపత్రాలు సమర్పించి నాకు లేని యోగ్యత మీరు ఆరోపించారు. నాకింత గౌరవమిక్కడ జరుగుతుందని నేననుకోలేదు. మీకు నాయందు గల దయవల్ల నాయందు లేని గుణములు నాకు ఆరోపించారు.

* * *

ఈ వాదము నాకు నచ్చింది. దేశభాషపై ఉన్న నిరోధం తొలగించడం మన కర్తవ్యము. స్వభాషలో మాట్లాడ్డానికి ధైర్యం లేకపోవడం ఏల? Gag చేశారు కాబట్టి. ఈ నిరోధం తొలగిస్తే స్వేచ్ఛ కలుగుతుంది. గవర్నమెంటుకంటె ఎక్కువగా పండితులు Liberty of speech (వాక్స్వాతంత్ర్యము) తీసివేశారు. మనకు వాక్స్వాతంత్ర్యము లేదు. గ్రామ్యత్వం తొలగించమంటున్నాను నేను. పండితులూ కవులూ శిష్టులూ వాడే భాష తప్పనడం అవివేకం. ఎలమంచిలి సభలో మహామహోపాధ్యాయ తాతా సుబ్బరాయశాస్త్రిగారు శిష్టవ్యవహారమందున్న భాష గ్రామ్య మనరాదని తీర్మానించారు. 'అపభ్రంశ' మనే మాట ఉన్నది. 'గ్రామ్యం' అనే మాట లేనేలేదు. గ్రామ్య మనేది పారిభాషిక పదము. వ్యుత్పత్తి నిరూపిస్తుందిగాని ప్రయోగము తప్పని సూచించదు. దేశభాష అపరిమిత ప్రయోజనము కలది. వ్యవహారములో లేని భాషలు పరిమిత ప్రయోజనము కలవి. పాణిని, పతంజలి కాత్యాయని వ్యవహారభ్రష్ట పదములు వాడరాదని అనుశాసించారు.

గురజాడ అప్పారావూ నేనూ బాల్యమునుండే విద్యాభ్యాసము చేశాము. చిన్నతనంలో మేమంతా కలిసి నలనాటకం ఆడాము. అప్పారావు కన్యాశుల్కం వ్రాయడాని కిదో కారణం.

ఇంగ్లీషు ప్రైమరీ పరీక్ష ప్యాసయి మన దేశము ఏ పోలీసు సూపరెంటు ఉద్యోగము చెయ్యడానికో ఇంగ్లీషు వాడు వస్తాడు. అతడు మాట్లాడే ఇంగ్లీషు చక్కని ఇంగ్లీషు అంటారు. యమ్మే ప్యాసుచేసిన విద్యాధికుడు మాట్లాడే తెలుగు తెలుగు కాదంటారు మన పండితులు. పండితులు వ్యవహార భాషలోనే బోధిస్తారు. మేము వ్రాస్తే తప్పంటారు. సత్యం తెలిసేవరకూ తిడతారు.

ఈ ఊళ్ళో వెనక సభ చేసినప్పుడు నా మాట ఎవరూ వినలేదు. అప్పుడు కొవ్వూరిలో సభ జరిగింది. ఆ సభలో పోలవరం జమీందారుగారూ, దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రిగారూ నా వాదమంగీకరించారు. వీరేశలింగంగారూ నా వాదమంగీకరించారు.

ఇరవై సంవత్సరాలకు క్రితము వ్యవహారభాష బోధించవచ్చునని తీర్మానిస్తే పనికిరాదని 20,000మంది వ్రాళ్లతో రెండువందల టిల్లిగ్రాములతో గవర్నమెంటువారికి మహజరు పంపించినారు. అప్పటికది ఆగిపోయింది.

ఇప్పుడు ఏమి చేయవలెనో మీకు తెలుసును. రెండుకోట్లమంది సొమ్ము దేశభాష. హక్కు కాపాడగలవారు మీరు.

శివశంకరశాస్త్రిగారు నా చెయ్యి చూచి ఇంకా పదకొండు సంవత్సరాలు బ్రతికి ఉంటావని సాముద్రికం చెప్పినారు. నేను జీవించి ఉంటే నేను పూనుకొన్న నిఘంటు కార్యము పూర్తిచేస్తాను. శబ్దరత్నాకరములో 2000 తప్పులున్నవి. నేనన్నమాటే కాదిది. మానవిల్లి రామకృష్ణకవిగారూ సూర్యరాయ నిఘంటుకారులూ కూడా ఈ మాటే అన్నారు. వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు అనేక వందల మాటలు శబ్దరత్నాకరములోకి ఎక్కలేదని చెప్పినారు.

వ్యాకరణమూ నిఘంటువూ – ఇవి record వంటివి. ఇవి ప్రమాణము కావు. శిష్టవ్యవహారమే ప్రమాణము.

వైయాకరణులూ, నైఘంటికులూ శిష్టపదములు వేసుకోకుంటే వారిదే తప్పు.

వాక్కు ఆత్మను ప్రకాశింపచేసేది. లోకానికి సూర్యునివల్ల ప్రకాశము కలుగుతోంది. సూర్యుడు లేనప్పుడు చంద్రుని ప్రకాశముంటుంధి. చంద్రుడు లేనప్పుడు నక్షత్రములు ప్రకాశిస్తవి. నక్షత్రములూ లేనప్పుడు, అగ్ని, అగ్ని లేనప్పుడు వాక్కు.

ఆత్మను ప్రకాశింపచేస్తుంది వాక్కు.

"శబ్దబ్రహ్మాత్మనే శివాయ నమః"

★ ★ ★

పంతులుగారు ఉపన్యాసం చేసినంతసేపూ స్త్రీపురుషులందరూ – సభ అంతా నిస్తరంగసముద్రంలాగ గాంభీర్యం వహించింది.

మనవాళ్ళు పదిమంది యెక్కడ కూడినా గుసగుసల్లో పడిపోతారని వొక నింద వుంది; కాని నేను దాని కంగీకరించను. సభ్యుల ప్రవర్తన ఉపన్యాసకుని వాఙ్మాధుర్యాన్నిబట్టీ, ఉపన్యాసవిషయాన్ని పట్టీ మారుతూ వుంటుంది. రామమూర్తిపంతులుగారి వంటి వక్తలు మనలో అరుదుగా వున్నారు. వా రెక్కడ యెప్పుడు ఉపన్యాసం చేసినా సభ్యులు గాంభీర్యముద్రనే వహిస్తారు. ఆనాటి సభలో కుమారకవిసింహాలు కూడా చాలామంది వుండడంచేత సభ అంతా గాంభీర్యాన్నే గాక ఔదార్యాన్ని కూడా ప్రకటించింది.

గోదావరితల్లి యిదంతా చూసింది. ఇదంతా వింది. ఆదికవీ, ఆదివాగనుశాసనుడూ అయిన నన్నయ భట్టారకుని లీలావిలాసాలన్నీ చూసి ఉప్పొంగిన మహానుభావురా లామె. ఆ దివ్య పురుషుని, పరమ పవిత్ర దైనిక జీవితాన్ని మనకిప్పటికీ అస్పష్ట కలకల నినాదంతో వినిపిస్తూ వున్న వాత్సల్యవతి

ఆమె. రాజరాజనరేంద్రుని నిండుకొలువై కవితావినోదాలతో ఘూర్ణిల్లిపోయిన రాజమహేంద్రవరంలో యిప్పటికీ, ఎప్పటికీకూడా కవితావిలాసాలూ, వాఙ్మయప్రీతీ ప్రోదిచేసే అమృతపయస్విని ఆమె. ఆమె రామమూర్తిపంతులుగారి మహత్తు గ్రహించింది. వారు నన్నయ భట్టారకుని పదవిలో నిలిచివుండడం గుర్తించింది. సమగ్రమైన ఆంధ్రజాతి ఈ ఆధునిక వాగనుశాసనుడికి పాదపూజ చేస్తూ మళ్ళీ తన భవిష్యదున్నతికి పునాది వేసుకుంటూ వుండడం గ్రహించింది. ఆమెకి పులకలు పేరెత్తాయి. హృదయం ఉప్పొంగిపోయింది. ఆనందమూ పారవశ్యమూ తలమునకలైపోయాయి.

నా మాటమీద మీకు నమ్మకం లేకపోతే ఆమె జీవనంలో కొత్త పొంగూ, ఆమె నడకలో కొత్త భంగిమా, ఆమె కలకలనవ్వులో కొత్త మాధుర్యమూ కలిగాయో లేదో వెళ్ళి చూడండి.

- శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

* * *

తెలుగు	పోరంకి దక్షిణామూర్తి
తమిళం	போரங்கி தக்ஷிணாமூர்த்தி
కన్నడం	ಪೋರಂಕಿ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ
ఇంగ్లీషు	PORANKI DAKSHINA MURTY
మలయాళం	പോരങ്കി ദക്ഷിണാ മൂർത്തി
రష్యన్	ПОРАНКИ ДАКШИНА МУРТИ
బెంగాలీ	পোরঙ্কি দক্ষিণামূর্ত্তি
హిందీ/మరాఠీ	पोरंकि दक्षिणामूर्ति
గుజరాతీ	પોરંકિ દક્ષિણા મૂર્તિ
అస్సామీ	পোৰঙ্কি দক্ষিণামূৰ্ত্তি
ఒరియా	ପୋରଙ୍କି ଦକ୍ଷିଣା ମୂର୍ତ୍ତି
ఉర్దూ	پورنکی دکشنا مورتی
పంజాబీ	ਪੋਰੰਕਿ ਦਕਸ਼ਿਣਾ ਮੂਰਤੀ
సంస్కృతం	पोरङ्कि दक्षिणा मूर्ति
ఫ్రెంచి	PAURANKI DAKSHINA MOURTI

ఇతర ఉపయుక్త గ్రంథాలు

- రాజాజీ రామాయణం - చక్రవర్తి రాజగోపాలాచారి
- రాజాజీ మహాభారతం - చక్రవర్తి రాజగోపాలాచారి
- రాజాజీ మహాభాగవతం - చక్రవర్తి రాజగోపాలాచారి
- వ్యాకరణాదర్శము - శ్రీ బూరుగల గోపాలకృష్ణమూర్తి
- వ్యాసమంజూష - డా॥ డి. సాంబమూర్తి
- వ్యాకరణ మంజూష - డా॥ డి. సాంబమూర్తి
- పదామృతము - డా॥ ఓ.ఎ. శర్మ
- ఎన్‌సైక్లోపెడిక్ మెడికల్ డిక్షనరీ (ఇంగ్లీష్-ఇంగ్లీష్-తెలుగు) - డా॥ ఓ.ఎ. శర్మ
- తెలుగు బోధన పద్ధతులు - డా॥ డి. సాంబమూర్తి
- పాఠశాల పాలన, నిర్వహణ, విద్యా ప్రణాళిక, విద్యా సాంకేతికత - డా॥ కె. లక్ష్మీనరసమ్మ
- అనియత విద్య - శ్రీ పి. రామచంద్ర పిళ్ళై
- జనాభా విద్య - శ్రీ పి. రామచంద్ర పిళ్ళై
- వయోజన విద్య - నిరంతర విద్య - డా॥ డి. సాంబమూర్తి